BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
37 G
12

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

18

5-D-13

Digitized by Google

Digitized by Google

LAMENTATIONVM IEREMIAE INTERPRETATIO,

In tres paraphraſes, Hiſtoricam ſcilicet, Allegoricam, & Tropologicam diſ-creta, cui ſubijcitur Tropologici ſenſus expenſio.

Per R. P. F. Ioannem à Ieſu Maria, Carmelitam Diſcalceatum Calaguritanum.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

SOC. IESV * BIBL. SECT.

Ex Legato Illustriss. Cocini

NEAPOLI,
Ex Typographia Tarquinij Longi. 1608.
SVPERIORVM PERMISSV.

Fr. Ferdinandus à Santa Maria Præpoſitus Generalis Congregationis S. Eliæ Carmelitarum Diſcalceatorum hanc Interpretationem Lamentationum Ieremiæ, à R. P. F. Ioanne à Ieſu Maria compoſitam, & à nonnullis Theologis noſtris, & externis perluſtratam, & approbatam, probo, vt de conſenſu Superiorum typis mandari poſſit. Dat. Neapoli Idibus Nouembris 1607.

F. Ferd. à Santa Maria
Præpoſitus Generalis.

Locus ✝ ſigilli.

Imprimatur.

P. Ant. Ghib. Locumt.

Interpretatio hæc Lamentationum Ieremiæ, in tres paraphraſes diſcreta doctiſſimi Theologi Fr. Ioannis à Ieſu Maria, non ſolum concionatoribus, & ſacrarum litterarum ſtudioſis, ſed æquè veræ pietatis cultoribus, magno vſui eſt futura. In ea enim nihil omnino deſideratur ad earumdem Lamentationum verum, germanumq; intellectum mira tum breuitate, tum perſpicua facilitate, quod paucorum eſt hæc laus, ab eloquentiſſimo Auctore conſcripta, qui verbis ſelectis, & oratione ad mores emendandos, & ad pietatem in animis hominum excitandam maximè aculeata vtitur vbique. Itaque expedire iudico eam primo quoque tempore typis mandari, & in publicum prodire, vt per manus omnium magna cum vtilitate circumferatur. Neapoli die 22. Nouembris 1607.

Rutilius Gallacinus Canonicus dep. vidit.
Regiſt. fol. 19.

ILL.MO AC REV.MO
D. DOMINICO
EPISC. OSTIENSI
CARDINALI PINELLO.

Fr. Ioannes à Ieſu Maria Carmelita Diſcalceatus. Sal.

EX quo coepi ſcripta nonnulla prælo ſubdere, Cardinalis Illuſtriſſime te ſemper eū exiſtimaui, cui multis nominibus partus primogenitus de-

 beretur.

beretur. Dignitas enim facilè auguſta, qua inter purpuratos inſigniter ſplendes, & Congregationis noſtræ laudatiſsima protectio, aliaq; permulta, quæ neque in Epiſtolæ anguſtia percenſere valeo, neque ſi valerem, modeſtiſsimi Principis animus boni conſuleret, id à me officium in primis exigebant. Verùm amplitudo ſanè tua me remorata eſt, ſi fortè cunctando grauiora molirer, quæ non prorſus indignè Protectori tanto nuncuparem. At (quod mortalibus grandia tentantibus paſsim euenire ſolet) Imago rei fæliciter gerendæ mihi benè ſperanti impoſuit: ſubierunt enim multiplices morbi, qui me nondum ſenem tanquam feſtinata ſenectute fregerunt, ne poſſem, quod meditabar, explere. Quocirca opus hoc votis impar, ſcri-

ptione

ptione maturata, obſeruantiæ, & gratitudinis officio, tibi Cardinalis Illuſtriſsime offerre cogor: vt antequàm ex hac vita migrem, affectum erga te meum minimè vulgarem hoc indice prodam. Threnos, lachrymaſque pondus verborum habentes, quas Ieremiæ, non modò Vrbis Sanctæ clades, verùm Eccleſiæ quoque, & animæ DEO inuiſæ mala vbertim expreſſerunt, interpretor: atque ita non hiſtoriam ſolummodò Babylonicæ feritatis, & Iudaicæ ſeruitutis, ſed plurima etiam Orbis Chriſtiani monſtra paraphraſi terna perſtringo: vt imago excidij Ieroſolymitani, quo Chaldæi vrbem celeberrimam olim à DEO in delitijs habitam ſpolio, euerſione, incendio, cæde vaſtarunt, ad ætatem noſtram vaſtitatis illius tempeſtati nō

 abſimi-

abſimilem arcano ſenſu traducatur. Modò quippe templa à ſectarijs expilari, exaugurari, incendi, modò Eccleſiæ mœnia partim dirui, magnãque populi Chriſtiani partem, enormium ſcelerum furore correptam, in tartaream captiuitatem Chaldaica peiorem abduci, aliaque prodigia fletu perenni digna non abſque mœrore conſpicimus: quæ mente repetita, alteq; pertractata pios animos ad euergendos lachrymarum riuos, D E V M Q. prece, ac ſacrificio propitiandum, ſpectaculo doloris pleno, perurgent. Virtus neglecta iacet: vitæ licentia vires acquirit, contagia peccatorum ſerpunt: ætas planè calamitoſa eſt: quæ ab ſcriptoribus eos potiſsimum labores videtur expetere, qui audaciam reprimant, viamque flagitijs intercludant:

dant: atque ideò fortaſſe proderit labor hic meus, vt ſceleſtos aliquot homines, quos Dei amor haudquaquam flectit, timor conceptus è ſeueriſſima D E I. vltione, quam Ieremias velut egregius pictor, viuis coloribus exprimit, à vitæ turpitudine coerceat. Et hic ſanè ſcopus eſt ſcripti, quod ſub auſpicijs tuis Illuſtriſſime Cardinalis euulgare decreui. Munus profectò exiguum eſt: at Principi non publica Eccleſiæ tantùm, ſed & priuata quorumuis hominum damna, eximiæ charitatis ſenſu, exemploque lugere aſſueto apprime congruere videtur. Breui nimirùm explanatione, quæ mentem à grauiſſimis negotijs minimè diuertat; tragœdias multas tibi ob oculos ſtatuet: quarum vel modica expenſio animo per ſe ad pietatem

 ſatis

ſatis incitato, acerrimum calcar adſtringat. Humanitatem ergo tuam Illuſtriſsime Cardinalis exerce: opuſque tibi dicatum non tam ſcriptoris merito, quàm immenſa voluntate metire. Et (quod ſummis votis expetendum eſt) ad Eccleſiæ bonum, quod prudentia, & Integritate tua, Summis Pontificibus, Orbique vniuerſo acceptiſsima mirificè promouetur, diutiſsimè vale.

PRAEFATIO.

NEMINEM profectò latere poteſt, inter eas ſcripturæ ſacræ partes, quæ frequentiùs ab Eccleſia recoluntur, Lamentationes Ieremiæ recenſeri: quæ ſermone tragico grãde peccati malum plurimis tranſlationibus ab vltione diuina petitis adumbrant. Etſi enim ſenſu hiſtorico cladem Ieroſolymitanam

Digitized by Google

nam à Chaldæis illatam propheta lugeat; origo tamen vaſtitatis, & luctus ab enormibus flagitijs, quibus Hebræi Clementiſſimum Deum irritarunt, repetenda eſt: quod & de ſenſu allegorico ad Eccleſiam, & de tropologico ad animam ſpectante, diſcrimine temporum, ac rerum obſeruato, æquè cenſemus. Sublata enim culpa, nihil in Orbe vniuerſo lachrymis dignum extat: vni culpæ luctus omnis iure debetur.

Lector ergo, quicquid in hoc opere legat, ſi rerum ſenſum aſſequi cupit, à crimine, quo Deus prouocatur, oculos minimè diuertat. Senſum certè Sanctiſſimi Vatis non æquabit; at non incaſſum aget, ſi ad vltionis Diuinæ

magni-

magnitudinem, peccatiq; grauitatem, ac turpitudinem dignoſcendam, labore hoc noſtro vti voluerit, opuſq; totum perluſtrauerit. Horror quippe culpæ, ac diuinæ indignationis timor immẽſum emolumentum pariunt; animumq; ne mundi prata licenter oberret, in caſto pietatis officio continent. Verùm, quia non omnibus, viris præſertim grauibus, negotiorum mole propemodùm oppreſſis vacat, vel exigua volumina percurrere; Interpretationem noſtram in tres paraphraſes breuiſſimas diſcreuimus: vt vnam ſaltem è tribus, habito ſenſus, quem malint, delectu, abſque vlla faſtidij, ſuſpicione perpendant. Res nimirum vniuerſis ferè Chriſtianis,

ſtianis, officij diuini, quod hebdomada ſancta paſſim lectitant, ſenſum percipere cupientibus in votis eſt: vt fructum ex annua lectione, ac meditatione reportent. Si cui verò tantillum immorari, & ſenſum moralem, qui eſt omnium ſaluberrimus, altiùs penſitare placuerit; habet Tropologię expenſionem minimè prolixam, quæ tertiæ paraphraſis amplificatio eſt. Quicquid autem moliti ſumus, Deo primùm glorioſum, mox proximis vtile vehementer optamus: Et omnia Sanctæ Romanæ Eccleſiæ iudicio ſubijcimus.

CANONES
AD LAMENTATIONVM
INTELLECTVM.

1 HEBRAICI alphabeti litterę verſibus præfixæ nihil aliud innuunt, quàm ab earum ſingulis prima ſingulorum verſuum verba Hebraica cępiſſe: quapropter licèt latinę editionis verſibus præponantur, nihil proinde noui myſterij exquirendum eſt; quamuis non deſint auctores, qui ſub litterarum ſignificato piè arcanum quippiam excogitent.

2 Præfatiuncula illa, quæ lamentationibus prætexitur in hæc verba (& factum eſt poſtquàm in captiuitatem redactus eſt Iſrael,

rael ; & Ieruſalem deſerta eſt, ſedit Ieremias Propheta flens, &c.) Apocrypha videtur : nam neque eſt in Hebræis codicibus, nec ab expoſitoribus attingitur. Incertum eſt etiam an Ieremias poſt excidium Ieroſolymitanum, an verò prius cladem propheticè conſpicatus hoc carmen lugubre condiderit. קינות

3 Nomen funeſti carminis Hebraicè *Cinoth*, Græcè *θρῆνοι*, Latinè *Lamentationes*: hoc eſt, non quilibet luctus, ſed luctus vehementes clamoribus, ac ſignis externis exaggerati. Nomine verò Lamentationis totius libri ſenſum complectimur: totus enim ferè liber, nihil aliud, quàm lamentatio multiplex, ac multifariam repetita eſt. Non ſic libri alij, qui à parte nomina ſortiuntur: vt Geneſis, Exodus, in quibus non ſemper de rerum creatione, & exitu Iſraelis agitur; verùm à principio tractationis denominantur.

4 Lamentatio Rhetorum ſerie minimè procurrit: impetum quippe potiùs, quàm artis methodum expoſcit; quod cuiuis affectui, ſiue amoris, ſiue gaudij, ſiue mœroris commune eſt. Non enim affectus impotens dicendi ordinem obſeruat, ſed prout motus diſſultant, nunc hoc, nunc illud vſurpat. Modò quæ coniuncta ſunt ſeparat,

rat, modò ſeparata coniungit: quod magnitudini affectuum exprimendæ congruit.

5 Crebrò ſenſum eundem ſententijs repetitis, vel parùm immutatis propheta producit; quod omnibus grauiter afflictis familiariſſimum eſt; quaſi nequeant, ab eo, quod cruciat, cogitationem auertere.

6 Perſonas interdum varias introducit; nũc ipſe propheta loquitur, nunc hoſtes, aut gentem captam loquentem inducit: quæ certè varietas omnis tragica eſt, & rerum triſtium pondus exaggerat.

7 Verba nonnulla intertexit, quæ gentis afflictæ vexatione reſipiſcentis pœnitentiam indicant: poſteaq; anteactum cladis luctum, velut ex integro reſumit. Quod ad penitiſſimum dolorem per interualla recrudeſcentem eleganter ſignificandum pertinet.

8 Nonnulli verſus planè morales ſunt, quales ij, quibus ad quærendum, placandumque Deum hortatur: vbi neceſſe non erat, tres paraphraſes diſtinguere. At cum ex accommodatione quadam non prorſus inepta, aliquid diſcretè dici poſſet, maluimus loca explere, ne lectori inanitas illa iniucunda contingeret.

9 Repræſentat nonnunquam propheta motus

tus varios timoris, deſperationis, aut eiuſmodi alios, quos Ciuibus Ieruſalem, ſubijſſe credendum eſt. Cùm tamen plus, minusve pietatis in ijs motibus ineſſe poſſit, animaduertendum eſt, non omnes Ciues æquè affectos fuiſſe, vt æquè patienter, aut impatienter Chaldaicam ſæuitiam ferrent; ac proinde non omnes Vatis Sancti ſententias ſingulis hominibus congruere.

10 Hebraica lectione ſæpe, ſed frequentiùs ſeptuaginta Interpretum verſione, in expenſione ſenſus Tropologici, vſi ſumus, ad prophetæ ſenſum penſitandum, & lectoris animum ad pietatem breuiter inſtruendum. Et quamuis ſenſum tantummodo Tropologicum expendere decreuerimus; nonnihil interdum, ad litteralem verborum connexionem, quam in quouis ſenſu percipere opus eſt, annotauimus.

11 E tribus paraphraſibus textui ſubiectis prima, ſenſu hiſtorico ſiue litterali, ea, quæ in Ieroſolymæ vaſtitate acta ſunt, complectitur. Secunda, ſenſu allegorico, quæ ad ſimilitudinem Ieroſolymitanæ cladis Eccleſiæ contigere, demonſtrat. Tertia, ſenſu Tropologico ſiue morali, quæ animæ ſimiliter accidunt, oſtentat. Expenſio Tropologiæ ſiue ſenſus moralis, idem argumen-

gumentum, quod tertia paraphraſis continet, fuſiùs pertractat.

12 Ratio, ob quam, hebdomada ſancta, dum Chriſti funus celebratur, lamentationes Ieremię repetuntur, a proportione funeſti Carminis petenda eſt. Quemadmodum enim Ieremias Ieruſalem per Chaldæos, ob grauiſſima ſcelera, vaſtatam defleuit; Ita Eccleſia deſtructam per Romanos eandem Vrbem ſanctam, ob atrociſſimum flagitium, quod in Chriſti morte perpetrauit, luget. Eaq; de cauſa illam tenerrimè appellat, & reſipiſcentiæ admonet, aiens: Ieruſalem, Ieruſalem, conuertere ad Dominum DEVM tuum.

13 Verùm Eccleſia, licèt vaſtitatem Ieroſolymæ commemoret, ac defleat, non ibi fletum circumſcribit: ſed IESV CHRISTI ſponſi ſui mortem potiſſimùm lachrymis proſequitur, vt ei quotannis iuſta perſoluat. Cui ſanè officio carmen hoc lugubre appoſitiſſimum eſt, cùm in ſenſu litterali, ſub finem capitis quarti, de Redemptore noſtro, tanquam de luctus ſui cauſa Ieremias vaticinetur in hęc verba: Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris. Quibus certè verbis propheta IESV CHRISTI

capturam, diſertè prædixit, & altiore ſenſu, quàm Regum Iudæ in Babyloniam abductorum captiuitatem lamentatus eſt.

14 Neque verò Eccleſia hic conſiſtit; ſed penitiſſimo ſenſu illatæ Chriſto necis cauſam, hoc eſt culpam, repræſentat, quæ vniuerſos Eccleſiæ filios, vtpote culpæ reos, complectitur: cupitq; vt horrenda mala Ieremiæ Lamentationibus deſcripta, quibus alia non abſimilia populus Chriſtianus perpetitur contemplentur, ſuisq; peccatis ad pœnitudinem concipiendam aſcribant.

15 Denique Eccleſiæ animus eſt, vt dùm Chriſtianus quiſque lamenta hæc decretis diebus recurrentibus legit, ſenſum deuaſtatæ Ieroſolymæ ad animam propriam traducat, ponderetq; malorum magnitudinem, deſolationem, ſolitudinem, aliasq; multiplices calamitates, quas ob crimen incurrit; & præſentiſſimum Chriſti pretioſiſſimum ſanguinem è cruce fundentis remedium exquirat.

LA-

LAMEMTATIONES

IEREMIAE

PROPHETAE,

Cap. Primum.

ALEPH.

QVOMODO ſedet ſola Ciuitas plena populo: facta eſt quaſi vidua domina gentium: Princeps Prouinciarum facta eſt ſub tributo?

Hiſtoricè.

Miror vehementer, quomodo Ieruſalem paulò ante innumero plena populo, nunc præ vaſtitate pene ſola, faſtigijs ædificiorum euerſis (ac ſi præ laſſitudine conſiſtere minimè valeat) funeſtè iaceat? Quomodo, quæ quondam Ethnicis imperabat, Deo, tutelari, ac rege ſuo, tanquam vidua coniuge orbata mœreat? Quomodo pro anteacto prouinciarum Dominatu, Chaldæis, alijsq; perduellibus tributum inuita pendat?

Digitized by Google

Allegoricè.

In admirationem extollor, qui fieri poſſit, vt Eccleſia toto ferè Orbe antè propagata, nunc in anguſtias, præ catholicorum paucitate, compreſſa reſideat? Qui, quæ gentibus plurimis præerat, Sponſo eius Chriſto velut abſiſtente, tanquam vidua vexationi permiſſa langueat? Qui, ea, cui prouinciæ non modò Europææ, ſed Aſianæ, & Africanæ vectigales erant, acrium pœnarum illis tributa reddat?

Tropologicè.

Obſtupeſco, dum contemplor, quo pacto anima, olim Deo præſente, ſanctis tutelaribus, & Angelis cincta, & agmine virtutum lectiſſimo inſtructa, modò in culpam prolapſa in extrema ſolitudine decumbat? Mirum eſt, quomodo, quæ ſenſibus propriis, totiq; ſæculo Chriſti Sponſi viribus armata dominabatur, diſſoluto connubio, velut infælix vidua coniugali ſolatio careat: & vt fœderis, ac thori violatrix, pro principatu ſenſuum, ac ſæculi, & corpori proprio, & mundi vanitati ſubſeruiat?

Expenſio Tropologiæ.

NIhil mœſtius ſolitudine: animus quippe hominis, qui ſuo quidem ingenio, ſocietatis eſt cupidiſſimus, nihil boni ſine conſortio captat. Quod vſque adeò verum eſt,

eſt, vt nemo mentis compos, quantumuis ferus ſit, qui conſortia non curet: non pyratæ, non ſanguinarij, non exleges, non dæmones, qui ad prædas ſuas, & qualemcumq; imaginem ſolatij, conſortibus egent. Animi tamen benè inſtituti, nihil ſolitudine peiùs horrent: nam & ipſi Anachoreticæ vitæ ſectatores, tantum abeſt, vt μισάντρωποι, hoc eſt hominum oſores ſint (quod hæretici huius ætatis obtrectant) vt cùm ad Eremos ſecedunt, nihil niſi Dei, ac perfectiſſimi hominis Chriſti humaniſſimam ſocietatem affectent. Angeli verò actibus hierarchicis vltro, citroq; reciprocis dulciſſimam ſodalitatem celebrant: & ipſe Deus ſuauiſſimarum perſonarum ſocietate gaudet: vt qui nobiliores creaturas, ipſumq; conditorem contemplatur, nihil ibi niſi ſocietatem quandam harmonicè conſentientem deprehendat. Quapropter extremæ infælicitatis genus eſt, ſocietate carere, ſtatuſq; ab humana conditione longè remotus, eoq; ærumnoſior, quò ſocietas amiſſa fœlicior extitit. Cùm ergo anima Diuinæ naturæ antè conſors, culpæ diuortio, Chriſti abſentiam, & proinde ſolitudinem extremam commeruerit, porrò miſerrima eſt. Sic ſola non modò ſedet, verùm & iacet, quaſi cadauer ani-

BIBLIOT. NAZ. ROMA VITT. EM.

ma deſtitutum. Quod enim anima corpori, hoc Deus animæ præſtat, motum, inſpirationem, ac vitam: quæ omnia, Deo abſiſtente, extinguuntur. Vnde funeſtiſſima exiſtit ſolitudo, qualem corpus exanime, ſeu cadauer, poſtquam efflauit animam, pati videtur. Profectò enim, ſi quis in cadauere ſenſus, anima exhalata remaneret, nulla pręſentis calamitatis imago aptior excogitari valeret. Quàm verè cadauer, ſolum appellari poſſet? quàm anxiè proprias ſolitudinis ærumnas reſiduo illo ſenſu defleret? Vita nempe, vigor, decor, ac lætitia omnis euanuiſſet. In hunc ergo modum anima, poſt Chriſti diſceſſum, remanſiſſe credenda eſt. Vita illa, quæ foret immortalis, vis illa planè diuina, quæ mentem ciebat, decorum illud actionum cœleſtium, & fons lætitię largè fluentis acri vltione interceptus eſt. Abſceſſit Chriſtus, & ſol meridie occidit: quocirca, quemadmodum incumbente nocte hominum commercia, ſingulis in proprias ædes ſecedentibus, diſſoluuntur: ſic ingruentibus culpæ tenebris, Chriſto, Angelis, ſanctisq; ſe ſubducentibus, ſocietas animæ aduerſa ſorte dirimitur. Rege videlicet excedente, populus quoque diſcedit. Habuerat anima Deo fœderata popu-

lum

lum certè numeroſum, Angelos nimirum, & ſanctos ſibi deuinctos, quod gratiæ diuinæ ſtatus, & ſtricta cum viuis Eccleſiæ triũphantis, ac militantis membris connexio præſtabat, vt ex oraculo illo patet: *Particeps ego ſum omnium timentium te*. Omnes in animæ præſidium, ac ſolatium conſpirabant: verùm omnes illos tetra culpæ facies intolerabili deformitate fugauit, & ſolitudinem luctuoſiſsimam inuexit; vt meritò vates ſanctus abſque præfatione vlla, in doloris argumentum, in hæc prima verba, pectore turgente proruperit: *Quomodo ſedet ſola Ciuitas plena populò?* Emphaſim habet modus hic, non ſciſcitandi, ſed admirandi, quaſi luculentiùs per hæc verba redderetur: Ergone à ſtatu illo, qui præſentiſsimi Dei firmamento nitebatur, quem firma fides, inuicta ſpes, charitas excelſa conſtruxerant, quem Dei caſtra fidiſsima cuſtodia, ad perennem firmitatem ambiebant, excidere, potuit? Emphaſis in intellectu plurium, & grauiorum, quàm exprimuntur, ineſt. Sedere aſſeritur anima, hoc eſt, languere: quaſi puella quædam ingenua (quæ poſtmodum Virgo filia Iuda à propheta nuncupabitur) quæ flore virginitatis amiſſo, in loco publico, ludibrio habita, & præ mœſti-

tia deliquium virium paſſa conſiſtere nequeat, & ſedere, ſeu iacere cogatur. Septuaginta Interpretes in præterito vertunt: *Quomodo ſedit*, Πῶς ἐκάθισε. Qua temporis obſeruatione, non tam ſedentem, quam cadentem contemplati videntur. Caſus enim, ſiue lapſus ſtatui diuinæ gratiæ contiguus peculiari quadam expenſione dignus eſt: mutatio nempè illa horrorem incutit, qui calamitatis conſuetudine, quam notat ſeſsio, lenteſcit. At quàm ſit enormis hic animæ lapſus, quantoq; mœrore lugendus ſubiecta verba demonſtrant: *Facta eſt quaſi vidua domina gentium*. Nihil ſanè ſublimius, opulentius, & voluptuoſius, quàm ſummo Deo animam fuiſſe fide coniugali deſponſam: & tamen gloria hæc omnis culpæ turpitudine, ac obſcuritate reſtincta eſt. Habuerat in vno Chriſto, ſponſo quàm dulciſſimo quicquid ad iucunditatem, ornatum, & ſolatium expetere valeret: fide tamen violata ærumnoſam viduarum ſortem incurrit. Nimis vulgatum eſt, viduas, amiſſa coniugum tutela, derelictione, litibus, inſectationibusq; vexari: nam quicquid aduerſitatis ingruat, ſi viri ſuperſtites ſint, 1.Reg. 1. æquo animo ferunt. Quod ita exiſtimari debere ſenſit Elcana, qui Annam ob ſterilita-

litatem, & Phenennæ exprobrationes flentem, ſic bono animo eſſe debere monuit: *Anna cur fles? Nunquid non melior tibi ſum, quàm decem filij?* Viſum eſt quippe homini cordato, vxori, cui ipſe minimè deerat, nihil boni deeſſe potuiſſe, orbitatemq; ipſam (ſupremum illius ætatis improperium) æquanimiter ferendam eſſe. Quid ergo de anima ſponſum amantiſsimum Chriſtum ſortita dicemus? Profectò melior illi eſt vnus Chriſtus, tametſi vniuerſis mundi calamitatibus in eo fœlici matrimonio affligetur, quàm ſi bonis omnibus, quæ mundus admiratur, repudiata circumfluat. Quod cùm à nemine in dubium reuocari poſsit, facilè coniectare licet, quàm ſit infœlix viduitas animæ, quæ tam propitium, liberalem, ac ſuauem ſponſum amiſit. Coniugij pactum reſciſſum eſt, nullam ſecum dotem vt viro tanto nuberet, anima tulit, & in extremam proinde inopiam, in qua iacuerat, relabitur. Adimitur caſti thori voluptas, via cœleſtibus gaudijs intercluſa: & principatus ille, quo, tanquam Regis æterni ſponſa pollebat, ſublatus eſt, quòd verba illa ſignificant: *Domina gentium.* Sanè cùm Dei coniugio frueretur, gentibus, ac prouincijs, mundo ſcilicet toti imperabat: etſi

enim

enim loco humili, ob culpam origine contractam nata fuiſſet, diuina tamen dignatione in regnum euecta, & gratiæ diuinæ imperio, bonis omnibus prælata fuerat; vt eius regnum connubij cœleſtis lege, in vniuerſa mundi bona pateret, in quæ Dei principatus natura protenditur. At culpa ius imperij ſuſtulit, & animam regia dignitate ſublimem in ſeruitutem miſerrimam deturbauit: quod proximis verbis apertiùs oſtenditur: *Princeps Prouinciarum facta eſt ſub tributo*. Etenim cùm Dei libertate potiretur, à mundi ſectatoribus tributa multa exigebat, admirationem, laudem, obſequium. Ipſi quippe mundi cultores diuinarum virtutum maieſtatem admirati, laudum, & honoris officia deferebant. Exploratum eſt enim hominem mundi contemptu grandem à ſummis quoque Orbis terrarum principibus coli, quod & antiqua, & recentia exempla peruincunt. In ſupremis quippe rerum periculis, vbi regum vires, conſiliaq; deficiunt, ad veros Dei amicos in antris latentes, pro aris, fociſq; recurritur: vt quotidiano experimento pateat virtutis regno regna vniuerſa concedere. Sic Totila Benedicto, ſic Conſtantinus Magnus Antonio ceſſit: vt Theodoſium Ambroſio, Gulielmum Bernardo,

do, alioſq; plurimos principes virtutis regno parentes prætereamus. Hic eſt principatus prouinciarum, ſeu regnorum, quibus anima, cùm foret regina, præfuit. Verùm ſors aduerſa obſtitit, & iam virtutum ſplendore per culpæ eclipſim extincto, anima grauiora, quàm dici poſsit, tributa rependit: appetitui efferato ſeruit, ferreoq; mundi imperio ſuccumbit. Vnum Chriſti iugum, ac mite tributum detrectauit, & quinque immenſi ponderis tributa reddere cogitur: quod Ieremias alto ſenſu lamentatur.

BETH.

PLORANS plorauit in nocte, & lachrymæ eius in maxillis eius: non eſt qui conſoletur eam ex omnibus charis eius: omnes amici eius ſpreuerunt eam, & facti ſunt ei inimici.

Hiſtoricè.

Lachrymarum vim effudit Ieruſalem, cùm atra expugnationis Chaldaicæ nocte obſcuraretur; nec fuit ex omnibus ei fœderatis, qui deſolatam ſolare-

ſolaretur. Omnes Ægyptij, ac Syri eius olim fautores eam aſpernati ſunt, & hoſtes capitales euaſerunt.

'Allegoricè.

Poſt extinctum primæuæ Sanctitatis ſplendorem, ſubeunte grauium peccatorum nocte, funeſtè luxit Eccleſia: cuius lachrymæ à ſanctis doctoribus (qui maxillæ hoc eſt, formandi ſermonis inſtrumenta ſunt) diu effluxerunt. Iam verò nemo eſt ex ijs, à quibus amatur, qui de immenſo floris amiſſi malo ſatis eam ſoletur. Eius quippe olim amici multis in regnis à Chriſtianis caſtris deficientes illuſerunt ei, & odium immane iurarunt.

Tropologicè.

Anima, quæ ſerenum diuinæ gratiæ diem cum peccati nocte commutauit, ipſa peccati ſeruitute vexata largè fleuit, nec à quo lachrymæ faciem perfluentes abſtergerentur inuenit. Iam quippe neque Deus, neque Angeli, neque Sancti, qui omnes ei charitatis fœdere fuerant ſociati, ſolatia vera ſuggerunt. Quin potiùs ſeuerè illam contempſerunt, & hoſtiles animos gerere decreuerunt.

Expenſio Tropologiæ.

CHriſtus veriſsimus, ac ſplendidiſsimus ſol, ſi adſit, diem, ſi abſit, noctem effi-

efficit: quod ex corporati ſolis quotidianis anfractibus, ac reditibus, appoſita ſimilitudine, liquet. Poſtquàm ergo anima præſentiæ, ac indulgentiæ Chriſti aſſueta cępit animaduertere, in quantam è faſtigio illo profunditatem corruerit, in tetra abſentiæ nocte vim lachrymarum ingentem effudit. Familiare quippe eſt ijs, qui Dei ſuauitatem prælibarunt, & à lauta eius menſa ad ſiliquas mundi depulſi ſunt, ipſo experimento, & rerum comparatione præſentem calamitatem oculatè dignoſcere, & anteactam proſperitatem cum fletu meminiſſe: quod illa ſanè dulciſſima filij prodigi parabola velut imago graphicè picta demõſtrat. Hunc ergo ſenſum verba illa produnt: *Plorans plorauit in nocte*. Repetitio verò illa *Plorans plorauit* Hebræis familiaris, fletus vbertatem ſignificat: neque enim immenſi boni, hoc eſt, Chriſti iactura exiguo fletu, ſed copioſo imbre, aut potiùs lachrymarum Oceano lugeri debuit. Verba tamen illa *in nocte*, quæ diuini ſolis abſentiam notant, animam cogitationibus mœſtiſſimis intentam, ſolam, ſilentem, ac languentem repræſentant. Omnia quippe hæc noctis imago, ſi perfectò pingatur, exquirit: vt conijci poteſt ex aſſerto illius, qui dixit:

Laua-

Pſal 6 verſ6. *Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo*. Culpæ videlicet conſcientia ſomnum arcebat, & triſtibus ſpectris animam ſollicitam, languidamq; vexabat, fletumq; perennem ſenſu doloris exprimebat. Cui admodùm ſimile eſt, quod Ieremias attexit: *Et lachrymæ eius in maxillis eius*; Quaſi ob diuturnum fletum, facies lachrymis ſemper conſperſa, ſiue perfuſa appareret. Etenim Chriſti iniuria, & inde orta abſentia non ſemel, ac breuiter, ſed creberrimè, ac diutiſſimè deflenda eſt: quod Petrus flendi peritiſſimus poſt indultam quoque breuis errati veniam, vitæ totius luctu, ad exemplum oſtendit. Iam verò præter mali ipſius magnitudinem, ſubeſt idonea ratio lachrymarum, quia, *Non eſt qui conſoletur eam ex omnibus charis eius*. Nihil enim ad mœſtitiam eleuandam efficacius, quam fideles amici, qui, ſi valeant, lachrymas extergunt, quia mala depellunt, ſin minùs, præſentia, & conſilio extenuant. E contrario verò immenſum doloris incrementum ſolitudo, ac derelictio parit. Nunc autem quis dignè poſſit expendere, Chriſtus, eiuſq; ciues quàm ſint fideles amici, quantumque triſtitiæ pondus ex eorum renutibus incumbat? Porrò euenire ſolet(quod cer-

certis ætatis huius hiſtorijs nouimus) ex ſolo vno, vel altero graui, aut ſeuero principis alicuius reſponſo, viros aliàs fortes non modò ægrotare, verùm interire. Eaq; interdum principum gratia fuit, vt nonnullos eiuſmodi homines, ex acri reſponſo, aut repulſa decumbentes comi dumtaxat aſpectu, propitiove ſermone perſanauerint. Quod cùm ita ſe habeat, quid opinemur de anima, quam omnes amici, inter quos ſupremus rerum Dominus, ac princeps Chriſtus recenſetur, non modò non ſolantur, ſed aſperrimo deſpectu reijciunt: *Omnes amici eius ſpreuerunt eam, & facti ſunt ei inimici.* Profectò ab eiuſmodi amicis derelinqui graue, irrideri grauiſsimum malum eſt: quod animæ infidæ Adæ culpam imitatæ meritò irrogatur. Etenim humani generis parens, inter multiplicia mala, quæ peccando incurrit, à Deo, quem laceſſiuerat, irriſus eſt, per illa trium diuinarum perſonarum verba: *Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciens bonum, & malum*, Tanquam dicerent: Diuinam ſcientiam peccando quæſiuit: & res ex voto ſucceſsit: quod per antiphraſin accipiendum eſt. Sic planè ſpernitur à Deo anima ſui parentis imitatrix, quæ boni aliquid extra Deum perueſtigare contendit. Subeſt Gen. 3.

altera

„ altera ſatis opportuna interpretatio verborum illorum: *Non eſt qui conſoletur eam ex omnibus charis eius: Omnes amici eius ſpreuerunt eam*, vel vt ex Hebræo vertitur, *præuaricati ſunt in eam*. Charos quippe, & amicos appellat, iuxta hunc ſenſum, Ieremias, quos anima peccando exquiſiuit: qui præuaricati dicuntur, quia fœdus initum violarunt: ac proinde ab eis non ſolatium, ſed irriſionem accepit. Compertum eſt enim, animam dum peccat id eniti, vt poſthabita Dei amicitia, amicos multos mercetur, vnde voluptatem eliciat, & effræni appetitui ſatisfaciat. Sed exitus acta probat: & pro ſolatijs deſolatio, pro gloria ignominia ſuccedit. Congruit ei certè quod Dauid ad Achis regem confugienti contigit. Captabat ſecuritatem, & honorem, & inter improuiſæ mortis diſcrimina, multaq; dedecora audiuit à rege: *Vid ſtis hominem inſanum: quare adduxiſtis eum ad me?* Et quidem huius generis exempla crebra non deſunt: paſſim enim cernimus, eos, qui à recta iuſtitiæ via deflectunt, vt honores, diuitiasq; conquirant, æquo Dei iudicio, inglorios, inopesq; tabeſcere: quæ mundi cultorum merces eſt. Nullus enim hoſtis capitalior, quàm mundus blandè quidem excipiens, at (quod

1.Reg. 21.

olim

olim Ioab Abner inter amplexus præſtitit) necem detecta pacis ſimulatione inferens. Necem verò hanc ſpiritualem amariſſima ſubſequitur exprobratio verbis illis notata *ſpreuerunt eam*, quam velut infamiæ notam frontibus inſcriptam gerunt, quotquot impudenter peccant, tametſi genere, potentia, doctrina apud homines clareſcant. Sunt ſanè ſimillimi Cain, cui tremor quidam culpæ index illatus fuit, quando Deus, *Poſuit in eo ſignum, vt non interficeret eum omnis, qui inueniſſet eum*. Licèt enim ſignum tuitioni deſtinaretur: ſic tamen hominem ſceleſtum tuebatur, vt tanquam infamiæ nota, ſeu mancipij character, peccati ſeruitutem, reo ſilente, proderet. Hæc animæ culpæ labe notatæ conditio eſt, iuxta oraculum illud: *Qui contemnunt me, erunt ignobiles.* *Gen. 4.* *1. Reg. 2.*

GHIMEL.

MIGRAVIT Iudas propter afflictionem, & multitudinem ſeruitutis: habitauit inter gentes, nec inuenit requiem: omnes perſecutores eius apprehenderunt eam inter anguſtias.

Hiſtoricè.

Populus Iudaicus patria coactus exceſſit, ad ſubeundam Chaldæorum vexationem, ac ſeruitutem. Moratus eſt inter Babylonios, nec requieuit; hoſtibus ſcilicet ſæuiſsimis eum vndique comprimentibus.

Allegoricè.

Eccleſia à tyrannis Ethnicis, Mahumetanis, & hæreticis obſeſſa, & non modica ex parte Cœlum mutare coacta eſt. Quin, & ibidem, quò confugerat, à fidei hoſtibus paſsim oppugnata minimè conquieuit: quia feri eius inimici eam in arctiſsimas anguſtias, Deo permittente compulerunt.

Tropologicè.

Anima culpæ conſcia extra Deum pulſa, & pœnis è culpa ortis extimulata ſolum profuga vertit: Ethnicorumque ritu captans requiem, vixit. Pacem tamen, quam ſitiebat, perquirere non valuit: quia ſæui eius hoſtes, vitia præſertim, quibus ſuccubuit, eam quaſi compedibus aſtrinxerunt.

Expenſio Tropologiæ.

Act. 17. CEntrum animæ Deus eſt: quod Paulus euicit verbis illis: *In ipſo viuimus, mouemur, & ſumus.* Vnaquæq; enim res, in centro proprio, naturam, vitam, & motum habet,

habet, licèt obſeruato diſcrimine. Nam ſi res inanimis ſit, cum naturæ conſeruatione quieſcit: ſi animata ſit, vitam, motumq; perficit, quemadmodum animantia, quibus elementum aquæ pro centro eſt, facilè demonſtrant. Quocirca cùm anima vitæ particeps ſit, in vno Deo, centro videlicet ſuo, vitam, motumq; aſſequetur: quod Apoſtolus altè notauit vitam, motumq; diſtinguẽs. Cùm enim centrum hoc, non modò viuum, ſed æterna ipſa vita ſit, nequit motus vitalis animæ centrum illud nactæ deeſſe: ſicut lapidi in centro inanimato iacenti deeſt. Nec verò quemquam mouere debet quies illa laudatiſſima; quam res vniuerſæ in centro habere dicuntur: motus quippe ille vitalis animæ Deo ſociatæ tranquilliſſimus eſt, immo ipſa quies ab anima expetita eſt. Quemadmodum enim Deus ipſe, cùm ſit ipſamet ſerenitas, & tranquillitas, eſt nihilo ſecius actus vitæ puriſsimus; ita & anima cùm in eo quieſcit, perfectiſſimi actus ſui tribuit eſſe participem. Ille verò actus animæ, motus quidam vitę diuinę congener eſt, è genere Dei animam eſſe demonſtrãs: quod Aratus ab Apoſtolo allegatus per verba illa Act.
τοῦγὰρ ϗ γένος ἐσμεν myſterij ignarus indicauit: ſed Paulus excelsè, vt par erat, intellexit. 17. Ipſius enim

& genus ſumus. lexit. Anima ergo è Dei genere, pro centro habens Deum, qui boni totius perfectiſſima complexio eſt, in rebus Deo inferioribus, neque viuet, neque mouebitur, neque verò quicquam erit, quod per argumentum à contrario Apoſtoli verba conuincunt. Si autem extra Deum veræ vitæ vſura caret, profectò nihil veri boni, quod totum vita nititur, ac proinde neque pacem veram reperire valebit. Hinc eſt, vt quantumuis bonis mundi vniuerſis affluat, ſemper ſe inanem ſentiat. Hinc exiſtit inconſtantia cordis expleri cupientis, & porrectis quaſi brachijs fluxorum bonorum vmbras captantis, ac ex hoc in illud boni ſimulachrum ſe proripientis; ſi fortè ſatietatem, quam inſequitur, aucupetur. Quæ ſanè veritas locupletes habet in hoc genere teſtes, ſic inter ſe adhortantes: *Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra*. Multa quippe Sap. 2 læto virore arridentia prata erranti animæ ſuccurrunt, ſed nulla cor ſollicitum ſedant. Propterea diuinus vates, poſtquam deſcripſit animæ ſolitudinem, ac mœrorem, vagum quendam excurſum illius ſatagentis attexuit, aiens: *Migrauit Iudas propter afflictionem, & multitudinem ſeruitutis*, ſiue vt alij ex Hebręo vertunt, *præ afflictione, præ multitudine ſeruitu-*

ſeruitutis. Quaſi afflictionis ipſius ſtimulis incitata hàc, illacq; diſcurrerit, neque opus fuerit externa vllius hoſtis inſtantia, vt è loco in locum afflicta migraret. Quod profectò verum, & frequentiſſimè teſtatum eſt, cùm conſcientia ipſa ſaucia, ad omnem ſtrepitum mortem ſuſpicetur: propterea enim ſcriptum eſt: *Fugit impius nemine perſequente.* Prou. cap. 1 verſ. 1
Pondus habet immenſum illa mali exaggeratio: *Habitauit inter gentes, nec inuenit requiem*. Anima nimirum plerunque quò ſanctior fuit, eò peiùs, ac licentiùs ſemel lapſa peccat, & Angelicum vitæ ſtatum Ethnico ritu permutat. Hinc plurimi non ſęculares tantum, verùm & Monachi caſtæ diſciplinę impatientes, diabolico furore correpti vſque ad nefanda connubia inſanierunt (quod ætas noſtra perſpexit) æquiſſimoq; Dei iudicio, ex ea vitæ impudentia requiem haurire minimè valuere: immo propriorum ſcelerum funibus aſtricti perennem conſciētiæ morſum, & torturam tartaro ſimilem perpeſſi ſunt. Cuius certè doloris cauſam ſi quis percontetur, appoſitè reſpondebimus: *Omnes perſecutores eius apprehenderunt eam inter anguſtias*. Superiùs aſſertum eſt, Deum, eiusq; militiam omnem peccatori eſſe infeſtiſſimam, & bellum cum eo acerri-

mum gerere : nequit enim diuina puritaſ culpæ impuritatem non odiſſe. Conſtat autem, Dei regnum latiſſimè patere, neque vllis maris, terrarumve tractibus eius imperio animam ſe poſſe ſubducere : quod è ſacris Dauid ſenſit in hæc verba : *Quò ibo à ſpiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? ſi aſcendero in Cælum tu illic es : ſi deſcendero in infernum ades &c.* Et è non ſacris ille : *Quò fugis Encelade? quaſcumque acceſſeris oras, ſub Ioue ſemper eris.* Iam verò qui Deum hoſtem potentiſſimum vbiq; præſentem patitur, neque valet elabi, vbicumque latitauerit, quocumque migrare tentauerit, velut à conferſiſſimo agmine obſidebitur, & arctiſſimo carcere opprimetur. Mos fuit antiquis Romanis, noxios homines, in duas anguſtiſſimas Aegæi maris inſulas Gyaram, & Seriphum deportare. Verùm hæc leuia ſunt : anguſtior locus, grauiorq; calamitas animę à Deo recedentis, orbe toto palantis eſt, quæ, niſi reſipiſcat, ſemper in anguſtijs verſatur, ac deniq; poſtrema mortis anguſtia ab hoſtibus perimitur.

Pſ. 138 verſ. 7 & 8.

DALETH.

VIAE Sion lugent, eo quòd non

non ſint, qui veniant ad ſolemnitatem: omnes portæ eius deſtructæ: ſacerdotes eius gementes: Virgines eius ſquallidæ; & ipſa oppreſſa amaritudine.

Hiſtoricè.

Viæ, quibus in templum Ieroſolymitanum ſolennibus feſtis aſcendi ſolebat, cùm iam à nemine terantur, ſuccreſcentium vrticarum, & virgultorum horrore ad luctum me prouocant. Omnes templi Sionici *portæ à Chaldæis exuſtæ, ſacerdotes partim abducti, partim funeſtiſsimo gemitu necati, puellæ Virgines decore, ac ornatu amiſſo fœdatæ, atque vrbs tota pondere cladis oppreſſa eſt.*

Allegoricè.

Doctores Eccleſiæ, qui Chriſtum aientem, Ego ſum via, vitæ norma æmulantur, luctu tabeſcunt, Cùm perquàm rarò, vix vnum aut alterum, per æternitatis itinera ducant. Baptiſmus, qui Eccleſiæ, ac ſalutis ianua eſt, quaſi deſtructus foret, à nullo ferè Infideli expetitur. Sacerdotes Chriſtiani deſpecti gemunt. Societates monaſticæ Virgineum candorem ſtatu profitentes incultæ horrent: ac proinde Eccleſia tota mœroris oneri

quaſi ſuccumbit.

Tropologicè.

Virtutes, quæ ſunt viæ ſublimes Sionis, hoc eſt, Diuinæ contemplationis, cùm ad mortalis vitæ negocia animaduertitur, deſertæ iacent; & luctus anſam præbent, quòd anima ſæculo addicta Cæleſtium gaudiorum feſta minimè repetat. Eius portæ, ſiue ſenſus rerum, ac voluptatum temporalium incurſibus corrupti ſunt. Superiores vires, quarum eſt, Sacerdotum ritu, arcanas beſtias iugiter immolare, corporis pondere prægrauatæ gemunt. Vires inferiores quæ, virginum more, à ſæculi contagio abſtinentes caſtitate nitebant, carnis obſcænitate deformantur: & anima propterea tota pelago mœſtitiæ abſorbetur.

Expenſio Tropologiæ.

MIſerrimum anxietatis genus animæ theri violatrix incurrit, & funeſtiſſimum ſpectaculum exhibet. Omnis quippe virtutum, quibus exculta erat, amœnitas emarcuit, & riſum bonæ conſcientiæ culpæ luctu permutauit. Sionis vias in arcano ſermone veras virtutes eſſe, quibus anima in lætiſſimam Diuinæ contemplationis ſolennitatem ducitur, exploratum eſt. In ipſo enim vulgate trium ſtatuum diſcrimine,

mine, Incipientes, vitia conuellunt, & obſtacula itineris auertunt, Proficientes, per ſublimes virtutum vias in Contemplationis, quæ Perfectorum propria eſt, Faſtigium, expeditè contenduut. Hæ igitur cœleſtes viæ, cùm negliguntur, lugere, cum exercentur (per proſopopæiam) hilareſcere dicuntur. Iam autem quotuſquiſque eſt, qui animam veris virtutibus excolere, & velut ad nuptias comere nitatur, vt ijs itineribus ad contemplationis ſublimitatem aſſurgat? Quòd ſi vias Sionis, ſacramenta à Chriſto inſtituta, vt quaſi militaribus vijs homines ad æternam Sionis, hoc eſt, cœleſtis patriæ ſolennitatem perduceret, interpretemur (qui certè ſenſus, in allegorica paraphraſi indicatus, Tropologiæ quoque mirificè congruit) patebit profectò immenſum doloris incrementum accedere. Quis enim non animaduertat, Sacramentum perquàm raró frequentari, & in locis innumeris Chriſtiani Orbis, vaſa ſacra, cæteraq; ſacramentorum inſtrumenta ſordida, & puluere operta lugere, clamitareq; ſe penè à nemine curari. Hæc ergo, poſt Chriſti diuortium, animæ per infames ſæculi vias errantis calamitas eſt: neque enim virtutes Chriſtianas colit, neque ſacramenta, quibus facilè in ſempiterna

piternæ fœlicitatis ſpem erigeretur, frequentat. Subeſt autem eius damni ratio ſatis appoſita: *Omnes portæ eius deſtructæ*. Externi quippe ſenſus, portæ cùm ſint, quibus externa, & caduca bona in animæ clauſtrum admittuntur, legis Dei neglectu, ab ipſamet anima perrumpuntur; & hoſtibus efferatis internam opulentiam diripientibus impunè patent. Compertum eſt enim viris rerum diuinarum peritis, portis effractis, totam pulchritudinem animæ, quæ è virtutum internarum concinnitate conſurgit, interire. Quocirca, ij, quibus æterna ſalus cordi eſt, nihil impenſiùs, quàm portarum cuſtodiam, repagulaq; moliuntur.
Iob 31 verſ. 1 Sic Iob modeſtiæ fœdus cum oculis pepigit:
Pſ 28. verſ. 2 Sic Dauid oris oſtium oppilauit: Sic ſapientes vniuerſi proprijs ſenſibus imperant, ne *mors intret per feneſtras*. Hic verò à propheta noſtro anima, tanquàm domus recluſis, fractiſq; ianuis, furibus peruia deſcribitur: Vnde gemitus ſacerdotum, & ſquallor Virginum exiſtit. Etenim, ſi arcanè dicamus, cùm anima Dei templum ſit, vbi Numini ſpirituales hoſtiæ, per latriæ virtutem immolari debent, intellectus, & voluntas functiones ſacras, myſticaq; ſacrificia, more Sacerdotum, exerceant, neceſſe eſt.

eſt. In ijs quippe animæ partibus Dei cultus, qui à virtute religionis exoritur, ſedem habet, vt perſpici poteſt ex orationis, adorationis, voti, ac deuotionis actibus, qui ab ijs animæ viribus, iuxta commune Theologorum aſſertum, producuntur. Poſtquàm ergo corruptione ſenſuum, quibus profana ſodalitia, præ myſticis immolationibus placent, Dei cultus abolitus eſt; intellectus, qui eleganter ſacerdos appellatur, cuius actus eſt conſcientia, perenni, acriq; remorſu animam lacerans, gemitus multos inter ipſa profana gaudia parit, qui tartari vermem repræſentant. Partes verò animæ inferiores, quæ dum intellectus, & voluntas Deum ſeriò colerent, quaſi puellæ virgines parentum cuſtodijs ſeptæ nihil ſordidum admiſerant, turpiſſimè fœdantur: & à cuſtodijs parentum velut ad proſtibulum abducuntur. Quod LXX. Interpretes indicaſſe videtur ſic vertentes: *αἱ παρθένοι αὐτῆς ἀγόμεναι, Virgines eius abductæ, ſeu tractæ*: Quibus ſanè verbis aperta vis illata virginibus hiſtoricè repræſentatur; & in arcano ſermone, virgineæ, hoc eſt, intemeratæ vires animæ in publicum, vbi polluuntur, pertractæ, ſiue imperio actæ notantur. Ex quibus certè impuritatibus totius animæ;

tortu-

tortura, oppreſſiove ducit originem. Luctus videlicet, gemitus, & dolor, tinea è culpæ ligno enata eſt, quæ in parentem deſæuit: quod non ineptè expreſſit ille, qui culpam, vermis, quo rodebatur, ſeminarium ſic fleuit.

Pænitet, ô ſi quid miſerorum creditur vlli:
Pænitet & facto torqueor ipſe meo.

Hoc Ethnicus ille: anima verò Chriſti conſcia, quæ fidem fefellit, non mirum, ſi dum rem totam mente pertractat, amaritudine opprimi aſſeratur. Non abſque conſilio, delectuq; ſcriptum eſt: *Fleuit amarè.* Dici poterat copioſè, vel quid ſimile: verùm ſenſus amaritudinis, quaſi diſſoluto felle, animam afficiens ſic exprimi debuit.

Matt. 26.

HE.

FACTI ſunt hoſtes eius in capite, inimici eius locupletati ſunt: quia Dominus locutus eſt ſuper eam, propter multitudinem iniquitatum eius: paruuli eius ducti ſunt in captiuitatem ante faciem tribulantis.

Hiſto-

Hiſtoricè.

Chaldæi almæ Vrbis hoſtes elati, eaque potiti, ac eius opibus, prædaq; ditati ſunt: quia æquiſſimus Deus, ob crimina teterrima, de illa plectenda pronuntiauit. Propterea q; & puerulı ipſi, quibus, vt innoxijs, parcendum erat, ante victorum currus, in Babyloniam abducti ſunt.

Allegoricè.

Ethnici, Mahumetani, Hæretici, capitales fidei hoſtes, antiquis Eccleſiæ regnis imperarunt: & ex chriſtianorum ſpolijs locupletes euaſerunt: quia Deus Clementiſsimus æquo iudicio, ſententiam pœnæ pro grauiſsimis ſceleribus irrogandæ protulit. Ac ob id, & innoxij quoque Chriſtiani cum ſontibus capti in tyrannorum triumphis ante rhedas acti ſunt.

Tropologicè.

Dæmones efferati hoſtes, animæ peccanti, quaſi mancipio dominati, ac ex diuinæ gratiæ iactura diteſcere viſi ſunt; Deo ſcilicet, ob animæ crimina, ſententiam patibuli ferente. Hinc animæ ſenſus, velut infantuli rationis prorſus expertes, cum Luciferi iactantia, præcipites ad immania flagitia ferri quaſi compulſi ſunt.

Expenſio Tropologiæ.

FIeri *in capite*, iuxta phraſim Hebraicam, nihil aliud eſt, quàm præponi, ſeu præeſſe

præeſſe, ſicut (fieri in caudam) nihil eſt aliud, quàm ſubijci, vel ſubeſſe, vt patet ex
Capi. 28. effato illo Deuteronomij: *Ipſe erit in caput, & tu eris in caudam.* Hoſtes ergo animæ dæmones, victoria parta fiunt in capite, ſiue vt alij transferunt *in caput* hoc eſt, quaſi caput animæ inſtar corporis eis ſubiectæ, & contagionem peſtilentem inde concipientis; quod ſanè dictu mirum, & horrendum eſt. Si enim Chriſtus caput noſtrum animæ ſibi ſociatæ vitam confert, neceſſe eſt dæmonem nihil aliud, quàm mortem immittere, motibus turpiſſimis agitare, ſatanicos affectus imprimere: eo ſcilicet modo, quo capitis munus obire poteſt, nempe ſuggerendo, & ad omne mali genus vrgendo. Sic Iudæ caput effectus eſt, cùm ſe ille capiti ſuo Chriſto ſubduxit: & vt eiuſmodi prælatio aptiſ-
Ioan. 13. ſimè ſignificaretur, ſcriptum eſt: *Cùm iam diabolus miſiſſet in cor.* Hoc eſt: Cùm iam cæpiſſet prælationem exercere, ac potiſſimum membrorum, quibus præerat, cor videlicet, furore tartareo, extimulare. Hæc hoſtium animæ opulentia eſt, verbis illis notata: *Inimici eius locupletati ſunt.* Inuidorum quippe animus aliorum proſperitate deficit, aduerſitate diteſcit: quod profectò tunc manifeſtiùs cernitur, cùm calamitas ingens

gloriam

gloriam ſummam ſubſequitur, & quaſi meridiana lux eclipſi ſubitanea extinguitur. Hoc ergo graue malum Vates Sanctus lachrymis proſequitur, ſubditq; rei iudicium: *Quia Dominus locutus eſt ſuper eam, propter multitudinem iniquitatum eius locutus eſt ſuper eam* phraſis Hebraica eſt, quam LXX. ſic reddiderunt: *Humiliauit eam*, ἐταπείνωσεν αὐτὴν, Aequiſſimum quippe Dei iudicium eſt, vt quæ in ſuperbiam aduersùs Deum ſe extulit, ab ipſo deprimatur. Concipiendus eſt hic Deus tanquam iudex incorruptiſſimus ad cuius tribunal anima poſtulata eſt, è ſublimi non loci, ſed maieſtatis ſolio pronuntians: quod verba illa indicant: *Locutus eſt ſuper eam*. Vbi fert ſententiam iuxta allegata, & probata, ſcilicet: *Propter multitudinem iniquitatum eius*, Vt doloris, ac infamiæ patibulum ferat. Sic nimirum diuinis oraculis, & ſacris, ac profanis hiſtorijs ediſcimus, quotidie, eos, qui in Deum proterui ſunt, acerrima vindicta in opprobria multa deturbari: quod non modò priuati homines ſceleſti, ſed imperia multa faſtu ipſo collapſa demonſtrant. Quod enim gigantibus turrim, cuius faſtigium in Cœlum pertingeret, molientibus contigit, dum ad humillima terræ loca depulſi ſunt;

hoc

hoc Aſſyrijs, Perſis, Medis, Græcis, ac denique Romanis accidit: quibus omnibus apprimè congruit illud: *Deieciſti eos, dum alleuarentur*. Verùm quod proximè ſubditur, porrò funeſtum eſt: *Paruuli ducti ſunt in captiuitatem*. Senſus externi, in tota hominis œconomia, paruuli arcanè appellantur: quod ex comparatione cum internis ſenſibus dignitate maioribus patere poteſt. Poſtquàm ergo anima infœlici diuortio ſe Deo ſubtraxit, appetitus pondere grauiter incumbente, ſenſus eius externi, perruptis verecundiæ repagulis, in quæuis obuia flagitia, ſe rapidè immergunt, & in belluarum naturam degenerant. Hæc eſt captiuitas, quam deflet Ieremias: quæ non modò excidij Ieroſolymitani, verùm totius quoque ruinæ, ſub qua gemit humanum genus, origo eſt. Vim habet inſignem adiunctum illud: *Ante faciem tribulantis*, Quo ſanè dicendi genere propheta videtur alludere ad priſcum victorum morem, quos triumphum agentes, & præda, & gens debellata præcedebat: vt patet ex hiſtoria Dauid, prędam, quam, è Siceleg Amalecitæ ceperant, referentis, ſicut ſcriptum eſt: *Et tulit vniuerſos greges & armenta, & minauit ante faciem ſuam: dixeruntq; Hæc eſt præda Dauid*; Et è profano illo:

Pſ. 72. ver. 18

1. Reg. 30.

Vinclaq; captiua reges ceruice ferentes,
Ante coronatos ire videbit equos.

Sic ſatan inſoleſcens captos peccatorum hominum paruulos, hoc eſt, ſenſus, & illecebrarum vinculis obligatos, ſuperbiæ curru vectus ante ſe agit & in horrendam fęditatem præcipitat. Aemulatur ſcilicet Chriſto, cuius honorem affectat. Etenim quando Chriſtus triumphum egit, & *regnauit à ligno* cornua, hoc eſt, imperij vires vtroque Crucis brachio notatæ erant (vt Habacuc cecinit) in manibus eius, abſcondita diuinitatis fortitudine, ſub corporis mortalitate, quam Cruci affixus præferebat. Tunc ad ampliſſimum, de illuſtriſſima victoria, triumphum, propheta ſubiecit: *Ante faciem eius ibit mors: Egredietur Diabolus ante pedes eius*, Quia videlicet mors, & Dæmon præda Chriſti curru vecti, hoc eſt, Crucifixi fuere: quos vinctos currum regium præire iuſſos eleganter propheta deſcripſit. Similem igitur gloriam, humani generis hoſtis ambiuit, quando, *Paruuli ducti ſunt in captiuitatem ante faciem tribulantis.* *Habac. 3.*

VAV.

ET egreſſus eſt à filia Sion

omnis decor eius; facti ſunt principes eius, velut arietes non inuenientes paſcua; & abierunt abſque fortitudine ante faciem ſubſequentis.

Hiſtoricè.

Et omnis decor, hoc eſt regnum, & Sacerdotium ab Vrbe Sancta (quæ quaſi filia ſub protectione Sionis in editiore loco ſitæ ſubſidebat) ſublatum per Chaldæos eſt. Quapropter principes Iudæorum opibus, potentia, & ſplendore ſubtractis, tanquam arietes gregi ſuo inutiles emarcuerunt. Et fame ingraueſcente, cum deliquio virium ante victorem in Babyloniam demigrare coacti ſunt.

Allegoricè.

Omnis Eccleſiæ decor, qui exemplo vitæ in iis, qui præſunt, potiſſimùm conſtat, videtur euanuiſſe. Principesq; Eccleſiaſtici diuinarum affectionum paſtu priuati, velut arietes paſcua minimè reperire valentes languerunt. Sic viribus internis deſtituti, ſæpe à fidei hoſtibus bello capti, & in aliena regna pertracti ſunt.

Tropologicè.

Omnis animæ decor Deus, olim per gratiam diui-

diuinam illi præſens, culpa pulſus abſceſſit. Principes animæ vires intellectus, ac voluntas æterni boni paſtu ſublato, cùm bonis creatis famem explere nequirent, more arietum pabulo carentium defecerunt: & ab inſequente Dæmone, viribus exhauſtis, in ſcelera enormia præcipites actæ ſunt.

Expenſio Tropologiæ.

PRofectò minimè mirum eſt, ſi Dæmon animæ captura inſoleſcat: è diuina quippe ſublimitate, ac dignitate illam exturbauit. Erat porrò pulcherrima, & venuſtiſſima, antequam Deus (omnis nempe decor eius) ab ea recederet: Sed eo dilapſo incredibilis deformitas, ſquallorq; ſucceſſit. Erat elegantiſſimè ornata viro ſuo Chriſto; ſic enim arcano ſenſu intelligitur illud Ioannis viſum: *Vidi Ieruſalem ſicut ſponſam ornatam viro ſuo*, Quo nullum pretioſius ornamentum ſortiri, vel excogitare potuit: at ſubijt tartari turpitudo, hoc eſt, culpa, quam puriſſimi Dei oculi ferre non valent. Quod vtinam homines vniuerſi altè perpenderent, vt egreſſum Dei à propheta exaggeratum perhorreſcerent. Sanè pulchritudo quæuis, vel in carnea fragilitate tanti eſt, vt ei Orbis terrarum principes genua fle- *Apoc. 21.*

flectant, eiq; diuitias, honores, vitamq; poſthabeant, quod nimis frequens, ac teſtatum eſt. Habet nimirum forma neſcio quid diuinum, quo corda mollit, & quò velit, inflectit: vt neutiquam mirandum ſit, ſi mulieres deformitatem morte peiùs oderint, vitæ formam adæquent: præſertim, cùm pleraſq; humili loco natas ad principatus, & regna ſola pulchritudo prouexerit. Quod è potentiſſimi Aſſueri liquet hiſtoria. Eſther enim, neque genus indicauit, neque mundum muliebrem exquiſiuit, neque alijs de cauſis (ſi hominum conſilia ſpectemus) ad eam celſitudinem euecta eſt. Sola pulchritudo regem flexit, & venuſtiſſimam puellam regni conſortem effecit. Et hæc ſanè bona, carnea forma conſequitur: at interna forma, quæ è diuinæ gratiæ, ſupernaturaliumq; virtutum concinnitate conſurgit, quàm ſit cœleſtis, & ad animos capiendos efficax, ille dumtaxat, vtcumque conijciet, qui non diuinam gratiam tantummodò, ſed infinitam Dei pulchritudinem defœcatis mentis oculis contemplabitur, & coram dulciſſimo ſpectaculo attonitus obſtupeſcet. Præſens quippe Deus animam ſibi deſponſam diuino ſplendore ſuo complet, ac diuinæ formæ ſimilitudinem impri-

imprimit; quæ ſuprema omnium laus eſt. Sedet in anima, tanquam Salomon in eburneo ſolio, & vires tùm Superiores, tùm inferiores pretioſiſſimo virtutum cœleſtium apparatu exornat. Hinc eſt, vt iure dicatur: *Omnis gloria filiæ Regis ab intus*; Etſi enim externè quoque ſpiritualis pulchritudo ſe vtcumque ſpectandam exhibeat, totum tamen id, quod cerni poteſt, ſi cum eo, quod latet, comparetur, nihil eſſe putatur. Etenim adeò eximia interior forma eſt, vt creaturarum omnium, ipſorum quoque Angelorum pulchritudinem naturalem, (quæ tamen omnem ſuperat eloquentiam) immenſò vincat exceſſu. Neque vllum efficacius ad rem perſuadendam argumentum produci valet, quàm intima illa præſentia, illapſusve Dei in eo thalamo, ſumma cum voluptate quieſcentis, & ea ſuauiſſima forma capti: quod amatorijs affectibus, ac phraſibus in Salomonis Cantico Spiritus ſanctus luculenter ſignificauit. Totus quippe liber ille Chriſtum Sponſæ, hoc eſt, animæ forma mirificè captum repræſentat. Verum eſt enim illud: *Et concupiſcet Rex decorem tuum*. Quod cùm ita ſe habeat, profectò quiſquis purgatos mentis oculos nactus eſt, cùm Deum ipſum animæ penitiſſimè,

Pſal. 44.

Pſal. 44.

ſociatum, ac decore illo allectum animaduerterit, vſque ad ſtuporem immenſum, animæ pulchritudinem, & amabit, & admirabitur. Mox verò, quantus, obſecro, dolor ingruet, cùm è ſuauiſſimo decore illo ad intolerabilem deformitatem, & ſquallorem viderit animam, Deo abſcedente, deuolui. Furtum certè dolendum eſt, decorem tantum puellæ Virgini, corruptione culpæ, auferri: quod ſubnotaſſe videntur LXX. ſic vertentes: *Et ablatus eſt*, quaſi decor ille animæ, non vltrò diſceſſerit, ſed pulſus direptusue fuerit. Chriſtus nempe non ſponte recedit, ſed aufertur, vel expellitur. Decore igitur ſublato ait Ieremias: *Facti ſunt principes eius, velut arietes non inuenientes paſcua.* Principes enim animæ vires, quarum proprius paſtus, ille decor erat, ad interdicta mundi pabula, hàc, illacq; palantes, nihil, quò famem explerent, inuenire potuerunt. Nihil eſt enim è fluxis mundi bonis, quo princeps animæ pars lautæ Dei menſæ aſſueta, cœleſtibus epulis nata, nutriri queat. Rectè verò arietis ſimilitudo inducta eſt: maſculum enim calorem ad pabulum abſumendum habet: quo proinde ſublato vigor omnis deficit; ſic vires animæ fortiores nutrimento cœleſti carentes con-

Conc. Trid. Seſſ. 6 cap. 11 Deus ſemel iuſtificatos, nō deſerit, niſi ab eis prius deſeratur.

flac-

flaccefcunt; & concidunt, & ante victoris Luciferi currum viribus confectis captiuæ abducuntur. Paulò ante *paruulos* hoc eſt ſenſus in triumpho Dæmon egerat: nunc vires ſuperiores abducit. A ſenſibus enim incipit oppugnatio, quibus ſeductis, rationis arcem expugnat: quod mœſtiſſimo Heuæ liquet exemplo: prius quippe pomum viſu pulchrum aſpexit: mox allecta, victaq; conſenſit. Hæc eſt illecebra, qua per occupatos prius, emollitosq; apparenti pulchritudine ſenſus, viri quoque ſtrenui læta principia tragico fine concludunt. Quod in caput ſuum expertus fuit Alipius ille, quem refert Auguſtinus moleſtiſsimè ab amicis tentatum, diutiſsimeq; reniſum, ad ſpectacula denique pertractum, firmiſsimo viſus cohibendi propoſito: vt neque amicis inſtantiſsimè flagitantibus, nimia ruſticitate deeſſet, neque ſibi ipſi oculorum licentia officeret. Conceſsit precibus inuitus, oculos obſtruxit; diuq; ſibi imperauit: at excitato amphitheatri clamore, repentino curioſitatis telo petitus aſpexit, animumq; inopinato aſpectus vulnere ſaucium, infœliciter mutauit. *Paruuli ducti ſunt in captiuitatem*; Cùm primùm oculorum licentiam Dæmon perſuaſit: eueſtigioq; principes ani-

Lib. cõfeſſ. Cap. 8

mæ vires intellectus, & voluntas, abierunt abſque fortitudine, ante currum Luciferi triumphum agentis.

ZAIN.

RECORDATA eſt Ieruſalem dierum afflictionis ſuæ, & præuaricationis omnium deſiderabilium ſuorum, quæ habuerat à diebus antiquis, cùm caderet populus eius in manu hoſtili, & non eſſet auxiliator: viderunt eam hoſtes, & deriſerunt ſabbata eius.

Hiſtoricè.

Ieruſalem alta mente recoluit dies priſtinos, cùm olim ſua gens afflicta in Aegypto, & in deſerto Sinai, ob ſcelus idololatriæ, ſeuerè punita fuit. Meminit quoquè omnium, quæ in deſerto impotenter appetierat antiquitus, ob quæ prodigiosè gens Hebræa cæſa fuit. Omnia quippe mala illa præſens calamitas repræſentauit: cùm populus Iudaicus à Chaldæis dirè caderetur, &

conci-

concideret, neque vllum ſuppeteret auxilium. Creuit autem dolor, cùm immanes hoſtes Vrbem almam cadentem conſpicati ſacra feſta irriderent: quaſi fruſtra coleretur Deus, qui opem ferre, ipſorum arbitratu, nequiret.

Allegoricè.

Eccleſia, ingruente calamitate, quæ populum Chriſtianum, & vitiorum prælijs, & Infidelium irruptionibus afflixit, cogitauit ſeriò antiquos ſimilis vaſtitatis dies; cùm ob enormia rerum fluxarum deſideria (quibus pars eius magna iampridem, ad exemplum, conflagrauit) Chriſtianorum regna à fidei hoſtibus occuparentur, nec ea Orthodoxi principes propugnare valerent. Propterea Ethnici, Mahumetani, ac Hæretici rem contemplantes Chriſtiana ſacra deriſerunt.

Tropologicè.

Anima, poſtquam præſens culpæ dulcedo euanuit, ſtimulusq́, conſcientiæ, ac propinquus inſtat interitus, recordatur dierum elapſorum, quibus & afflictionis originem, hoc eſt, culpam contraxit, & per turpia deſideria licenter errauit. Quæ profectò antiqua ſtudia naturæ corruptæ coæua, tunc grauiora videntur, cùm anima ad poſtremum halitum, dæmone vrgente, cadit, & iuſta Dei vltione iam nullus adeſt auxiliator. Quamobrem dæmones agminatim irruentes, ac præda vehementer exultantes; anteaEtas bona

gere

opera, quæ ſunt myſtica ſabbata, ſubeuntibus peccatis extincta morienti crudeliter exprobrant.

Expenſio Tropologiæ.

DIes illi iucundi, quos culpæ dulcedo efficit, vt ſeducat, ſi perſpicaciter ſpectentur, afflictionis dies appellandi ſunt; tametſi omnia deſideria tunc videantur expleri. Tunc ſanè ſtimulus infigitur, qui præ nimia ebrietate non percipitur, donec ſopore diſcuſſo, ſentiatur. Et, quod præſertim dolendum, eò dies triſtiores ſunt, quò crudelior in ſe peccator eſt, qui ſibi ipſi mortem conſciſcens, inter lethalia vulnera; quaſi temulentus, aut phrenitide correptus ridet. Recepto ergo mali ſenſu, anima, quæ audacter laſciuierat, recordatur, *Dierum afflictionis, ſiue* iuxta LXX. *ταπεινώσεως, humiliationis ſuæ,* Et *præuaricationis*, hoc eſt, culpæ, quæ ſuprema vilitas, afflictionisq; ac deſpectus illius origo eſt. Cùm enim apud ſapientes omnes conſtitutum ſit, nullum probri genus, ne ſupplicia quidem publica, ſeu quicquid ad flagitioſos homines ludibrio habendos, à mundi principibus, aut iudicibus vnquam excogitatum eſt, cum peccati vnius dedecore,

core, ac turpitudine poſſe componi; neceſſe eſt, ab vna culpa potiùs, quàm ab vniuerſis mundi totius improperijs, & tartari quoque cruciatibus animam & vilem, & infamem debere cenſeri. Supplicia quippe honeſti rationem habent, & decorem culpa ſublatum reſtituunt, vt dignum ſit, à Deo illa irrogari. Culpa verò nequit honeſtatem habere, cum diuinæ puritati, ac rectæ rationi aduerſetur. Res eſt lumini naturali peruia, quando culpæ, ac pœnæ diſcrimen ille quoque diſpexit, qui ſic cecinit:

Cumq; ſit exilium, magis eſt mihi culpa dolori:
Eſtq; pati pœnam, quàm meruiſſe minus.

Minus eſſe dixit, quia maius malum culpæ vilitatem, ac infamiam, quàm pœnæ ſeueritatem exiſtimauit: maioremq; proinde è culpa, quàm è ſupplicio dolorem concepit. Culpæ tamen vilitatem, ac extremę afflictionis ſementem anima deſiderijs vehementibus illecta velut inauratam toxici buccellam glutiuit. At cùm caderet, hoc eſt, vltioni diuinæ ſuccumberet, euigilans, ſenſumq; reſumens veneni mortiferi vim perſenſit. Nunquam enim culpæ malum quàm ſit formidabile, æquè ac in tabula vindictæ diuinæ, mortis præcipuè hora, perſpicitur. Tunc enim anima ſæuiſsimo-

rum

rum hoſtium manus incurrit: *Cadit in manu hoſtili*. Blandè contrectat manus illa, vt delectet, ac in culpam alliciat, quod extimuit Dauid deprecans: *Manus peccatoris*, hoc eſt dęmonis antonomaſticè, *non moueat me*: At cũ plectit, ſe manum hoſtilem eſſe, incredibili furore conuincit. Verùm illud funeſtiſsimum eſt: *Et non eſſet auxiliator*. Omnes quippe ictus hoſtilis manus conſtanter feruntur, cùm Deus auxiliatur, quod aptè ſignificauit Iob in hæc verba: *Pone me iuxta te, & cuiuſ-*
Iob 17 *uis manus pugnet contra me*. Sed cùm iam anima proterua, ſubtracto in pœnam auxilio, feris hoſtibus permittitur, quantus dolor incumbat, explicari nequit. Excreſcit autem doloris ſenſus cùm hoſtes, *Derident ſabbata eius*, vel, iuxta LXX. *ſuper habitatione eius*, Quaſi dœmonum cachinnus excitetur, quia Dei templum, vbi Dei ſabbata, ſeu feſta ſacris ritibus agebantur, exaugurarunt, & in luciferi delubrum, ſiue domicilium peruerterunt.

HETH.

PECCATVM peccauit Ieruſalem, propterea inſtabilis facta eſt: omnes qui glorificabant

eam,

eam, ſpreuerunt illam, quia viderunt ignominiam eius: ipſa autem gemens conuerſa eſt retrorſum.

Hiſtoricè.

Ieruſalem turpiter peccando à Deo defecit: propterea, inconſtans euaſit: nam extra veram Dei pacem, umbram pacis captauit, nec apprehendit. Quocirca omnes, qui eam laudibus efferebant, cùm Deum coleret, eumq; propugnatorem haberet, à Deo repulſam, & ludibrio expoſitam contempſerunt, eius ignominiam, hoc eſt, vaſtitatem contemplati. Ipſa verò querimoniarum, & gemituum plena à fœlicitate antiqua retrorſum, hoc eſt, in aduerſitatem reiecta eſt.

Allegoricè.

Eccleſiæ pars ſatis magna grauiter peccauit, & in errores quoque varios corruit: ipſoq; peccati, & errorum ſtimulo percita in ſectas multas inconſtanter abijt. Quod non Aſia ſolùm, & Africa, ſed Europa, Septentrioq; præſertim euincit. Quamobrem omnes, qui eam Eccleſiæ partem reprobam, atque à corpore reliquo reciſam, de catholica pietate laudabant, illam aſpernati ſunt, quia eius ignominiam, culpam ſcilicet,

licet, perfidiamq; viderunt. Illaq; proinde malorum occurſantium impetu, à proſperitate conſequenda gemens repulſa eſt.

Tropologicè.

Anima, ex quo peccauit, à ſtatu gratiæ firmiſſimo in vitium inconſtantiæ prolapſa, vt famem ſedaret, incaſſum per varias voluptates euagata eſt. Quapropter omnes pij, qui eam piè agentem encomijs extollebant, illam deſpexerunt, quia ignominiam, hoc eſt, culpæ turpitudinem conſpicati ſunt. Ipſaq; propterea, ne tanta deformitas ſe proderet, quaſi flore Virginitatis amiſſo, ſe hominum aſpectui ſubtraxit, & latebras quæſiuit.

Expenſio Tropologiæ.

NEminem latere poteſt, quàm ſit inconſtans peccatoris animus. A firmiſsimo diuinæ gratiæ ſtatu, cuius baſis Deus eſt, vltro receſsit, & quaſi fugientem vmbram captaturus, nullibi conſiſtit. Ratio profectò efficax rem perſuadet. Cùm enim vniuerſæ mundi partes ſint à ſapientiſſimo earum opifice diſcretæ, ac ſuis tanquam ſtationibus diſpoſitæ, nequeunt ſanè, ſine pulcherrimi ordinis perturbatione ſedes alienas inuadere. Quod ſi violenter proprijs ſedibus pellantur, abſque vlla quiete,

(quæ quidem naturæ conſentanea ſit) varia loca pererrant; quod ventus terræ cauernis incluſus, multis meatibus, & motibus agitatus, donec perruptis obſtaculis erumpat, & ignis per inſidias militares terræ cuniculis clauſus, & integras vrbes validiſſimo impetu ſubuertens euincit. Cùm ergo ſedes, ſtatio, centrum, domicilium animæ Deus ipſe ſit, neceſſe eſt, eam inde ſemel amotam, perenniter moueri, ac inconſtantiæ diſcurſibus, ſine requie vlla diuagari. Magna certè chriſtianæ ſapientiæ pars in hoc vno documento altè, diuq; penſitando poſita eſt. Si enim repurgata mentis acie homines contemplarentur, incaſſum extra Deum, ſe requiem inſequi, neque animam, niſi Dei complexu poſſe ſedari, enimuerò inſanos concupiſcentiæ motus reprimerent, & ad ſummum illud bonum validè contenderent. Rectè ſenſit Cain nobis, quàm ſibi prudentior, cùm ſtatim à crimine, Deo, à quo reijciebatur, dixit: *Ero vagus, & profugus in terra.* Etſi enim fratris inuidentia, iraq; illum excæcaſſent, rem tamen perſpicuam vel cæcus aſpexit, & ſibi mobiliorem vento vitam infœlix propheta vaticinatus eſt. At verò anima præſenti culpæ dulcedine illecta peiùs occæcatur, om- *Gen. 4.*

omniaq́: pudoris clauſtra perfringit, & ad horas ſingulas conſilia mutat: ex quo, quicquid gloriæ, per egregia diuinarum virtutum facta parauerat, & apud Deum, & apud homines obſcurat. Nimirum non Deus tantum, qui cordis motus vix dum exortos intuetur, verùm homines quoque parùm oculati vitium inconſtantiæ vehemẽter oderunt: neque dignum exiſtimant hominem eo morbo laborantem, cui res ſeriæ gerendæ credantur, quantumuis doctrina, & experientia præcellat. Hoc ſibi volunt verba illa: *Omnes qui glorificabant eam ſpreuerunt illam, quia viderunt ignominiam*, hoc eſt, culpam, & inconſtãtiam eius. Animi ſanè leues nihil graue maturant: multa proponunt, & nihil abſoluere valent, quibus apprimè congruit irriſio à Chriſto ob turrim cœptam, neque perfectam graui magiſterio prolata. Leuitatis ergo ignominiam deflet Vates ſanctus ſub typo Ieruſalem cuius inconſtantiam multiplici tranſmigratione infamem antiqui eius laudatores deriſerunt: atq; ad eum modum animam per flagitia multa licenter errantem, à firmamento ſuo Deo procul actam omnes pij, qui eius ſanctitatem, firmitatemq́; laudarant, execrantur, atq́; vituperant. Subtexitur autem ſenſus maximè

mè arcanus: *Ipſa autem gemens conuerſa eſt retrorſum*: Etſi enim anima, quæ ſe in vitiorum gurgitem demerſit, fluctibus paſſionum in varia vota propellatur, quæ ſatagit explere; apertè tamen cernit, poſtquàm eò turpitudinis deuoluta eſt, ſe hominibus inuiſam fieri, ac proinde eleganter pingitur, tanquam puella turpiter corrupta, quæ dedecus ferre nequit, ac retrorſum, hoc eſt, in abditum ab hominum conſpectu ſe condit. Habet quippe intus ignominiæ ſeminarium, quo coarguitur, ne in lucem prodeat; quod Ieremias ſub initium ſuæ prophetiæ, admonens Ieruſalem, turbidas Aſſyriorum, & Aegyptiorum aquas, hoc eſt, fœdera, & auxilia, quæ inſtar aquæ ſitientem refrigerarent, requirentem, notauit aiens: *Arguet te malitia tua, & auerſio tua increpabit te*. Culpa enim animam increpat, contrahitq; ne in hominum conſpectum progredi audeat. Iere. 2

TETH.

SORDES eius in pedibus eius, nec recordata eſt finis ſui: depoſita eſt vehementer, non

habens conſolatorem: vide Domine afflictionem meam, quoniã erectus eſt inimicus.

Hiſtoricè.

Ieruſalem vltionem ſeuerum fert, quia viæ ſcelerum lutulenta gradiens affectuum pedes infecit: quod ei planè contigit, quia finis ſui, hoc eſt Christi (qui finis legis eſt) meminiſſe noluit. Qua de cauſa, è celſitudine ſua, priſca validè per Chaldæos diuinæ iuſtitiæ adminiſtros exturbata, neque vllum ſolatorem adepta eſt. Et ego Ieremias Vrbis dulciſſimæ ruinam contemplatus mœrore tabeſco: precorq; dolorem meum, clementiſſime Deus, attendas: quia patriæ noſtræ, ſæuiſſimus hoſtis, quaſi non iudicio tuo, ſed potentia ſua Ieroſolyma euerſa fuiſſet, in ſuperbiam elatus eſt.

Allegoricè.

Eccleſia, non exiguo Chriſtiani populi ex parte flagitiorum itineribus incedens, tanquam mulier ſanguine menſtruo in pedes imos decurrente ſordida viſa eſt: quod ex alta futuræ fœlicitatis obliuione, præſenti, ac fluxa proſperitate illecta patitur. Quocirca in criminum voraginem, fortiter deuoluta nullum in caducis viſæ præſentis bonis perfugium reperit. Reſpice, ſuauiſſime Deus

anxie-

anxietatem meam ex interitu multorum ſubeuntem. Quæ quidem eò acerbior eſt, quò hæretici, ac reliqui Chriſtianæ religionis hoſtes ex grauibus ſceleſtorum Chriſtianorum criminibus ferociùs erecti, & ad Eccleſiam oppugnandam armati ſunt.

Tropologicè.

Anima, quæ Dei timorem abiecit ſcelerum viam carpens turpiſſimè ſordeſcit: & vt licentiùs peccet, mortem, ac tartarum dedita opera obliuioni tradit. Ex quo efficitur, vt interno Dei ſolatio miſerè orbata, in pelagus peccatorum ſe vehementer immergat. Propitiare Clementiſſime Deus animæ afflictione ſumma diuexatæ; quia Dæmon hac præda inſolenter gloriatus eſt.

Expenſio Tropologiæ.

OMnino verum eſt, impendentis mortis, ac iudicij obliuione teterrimis flagitijs viam ſterni, & habenas turpiſſimæ vitæ laxari. Quod enim in Rep. patibula efficiunt, dum homines ſceleſtos à prædis, homicidijs, & alijs facinoribus incuſſa formidine arcent; hoc mors, iudicium extremum, tartarusq́; præſtant ijs, quos ſola virtutis honeſtas in officio pietatis minimè contineret. Sic homines inſipientes inducuntur à Spiritu ſancto duo aſſerta ponen-

tes, quibus ad omne flagitium vehementer
Sap. 2. incitantur: Aiunt enim: *Non eſt refrigerium in fine hominis, & non eſt agnitus qui ſit reuerſus ab inferis*: vbi duo nouiſſima, præmium, ſcilicet, ſiue refrigerium æternum, & tartareum cruciatum inficiantur. Ex quo paulò inferius ad voluptates huius vitæ ſectandas ſe mutuò adhortantur: *Venite ergo, & fruamur bonis, quæ ſunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter*: ac ſi apertiùs dicerent: Quicquid de futuro præmio, ſupplicioq; nunciatur, figmentum eſt: ea, quæ in præſentiarum cernimus, bona tantummodo ſunt: his ergo vacemus. Quapropter Vates noſter cauſam tot, ac tantarum ſordium, quibus animæ pedes, hoc eſt, affectus inquinantur, depromprurus ait: *Nec recordata eſt finis ſui, ſiue* (iuxta LXX.) *Non eſt recordata nouiſſimorum ſuorum*, Quaſi luculentiùs effaretur: mirum ſanè non eſt, ſi pedes animæ cœno inficiantur, ac ſordeant; cùm nouiſſima illa, quæ timore Dei homines in officio continent, profunda obliuione tumulauerit. Hinc efficitur, quod ſubditur: *Depoſita eſt vehementer, ſiue* (iuxta LXX.) *Fecit ſe deſcendere immenſè*. Aſcenderat ope diuina in ſublimem planeq; cœleſtem diuinæ gratiæ ſtatum; ipſamet (non Deus)

Deus) ſe fecit deſcendere, hoc eſt, ruinæ anſam porrexit: Et quanta ſtatus illius altitudo, tanta porrò caſus profunditas eſt, quod voce illa: *Vehementer, vel immenſe* aptè indicatur, Videtur profectò anima oceano turbulento iactari; paulò ante in Cœlos elata, nunc in Tartarum demerſa non ab re vſurparet illud.

Me miſeram, quanti montes voluuntur aquarū:
Iam iam tacturos ſydera ſumma putes.
Quantæ diducto ſubſidunt æquore valles:
Iam iam tacturos tartara nigra putes.

Propterea Ieremias dolore ſummo percuſſus, quales olim Ionas à ceto deglutitus, tales nunc preces malorum animæ voluminibus correptus effundit. *Vide Domine afflictionem meam, quoniam erectus eſt inimicus,* Elatio Luciferi acerrimis inuidentiæ ſtimulis incitata furentem ſpiritum adigit, vt animas deprædetur; indeq; occaſionem gloriæ, quam ambiuit, exquirat, & in Deum ferox erigatur. Quippe non in animam captam ſolummodò, ſed in Deum præſertim extollitur: quaſi à fine, in quem Deus animam creauerat, illam detorquere, Deóque exprobrare valeat. Quæ ſanè ſæui hoſtis erectio veros Dei cultores ad commiſerationem animæ, & ad fortiter cum tarta-

ro congrediendum, Deiq́; gloriam amplificandam perurgere deberet. Verba illa: *Nec recordata eſt finis ſui*, De obliuione Chriſti, qui & legis, & ipſius animæ finis eſt, exponi ſolent. Quæ interpretatio ſatis pia eſt: pateṫq; ex obliuione Chriſti ſordes animæ, abiectionem, ac deſolationem exiſtere. Quemadmodum enim Dei memoria (quam Dei præſentiam Theologi Myſtici appellant) animam purgat, roborat, ſolatur, ita obliuio inficit, deijcit, mœroreq́; afficit: vnde oritur inimici erectio. Animaduertit enim animam inermem, ac languidam, Deo ſcilicet minimè munitam, ex quo audendi, ac inuadendi occaſionem arripit. Dei præſentia terret hoſtem, abſentia inuitat.

IOD.

MANVM ſuam miſit hoſtis ad omnia deſiderabilia eius: quia vidit gentes ingreſſas ſanctuarium ſuum, de quibus præceperas, ne intrarent in Eccleſiam tuam.

Hi-

Hiſtoricè.

Chaldæorum exercitus in templum auguſtiſſimum, vbi ſacra vaſa pretioſiſſima, & optabiliſſima latebant, irrupit, omniaq; diripuit. Quam vltionem æquiſsimus Deus intulit, quia Iudæos Ethnicorum ritu templum violare conſpexit, quos vtpote idololatriæ deditos in cœtum piorum ingredi, (ne ſancta polluerent,) arctè interdixerat.

Allegoricè.

Hæretici, efferati ſcilicet hoſtes, omnibus tùm ſcripturis ſacris, tùm Eccleſiæ Sacramentis vim attulerunt: & in plerisq; regnis ante catholicis, omnia illa, non mores tantum corrupere. Quæ ſanè prodigia funeſtiſsima Deus permiſit, ob crimina præſertim Eccleſiaſticorum, qui ſacras ædes ingreſsi, Dei verbum, & rectum ſacramentorum vſum, tanquam Ethnici indignè exercuerant: cùm tamen ſatis noſſent ſeuerè diuinis legibus vetitum fuiſſe, ne turpes eiuſmodi homines in Eccleſiæ gremio ſordida conſcientia ſacras, ac puras functiones obirent.

Tropologicè.

Sæuiſsimus humanæ ſalutis hoſtis animam degenerem inuaſit, & omnes virtutum internarum opes valida irruptione deprædatus eſt: Deo nempe ſinente, qui Ethnicorum vitia, quæ à membris Eccleſiæ longe arceri imperauerat, in animæ ſa-

crarium ſoli diuinæ Maieſtati dicatum ingruiſſe perſpexit.

Expenſio Tropologiæ.

NIhil diuinarum virtutum animam exornantium decore optabilius. Hæc eſt opulentia, maieſtas, & gloria omnis filiæ Regis à regio Vate celebrata: in quam ſæuiſſimus noſtræ ſalutis inimicus, oſtio ſibi per aſſenſum culpæ recluſo, in animæ templum ingreſſus manum mittere dicitur; vt Chriſti ſacrarium expilet. Horrendum profectò portentum hoc Dei permiſſu accidit; quia dum Deus patienter agit, anima ea patientia impudenter abutitur, & mores Ethnicorum hoc eſt, vitæ licentiam in Dei, *ſanctuarium*, id eſt cor ſoli Deo ſacratum, irrepere ſinit. Hæ ſunt gentes, quas ſeueriſſimo anathemate, à templo ſuo Deus arcuerat: nihil enim ab anima Deus rigidius exigit, quàm cordis clauſtrum, & cuſtodiam, quæ Zelotypiæ diuinæ lex æquiſſima, & puriſſima eſt. Hoc ſibi in Salomonis Cantico voluit, cùm cor obſignari arctè imperauit: ne partem vllam cordis humani vllus
Cant. 8. affectus peregrinus ſibi vendicaret. *Pone me* (inquit) *vt ſignaculum ſuper cor tuum*; vt ſcilicet norint creaturæ, totum cor, meum

eſſe

eſſe debere, quod ex clauſtro, ſignaculoue conijcient. Non obſignaretur, ſi liceret alijs, eius habere conſortium. At minimè licet; aiente Aug. *Minus te amat, qui tecum aliquid amat, quod propter te non amat*, & (quod caput eſt) primo, ac potiſſimo legis pręcepto cor, mentem, animam, vires omnes Deus ſibi vni depoſcit. Cuius ſanè diuini præcepti meditatio ad animos permouendos vim efficaciſſimam habet. Quid enim homini vtilius, honorificentius, ac voluptuoſius, quàm ſic à ſumma Dei Maieſtate amari, vt ſolus ille puriſſimus candor, ſola illa ſuauiſſima pulchritudo totum ſibi cor (nullo vel angulo creaturis pmiſſo) depoſcat; vt omnia eius vota vbertim expleat? Profectò præclarè cum anima hominis agitur, cùm ei omnis alia conſuetudo interdicitur. Errat enormiter, cùm in Dei thalamum vllum procum admittit, cùm in reginam electa fuerit. Sanè quidam rex multis mendacijs à profanis ſcriptoribus celebratus mulierem forma præſtantem ad ſua vota illecturus, ampli regni promiſſo animum ſic attentauit, & molliuit:

Ibis Dardanias ingens regina per Vrbes
Teq; nouam credet vulgus adeſſe Deam.

Et quicquid mendacia proſint, profectò

verum eſt, regnandi ſpem ad flectendos animos, & arduitatem rerum difficillimarum ſuperandam vim maximam procreare. Cùm ergo ad regnum immortale, grandi pollicitatione anima Chriſti ſponſa vocetur, ſtultiſſimè aget, ſi alijs non æquè valentibus ſui copiam fecerit. Mutatio illa perſonarum, *quia vidit* & *præceperas*, Hebræis familiaris ſic connecti poteſt: Hoſtis templum expilauit, hoc Deo permittente, quia vidit homines Iudæos Ethnicorum ritu viuentes ingreſſos ſanctuarium: quos iure tu, ſumme Deus: (Propheta ad Deum ſermonem conuertente) *præceperas, ne intrarent in Eccleſiam tuam.*

CAPH.

OMNIS populus eius gemens, & quærens panem; dederunt pretioſa quæq; pro cibo ad refocillandam animam. Vide Domine, & conſidera, quoniam facta ſum vilis.

Hi-

Hiſtoricè.

In excidio Ieroſolymitano, Chaldæis omnia diripientibus, populus preſſura famis ingemuit, neque panis ſuppetiuit, tametſi gens afflicta illum perquàm ſedulò quæreret. At demum pretioſa quæq; cum tenui victu ad animam cadentem recreandam commutauit: dixitq; Vrbs deſecta: Vide Clementiſſime Deus, & expende in quantam ego vilitatem incurrerim: Vexatione quippe reſipuit.

Allegoricè.

Plerumque populus christianus verbi Dei, & Sacramentorum paſtu deſtitutus, alimentum vitæ ab Eccleſiæ paſtoribus requirit, & quaſi deliquium patiens ingemiſcit: nam à multis ſacrilegis Sacerdotibus cæleſtes epulas ad animum reſumendum, niſi pacto pretio impetrare nequit. Quocirca iure conqueritur Eccleſia; Intuere æquiſſime Deus, ob Sacerdotum culpas, quàm ego deſpicabilis videar.

Tropologicè.

Anima à Deo ob culpam repulſa intra ſe condit, atque complectitur numeroſum virium tum ſuperiorum tum inferiorum, quaſi populum ſine fræno furentem, atque gementem. Qui ad caduca bona, à vero, & ſempiterno bono depulſus, Dei dona, diuinasq; virtutes planè pretioſiſſimas, inanibus mundi oblectamentis permutat, ad animam

mam ſcilicet tantillum refocillandam, non verò exaturandam. Vbi poſtquam illa diuturno labore feſſa non expletur, ad verum bonum, illius filij prodigi more reuertitur, & clamitat: Reſpice amantiſſime Deus, quàm ſim expoſita neglectui.

Expenſio Tropologiæ.

Ioan. 6. ORaculo Chriſti accepimus: *Ego ſum panis viuus*. Panis hic animæ, dum in tori fide permaneret, abundè ſuppetijt: fide tamen violata omnes animæ vires inſtar tumultuantis populi furentes mœſtiſſimis gemitibus panem, hoc eſt paſtum hinc inde corradere feſtinarunt. Ablegata quippe ſemel Dei colendi cura, ſollicitudo plurima ſucceſſit, anima ſibi ſatisfacere ſatagente, cui à Deo fiebat ſatis. Rectè dictum Pſ. 54. eſt: *Iacta cogitatum tuum in Deum, & ipſe te enutriet*, pactio enim quædam initur, inter Clementiſſimum Deum, animamq; diuino cultui addictam, ne panis cordi caſto deſit, quantumuis mundus annonæ caritate laboret. Sic anima in fœdere conſtans ad lautam Chriſti menſam, regijs dapibus alebatur: mox tamen ac funeſto diuortio ſe ſubduxit, multiplex appetitus quaſi turbatus rabie famis exercitus, ad alienas opes diripien-

piendas excanduit. Qua in re, ille loquendi modus planè myſticus eſt: *Gemens, & quærens panem*: Quo alluditur proculdubiò ad panem doloris à pſalte regio prolatum, & oppoſitum nutrimento iuſtorum, quorum menſa frugalis lætitiæ caſtæ plena eſt, vt vates idem cecinit: *In voce exultationis, & confeſſionis ſonus epulantis.* Verùm quod ſubijcitur miſerrimum eſt: *Dederunt pretioſa quæque pro cibo*: Nihil æquè pretioſum ac Deus: quem tamen anima cum modica voluptate, lucroue commutat. Longè aliter à Deo ipſo anima æſtimari conſueuit, pro qua emenda ſe venundari pertulit: quæ certè exiſtimatio ad commouendos animos, & amore inflammandos appoſitiſſima eſt. Quod autem additur: *Ad refocillandam animam*, ſeu iuxta LXX. *reuocandam*, τοῦ ἐπιςρέψαι ψυχὴν ſignificatum auget, quaſi præ fame anima penè à corpore ſeiuncta in corpus reuocanda ſit. Illa verò imploratio: *Vide Domine, & conſidera quoniam facta ſum vilis*, genus quoddam pœnitentiæ continet: cùm enim caducis bonis inhians anima, ne quicquam ſe laborare animaduertit, in verum bonum preſſuris velut coacta ſuſpirat. Pſ. 41.

LA-

LAMED.

O vos omnes, qui tranſitis per viam, attendite, & videte ſi eſt dolor, ſicut dolor meus: quoniam vindemiauit me, vt locutus eſt, Dominus, in die iræ furoris ſui.

Hiſtoricè.

Pars Ieruſalem pietate inſignis communem caſum miſerata, ò vos, inquit, qui prætereuntes euerſos muros, templum incenſum, gentem cæſam, cæteraq; infortunia mea cernitis ſubſiſtite, precor, & dolorem meum æſtimate, & cum quouis alio, quantumuis acri conferte. Exiſtimo enim nullum fore parem: quia cum eſſem vinea ex Aegypto translata, & à Deo fœliciter ſata, & culta, nunc, nouo quodam vindemiæ genere, conuulſa ſum, die vltionis decreto, vaticinijſq; prædicto.

Allegoricè.

Cernens Eccleſia per puros piorum oculos, partem ſui non exiguam hæreticorum dolis, & ſatanicæ ſuggeſtionis æſtu partim in errores fidei aduerſos, partim verò in teterrima peccata prolapſam, eos, qui tanquam peregrini in cæleſtem

patriam, per excelſam, rectamq; charitatis viam gradiuntur, ſic exhortatur; Animaduertite vos, & cogitate an dolor vllus in hac mortali vita, cum dolore, quem ex interitu tot filiorum patior, queat comparari? An non expenditis quàm acriter torquear, quia Clementiſsimus Deus, & ſponſus meus inſolito ſupplicij genere, vites multas ex me vinea ſua extirpari, die ad vindictam præfixo permiſit, quemadmodum olim fuerat comminatus.

Tropologicè.

Anima, quæ poſt diuinæ gratiæ ſtatum, & opulentiam, in culpam ſe præcipitem egit, & mancipium dæmonis effecta eſt, cùm iam malis erudita incipit ſuam calamitatem, & extremam inopiam contemplari, alios in fœdere diuinæ charitatis permanentes intuita, ò vos, ait, qui per viam, quæ Chriſtus eſt, imitatione contenditis, immoramini, obſecro, & perpendite, an dolor vllus cum hoc meo viſcera proſcindente componi valeat? Dei quippe vltio in me, iure deſauijt, & ob culpam ſponte à me admiſſam, omnem paradiſi interni, quem in me Chriſtus ſibi conſeuerat, & coluerat, amœnitatem, ipſa culpa meæ, ac furoris ſui hora deleuit: Sicut *per antiquos Vates ſuos prædixerat.*

Expen-

Expenſio Tropologiæ.

NEmo profectò vim calamitatis æqua lance perpendet, qui proſperitatem anteactam non attentè contemplabitur. Et quidem comparationis vim totam non exhauriet, qui ſpeculatione dumtaxat partem vtramq; compoſuerit. Senſus enim ille, quem prophetæ verba reddunt, ſine ſpectaculo præſenti, quo dolor concipitur, & augetur, exactè percipi nequit. Anima ergo, cui proſperitas diuinæ gratiæ experimento comperta fuit, & nunc aduerſam ſortem experitur, acerrimo dolore perculſa, non ſatis calamitatem ſe lamentari poſſe ſine comitibus opinatur; proptereaq; ad vberrimum fletum prætereuntes concit, & hortatur: *O vos omnes* (inquit) quaſi diceret: Omnium, excepto nemine, ſenſum, & fletum exquiro. Appendite, ac iuſta trutina metimini doloris magnitudinem. Deus quippe amœnitatem omnem iræ flammis, velut ſol æſtiuus excoxit. Rectè; nam pro verbis illis: *Vindemiauit me* alij vertunt *coxit me.* Erat anima Deo accepta, hortus rore cœleſti virens, ac floribus, & ſulcis aquarum, è fonte viuo decurrentium irriguus, at æſtus iræ diuinæ totam amœnitatem abſumpſit.

Ratio

Ratio ergo doloris immenſi, animæ deformatio eſt, quæ ſub metaphora vindemiæ à propheta lugetur. Fuerat anima palmes à Chriſto vera vite ortus, eius humore, ac vita in gemmas turgeſcens, ac prouentum non mediocrem promittens: at ſtatim ac degenerauit, & aruit, iuſtitiæ falce amputatus, infauſta vindemia reſectus, & igni deuotus fuit. Hæc anima dum recolit, tantus, tamq; vehemens dolor inceſſit, vt ad eam tragœdiam vniuerſi mundi theatrum expetat, & imploret. Cernit alios per viam tranſeuntes, hoc eſt Chriſtum, qui via eſt, imitantes, quos ſublimes ipſa humilis intuetur: & tantò ſæuior ingruit dolor, quantò ipſa ſibi illorum comparatione calamitoſior videtur. Et profectò vexatio ſuprema eſt, infenſo Deo, iure æternæ fœlicitatis amiſſo, viribus diuinis exhauſtis, naturæ indomitæ furore ſæuiente, Lucifero inſultante, torqueri, & tanquam rabidis lupis ouem neci deſtinatam obſideri. Omnia hæc ſanè grauiſſima damna mente pertractat, & conſcientiæ ſtimulis abſque vlla requie ſauciatur. E conſcientia quippe ſaucia erumpere voces illæ: *O vos omnes &c.* tanquam diceret: Si meam lanienam introſpiceretis, porrò ſummus dolor repente ſubiret: qualem

ego telis multis confoſſa fero. Quantus verò ſit læſæ conſcientiæ cruciatus non ineptè deſcripſit Ethnicus ille: *Non tamen hos tu.*

Euaſiſſe putes, quos diri conſcia facti
Mēs habet attonitos, & ſurdo verbere cædit.
Pœna autem vehemens, & multò ſæuior illis,
Quas aut Cædili⁹ grauis inuenit, aut Rhadamāt⁹
Nocte, dieq; ſuum geſtare in pectore teſtem.

Verùm animam olim Chriſti ſponſam, quantò acrior ſtimulus vrgeat, nemo niſi luce diuina perfuſus dignè cenſebit. Verba illa: *Vt locutus eſt Dominus* comminationes in iuſtos puniendi, quæ in ſcriptura creberrimæ ſunt, proculdubiò indicant.

MEM.

DE excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudiuit me: expandit rete pedibus meis, conuertit me retrorſum, poſuit me deſolatam, tota die mœrore confectam.

Hiſtoricè.

Vindicta ignem oſsibus, hoc eſt, præcipuis meis

meis firmamentis templo ſcilicet, & arci Deus per Chaldæos immiſit: & vexatione ſumma me fecit reſipiſcere, vt noſſem Deo ſoli fidendum, neque peccandum. Retia cuſtodiæ chaldaicæ mihi prætendit: & me alibi conantem retrorſum coercuit. Deuaſtatam, & perenni luctu conſumptam dereliquit.

Allegoricè.

Exercuit me Deus (inquit Eccleſia) tyrannicæ, ac hæreticæ perſecutionis igne oſſibus, id eſt firmioribus membris meis iniecto: quia quò quis iuſtus fortior eſt, eò acrius infeſtatur. Hinc eruditior extiti parta periculis prudentia. Et quò ſapientior fierem, ſi quando inſectationes hoſtium declinare conſtitui, Deus quaſi à fuga retibus obiectis me compediuit: quod martyres fortiſſimi, & confeſſores multi hac ætate quoque peruincunt. Ex hoc, me in lectioribus membris meis ſolatio deſtituit, & ſæuientis aduerſitatis mœrore confecit.

Tropologicè.

Poſtquam peccaui (inquit anima) vires meas validiores oſsibus notatas vexationis ob culpam illatæ flammis Clementiſsimus Deus ad purum excoxit, ac proinde prudentiorem ex lapſu effecit. Et ne ad voluptates, quibus allecta peccaram, reſilirem; me tanquam feram reti cepit; meosq; motus laſciuientes recuſsit. Iam verò cul-

pis aſſuetam, vt ſanctitatem ediſcerem, ac præterita vita expiarem, ab omni ſolatio alienam, totos dies extabeſcere permiſit.

Expenſio Tropologiæ.

INdulgentiæ abuſus cæcitatem, vexationis vſus lucem parit: ſicut ſcriptum eſt,
Eſaia 28. *Vexatio dabit intellectum*, neque huius aſſerti teſtes ignotos accire, ſed vniuſcuiuſque conſcientiam conuenire opus eſt. Nemo enim eſt, quamuis agreſtis, & incultus, qui vexationis exercitio patienter accepto non erudiatur: nemo quamuis ferus, qui laboribus immiſſis non miteſcat. Cultura nimirum eſt, cui congruit altiore ſenſu illud.

Nemo adeò ferus eſt, qui non miteſcere poſsit:
Si modò culturæ patientem accõmodet aurem.

Sic videlicet ſapientiſſimus Deus animas excolit, & illati laboris lima ſquallorem detergit: quod anima ſub typo Ieruſalem apertè fatetur aiens: *De excelſo miſit ignem in oſsibus meis, & erudiuit me.* Quod vſque adeò teſtatum eſt, iuxta omnem philoſophiam, ſiue ſacram, ſiue naturalem, vt à nemine in dubium reuocari poſſit. Multò ſanè ſapientior Iob poſt exantlatos agones: multò peritior Ioſeph, poſt ærumnam; mul-

tò

tò prudentior Dauid poſt acrem inſectationem. Quin etiam, cùm ſine vlla exceptione, iuxta effatum Apoſtolicum: *Omnes, qui piè volunt viuere in Chriſto perſecutionem patiantur*, neceſſe eſt, eos omnes inde plurimùm erudiri, vt Chriſti ſapientiam ediſcant. Verumtamen cùm anima originis culpa inconſtans ſit, & à ſtatu primæuæ iuſtitiæ efferata receſſerit, Chriſti ſapientiam decuit, non modò prolapſam reſtituere, ſed ne relaberetur præcauere. Quod Vates ſanctus eleganter expreſſit, animam ſic dicentem inducens: *Expandit rete pedibus meis, conuertit me retrorſum.* Videtur appoſita ſimilitudo à vænatione petita. Poſtquam enim canum inſectatione fera conflictata eſt, ſolerti conſilio, eò compellitur, vbi prætenſa retia exitum intercludentia incurrat. In hunc ergo modum inquit anima: Non ſolùm Clementiſſimus Deus, tanquam vænandi peritiſſimus me prædam ſuam immiſſis laboribus quaſi canibus cepit: ſed captam quoque timoris vinculis compediuit, ne inconſtans erumperem, & me paſſionum incitamentis proripientem iudicij ſui metu recuſſit, retrorſumve conuertit. Hinc ego ſalutari timore dies totos exigo, quod eſt: *Poſuit me deſolatam*, atque ad ſalutem ægritudine

2. Timot. 3

ne conficior, quod eſt: *Poſuit me mœrore conſ-fectam*. Hic ad arcanam ſapientiam annotandum eſt, animam à Deo captam, & in vincula coniectam depingi, vt poſtmodum deſolatio, mœrorq; ſuccedat. Ordo diuinæ prouidentiæ mirus eſt, vt tunc anima cædatur, cùm eruditior, & ſecurior poſt capturam effecta eſt. Lupus ille rapax, Saulus priùs oculis, pedibus, toto corpore, animaq; captus eſt, Chriſto feræ illius oſſibus, prope Damaſcum de excelſo ignem immittente. Poſt capturam verò illam vaſi electionis iam erudito acceſſere carceres, pericula fluminum, ac prædonum, inſectationes Iudæorum, & labor ille verè Apoſtolicus, quo glorioſè perfunctus eſt. Magdalena (fera ſcilicet alia) Chriſto ignem diuini amoris immittente, priùs in Vrbe ſancta capta eſt. Poſteà, perennis exemplo pęnitentiæ, diutiſſimè cæſa fuit. Sic enim Dei gloria amplificatur, & animæ lucrum augetnr.

NVN.

VIGILAVIT iugum iniquitatum mearum: in manu eius conuolutæ ſunt, & impoſitæ collo

lo meo: infirmata eſt virtus mea: dedit me Dominus in manu, de qua non potero ſurgere.

Hiſtoricè.

Non iacuit iugum, hoc eſt, onus ſcelerum meorum velut ex animantis collo depoſitum (inquit Ieruſalem) ſed quaſi vitalem vim ad collum meum deprimendum exercere viſum eſt. Deusq; tanquàm domitor feritatis meæ, criminum meorum, quæ nunquam ei memoria excidunt, pœnas in vnum coegit, & velut proprijs manibus collo meo per Chaldæos impoſuit. Ex quo, pondus tantum ferre non valens, omni virtute prorſus deſtituta ſum. Væ mihi, quia Deus ipſe me ſubdidit Regi Chaldæo, à cuius imperio liberari non potero.

Allegoricè.

Seuerè ob enormia flagitia à ſceleſtis Chriſtianis admiſſa plector, inquit Eccleſia. Onus peccatorum quaſi graue iugum geſto. Pœnam quippe de me acerrimam ſumit ipſe Deus eam multis ex capitibus coagmentans, & ceruici meæ grauiter inferens. Quamobrem mea virtus elanguit, eoq; laborum concidi, vnde quantouis robore valeam, (niſi propitietur ipſe) ad primæuam proſperitatem minimè reſurgam.

Tropologicè.

Sanè non obdormiunt ſcelera mea, inquit anima; ſed me ad Dei tribunal poſtulant, & quaſi onera grauia capiti meo imminent. Et (quod horret animus à Deo ipſo æquiſſimo iudice illorum ſupplicia in vnum volumen coniuncta, & collo meo immiſſa ſunt: quapropter viribus exhauſtis emarcui. Hei mihi, quia diu torquendam me Deus dæmoni victori permiſit, à cuius tyrannide, quod ad meas vires attinet, neutiquam me proripere valebo.

Expenſio Tropologiæ.

VErum proculdubiò eſt, culpam graue pondus eſſe, ac inſtar iugi hominem animantibus iam ſimilem deorſum premere. Cùm enim à recto ſtatu, in quo primus homo conditus fuit, vt Cœlum ſuſciperet, hominem ad humilia fluxorum bonorum deſideria degrauet, iugum moleſtiſſimum, nimiumq; ponderoſum oportet eſſe: neque vlla potuit imago aptior excogitari ad peccati molem exprimendam, quæ vniuerſos Adæ poſteros deprimit. Sed inauditum, valde tamen arcanum eſt, iugum vigilare. Sanè ſi è re corporea ſenſum eruere placeat; ſi iugum animantium vita polleret, cùm actus

actus eius vitalis eſſet, collum obligare, atque deprimere, nunquam ab animantium collo grauando deſiſteret, ne vita careret. Atque in hunc modum peccati pondus concipiendum eſt. Licet enim quoad cætera peccatum ſit animæ mors; quod tamen ad eam torquendam, & inclinandam ſpectat, vim quandam vitalem, & immortalem habet: quam peccatores in hoc ſæculo patiuntur, & æuo ſempiterno perſentient. Probè intellexit hoc, qui dixit: *Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me.* Non ſatis viſum eſt peccatum appellare onus, ſed onus graue, nec ſolummodo graue, ſed grauatum, quo vis illa opprimens peccatorem innuitur. Cuius aſſerti perſuaſio eſt, quod attexitur: *In manu eius conuolutæ ſunt, & impoſitæ collo meo*, equus certè quantumuis detrectet, ſemel tamen iugum ſubiens, eius excutiendi impos eſt; ſolaq; impoſitoris manus iugum auertit. Sic Deus culpas animæ vnum in volumen compoſuit, & inclinatæ impoſuit; vt ſpes in vno illo tota collocetur. Congruit, quod ſubditur: *Infirmata eſt virtus mea* quæ ſcilicet iugum reijcere nequit: quod per ſubiunctá verba liquet: *Dedit me Dominus in manu, de qua non potero ſurgere.* Profectò Pſ. 37.

fectò enim ex quo peccauit,de anima actum
eſt: ſola enim Dei clementia malum hoc
immenſum depellere valet. Explanatio hęc
tota ponderi culpæ tributa eſt: poſſit tamen
& pœnæ tribui: Vt iugum iniquitatum pœna dicatur, qua mala plectuntur. Sic enim
Ieremias Cap. 1, Vidit vigilantem virgam,
hoc eſt, vltionem, ſeu pœnam, cuius virga ſymbolum eſt. Ad hunc ergo modum,
iugum vigilans hic licet interpretari. Anima certè dum peccat, quaſi laſciuiens vitula per prata vagatur: at dum infertur ſupplicium, rectè ſub iugum coerceri aſſeritur,
cætera, iuxta primam interpretationem,
explananda.

SAMECH.

ABSTVLIT omnes magnificos meos Dominus de medio mei: vocauit aduerſum me tempus, vt contereret electos meos: torcular calcauit Dominus Virgini filiæ Iuda.

Hiſtoricè.

In captiuitatem Babylonicam, inquit Ieruſalem, Deus adduxit viros omnes illuſtres meos, ſapientes prophetas, principes. Tempus vltioni præfixum; velut hoſtem mihi iratum accedere iuſſit, vt viros inſignes meos aboleret. Hei mihi quia, me, quam ſeu puellam intemeratam olim cuſtodiebat, chaldæis proculcandam permiſit; vt ſanguis ciuium meorum quaſi torculo expreſſus eff:ueret.

Allegoricè.

Heu me, inquit Eccleſia, quia ad immania Chriſtianorum ſcelera expianda, Deumq; placandum viri ſanctitate eximij ægrè ſuppetunt: iuſto quippe Dei iudicio ſublati videntur, vt ira impunè graſſetur. Profectò Deus mihi infenſus, tempus vindictæ præſtitutum inuexit, vt mei partem ſatis lectam, viris pijſsimis olim florentem, hoc eſt regna celeberrima Orientalia, Auſtralia, & Septentrionalia à fidei hoſtibus euerti pateretur. Etenim viri clariſsimi defecerunt: & candidatorum martyrum ſanguis, tanquam expreßum torculari muſtum, ab Ethnicis & ſectarijs effuſus eſt.

Tropologicè.

In ſcelerum vindictam, rerum diuinarum ſenſus planè magnos, inquit anima culpæ conſcia, ſuſtulit mihi Deus. Et imperauit tempori admiſ-

ſæ culpæ, ferret aduerſum me teſtimonium vindictæ, quam commerui; vt pro tribunali ſedens omnes pios motus, quibus olim excitabar, auferret. Quin etiam, & me tot anxietatibus, & quaſi peccatorum funibus adſtrinxit, vt ſanguinem quaſi muſtum è calcatis vuis expreſsiſſe videatur.

Expenſio Tropologiæ.

VNus è ſupremis doloribus, qui animam in peccatum prolapſam excruciant, interna deſolatio eſt: qua contrahitur atque deijcitur, ne quid excelſum aggrediatur. Quemadmodum enim, fauente Deo, velut nauis ſecundis ventis acta fortiter audebat; ſic repellente Deo, tanquam ventis aduerſis recuſſa nihil egregium molitur; ſed oppreſſione ſumma penè demergitur. Propterea conqueritur: *Abſtulit omnes magnificos, ſiue* (iuxta LXX.) *omnes fortes meos.* ἐξῆρε πάντας τοὺς ἰσχυρούς μου Omnis quippe illa viriū internarum armatura, omnis illa fortitudo à præſenti ac propitio Deo exorta, culpæ vaſtitate ſublata, & imbecillitate nimia commutata eſt. Quod eò luctuoſius accidit, quò Deus ſeuerius iudicium ad culpæ vindictam exercuit. *Vocauit* (inquit anima) *aduerſum me tempus, vt contereret*

ret electôs meos; ac ſi planius diceret: Tempus illud mihi apparenter iucundum, quod ego ad ſecretò ac impudenter agendum obſeruaui, Deus in publicum prodire iuſſit, vt mihi in meæ ſalutis cauſa aduerſaretur. Horas illas voluptatibus clàm impenſas euulgauit, & ab eis me coargui iuſſit æquiſſimus ille iudex, quem nihil omnino latet. Nathan à Deo miſſus dixit Dauid qui occultè peccarat: *Tu feciſti abſcondite: ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu ſolis huius.* Rectè ſcriptum eſt: *Cum accepero tempus, ego iuſtitias iudicabo.* Vbi duo penſitanda ſunt. Vnum, quod ad tempus ſpectat, quod Deus ſe accepturum comminatur, quaſi dicat: Hucuſque non accepi tempus: homines acceperunt, vt abuterentur: ego verò cernens eos tempore abuti, accipiam illud, vt benè vtar, & peccatores plectam. Alterum, quod expendi debet, eſt illud: *iuſtitias iudicabo* ſi enim operibus pijs dijudicandis exploran disq; tempus à Deo decretum eſt; quid de turpibus peccatis ſentiamus? *Omnia tempus habent*, Iuſtitia proſperum, iniquitas aduerſum. Quod vero ſubtexitur: *Torcular calcauit Dominus* præſſuræ amplificatio eſt, vt pateat animam legi Dei parere nolentem,

2. Reg 12.

Pſal. 74.

Eccl. 3

in-

in eas denique anguſtias compellendam, vt ab ea ſanguinem Deus exprimere velle videatur. Turget vua è luxuriante vite pampinis obtecta dependens; at decreto autumni tempore, quodam rei ruſticæ ſupplicio, torculo premenda eſt.

AIN.

IDCIRCO ego plorans, & oculus meus deducens aquas: quia longè factus eſt à me conſolator, conuertens animam meã: facti ſunt filij mei perditi, quoniam inualuit inimicus.

Hiſtoricè.

Propter Iudicij ſeueritatem, quam patior, lachrymarum vim effundo (ait Ieruſalem) quia Deus qui me olim ſolabatur, animumq́ meum à creaturis ad ſe amanter reuocabat, à me longè receſſit. Ciuesq́; mei ope diuina deſtituti perierunt, quoniam Chaldæus inualuit.

Allegoricè.

Cernens ego (inquit Eccleſia) diuinæ vltionis

nis magnitudinem, quà ob filiorum meorum crimina, plector, fletum reprimere nequeo: præſertim cùm Clementiſsimus Deus, vnicum ſcilicet ſolatium, quo animus meus capiebatur, ſpem ſubtraxerit, porròq; diſceſſerit. Hinc plurimi filij mei ab hoſtibus, id eſt, tartaro mundoq; proſtrati infœliciter interierunt.

Tropologicè.

Motibus diuinis (inquit anima) quibus vrgebar, extinctis, ego reatu culpæ obſtricta; perenni fletu reſoluor: quia dulciſsimus Deus ſolator, & inſtructor meus procul abſceſsit. Senſus proinde mei corrupti ſunt, hoſte tartareo præualente.

Expenſio Tropologiæ.

LVculentiùs hic anima ſuum ſenſum euulgat, dùm ſe largè flere ob deſolationem profitetur. Vix certè dici queat, anima, quæ materna Chriſti indulgentia, dulciſſimo lacte ali conſueuit, poſtquam in arentia mundi deſerta repellitur, ſtatus illius memor quàm funeſtè tabeſcat. Lachrymis potiùs quàm eloquentia ſenſus ille ſe prodit: vim quippe ſermonis arguti lachrymæ apud ſapientes habere ſolent, vt oſtendit ille:

Quaſcunque aſpicies lacbrymæ fecere lituras:

Sed

Sed tamē hæ lachrymæ pondera vocis habēt.

Pſ. 38 Sed meliùs ille ſacer: *Auribus percipe lachrymas meas*, niſi enim lachrymæ, voces, aut verba eſſent, non poſtularet audiri. *Idcirco ego plorans*, inquit anima, quaſi apertius ſic effaretur: Nequeo lachrymarum impetum compeſcere: binos fontes, oculos duos gero, è quibus binos riuos effundo; neque mirum, quia dulciſſimus Deus, quem mihi præſentiſſimum experiebar, & Exod. 33. cuius gaudia, quàm ſuauiſſima delibabam, tanquàm hoſtis à me procul abſceſſit. Profectò ratio efficaciſſima eſt, cui fidem aſtruit luctus ille maximus, Iſraelis, irati Dei receſſum deflentis; quem neque Angelus à Deo ad caſtra ducenda promiſſus ſedare potuit: neque enim abſiſtente Deo, Angelorum ſocietas ad animam ſolandam ſatis foret. Porrò verba illa: *Longe factus eſt à me conſolator conuertens animam meam*, amantis iam hominis, qui à peccato, ſupplicio reſipuit, argumenta ſunt. Omnis autem amor abſentiæ ſenſu, tanquàm diro vulnere ſauciatur, & receſſum abſentiamq; præ morte timet: vt patet ex languore Sponſæ in Salomonis Cantico ſic adiurantis: *Adiuro vos filiæ Ieruſalem, ſi Inueneritis dilectum* Cāt. 5 *meum, vt nuntietis ei, quia amore langueo,* &

:& ex illo humaniore :

Deuorer ante precor ſubito telluris hiatu
Aut rutilo miſsi fulminis igne cremer :
Quàm ſine me Phthijs caneſcant æquora remis:
Et videam puppes ire relicta tuas.

Quando ergo diuinus amor incipit vrgere, quantò penitior & acerbior ſenſus inualeſcat? Quod verò ſubditur: *Facti ſunt filij mei perditi*, deiectos ac deprauatos ſenſus, quos anima filios ſuos appellat, orbatos Dei ſolatio, & à Dæmone expugnatos oſtendit.

PHE.

EXPANDIT Sion manus ſuas, non eſt qui cōſoletur eam: mandauit Dominus aduersùm Iacob in circuitu eius hoſtes eius: facta eſt Ieruſalem, quaſi polluta menſtruis inter eos.

Hiſtoricè.

Ieruſalem (ſynechdochicè à nobiliore ſui parte, Sion) more Virginis à procis inuaſæ, & manibus elatis opem implorantis, auxilium à pro-

pinquis vrbibus poſtulauit, nec impetrare potuit: Nam Deus vicinos populos, Chaldæis fœderatos, ad ſtirpem Iacob affligendam deſtinauit, Ex quo, Ieruſalem, ritu mulieris menſtruo ſanguine fluentis, ab inimicis polluta ſorduit.

Allegoricè.

Inter atrociſsimas Ethnicorum, & hæreticorum infeſtationes, Eccleſia ſupplex manibus expanſis ſæpè Deum precata eſt, & à Chriſtianis principibus auxilium popoſcit: interdumq; nihil ſolatij reportauit, quòd Deus æquo iudicio peccata vlciſci decreuiſſet, ac hoſtes vicinos ad Eccleſiæ obſidionem velut armaſſet. Vnde tanquàm menſtrua patiens, tetris hoſtium vitijs adhærentibus, inquinata eſt.

Tropologicè.

Anima, cui ſe Deus ſubtraxit, ſupplici precantis habitu, auxilium petijt, nec obtinuit. Deus quippe dæmonibus eam vexandam expoſuit. Quo ſanè tentamento excruciata, deformis, & ſqualida viſa eſt.

Expenſio Tropologiæ.

MVlta orandi, negotiaq́, gerendi peritia vexatione paratur. Anima, & verbis & geſtibus ſupplices libellos componit, & porrigit. Animaduertit quippe ſe grauj-

grauiter peccaſſe, & ſtrenuitate multa ad Deum exorandum indigere: quod elatis clamoribus, manibusq; protenſis oſtentat. Rectè dictum: *Cùm occideret eos, quærebant eum.* Porrò, vel ipſi latrones, & ſacrilegi in vincula coniecti, repentino gymnaſio, precandi conſulti fiunt: neque Pharaoni & Antiocho, dum vexarentur, orandi ſtudium, quamuis ſterile defuit. Anima verò hic ſaniore & vtiliore conſilio precibus intenſiſſima depingitur: & neutiquàm exauditur, cùm Deus pœnam de illa ſumere decreuerit: quod illa verba demonſtrant: *Mandauit Dominus*, ſcilicet abſoluto decreto, ſiue imperio. Quod ſanè diuinam iuſtitiam bonitatemq; decere compertum eſt: Iuſtitiam quidem ob iniuriam illatam, bonitatem verò, ob ipſius animæ multiplicem fructum, quem, Deo eruditore, ex vexatione reportat. Culpam indulgētiſſimè condonat Deus: Intereſt quippe animæ in Conditoris ſui gratiam redire, neque ratio vlla promi valet, ob quam expediat, ea gratia carere: at non ſemper expedit pœnam relaxare: Immò plerumque anima immenſam æternorum bonorum iacturam faceret, ſi pœnam Deus ei remitteret. Nam præter ignis purgatorij cautionem, vitiorum extirpationem,

Pſ 77.

nem, & præſeruationem à futuris caſibus, ingentia merita, incrementaq; gratiæ, & gloriæ perquiruntur. Hinc efficitur, vt clementiſſimus Deus ad preces importunas videatur obdureſcere, cùm pro iuſtorum ærumnis arcendis imploratur. Vt ex vno
Iob 30 Iob patere poteſt, ſic aiente: *Clamo ad te, & non exaudis me; mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ aduerſaris mihi.* Maius quippe clementiæ genus eſt, ſinere, vt anima morbis, inſectationibus, ariditate, tentamentis exerceatur, multiplices coronas de vexatione receptura; quàm ob altos gemitus, diſcuſſis nubilis ſerenitatem feſtinatam afferre. Conſilium profectò diuinum eſt, cui apprimè congruunt ſubiuncta verba illa: *Facta eſt Ieruſalem, quaſi polluta menſtruis inter eos.* Anima enim hoſtibus ad expiandam culpam, cœleſti conſilio permiſſa, derelictione graui ſquallere videtur, in ſterquilinium quaſi reiecta, & ſordibus horrida. Verum tametſi hominibus externa tantum æſtimare aſſuetis, polluta videatur, reuerà internè nitida, & munda conſiſtit: quod viris arcanæ ſapientiæ conſultis perſpectum eſt. Sanguis menſtruus fæx quędam eſt, quæ dum egeritur, corpus mundatur ſiue purgatur: ſic dum vitiorum fæces expel-

expelluntur anima, licèt immunda videatur, purgatione munditiam, & nitorem acquirit.

SADE.

IVSTVS eſt Dominus, quia os eius ad iracundiam prouocaui, audite obſecro vniuerſi populi, & videte dolorem meum; Virgines meæ, & iuuenes mei abierunt in captiuitatem.

Hiſtoricè.

Fateor (ait Ieruſalem) iudicem æquum eſſe Deum, qui de me pœnam ſumit: cum quippe iniuria laceſſiui, vt ſententiam in me pronuntiaret. Nunc ergo aures mihi attentas præbete populi, & contemplamini, quantopere doleam, quia flos adoleſcentiæ meæ in Chaldæam pertractus eſt.

Allegoricè.

Omnino verum eſt (inquit Eccleſia) Deum iuſtitiæ auctorem eſſe, iureq; pro criminibus mihi pœnam inferre: quia vt me torqueri iuberet, ego eum adegi. Sed nunc, ò vos, qui hanc æ-

rumnam intuemini, audite querimonias meas, & cruciatum meum æqua lance perpendite. Torqueor enim dum cerno puellas virgines, adoleſcentes decoros, Ethnicorum ritu, per turpiſſima peccata in dæmonis captiuitatem abduci.

Tropologicè.

Aequus proculdubiò Iudex Deus eſt (inquit anima) qui me punit, ob culpam, quæ eum ad ferendam in me pœnæ ſententiam irritaui. Modò verò attendite precor, vos, qui rem noſtis, & doloris magnitudinem cogitate. Vires enim meæ interiores, quæ candore virgineo, & virili robore in Chriſti conſuetudine præſtabant, culpæ ſordibus fœdatæ, & ad ſeruitutem ſenſuum damnatæ, atque ne ad patriam ſuſpirent, deorſum peccati pondere deuolutæ ſunt.

Expenſio Tropologiæ.

SYncera culpæ confeſſio ad animam proſperandam, Deumq; placandum opportuniſſima eſt. Apud mortalium tribunalia, criminis confeſſionem mors excipit; ſed apud immortalem iudicem confeſſio flagitij vitam mortis expertem infert. Propterea anima laboribus erudita, palàm ingenueq; fatetur, Deum æquiſſimum iudicem eſſe: neque ſponte ſua, ſed irritatum ſcelere

re pœnam irrogaſſe. Ecce elogium *Iuſtus eſt Dominus*, ſcilicet puniens, ſubditq́; cauſam: *Quia os eius ad iracundiam prouocaui*, ſiue vt ex Hæbreo vertitur: *Quia ori eius rebellaui*, quia nimirum ei verba facienti, ſeu præcipienti non obtemperaui. Subijcit verò ſpectaculum dolore plenum, ad quod intuendum populos conuocat vniuerſos, *Virgines meæ, & iuuenes mei abierunt in captiuitatem.* Vires interiores, quæ animæ proles nobilior eſt, in Chriſti conſuetudine virgineâ puritate, ac virili fortitudine pollentes, in captiuitatem ſenſuum à dæmone pertractas conqueritur. Norunt ſanè qui ſpiritualia ſenſa ſubierunt, quàm ſit ærumnoſa captiuitas, vires illas cœleſti menſæ aſſuetas, infœlici ſorte, ad belluarum pabula grauiter arceri. Etenim memoriam, quæ ſolas rerum diuinarum imagines ſeruabat, Intellectum, qui cœleſtia ſola concipiebat, voluntatem, quæ ſola charitate flagrabat, ad lutulenta mundi carniſq́; commercia deuolui, ſummi doloris occaſio eſt. Modus autem ille dicendi: *Virgines meæ*, *Iuuenes mei*, ad effectum commouendum vim habet inſignem: In Vrbium quippe expugnationibus, nihil æquè calamitoſum videtur, ac ætatem illam, ſpem ſcilicet vrbium, flore

primæuo marcente, in alienam ditionem abduci.

COPH.

VOCAVI amicos meos, & ipſi deceperunt me: ſacerdotes mei, & ſenes mei in vrbe conſumpti ſunt, quia quæſierunt cibum ſibi, vt refocillarent animam ſuam.

Hiſtoricè.

Ego Ieruſalem Chaldaicam ſæuitiam pertimeſcens, Aegyptios fœderatos vocaui, vt mihi ſuppetias ferrent, à quibus tamen decepta fui, quod non tàm Deo, quàm hominibus fidiſſem. Et quod luctuoſiſſimum eſt, ſacerdotes ac viri ætate prudentiaq; prouecti fame interierunt, quia cibum ad reſumendas vires quæſiere, nec perquirere potuerunt.

Allegoricè.

Ego Eccleſia, Principes ſæculares, in ſpeciem amicos meos, dum bellis vrgerer, obſecraui, mihi opem impenderent, ac ſpem meam fefellerunt. Et, quod merito lugeo, Prælati ac Sacerdotes,

viri.

viriq́; ſapientia (quæ vera mentis ſenectus eſt) inſignes, ob vſurpata à ſæcularibus aut certè inique diſtributa Eccleſiaſtica bona, victu neceſſario ad vitam alendam minimè inuento interierunt.

Tropologicè.

Ego infælix anima, vt tantillum recrearer, ſenſus meos, ad ſolatia mundi captanda euocaui, & ab eis ſeducta fui. Vires ſuperiores meæ, quæ ſacerdotum more ſpirituales hoſtias immolare conſueuerunt, & ſenili prudentia fuerant inſignitæ miſerè deiectæ ſunt; nam bonorum cœleſtium paſtu interdicto, ad caducorum pabulum delapſæ cibum vetitum exquiſiere, quo me cadentem recrearent; nec res ex voto ſucceſſit.

Expenſio Tropologiæ.

FAmiliare eſt afflictis vniuerſis, amicorum ſocietatem exquirere: anima verò quamdiu pondus corporis geſtat, anxietatibus multis obſidetur. Cœleſtia ægrè percipit, & ab eorum intentione ſe ipſam relaxat, vt præſentia bona, quibus vehementiùs afficitur, deguſtet. Senſus externos, amicos appellat: arctiſſima quippe illorum coniunctio, & ad eos fouendos, atque paſcendos, ex corruptione naturæ, maxima

certè

certè animæ procliuitas eſt: neque familiaritatem æqualem (vt arcanè loquamur) inter animam, & ſuperiores eius vires deprehendimus. Anima ergo plerumque vexata, ſuperiorum virium conſuetudine prętermiſſa, ſenſibus, vt ſolatia captet, vti decernit; à quibus grauiter ſeducitur. Amore quippe apparentium bonorum penitùs impreſſo, quicquid ſanctum & maturum eſt, citò collabitur. Hoc enim portendunt verba illa, *Sacerdotes mei, ſenes mei conſumpti ſunt*, vires nimirum ſuperiores, quæ ſacras ac ſeniles functiones, ad Dei cultum, tanquam in parte templi ſuprema obeunt, ab anima ſenſibus indulgente deprimuntur, & ad concupiſcentiæ paſtum afficiuntur: vnde omnis religio ſacerdotibus notata, omnis maturitas ſenibus adumbrata conſumitur. Neque ſpectaculum hoc inauditum, aut rarum eſt; paſſim quippe, non ſine dolore conſpicimus, ſenſuum Indulgentia, è ſtatu mentis, homines quoque ſanctitatis laude claros deturbari. Per licentiam enim ſenſuum, cibum quęrunt, hoc eſt animam recreare ſatagunt, neque ſuccedit refrigerium. Nam poſt ea verba: *Vt refocillarent animam ſuam*, additur iuxta LXX. *Et non inuenerunt*, *καὶ οὐχ εὗρον*. Subeſt altera interpretatio, vnquo-

quotidiano comperta. Anima videlicet amicos accerſit, à quibus, quæ à Deo non haurit, gaudia eliciat. Quid enim frequentius, ſiue morbi, ſiue aduerſa fortuna, ſiue tentamenta ingruant, quàm parum pios amicos accire, qui mœroris depellendi prætextu, parùm ſalutaria conſulunt, & amicitiæ colore ſeducunt? Hinc efficitur in admiſſi ſceleris pœnam, vt neque ſenes, hoc eſt maturos conſiliarios, neque ſacerdotes, qui purè ſacra miniſtrent, peccator inueniat; ſed in lupos pro paſtoribus ſuppoſitos, temporalia, per functiones ſacras, lucra captantes incurrat: quo nihil ærumnoſius excogitari poteſt.

RES.

VIDE Domine quoniam tribulor: conturbatus eſt venter meus: ſubuerſum eſt cor meũ in memetipſa, quoniam amaritudine plena ſum, foris interficit gladius, & domi mors ſimilis eſt.

Hi-

Hiſtoricè.

Contemplare mitiſſime Deus (ait Ieruſalem) quam dirè torquear: more grauidæ mulieris, faſtidia fœtus, hoc eſt ciuium, quos velut parens vtero geſſi, perpetior. Cor meum in calamitoſum ſtatum, à ſummo & proſpero verſum eſt: quia incredibili amaritudine, ob Chaldaicum gladium extrinſecùs cædentem, domeſticumq; mœrorem morti ſimilem excrucior.

Allegoricè.

Reſpice amantiſſime Deus (inquit Eccleſia) quantoperè diſcrucier. Venter meus, quo filios à te genitos fero, ſcelerum conuulſionibus commotus eſt. Cor meum perturbatum eſt, ac mæſtitia conficior, quia Infidelium gladij externo, & filiorum crimina interno & quaſi domeſtico vulnere me ſauciant.

Tropologicè.

Intuere dulciſſime Deus (inquit anima) calamitatem meam: intellectus meus qui cœleſtia lumina ceu venter concipiebat, obturbatus eſt: voluntas, ſpirituale ſcilicet cor meum, à quo vita procedit, à ſtatu ſuo concidit, ob culpæ amaritudinem, quam externa perſecutio, internaq;, & quaſi nata domi vexatio morti perſimilis ingerit.

Expen-

Expenſio Tropologiæ.

NEmo, inter mortales, ſatis perſpicaces oculos nactus videtur, ad calamitatem à peccato inuectam dignè perpendendam. Quapropter, ſapienter anima, tot malis obſeſſa, Deum ægritudinis ſuæ dignum expenſorem, ſolumq; depulſorem, interpellat. *Vide* (inquit) *Domine*, ac ſi diceret: Alij ſatis cernere nequeunt, tu, qui ſolus noſti, precor, me tot telis impetitam contemplare. Hanc vim habent illa regij Pſaltis verba: *Deus tu ſcis inſipientiam meam: & delicta mea à te non ſunt abſcondita.* Et illa: Pſ.63.
Vide quoniam tu laborem & dolorem conſideras; Pſ.9.
Solus nempe ille, culpæ inſipientiam, & inde ortum dolorem dignè ponderat; idcirco illum ſolum deprecatur. Reddit verò eius perſecutionis rationem, à quatuor capitibus amplificatam, à ventre hoc eſt intellectu perturbato, à corde ideſt voluntate ſubuerſa, à gladio hoc eſt perſecutione externa; à morte, ideſt à deſolatione intrinſecùs nata. Permagni profectò intereſt, grauiſſima peccati damna habere perſpecta, ad animum virtutibus inſtruendum, & tentamenta ante lapſum conſtanter propulſanda. In arcano ſermone, venter intellectus appel-

appellatur vt patet ex illo. *Ex vtero* (hoc
Pſ.109 eſt intellectu) *ante luciferum genui te*. Culpæ
autem proprium eſt, intellectum obſcurare,
Pſ.48. vt ex Adæ, *Qui cum in honore eſſet, non intellexit*, ruina liquet. Hoc ergo primum anima queritur: moxq́; voluntatis ſubuerſionem, hoc eſt deprauationem attexit, in qua totius rei cardo vertitur. Intellectus quippe eclipſis parùm noceret, ſi voluntas recta conſtaret, cùm ex hac meriti, aut iniuriæ ratio petatur. Verùm cęcitas,& perturbatio intellectus, proximæ voluntati vehementer offecit, vt Deum irritaret. Ratio verò cur voluntas in arcano ſermone appelletur cor, multiplex eſt. Príma, quia ſicut cor primo generatur in animali, ſic in morali bonitate animæ, prima pars, bonitas voluntatis eſt. Secunda, quia fons quidam arteriarum & caloris natiui cor eſt: ſic voluntas, in qua ſedet charitas, caloris diuini, hoc eſt amoris, qui cæterarum potentiarum actus afficit, ac perficit, origo eſt. Tertia, cor primò mouetur in animali: ſic voluntas primò in finem tendit, ex quo cæteras vires ad finem permouet. Quarta, omnes paſſiones perficiuntur in corde, licèt non omnes ab eo primùm oriantur: ſic omnis actio humana, licèt aliunde orta, voluntа-

luntate completur. Quinta, cor nobiliſſima corporis pars eſt, adeò vt ſedes vitæ à multis appelletur: ſic voluntas (quod ad vitam præſentem ſpectat) nobiliſſima virium animæ eſt, ob diuinæ charitatis habitum ibi repoſitum, qui eſt animæ vita: ſine qua neque intellectus, neque vires aliæ ſpirituali vita pollent, neque ad æternitatem quidquam conferre valent. Hoc eſt ſpirituale cor à Deo ſummopere expetitum, cuius ægritudinem nunc anima ſubnotat, & grauiter lamentatur aiens: *Subuerſum eſt cor meum in memetipſa*, quaſi diceret: Voluntas à ſtatu rectitudinis euerſa eſt, ſubdit verò vim ingentem mœſtitiæ, ob quam cor videatur concidiſſe, *Quoniam amaritudine plena ſum*, quorum verborum ſenſum, altè LXX. ſenes ſic reddiderunt, *Quoniam exacerbans, exacerbata ſum* ὅτι παραπικραίνουσα παρεπικράνθην tanquam planiùs fateretur: anxietas hæc mea iuſtè rependitur: ego exacerbaui Deum: & ab eo viciſſim exacerbata, ſeu excruciata ſum. Ex hoc ipſo capite ducit originem gladius, hoc eſt, hoſtium animæ ſæuitia, & interna vexatio, domi, id eſt è propria conſcientia nata, quæ morti inexorabili ſimillima eſt: conſcientia quippe, ſicut & mors nemini parcit.

Audie-

SIN.

AVDIERVNT quia ingemiſco ego, & non eſt qui conſoletur me: omnes inimici audierunt malum meum. Lætati ſunt quoniam tu feciſti: adduxiſti diem conſolationis, & fient ſimiles mei.

Hiſtoricè.

Chaldæis nuntiatum eſt, (ait Ieruſalem) me lugere, nec auxilium mihi, quod ſperabam, ferri: nuntium accepere feri hoſtes calamitatis meæ: gauiſiq; ſunt vehementer, quia te mihi iratum ea mala irrogaſſe nouerunt. At tu clementiſſime certo prouidentiæ & iuſtitiæ tuæ tempore ſolaberis me; illiq; tunc acriter torquebuntur, quemadmodùm torqueor ego.

Allegoricè.

Hæretici cæteriq; fidei hoſtes, certo relatu norunt, (ait Eccleſia) me grauiter ingemiſcere, nec à Principibus & Prælatis Chriſtianis (vt par erat) adiuuari. Inimici ſanè mei libenter mali mei tragædiam audierunt, & vltorem te (ſumme Deus) exiſtimantes, impensè delectati ſunt. Verùm

rùm firmiter ſpero, me poſt exantlatos dolores hos, à te ineffabili ſolatio recreandam, hoſteſque meos ſimiliter plectendos.

Tropologicè.

Certò norunt dæmones feri hoſtes mei (inquit anima) me ſub graui peccati pondere gemere, neque ſubeſſe ſolatium. Omnes inimici tartarei grandem vltionem hanc cum plauſu acceperunt: & placuit eis ſummoperè, te mihi, clementiſſime Deus, infenſum, pœnæq; grauiſsimæ exactorem eſſe. Sed vices permutabis; & ego à te poſt expiata crimina humanè tractabor, illiq; pœnam acerbiſſimam luent.

Expenſio Tropologiæ.

VNa è potentiſſimis rationibus, ob quas, anima Deum exorare adnititur, hoſtium efferatorum, ac eius punitione vehementer exultantium, inſolentia eſt: quod vtinam vniuerſi homines, antequàm ſe in flagitiorum abyſſum præcipites agerent, meditarentur. Hinc enim odium immane in Deum, & furor impotens in genus noſtrum pateſcerent: neque adeò leuiter tacti homines in hoſtium atrociſſimorum manus ſua ſponte concederent. *Audierunt* (inquit anima) *ſcilicet hoſtes mei, quia ingemiſco*

ego. LXX. interpretes ſecunda perſona vſi ſunt. *Audite obſecro, quia ingemiſco ego.* Ακούσατε δὴ, ὅτι στενάζω ἐγῶ, Subiungitq; *Et non eſt, qui conſoletur me*, ac ſi patentiùs aſſereret, vno Deo excluſo, tametſi omnia mundi oblectamenta in vnum contraheret, ſe omni prorſus ſolatio carituram. Hinc tartarei hoſtes, quà poſſunt, feſtiuiter agunt, animæ damna intentiſſimè audiunt, & lætitiæ ſigna exhibent. Ponderanda ſunt verba illa, *Lætati ſunt quoniam tu feciſti*, nihil enim iucundius Lucifero accidit, quàm Deum hominibus infeſtum experiri: captat enim (ſi more noſtro dicamus) quoddam de punitionis conſortio ſolatium: & quaſi ſub irati Dei vexillo, animam ſub onere ſupplicij gementem oppugnat. Diſcriminis tamen ratio habenda eſt: Deus nimirum ad animam expurgandam; Lucifer ad eam peruertendam, pœnas immittit. At verò, qui cupit vexatione ſapienter vti, in Deum oculos collimet, neceſſe eſt, vt meritum augeat, & ſolatium. Quod verba illa, ad pœnam ſpe firma leniendam opportuna demonſtrāt: *Adduxiſti* hoc eſt, adduces, ob certitudinem vaticinij, *diem conſolationis, & fient ſimiles mei*. Homo in horas ſingulas mala patiens, euadit ſapientior. Ait ergo anima: Certò

H 1 noui,

noui, ſumme Deus, me ad tempus torqueri, neque vindictam in æternum ſæuituram: propterea patienter omnia feram; neque hoſtium meorum exprobratione animum deſpondebo. Proculdubiò, expleta punitione, ſolaberis me; illi q; me iam expiata, & ad æterna ſolatia euecta, ſempiterno dolore torquebuntur. In ſenſu hiſtorico latet arcanum quiddam ſub illis verbis: *Lætati ſunt quoniam tu feciſti*. Poſſet enim quis ſciſcitari, quomodo Chaldæi norint, excidium Ieroſolimitanum, à Deo irato profectum fuiſſe, vt eo Dei ſupplicio lætarentur, ſicut textus oſtendit; ſed reſponſio in promptu eſt, fama quippe olim percrebuerat, Hæbreos Deum colentes inſuperabiles eſſe, peccantes verò ab hoſtibus ſuperari. Cuius rei Achior Holofernem, Bethuliam obſidentem, diſertè ac ſapienter admonuit: ex quo rectè conijcitur rem vulgatiſſimam fuiſſe. Quæ profectò eruditio, ad animam in Dei timore continendam appoſitiſſima eſt. *Iudit. c. 5. & 7.*

THAV.

INGREDIATVR omne malum eorum coram te: & vin-

demia eos, ſicut vindemiaſti me, propter iniquitates meas: multi enim gemitus mei, & cor meum mœrens.

Hiſtoricè.

Impenſè precor te, ſumme Deus (ait Ieruſalem) ob ſcelera ſua Chaldæi ad tribunal tuum pertrahantur; & ſuperbam eorum vrbem Babylonem funditùs euerte, ſicut ob peccata mea, euertiſti me. Vehementes quippe gemitus intimaq; mæſtitia, hoc à me votum pro iuſtitia tua, meaq; defenſione repoſcunt.

Allegoricè.

Deferantur obſecro ad te Deus æquiſſime (inquit Eccleſia) omnia tyrannorum, & Infidelium me obſidentium flagitia; & eos ſeuerè plecte, ſicut (ob admiſſas culpas) plexiſti me. Magnitudo enim luctus ac fletus mei, iuſtitiæ tuæ contemplatione, & fuſa pro vindicta mea oratione lenitur.

Tropologicè.

Dæmonum ſæuitiam omnem (inquit anima) iudica clementiſsime Deus, oro te; ac demum eos æternis vinculis compeditos ex orbe terrarum in tartarum detrude: quemadmodum in carcerem tantarum ærumnarum (exigentibus culpis meis) detru-

detruſiſti me. Cordis nempe afflicti gemitus, ac mœror impotens tuam vindictam me optare quaſi compellunt.

Expenſio Tropologiæ.

NOn ab re Adæ poſteri, vocis omnibus, Luciferi ac eius ſatellitum vindictam exoptant, & efflagitant, ſubeſt enim efficax ſanè ratio, quæ Angelos apoſtatas ab hominibus quantumuis ſceleſtis longè diſcernit. Illi enim non incitati, ferociter in conditorem ſuum rebellarunt, homines verò extimulati corruerunt. Neque vllis eloquentiæ viribus dæmonum ſæuitia, nocendi cupiditas, & impetus in homines, æquari poſſunt. Quamobrem, animaduertens, anima, quàm nefariè hoſtes in eius malum coniurauerint, ſupplicem quaſi libellum Deo in hæc verba offert: ***ingrediatur omne malum***, ideſt malitia, iuxta LXX, ***eorum coram te***, ſubditq́; ***& vindemia eos ſicut vindemiaſti me***. vel iuxta LXX ὅν τρόπον ἐποίησαν ἐπιφυλλίδα, ***ſicut vindemiam fecerunt***. Vindemia itaque arcana, quæ animæ punitio eſt, & Deo tanquam Iudici, & hoſtibus velut carnificibus tribuitur. Et ob atrocitatem, & animi peruerſitatem, qua illi, iuſta

Dei punitione, ad malum abutuntur; animæ eis vicem rependi oppidò precatur: ac ſi apertiùs in hunc modum iudicem æquiſſimum interpellet: Accedat, per tuæ iuſtitiæ legem, obſecro te, ſumme Deus, tempus vltioni hoſtium meorum à te præſtitutum. Ergone illi ſemper impunè deſæuient? Ego ſanè fragili reuincta corpori, immenſo pondere depreſſa, & ad malum vehementiſſimis paſſionum motibus incitata, perennem mortem, potius quàm vitam duco; & quaſi intra memetipſam inteſtina certamina morte peiora non gererem, quibus dirè dilanior, hoſtes mei tartarei agminatim irrumpunt; & me importunis prælijs exagitant, vt vel ſuccumbentem capiant, vel reluctantem excrucient. Te propterea imploro, amantiſſime Deus, ac meæ ſalutis dulciſſime inſtaurator: age iam, exere brachium, enſemq; diſtringe, vt ego, ſpiritu recepto, libertatis aura reſpirem. Neque fas eſt hanc meam precationem alicui minùs æquam videri: *Multi enim gemitus mei, & cor meum mœrens*, quaſi diceret: Incumbit mihi ſupremæ vexationis pondus, quod, niſi propitiante Deo, & hoſtes meos plectente, excutere nequeo. Metaphora vindemiæ duo mala portendit. Nam cùm Chriſtus ait: *Ego*

ſum

ſum vitis, vos palmites, duo ſignificat, & con- *Ioan.* 15.
iunctionem palmitis cum vite, vnde vitam
haurit, & ſtatum illum palmitis, qui vitis
prærogatiua gaudet, fulcimentis ſuſtinetur,
excolitur, pampinis obtegitur, & loco ac
dignitate viti proximus eſt. A contrario
verò, cùm palmes amputatur, duo mala
incurrit, ſectionem videlicet, quà à vite ſe-
paratur, & ignem, cui, cum nulli vſui pro-
ſit, traditur. Sic anima per culpam primò
à Deo ſeiungitur, mox igni (cui ſimile
quiddam præſentis vitæ vexatio animæ illa-
ta eſt) deſtinatur. Duo enim hæc peccando
commeruit; & de hoc ſecundo malo, ſiue
ſupplicio agit, cùm dæmonibus vindemiam
imprecatur; nimirum, vt qui à Deo, tan-
quàm ſicca & vetuſta ſarmenta, reciſi ſunt,
à loco, vbi animam vexant, in ignem ſem-
piternum deturbentur.

CAPVT II.

ALEPH.

QVOMODO obtexit caligine in furore ſuo Dominus filiam Sion: proiecit de cœlo in terram inclytam Iſrael, & non eſt recordatus ſcabelli pedum ſuorum in die furoris ſui.

Hiſtoricè.

Obſtupeſco (inquit Ieremias) quomodo Deus, quaſi furore correptus, Vrbem ſuam, quæ olim gloria multa reſplenduit, mæſtiſsima vaſtitate obtenebrauerit; eamq́, penè ad cælos elatam, quantumuis inclytam in terram decuſſerit: neque ad propitiandum ei, quæ tanquam ſuppedaneum ſolij maieſtatis in cœlo ſedentis fuerat, honoris antiqui, vltionis tempore, meminerit?

Allego-

Allegoricè.

Mirum eſt valdè, quo pacto Deus iratus ob Eccleſiæ crimina, priſtinam eius gloriam vindicta graui obſcurauerit: eamq; ſanè olim inclytam, è ſublimi ſanctitatis ſtatu, in terrenum affectum magna ex parte corruere permiſerit: neque dum peccantem plecteret priſcam dignitatem eius, in qua pedes, capite cœlis illato, reponere conſueuit, attendere volueris?

Tropologicè.

Qui factum eſt, vt animam, ſibi ante deſponſam, & radijs diuinæ lucis illuſtrem, Deus culpa laceſsitus, quaſi atra nube cæcitatis obduxerit; & à cæleſti ſublimitate, in terreſtrem vilitatem deturbauerit: atque ſedem ſapientiæ (quæ anima ipſa eſt) æqui iudicij tempore velut obliuioni tradiderit?

Expenſio Tropologiæ.

LVx certè puriſſima Deus eſt; & pijs, quibus familiariter vtitur, ſplendorem quendam cœleſtem inducit, qualem Moſes è vertice Sina luculentus retulit. At cùm iraſcitur, radios contrahit, & nox atra ſuccedit: quod illa verba facile innuunt: *Quomodo obtexit caligine in furore ſuo*, Hebraicè *in naſo ſuo*, *Dominus filiam Sion.* Profectò ſi corpo-

ſi corporatus hic ſol, qui motu diem efficit (per proſopopæiam) excandeſceret, ſeuerè ſe vlciſceretur, ſi lucem ſubtraheret: neque aliud æquè formidabile vindictæ genus homines humi defixi pertimeſcerent, quod ex euentu ſenſit, qui de ſole ſic cecinit:

Cum caput obſcura nitidum ferrugine texit,
Impiaq; æternam timuerunt ſæcula noctem.

Sic porrò, ſi Theologicè dicamus, poſtremum genus vltionis, mentis cæcitas, à Deo, per diuinæ lucis ſubtractionem inducta videtur. Extremæ ſanè miſeriæ argumentum eſt, quod acerbiùs, quàm excidium Ieroſolymæ à Propheta defleri debuit. Mens quippe in Aegyptias tenebras à clariſſima Dei luce depulſa, per confragoſa vitiorum, & deuia loca, quaſi per planas, rectaſq; iuſtitiæ vias, inſana ſe proripit: ac ſe diris ictibus ad mortem ſempiternã vſque cruentat. Miſerrima certè ſors eſt, quam proximè Vates ſanctus alio ſermonis ſchemate exaggerauit. *Proiecit de cælo in terram inclytam Iſrael*. vel iuxta LXX. *gloriationem Iſrael*: Sunt enim animæ nonnullæ in Eccleſiæ cœlo rarò intermicantes; quæ luce eximia, nocti vitæ mortalis præeſſe videntur; vt caligantes alios illuſtrent, atque perficiant; quibus Eccleſia velut nobiliſſima ſui parte gloria-

gloriatur. Et ſummopere dolendum, eiuſmodi qnoque animas, horribili prodigio, ex illa cœli ſublimitate ad obſcuritatem vitiorum, paſſionum frementium impetu, & occaſionum impulſu funditus euerti. Huiuſmodi ſtellas, seneſcente mundo, è cœlo in terram caſuras Chriſtus ſapientiæ noſtræ auctor prædixit, & Ioannes propheticè vidit, iamq; grauiſſimæ prædictionis veritatem hiſce oculis intuemur. Res plena doloris & furoris eſt; vt meritò Propheta ſubiungat: *Non eſt recordatus ſcabelli pedum ſuorum, in die furoris ſui.* Anima iuſti ſedes, & (quod eſt idem) ſcabellum ſapientiæ eſt. Et ad vim ſententiæ ponderandam, thalamus quoque ac lectulus ad oblectamenta comparatus, & ſuauiſſimis odoramentis, hoc eſt virtutibus, molliter ſtratus eſt. Et tamen culpæ turpitudine adeò deformatur, & ſqualler, vt tanquam ſterquilinium fœtore intolerabili infame Deus eam exoſam habeat: & eius, cum qua blandè verba miſcebat, quaſi meminiſſe nolit. Hæc veritas aſtruitur tremendo reſponſo illo virginibus fatuis reddito: *Neſcio vos*, maius enim quiddam & horribilius eſt neſcire, quàm non recordari.

Apoc. c. 6.

Matt. 25.

BETH.

BETH.

PRAECIPITAVIT Dominus, nec pepercit omnia ſpecioſa Iacob: deſtruxit in furore ſuo munitiones virginis Iuda, & deiecit in terram, polluit regnum, & principes eius.

Hiſtoricè.

Aequiſſimus Deus omnia, quæ Vrbi ſanctæ ſpeciem conciliabant, Templum, Sion arcem, regias aulas, ſolo per Chaldæos æquauit, neque commiſeratione flexus eſt. Munimenta iratus ſubuertit, regnum pollutum duxit, ac Principes ſquallore confici permiſit.

Allegoricè.

Omnem ferè antiquum ſanctitatis ſplendorem in Eccleſia penè extingui, firmamenta virorum Apoſtolicis virtutibus armatorum ſubeuntibus, acerrimis tentamentis euerti, ac proinde Eccleſiæ regnum ac principes turpibus vitijs fœdari Deus æqua vltione paſſus eſt.

Tropologicè.

Pulchritudinem animæ diuina gratia conſtantem, ob crimen interire, virtutum munimenta

extur-

exturbari, terrenos affectus ſubire, Deus tulit; animæ regiam dignitatem, ac vires eius principes peccatis pollui pertulit.

Expenſio Tropologiæ.

PORRÒ ſi ſpecioſitas Iacob, hoc eſt, pulchritudo animæ, (quæ in populo Iacob, ſiue Iſrael, (quæ eſt Eccleſia) ſpecioſiſſima eſt) hiſce oculis ſpectari poſſet, dulciſſima ſanè forma, & iucundiſſimo decore corda molliret, ac ſpectatoribus ſuis imperaret. Si enim Deus imperio illi quaſi paret, quid mirum ſi creaturis dominetur? Etenim quidam infœlix, pulchritudinis laudator Deos ſuos formæ cedentes pinxit, ſeq; (ſi Deus foret) formoſis Virginibus, mutatis ad earum placitum ſententijs, morem geſturum aſſeruit, ſubiecitque:

Et non de tetricis diceret eſſe Deis.

Omnem quippe maieſtatem, grauitatemq; pulchritudini ſubiecit. Et profectò figmentum hoc (imperfectione quæ verum Deum dedecet ſecluſa) propenſionem diuinæ maieſtatis in animam ſibi gratam non exæquat. Quis enim diuini amoris blandimenta, quæ libris non obſcuris lectitamus, crederet, niſi & rationes à fide petitæ, &

ſubſe-

ſubſecuta veritatis argumenta, rebus auctoritatem conciliarent? Profectò verba illa cantici Salamonis: *Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es?*
Cāt. 4 Cum alijs permultis, quibus Deus animæ blanditur, immenſam vim amoris in animę decorem proni demonſtrant. Et tamen omnia hæc, ſtatim ac peccatum admittitur, Deus abolere, neque vllatenus ignoſcere aſſeritur, per ea verba. *Præcipitauit*, ſiue iuxta LXX. *abſorbuit Dominus, nec pepercit omnia ſpecioſa Iacob*. Adeò certè Deus clementiſſimus in peccatum inflammatur, vt ecſtaſis, quam Theologi antiqui, aſſertore Dionyſio de diu: nom: amori diuino tribuerunt, furori quoque per metaphoram aſcribenda videatur. Si enim, quod ex naturæ diuinæ ingenio fluit, amor ſcilicet ecſtaſim efficit, profectò, quod violenti ſpeciem exhibet, furor nempè, raptum videatur efficere, neceſſe eſt. Quod verbis *Præcipitauit abſorbuit*, aptè monſtratur: Significant enim motum celerem ac vehementem Dei peccata vlciſcentis, vt patet ex illo:
Pſ. 57. *Sic in ira abſorbet eos*, quod per ſubiuncta ſatis apertè liquet: *Deſtruxit in furore ſuo munitiones virginis Iuda*. Habitus quippe hic, ſimillimus eſt illi, ſub quo à Moyſe Deus deſcribitur, quaſi cōparato tumultuario exercitu

citu Babylonicæ Turris munimenta deturbans. In hunc modum animæ iniuria prouocatus, impudentiam plexurus occurrit, & eius præſidia, hoc eſt, virtutes, quibus armata pollebat, in ſceleris pœnam *in terram deijcit*, hoc eſt, aufert. Hinc *polluit*, hoc eſt pollutum duxit *regnum* animæ ac *principium*, quo, in diuinæ gratiæ ſtatu, gaudebat: illam enim planè regiam gratiæ dignitatem, qua rebus creatis omnibus (ſi naturam earum ſpectemus) præcellebat, viliſſima peccati ſeruitute permutauit.

GHIMEL.

CONFREGIT in ira furoris ſui omne cornu Iſraël: auertit retrorſum dexteram ſuam à facie inimici: Et ſuccendit in Iacob, quaſi ignem flammæ deuorantis in gyro.

Hiſtoricè.

Deus peccatis Ieruſalem incitatus, omne robur eius, arces, duces, militesq́, diſiecit: & manum, quam ad auxiliandum & hoſtem fugandum

porrexe

porrexerat, retraxit: ſtirpem Iacob velut ignea obſidione depauit.

Allegoricè.

Succenſuit Eccleſiæ Deus peccatis prouocatus; omniaq; præcipua eius præſidia ſanctitatis doctrinæ, potentiæ debilitari permiſit. In conflictibus hoſtium, quaſi manu contracta, opem denegauit: & acribus flammis inſectationum Eccleſiam ambiri iuſsit.

Tropologicè.

Animæ in culpam prolapſæ firmitatem omnem, hoc eſt gratiæ, virtutumq; robur Deus vindex effregit: & dæmonem inuadentem extenta manu non arcuit: vexatione inſtar ignis ſæuiente illam obuallauit.

Expenſio Tropologiæ.

INducitur hic à Propheta noſtro Deus, non ſub amplitudine pontificia, ſed ſub imperatoria fortitudine, omnem animæ ingratæ firmitatem, cornu, quo rhinoceros, taurus, aliaq; animantia validè pugnant, ſignificatam, effringens: & pulchra ſimilitudine, auxilij ſubtractionem exprimit, dum ait: *Auertit retrorſum dexteram ſuam à facie inimici.* Concipienda ſunt duo caſtra ſub duobus imperatoribus, dato ſigno congreſ-

ſus,

ſus, iam iam irrumpentia; & alter Imperator contracta manu, copiam ſuum exercitum cædendi aduerſo Imperatori faciens. Pro anima Chriſtus Imperator noſter cum fero tenebrarum principe, mundiq; rectore (vt Apoſtolica phraſi dicamus) aperto bello conflixit: mox tamen ac illa tanti beneficij immemor à Chriſti militia defecit, inuictiſſimus dux manum, quam ad eam propugnandam aduersùs hoſtem ſæuiſſimum porrexerat, retrahit, & diris vulneribus animam exponit. Quod profectò à memoria nunquam deberet excidere. Si enim acerrimus inimicus occaſionem ſæuiendi nanciſcitur, quid non molietur? quid non debacchabitur? Vox certè & adhortatio ſatanica eſt: *Deus dereliquit eum*, & ſubiungit rei exitum; *Perſequimini & comprehendite eum, quia non eſt qui eripiat.* Porrò formidinis plena Dei derelictio eſt, & ab anima ſuæ ſalutis cupida nimis metuenda; quantum enim roboris ac magnanimitatis Deus propitius addit, tantum debilitatis & deiectionis infeſtus ingenerat. Vtrumque Iob ſapienter extulit, deiectionem per illa verba: *Cur faciem tuam abſcondis, & arbitraris me inimicum tuum?* Et ſubdidit effectum, ſe, folium, quod vento rapitur, & ſtipulam ſic-

Pſal. 70.

cap. 13

cam appellans: robur per illa verba, *Pone me iuxta te*. Vnde audere potuit aiens: *Cuiuſuis manus pugnet contra me*: Deus ergo inſenſus animæ imbecillitatem infert, & omnes eius vires tanquam vorax ignis abſumit: quod illa verba demonſtrant, *Succendit quaſi ignem flammæ deuorantis in gyro*, quaſi diceret: Igneo muro illam obſepit, ne poſſet elabi.

Iob 17.

DALETH.

TETENDIT arcum ſuum quaſi inimicus, firmauit dexteram ſuam quaſi hoſtis; & occidit omne quod pulchrum erat viſu, in tabernaculo filiæ Sion, effudit quaſi ignem indignationem ſuam.

Hiſtoricè.

More iaculatoris arcum Deus aduersùs Ieruſalem tetendit: dexteraq; firmiter infeſta, velut hoſtis omnem templi apparatum per Chaldæos exportari, ſacerdotesq; interfici permiſit, rapidumq; iræ flumen effudit.

Alle-

A llegoricè.

Iacula, fulminum inſtar, in peccantem Eccleſiam velut inimicus Deus intorſit: dexteraque vltrice, ſceleribus obfirmata, ex omni Eccleſiaſtica hierarchia, quæ ſanè pulchriora erant, priſcam ſanctitatis lucem, cœleſtium rerum ſapientiam, integritatis exemplum propè interire tulit. Quo certè ſupplicio iræ ignitæ quaſi torrentem immiſit.

Tropologicè.

Deus animæ per ſcelus auerſæ formidabilis certè inimicus, arcu tento, iaculis eam confodere decreuit: fortitudinisq́; ſuæ dextera valide porrecta, omnem animæ internam pulchritudinem deleuit, ac iræ igne conſumpſit.

Expenſio Tropologiæ.

MVltifariam Deus iratus deſcribitur; & inter formas plurimas arcum tendens pingitur, vt non modò ab hoſtibus animam ſauciari ſinat, verum & ipſe iaculis eam impetere pergat. Eſt autem oratio ſenſu arcano plena, creſcensq́; gradatim, arcum tendere, dexteram firmare, omne pulchrum occidere, indignationem velut ignem effundere. Porrò gradus in ira exercenda, clementiſſimus Deus obſeruat. *Arcum* primùm exerto brachio intendit, hoc

eſt, minatur: ſi fortè formido inde concepta à peccandi propoſito auertat. Mox *dexteram* ad excutienda iacula coaptat, & obfirmat, vt propinquitate ſupplicij timor incumbat. Deinde ſeuerè, *quod viſu pulchrum eſt*, nimirum quo capitur ſenſus, expungit, vt anima reſipiſcat. Denique internam pulchritudinem, velut effuſa iræ flãma depaſcit. Nemo corpore mortali obſeptus ſatis intelligit, quàm grauiter Deus culpam oderit: neceſſeq; fuit tum alibi, tum præſertim in hoc lugubri carmine, horrendum ſupplicium Ieroſolymitanæ vrbi, olim à Deo in delitijs habitæ ob teterrima flagitia illatum, multis modis deſcribere: vt lector animaduerteret, quantopere culpam deberet horrere. Si enim quæ in hac mortali vita inferuntur ſupplicia, ea ſunt, quæ añimus vel audire expaueſcit; profectò quæ in futuro ſæculo irrogabuntur, acriora ſint neceſſe eſt. Hinc non Chriſtiani ſcriptores tantùm, quibus vera lux affulſit, de futuro tartari cruciatu, mira prodiderunt; verùm & ſcriptores Ethnici, per ſua commenta, qua potuere, hallucinantes, de Numinis vindicta, & æterna culpæ punitione, multa horribilia, fabuloſè quidem, ſed minora veris cecinere. Tantalus enim ardentiſſima

ſiti

ſiti æſtuans ori proximas, ac refugientes aquas ne lingere quidem valens. Syſiphus grauiſſimum pondus per ardua loca ſurſum impellens. Titius iecoris renaſcentis laniena, immaniter excruciatus, leniter profectò exercerentur, ſi tormenta, quæ peccator commeruit, iuxta fidem orthodoxam contemplemur.

HE.

FACTVS eſt Dominus velut inimicus, præcipitauit Iſrael, præcipitauit omnia mœnia eius, & diſſipauit munitiones eius; & repleuit in filia Iuda humiiiatum & humiliatam.

Hiſtoricè.

Non ſemel tanquam hoſtis (inquit Ieremias) Deus Ieruſalem exercuit. Deleuit per Chaldæos ſtirpem Iſrael, diruit muros vrbis florentiſſimæ, labefactauit munimenta: & viris & mulieribus ad humilem conditionem abiectis Vrbem repleuit.

Allegoricè.

Chriſtus cùm ſit ſponſus, ſe interdum velut inimicum Eccleſiæ peccatis fœdatæ gerit, fortitudinem virorum, qui ſanctitate & doctrina, murorum vice, illam ab incurſionibus hæreticorum tuebantur, ac muniebant, eneruari, & vtriuſque ſexus chriſtianos ad extremam vilitatem deuolui permiſit.

Tropologicè.

Mitiſſimus Deus in animam peccatis deformatam, tanquam hoſtis excanduit. Eam in pœnæ voraginem præcipitem egit; eius mœnia, hoc eſt virtutum fortitudinem euerti pertulit: diuinorum auxiliorum munitiones diſiecit; & in humillimam conditionem illam deturbauit.

Expenſio Tropologiæ.

SAepè Vates ſanctus repetit, quod ei dolorem acerrimum excitabat, Deum videlicet ex amico inimicum euaſiſſe: ac propterea omnem Ieruſalem proſperitatem diſſipaſſe. Origo quippe totius calamitatis qua premitur anima, Dei diuortium eſt. Homines profectò, quo prudentiores ſunt, eò auidius principum amicitiam aucupantur, vnde tota illorum claritas exoritur. Habet enim principum gratia multam bonorum

norum temporalium fœcunditatem, quæ per labores ſummos exquiritur, quòd nimis frequens, ac tritum eſt. Porrò ſtatim ac quis gratiam principis iniuit, & honoribus & donis à populo cumulatur; nemo ei moleſtiam inferre audet: omnes ei placere impensè ſtudent, quòd tantundem gratia, quantùm princeps ipſe, auctoritate valere credatur. Meritò ergo Ieremias tantæ doctrinæ dignus æſtimator creberrimè lamentatur hoc grande amicitiæ diuinæ malum, quod cupit auertere: nam ab eo vno cætera mala dependent. Sic poſt ea verba: *Factus eſt Dominus velut inimicus*, ſubdit *Præcipitauit Iſrael*, ſiue vt LXX. vertunt, *abſorbuit*, *κατεπόντισεν ἰσραὴλ* & cætera mala ſubnexa: quaſi diceret: Si placeat malorum omnium originem noſſe, in Dei inimicitiam oculos collimate. Inde *præcipitatio mœnium*, hoc eſt virtutum animæ, inde infamia orta eſt. Pro verbis illis editionis vulgatæ *humiliatum & humiliatam* in eodem genere LXX. verterunt *humiliatam*, *& humiliatam*: quod ſermonis genus familiare eſt, ac multitudinem gentis infamia notatę indicat. Sed in arcano ſermone geminum animæ vituperium ob admiſſa ſcelera, & ob ſupplicia notat. Luctus ergo his prophetæ noſtri, taci-

ta quædam ad Dei amicitiam ineundam adhortatio eſt: quæ vna ſi conſtet, à malis vniuerſis erit anima immunis.

VAV.

ET diſſipauit quaſi hortum tentorium ſuum, demolitus eſt tabernaculum ſuum: obliuioni tradidit Dominus in Sion feſtiuitatem, & ſabbathum: & in opprobrium, & in indignationem furoris ſui regem, & ſacerdotem.

Hiſtoricè.

Vrbis templum quo velut conopæo vtebatur, more torrentis hortum amæniſſimum abolentis diſcuſſit: & feſta lætiſsima obliuione alta ſepeliuit. Reges ac Sacerdotes quaſi gentis improperia, & vindictæ diuinæ irritamenta proiecit.

Allegoricè.

Tentorium Eccleſiæ, quo in hoc exilio tegitur, velut rapidus amnis hortum obruens, Deus grauibus ſupplicijs magna ex parte ſubuertit, ac obli-

uioni

nioni tradidit, Regesq; olim Catholicos, ac pios quondam Sacerdotes ab Eccleſiæ caſtris deficere paſſus eſt.

Tropologicè.

Animam, ferculum ſcilicet ac papilionem ſuum, Deus more aquæ æſtuantis, hortorumque amœnitatem delentis, ſupplicijs illatis obruit, ac eius priorem pietatem, ob culpam ſuccedentem meminiſſe noluit. Quin etiam illius regiam, & ſacerdotalem dignitatem, quaſi opprobrium, & iræ cæleſtis incitamentum repulit.

Expenſio Tropologiæ.

ANimæ, quam Deus inhabitat, multiplex imago à ſcriptura ſacra repræſentari ſolet, quòd res immenſa, imagine vna non æquetur. Inter alias verò, conopæi ſiue tentorij nomine, illam eleganter adumbrat. Quamdiù enim mortalitatis viam carpit, non vſque adeò propriè domus, templumq; appellatur, quod ſtabilitatis ſignificatio deſit. Nam quemadmodum ex Apoſtoli effato, *Non habemus hic ciuitatem permanentem, ſed futuram inquirimus*: *Hebr. c. 13.* ita Deus, cuius permanſio, & domicilium, (vt noſtro more dicamus) aula cœleſtis eſt, dum agit cum mortalibus, quaſi peregrinatur,

natur, & tecto mobili ſeu papilione vtitur: quod tentorio fœderis in deſerto conſtructo ſignificauit: quo iuxta communem interpretationem, anima tropologicè ſignificata fuit. In arcano ergo ſermone, anima, donec mortalitatem exuat, Dei tentorium ſeu ferculum eſt ad delitias, in regione longinqua comparatum. Quòd vero Vates ſanctus grauiter dolet, nihil aliud eſt, quàm ob culpam admiſſam, conopæum textura virtutum pretioſiſſima elaboratum à Deo diſcerptum, reiectumq́, fuiſſe: vt patet per verba illa: *Diſſipauit quaſi hortum tentorium ſuum, demolitus eſt tabernaculum ſuum*. Pro verbis illis *Diſſipauit quaſi hortum*, LXX. reddunt; *Fecit auolare quaſi vitem*, διεπέτασεν ὡς ἄμπελον Similitudo vtraque à re ruſtica petitur: ſiue enim ſit hortus egregiè cultus, areis diſtinctus, mitibus arboribus ſatus, floribus lætus, ſemitis ad lineam exactis diſcretus, ſulcis aquarum leniter fluentium irriguus: ſiue ſit vinea excultis vitibus, multo vuarum prouentu fœcunda, & cuſtodijs ſepta: dolendum profectò eſt, non ab extraneis, ſed ab ipſo cultore, iuſtis de cauſis irato deleri, ac ſterilitate damnari. Modus autem ille dicendi: *Fecit auolare quaſi vitem*: de vite reuulſa, & à loco natiuo iactata intelli-

telli-

telligendus eſt; ſic enim cultores agri ſteriles plantas euellunt, & vix euulſas in locum alium indignati proijciunt. Quod autem ſubiungitur, *Feſtiuitatem & ſabbathum obliuioni tradita*, Regem ac Sacerdotem indignationem Dei prouocaſſe; ſi arcanè dicamus, nihil eſt aliud, quàm priorem Dei cultum feſtis diebus in id ſacratis reddi ſolitum, priores actus virtutum verè regios, ac ſacerdotali ſacrificiò dignos, à Deo irato minimè curari; quin etiam, ob ſubſecutam ingratitudinem, indignationis fomentum eſſe. Maior quippe iræ vis erumpit in eos, qui virtutibus claruere, & ingrato animo à Deo receſſere, quàm in eos, quos diuina bonitas tot tantiſq; beneficijs minimè cumulauerat.

ZAIN.

REPVLIT Dominus altare ſuum, maledixit ſanctificationi ſuæ: tradidit in manu inimici muros turrium eius; vocem dederunt in domo Domini, ſicut in die ſolemni.

Hi-

Hiſtoricè.

Aras Ieruſalem, vbi ſacrificari mos erat, culpis fœdatas Deus reſpuit, ac templo maledixit. Aedificium ſanctum ac turribus inſigne Chaldæis permiſit; qui victoria inſolentes, in æde ſacra, ſicut in feſtis ſolemnibus, profano tamen ritu, vociferati ſunt.

Allegoricè.

Templa & altaria multa catholicorum, ob eorum flagitia, Deus reiecit, & execratus eſt, ac infidelibus tradi, hæreticoq; ritu pollui pertulit: ex quo, Eccleſiæ mæror, ſectariorum verò in ſacris ædibus iactantia, & ſolemnis plauſus ortus eſt.

Tropologicè.

Anima, quæ Dei templum & Altare fuit, ex quo deliquit, à Deo repulſa, & maledictis vexata eſt. Muri mœniave virtutum eius, dæmonum impetu, diſiecta ſunt: qui certè ſæuiſſimi hoſtes, domo Dei capta, vocem triumphi ferociter extulerunt.

Expenſio Tropologiæ.

IRa profectò Dei vehementer excreſcit: non enim modò animam *repellere*, quod huc vſque multiplici metaphora Vates aſſeruerat, verùm quod hic attexit, *maledicere*

aſſeri-

aſſeritur. Quid autem proſperitatis, (quæ phraſi ſcripturæ familiariſſima benedictio nuncupatur) accidere queat animæ, quæ acerrimo tantæ maieſtatis proſcinditur maledicto? Porrò in ipſa mundi creatione, nihil Dei benedictione frequentiùs, vt cuncta creata fæcundaret: patrato verò ſcelere ſubit maledictio, quæ non creat, ſed quæ creata fuerant in nihilum redigit. Pro verbo, *Maledixit*, Hæbraicè, *proiecit de corde*. Quod ſermonis genus expenſione digniſſimum eſt: non enim à corde proijci poſſet, quæ in Dei corde ſedem non habuiſſet. Profectò non modò anima Deo grata, in corde illo tenerrimo locum nanciſcitur, verùm cor ipſius Dei, ſiue anima (vtrumque enim arcanè idem eſt) quodammodo efficitur, quod Propheta noſter alibi ſignificauit Deum iratum ſic dicentem inducens: *Dedi dilectam animam* *Ierem. c. 12.* *meam* hoc eſt populum Iudaicum *in manu inimicorum eius*. Dilexit quippe gentem illam, velut animam ſuam: quod ſanè ad animas eius populi, feriò Numen colentes, ac proinde ad quaſuis alias Deo acceptas potiſſimùm pertinet. Quo in oraculo mira eluceſcit diuini erga animam ſibi gratam amoris energia: quaſi Deus exanimari dicatur, cùm anima in culpam prolabitur, & ab eo

ſepa-

ſeparatur. Quem ſanè ſenſum Clariſſimæ Virgini Gertrudæ Chriſtus aliquando amantiſſimè indicauit, ſe illa carere non poſſe ſignificans. Quod cum illa obſtupuiſſet, animaduertens Chriſto nihil deperire potuiſſe, tametſi illam minimè creaſſet lepidiſſimè ille reſpondit, longè alium ſenſum hominis à natiuitate membro aliquo carentis, aut membri inciſionem patientis eſſe; quo nihil aptius, ad animæ inciſione culpæ à Deo diuiſæ ſenſum, quem Chriſtus concipit, aperiendum, afferri potuit. Neque reſponſum hoc tanquam indignum reijciendum eſt, cùm ſcriptura ſacra tùm alibi, tùm præſertim in Salomonis Cantico ſic Deum animæ ſibi charitate ſociatæ amore captum pingat, vt ab ea non videatur poſſe diuelli, aut vitam ſine illius conſortio ducere. Qui porrò ſenſus amoribus alijs diuinum neutiquam æquantibus familiaris eſt; vt patet ex illo, qui arboris trunco ſic ſuum affectum rudibus litteris, vt cum ſtipite creſcerent, incidiſſe fingitur:

Quum Paris Oenone poterit ſpirare relicta,
Ad fontem Xanthi verſa recurret aqua.

Spirare videlicet ſe non valiturum, ac ſi animam efflaſſet, exiſtimauit. Sed Chriſti amor multò ardentior eſt, quod eò conducit,

cit,

cit, vt quàm ſit enormis culpæ turpitudo, perſpici poſſit, quandoquidem Chriſtus animam ſuam, ſtatim ac polluitur, adeò ſeuerè repellit. Septuaginta interpretes pro verbo *maledixit* vertunt, *excuſſit.* ἀπετίναξεν quo ſignificatur valida quædam expulſio ab animo proculdubiò infenſo coorta; quam ſubſequitur truculentorum hoſtium *muros turrium* immaniter vaſtantium ſæuitia, & exultatio. *Muri turrium*, excelſarum habitus virtutum ſunt, quos tartarei hoſtes validiſſima irruptione conuellunt. Acquiſierat anima multo ſtudio, & nauitate, ac exercitio præliandi virtutes eximias, quibus appetitus in officio contineretur, quæ miram cordi tranquillitatem conciliabant. Sed à Deo repulſa, & ab hoſtibus vehementer infeſtata, oppoſitis vitiorum actibus, eos habitus euulſit, & inſana procliuitate in errorum pelagus ſe demerſit. Hinc dæmonum exultatio, inſigni victoria gloriantium: omnibus quippe victoribus vſitatum eſt, ſtatim ac prædam ceperunt, lætitiæ motibus geſtire. Quod autem dicitur *ſicut in die ſolemni* rei exaggeratio eſt; feſta quippe tartari, iuſtorum ruinæ ſunt, quemadmodum, cœli feſta, peccatorum reſipiſcentia eſt: quod oraculo accepimus per verba illa:

Gau-

Lucæ 15 *Gaudium eſt in cœlo, ſuper vno peccatore, pœnitentiam agente*. Quæ ſanè verba dulciſſima, & ad eliquandum cor, efficaciſſima ſunt.

HETH.

COGITAVIT Dominus diſſipare murum filiæ Sion: tetendit funiculum ſuum, & non auertit manum ſuam à perditione: luxitq́; antemurale, & murus pariter diſſipatus eſt.

Hiſtoricè.

Non per incogitantiam, ſed æterno conſilio, peccatis id exigentibus, muros Ieruſalem Deus euertere decreuit. ne tamen vltio modum excederet, architecti more, quaſi ducta linea, ſupplicij magnitudinem emenſus eſt: nec ab ea menſura explenda manum retraxit. Hinc & munimenta, quæ muros prætexunt, diruta luctum excitarunt, & murus deturbatus eſt.

Allegoricè.

Diuino ſanè conſilio, criminibus populi chriſtiani permotus Deus, Prælatos animi conſtan-

tia

tia præditos, murorum inſtar, minis à Deo illatis oppoſitos de medio tollere conſtituit. Ne tamen omnia deleret, inferenda mala ad lineam metiri voluit: præfixæ tamen vltionis nihil remiſit. Ex quo, & antemuralis ſtructuræ, hoc eſt, ſtatus monaſtici, Epiſcopis aſtructi, & muri id eſt Prælatorum ipſorum pars magna deſtructa eſt.

Tropologicè.

Statuit, maturo certè conſilio, Deus ab anima prouocatus, murum id eſt Chriſtum eius ſponſum abſcedere, nec à vexationis funiculo, id eſt meta præſtituta, aliquid pœnæ relaxare. Hinc muro prætexta ſtructura, hoc eſt, Angelorum, Sanctorumq́; protectio diminuta luctum mouit: neque enim ſola muri diſſipàtio, Chriſti ſcilicet abſentia, culpæ reſpondit.

Expenſio Tropologiæ.

DEcretum ſummi Dei de anima plectenda non ſubitaneum, aut tumultuarium eſt. *Cogitauit*, hoc eſt, maturo conſilio definiuit. Propterea introducitur à Propheta noſtro, cum *funiculo*, hoc eſt, menſura quadam infinitæ bonitati, ac iuſtitiæ conſentanea, qua punitionis quantitatem, architectonicè metitur. Qua in re,

duo præſertim expendenda ſuccurrunt, & vexationis proportio noſtræ fragilitati attemperata, & fidiſſima pœnæ decretæ ad vnguem executio: quam verba illa proxima demonſtrant: *Et non auertit manum ſuam à perditione*, à punitione ſcilicet præfixa. Et quidem duæ obſeruationes hæ Theologorum omnium conſenſione firmantur. Omnes quippe fatentur, in vniuerſis Dei operibus miſericordiam iuſtitiamq; lucere: neque ab ea lege, vel ſeueriſſima ſupplicia excipienda eſſe: quod hic palam eluceſcit: miſericordiæ nimirum nota *funiculus*, iuſtitiæ verò *manus non auerſa* eſt. At ingens calamitas, qualem proculdubiò Propheta commemorat, homines nimis anxios clementiæ *funiculum*, in medio malorum ingruentium turbine, cernere non ſinit. Quocirca ſola ſeueritatis imago omnium oculis obuerſatur: quæ lachrymas non ab hominibus tantùm, ſed à ſaxis ipſis videtur exprimere: quod verba illa ſubnotant: *Luxitque antemurale, &c.* Porrò ſi animæ interna deſolatio in lucem proderetur, ſaxa quoque lachrymarum fontes euergerent.

TETH

TETH.

DEFIXAE ſunt in terra portæ eius: perdidit & contriuit vectes eius: Regem eius, & principes eius in gentibus: non eſt lex, & Prophetæ eius non inuenerunt viſionem à Domino.

Hiſtoricè.

Portas vrbis ac templi Dei vindicta conuulſit, easq; terræ illiſas vnà cum vectibus perfregit. Regem Ieruſalem Sedechiam, Vrbiſq; Principes Ethnicorum ſeruituti addixit. Defecit late à Deo legis obſeruatio, & prophetica viſio.

Allegoricè.

Doctores, qui ſcientia claue, cæli portas in Eccleſia aperire deberent, humi per affectum defixi ſunt; & fortitudo Prælatorum, qui tanquam vectes, portas Eccleſiæ hoſtibus oppilare ſolebant, ſuccreſcentibus culpis euanuit. Hinc reges, ac principes, Prælatorum exemplo carentes in Ethnicorum vitia degenerant. Profectò non ſubeſt integerrima cuſtodia legum, neque viris Eccleſiaſticis ſuppetit rerum cæleſtium valde ſerena cognitio.

Tropologicè.

Senſus animæ peccatis corruptæ, limo terrenarum voluptatum infixi ſunt: repagula, hoc eſt, firmitas virtutum internarum, quibus licentia ſenſuum coercebatur attrita iacent. Rex, hoc eſt intellectus, qui per æternas leges totum hominem moderabatur, & cum eo vires principes menti congeneres, abiurato Deo, ad Ethnicorum abuſum tranſierunt. Non viget diuinæ legis obedientia, & illuſtris Dei notitia.

Expenſio Tropologiæ.

VAſtitas arcana perſpicaciores oculos, quàm Ieroſolymitana depoſcit, *defixæ ſunt*, (ait vates noſter) *in terra portæ eius*. Non ſatis erat, portas iacentes, ſed terræ infixas lamentari. Senſus hominis, qui peccatorum illecebris capti ſunt, non iacent tantùm, ſed humi defiguntur, vt niſi neruoſis conatibus auelli non poſſint. Quod adeò vulgatum, & vſitatum eſt, vt & rari, & perquàm rarò è pelago in quod ſe demerſere, vel tantillùm emergant.

Apparent rari nantes in gurgite vaſto.

Et quidem ſi reſpirare videantur, è veſtigio remerguntur. Immenſa ſenſuum corruptio eſt: cui niſi grandi animi conſtantia, & inui-

inuicta fortitudine reſiſti nequit: At animæ fortitudo, per peccatum effracta eſt, quod illa verba ſignificant: *Perdidit & contriuit vectes eius.* Egent *portæ* ſenſuum *vectibus*, hoc eſt interna firmitate, quæ turpibus inſultibus obſtet. Et hæc obſeruatio magna chriſtianæ ſapientiæ pars eſt, quæ veros Chriſti diſcipulos à ſimulatis diſcernit. Nam quibus ea interna repagula, quæ impetum externæ turpitudinis repellunt, adempta ſunt, vnà cum populari ſenſuum corruptione, *regis* ac *principum*, hoc eſt intellectus ac ſuperiorum virium deformationem *in gentibus*, ideſt ritu Ethnicorum patiuntur. Mores chriſtianos graſſante cupiditate dediſcunt, & per prona vitiorum loca effrænes abeunt: quod per adiuncta perſpicitur: *Non eſt lex*, ideſt legis cuſtodia, *& Prophetæ non inuenerunt viſionem à Domino*, hoc eſt, non ſupereſt in anima illuſtris Dei notitia, quæ ſimilitudinem cum prophetico lumine gerit. Hinc efficitur, vt homo qui ſpiritualis cum eſſet, ex cœleſti Dei luce omnia diſcernere nouerat, fiat iuxta ſenſum Apoſtoli animalis, omnemq; rationum à diuina lege naſcentium vſuram abijciat.

Digitized by Google

IOD.

SEDERVNT in terra, conticuerunt ſenes filiæ Sion: conſperſerunt cinere capita ſua, accincti ſunt cilicijs: abiecerunt in terram capita ſua Virgines Ieruſalem.

Hiſtoricè.

Mœrentium habitu, in terra taciti decubuerunt, Venerabiles Ieroſolymorum ſenes: & inſperſis capiti cineribus, cilicinis ſaccis induti ſunt. Puellæ quoque Virgines, decocto ætatis flore, conciderunt, ſi fortè ira Dei requieſceret.

Allegoricè.

Viri pietate eximij, qui ſunt ſenes prudentia cani, præ ſenſu doloris Eccleſiæ à Deo pro criminibus cæſæ, & virgines, hoc eſt, animæ vitæ puritate inſignes, rem totam ſilentio meditantes, aſperrimam cineris & cilicij pœnitentiam egerunt: vt iratum Deum animo demiſſo placarent.

Tropologicè.

Vires animæ ſuperiores, quarum propria mentis ſenectus eſt, in terra iacuere, propriæ fragili-

fragilitatis cognitione ſilentes, pœnitentiæq́; opera cinere cilicioq́; notata ſponte ſubeuntes. Vireſq́; inferiores, olim integritate virgines, iam corruptionis conſciæ, culpæ conſcientia ex mentis imperio erubeſcentes, in terram ſupplici habitu prouolutæ ſunt, ad viſcera Dei, opportuna commiſeratione, flectenda.

Expenſio Tropologiæ.

VExationis fructus hic præſertim ſe prodit. Vires animæ Superiores, vbi ſenectus mentis ſedet, caſibus eruditæ ſedere in terra, & conticeſcere arcanè dicuntur; cùm è gymnaſio laborum alta cognitio propriæ imbecillitatis hauritur. In hunc ſanè ſcopum Deus agones immittit, & animam exercet; quod vniuerſorum hominum, vel naturali duntaxat luce rem cenſere valentium aſſertum eſt. Significanter dictum eſt: *Sederunt in terra*; Intellectus quippe hominis, cùm *terræ*, hoc eſt, corporis obliuiſcitur, intumeſcit, & maiora ſe ambit: at cum *ſedet in terra*, hoc eſt, partem hominis terream, culpæq́; illecebram cui vinctus eſt, attentè reſpicit, habenas licentiæ contrahit: & præ rubore, *conticeſcit*. Habet profectò culpa vim maximam ad linguam com-

peſcendam, homineſq; mutos efficiendos: quod in philoſophia Chriſtiana, facilè oſtendit ille, quem Rex inter diſcumbentes, non ornatum veſte nuptiali conſpexit: nempè, conſcientia carpente, ſtatim obmutuit. Sic porrò anima ſedens ac tacita hic concipienda eſt. Verùm non iners, ac ſtupidum ſilentium commendatur: ſed viuidum & actuoſum, quòd ad opera pœnitentiæ proſiliat: quod per proxima verba ſubnotatur; *Conſperſerunt cinere capita ſua, accincti ſunt cilicijs*. Superiorum animæ virium hæc vis actuoſa eſt, vt inde correctio ducat initium, vnde auctoritas ad peccati malum exorta eſt. Rex certè Niniues pœnitudinis auctor populo fuit. Hinc Virgines Ieruſalem, abiecto, reflexoq; præ verecundia in terram capite, mæſtiſſimo ſpectaculo pinguntur: quod in arcano ſermone, inferiores vires animæ, quæ fuere virgines, hoc eſt impollutæ, culpæ iam corruptelam paſſas velut amiſſum florem pœnitentiæ habitu lugentes ſignificat.

Matt. 22.

CAPH.

DEFECERVNT præ lachrymis oculi mei, conturbata ſunt

ſunt viſcera mea: effuſum eſt in terra iecur meum, ſuper contritione filiæ populi mei, cùm deficeret paruulus, & lactens in plateis oppidi.

Hiſtoricè.

Ego Ieremias oculis quaſi captus, præ fletus impetu, viſcerum immodicam commotionem paſſus ſum. Hepar, delectationis ſedes, immoderata mæſtitia velut crepuit; & in terram concidit, dum contemplarer Vrbis ſanctæ vaſtitatem, & deliquia infantium, ac puerorum, in medijs plateis fame cadentium.

Allegoricè.

Illatam Eccleſiæ cladem expendens, eclipſim oculorum ob perennes lacbrymas & viſcerum eliquationem patior. Nulla mihi oblectamenta, quibus concupiſcentia in iecore ſedens paſcitur, placent, cùm populum Chriſtianum attritum cerno, & puerulos lactentes, hoc eſt nouam Eccleſiæ prolem, publicè deficere, Apoſtolicæ doctrinæ lacte deſtitutam animaduerto.

Tropologicè.

Largè fleo, aciemq; oculorum hebeto, ac ex intimis præcordijs commiſeratione liqueſco. Nul-

la viget in hepate voluptas, ſed mæror ingens, quo ad terram vſque deuoluer, ob deſtructum virtutum chorum, quo prius anima ornabatur, & ob illatam ſceleri acerrimam pœnam: cùm, ſine internis ſolatijs, ſimilis effecta ſit infantibus, qui lactis penuria, ſine nutrice, tabeſcunt.

Expenſio Tropologiæ.

PRofectò hic, ſi vſpiam, Ieremias arcano ſenſu, animæ mala tenerrima miſeratione proſequitur, dum ait, oculos præ lachrymis defeciſſe. In extremis quippe infortunijs, viri miſericordes vberrimo fletu dolorem exhalant, & viſceribus intimis liqueſcunt. Sed quod ait Propheta: *Effuſum eſt in terra iecur meum*, Inuſitatum videtur: nam ſi dixiſſet (cor meum) conſueta phraſi amantium interpretari poſſemus. Sicut enim quod quiſque amat, cor ſuum appellat, & ſi illud intereat, cor ſuum interire dictitat; ſic dum Ieremias animæ, cuius amore captus eſt, interitum contemplatur, ſe mori, cor ſuum extingui poſſet aſſerere. Verùm hac ipſa ratione ab amore petita, propheta propriè admodum loquitur, dum *iecur* ſuum, potiùs quàm cor effuſum aſſeuerat. Amor enim in iecore ſedem habet, iuxta

ta communem Philoſophorum Theologorumq; doctrinam. Sed proprijſſimus Prophetæ ſenſus à paſſione triſtitiæ, quæ in hepate ſedet, eruendus eſt. Si enim validè ingraueſcat, vt in ſupremis aduerſitatibus accidit, iecur grauiſſimè afficit, & vitam extinguit. Pro verbis illis: *Iecur meum* LXX. verterunt *gloria mea* ἡ δόξα μου mæſtitiæ immodicæ cauſam aperientes. Porrò anima iuſti à Propheta gloria ſua iure appellari potuit, quemadmodum ab Apoſtolo gaudium meum, & corona mea primæui Chriſtiani appellati ſunt. Sicut ergo regi potentiſſimo ſummus dolor inceſſeret, ſi corona regia eriperetur: ita & Prophetæ noſtro mæſtitiæ maximæ ſenſus ingruit, ex animæ, quâ ſe coronari cenſebat, interitu. Sed inter ea, quæ dolorem ſummum ingerunt, deliquium *paruulorum lactentium* recenſetur: turpiſſimè enim fœdantur ſenſus, qui *paruuli* dicuntur, cùm anima ſpirituali ſolatio amiſſo, incipit à Chriſti conſuetudine aberrare. Calamitas hæc externa cùm ſit, *in plateis oppidi*, hoc eſt palàm ſæuiens, animos pios vehementiùs afficit.

S. Tho 1.2.in tractatu de paſſionibus.

LAMED.

MATRIBVS ſuis dixerunt: vbi eſt triticum & vinum? cùm deficerent quaſi vulnerati in plateis ciuitatis: cùm exhalarent animas ſuas, in ſinu matrum ſuarum.

Hiſtoricè.

Quid dicam? pueri tenelli à parentibus petiere cibum ac potum in plateis medijs, crudeli famis vulnere vſque ad interitum ſaucij: ac in ipſo matrum gremio rabida fame inſanientes perierunt.

Allegoricè.

Hei mihi, quale ſpectaculum diuexata exhibuit Eccleſia. Populi à Prælatis animarum paſtum requiſiere, & præ illius penuria, in ipſis quoque Orthodoxorum regnis, tanquàm lethali vulnere interierunt: animasq; in Eccleſiæ ſinu, Sacerdotum vitio, ad æternam mortem efflarunt.

Tropologicè.

Horrendum profectò eſt, quàm infœliciter agat anima, quæ Deum affectu materno erga il-

lam pronum peccando reſpuit. Deſunt illa materna blandimenta, & interni ſolatij potus, & eſca iure ſubtracta. Tunc certè anima incaſſum rogat, vbi eſt triticum, quo ſtabilitur cor, vinum, quo exhilaratur, ſummæ Deus? Hinc tanquam diro repulſæ vulnere ſauciata in medis ciuitate Dei, hoc eſt, in Eccleſia, defectione multa, conflacceſcit, & ſpiritum veræ vitæ impatienter exhalat.

Expenſio Tropologiæ.

SEnſus, vt ſæpe aſſertum eſt, in arcana hominis æconomia, paruuli nuncupantur, & ſub virium ſuperiorum, quaſi ſub parentum tutela reguntur. Hi ergo dùm anima in caſto ſpiritualis matrimonij fœdere permanet, ſpirituales delitias è ſuperiori hominis parte deriuatas, pro captu ſuo, quandoq; delibant. Et ſanè tunc non appetunt vetita oblectamenta, immò pro virili ſua, Deum expetunt ſicut ſcriptum eſt: *Sitiuit in te anima mea. Quàm multipliciter tibi caro mea.* Quod vſque adeò verum eſt, vt ſenſus quantumuis corrupti, libenter à quauis voluptate, dum flagrant, ſe contineant, ſi eis vel modica delectatio ſpiritualis inſtilletur. Vel minima enim conſolatio cœlitus immiſ-

Pſal. 62.

immiſſa maximarum carnis delectationum faſtidium ingerit. Poſtquàm verò anima diuinæ obedientiæ ſe ſubtraxit, & ſolatia peregrina exquiſiuit, paſtus ille dulciſſimus ademptus eſt: & ſenſus tanquam infantuli lactanei rogant: Vbi eſt illud planè ſuauiſſimum Dei conuiuium, quo tu anima, parens noſtra, fruebaris, cuius reliquijs melle diuino conditis nos ad iuſtitiæ cultum alliciebamur? Inſigne porrò inter vtraſque delectationes diſcrimen eſt, quod & à ſenſibus poteſt vtcumque dijudicari. Hinc aptè ſubtexitur, *Cùm deficerent, quaſi vulnerati, in plateis ciuitatis*, hoc eſt publicè, ita vt ipſa defectio, illos melioris paſtus interni admoneret, vt illam anxiè requirerent. Diuinæ nimirum ſapientiæ eſt, ita labores doloresque connectere, vt rebelles hominum voluntates ad reſipiſcendum quaſi compellat, iuxta illud: *Compelle eos intrare*. Sic defectio hæc ſenſuum à Deo in occaſionem ſalutis vertitur, vt cùm illi ſe carere interno paſtu, cui aſſueuerant, deprehendunt, animam excitent, vt ipſos *quaſi vulneratos* alat, & foueat: & poſtremum miſeriæ genus, *cum exhalant animas ſuas*, hoc eſt moriuntur, attendat. A duobus capitibus per ſe maximis malum expenditur, à vulnere & à morte

Luc. 14.

te: priuatio quippe paſtus interni ſauciat, & interficit: quando ſenſus, ſpirituali potu, & eſca interdicta, in turpia rapiuntur. Hæc eſt mors, quam Propheta luget.

MEM.

CVI comparabo te? vel cui aſſimilabo te filia Ieruſalem? cui exæquabo te, & conſolabor te Virgo filia Sion? magna eſt enim velut mare contritio tua: quis medebitur tui?

Hiſtoricè.

Vrbs infælix Ieruſalem, cui, rogo, te ſimilem exiſtimabo? aut qua te ratione ſolabor? Oceanus quidam ærumnarum te obruiſſe videtur: Ecquis tot te vndis eripiet?

Allegoricè.

Quam vaſtitatẽ cladi tuæ,(ò Eccleſia) à tyrannis hæreticis, Chriſtianiſq; flagitioſis concuſſæ, ſimilem dicam? An potero mœrorem tantum eleuare, cùm procellis irati maris vexatio tua ſimillima ſit? Quis tibi ægrotanti mederi valeat?

Tro-

Tropologicè.

Cui, precor, anxietati agonem tuum, anima pro culpis grauiter plexa componam? Nequeo te ſolari, cùm mæſtitiæ pelago abſorbearis. ſolus certè Deus tibi remedium poterit afferre.

Expenſio Tropologiæ.

Pſal. 87. SApienter dictum eſt. *Num quid medici ſuſcitabunt?* Etenim mortalis culpæ morbo nullus, præter vnum Deum, mederi valet, vniuersèq; verum eſt illud.

Afferat ipſe licèt ſacras Epidaurius herbas,
Sanabit nulla vulnera cordis ope.

Soli Deo cordis ſanitas tribuenda eſt. Hanc vim prætendunt verba illa; *Cui comparabo, aſſimilabo, exæquabo, ſolabor,* nullum malum æquè graue ac culpa ſubit: ſic nulla conſolatio ſubeſt. Sed & pœna hæc, quam Deus infert, ea eſt, quam ſolus ille relaxare, extenuareve poſſit. Pro verbis illis: *Cui exæquabo te,* LXX. reddunt *quis ſaluabit te?* τίς σώσει σε; Salus enim, de qua loquimur, ab vno clementiſſimo Deo valet afferri. Quod profectò per exaggerationem prophetæ ſatis eluceſcit, dum ait: *Magna eſt velut mare contritio tua,* hoc eſt, calamitas tua; quemadmodum enim maris fluctus

ſolus

ſolus Deus moderari poteſt, ita & acerrimum dolorem animæ grauiſſimis ærumnis vexatæ, ſolus ille temperare valet. LXX. interpretes aiunt, *magnificatum eſt poculum contritionis tuæ*, pingitur enim Deus vindex poculum iræ amarulentum animæ porrigens ſicut ſcriptum eſt: *Calix in manu Domini vini meri plenus mixto*, ſcilicet felle. *Et inclinauit ex hoc*, nempe homine, *in hoc* videlicet in alium hominem, & vniuersè ſubditur: *Bibent omnes peccatores terræ*. Quod in hoc vel in futuro ſæculo intelligendum eſt, ne vllum ſcelus remaneat impunitum. Lamentum hoc Prophetæ ſancti ſapientia plenum eſt: duo quippe ſaluberrima monita complectitur, vnum de ſupplicij magnitudine, alterum de vnico remedio. Vtinam altè imprimerentur; vt peccandi libidinem tempeſtiuus Dei timor arceret, & iam prolapſum peccatorem firma ſpes ad vnicum aſylum, Dei ſcilicet clementiam quantocyus perurgeret. *Pſal. 74.*

NVN.

PROPHETAE tui viderunt tibi falſa & ſtulta, nec aperiebant iniquitatem tuam; vt te

ad pœnitentiam prouocarent: viderunt autem tibi aſſumptiones falſas & eiectiones.

Hiſtoricè.

Vates tui Ieruſalem (inquit Ieremias) vt tibi blandirentur, confictas ac fatuas reuelationes euulgarunt, nec te, vt par erat, tuorum ſcelerum ac diuinæ indignationis admonuerunt, quò reſipiſceres. Commenti ſunt, te, pro ipſorum libito, non Dei oraculo, honorandam, vel cum dedecore à Deo abijciendam.

Allegoricè.

Concionatores tui, ò Eccleſia, popularem auram captantes, falsò ac ſtultè doctrina cœleſti abuſi ſunt, tibi certè adulantes, ac proinde minimè increpantes, vt te ſcelerum pœniteret. Immò, pro arbitrio ſuo, te proſperandam, vel puniendam confinxere.

Tropologicè.

Aequo Dei iudicio accidit, anima, quæ Deo, ac eius veris interpretibus parere noluiſti, vt incideres in rectores fatuos: qui nobilitati parcentes, aut amore parum defæcato, ſeu commodi alicuius ſpe illecti, te fallerent, ſtulteq; tibi, de venia Dei aſſentarentur: neque culparum grauitatem ponderarent, vt earum ſerium dolorem deteſtatio-

ſtationemq; conciperes. Quin etiam diuinitus ſe recepiſſe ſimularunt futuram proſperitatem ſiue aduerſitatem tuam, vt ijs prædictionibus peiùs errares.

Expenſio Tropologiæ.

F*Alſos ac ſtultos* Vates graui luctu planè dignos, ad placitum de rebus ſententiam ferentes Ieremias in publicum producit. Et quidem antiqua prædictione opus non erit, ſi in tempeſtatis noſtræ prodigia, oculos attentè conijciamus. Vt enim concionatorum, & conſultorum vitia ſupprimantur, Sacramenti pœnitentiæ abuſus neque reticetur, neque fas eſt ingentia eius mala ſilere. Sanè qui ſacras confeſſiones excipiunt, Prophetarum, Doctorum, parentum, educatorum, & alia multiplicia munera obeunt, illuſtrant, conſulunt, ſpiritu generant, alunt, erudiunt. Et quod ſpectat ad lumen, quæ nota Prophetarum eſt, Confeſſarij cœleſti lumine adeò illuſtres eſſe debent, vt triplici quaſi Prophetiæ genere præteritæ vitæ labyrinthos, præſentis vitæ latebras perſpicaciter explorent, futuræq; vitæ laqueos velut è ſpecula proſpiciant; neque enim conſcientijs ægris, & implexis

aliter ſatis mederi poſſunt. Hæ profectò ſacramenti pœnitentiæ miniſtrorum dotes eſſe debent: at, ſumme Deus, quàm ſecùs res agitur? Quotus quiſque enim eſt, qui falſa, & ſtulta non videat, qui ſcelus aperiat, vt hominem ſaucium ad pœnitudinem prouocet? Et verò vt popularium confeſſarios prætermittamus, qui principibus ſunt à ſacris confeſſionibus, quàm leuiter atrocia crimina cenſent? quàm parùm cunctanter pondera, & numeros æſtimant? quàm facilè vix reſipiſcere incipientibus indulgent, ac veniam, cui ſe lentè coaptant, pollicentur? *Falſa* certè *vident*. Cùm enim principes ſint, grauiùs peccent, minùsq; reſipiſcant, remiſſiùs futura præcaueant, quomodo verum ſit, facillimè illis à Deo peccata condonari? Quòd ſi ità eſt; qui pro Deo ad ligandum, & ſoluendum præſident, qua mente ſilent & non grauiter admonent? cur ſimulant *aſſumptiones falſas, & eiectiones*, hoc eſt eos, quorum culpas audiunt, pro arbitrio ſuo gloria cumulandos, pęnave afficiendos? Porrò ſeuero Dei iudicio efficitur, vt præclariſſima orbis pars eiuſmodi miniſtros incurrat, qui propheticum, hoc eſt ſacrum lumen cum politicis rationibus violento motu concilient.

SA-

SAMECH.

PLACVERVNT ſuper te manibus omnes tranſeuntes per viam: ſibilauerunt, & mouerunt caput ſuum ſuper filiam Ieruſalem: Hæccine eſt vrbs dicentes perfecti decoris, gaudium vniuerſæ terræ?

Hiſtoricè.

Qui prætergrediebantur te, ô Ieruſalem, ruinam demirati, & vehementer lætati manus comploſerunt, & irriſione ſumma, ſibilos expreſſerunt: caputq; agitauerunt aientes. Ergo ne hæc eſt illa celeberrima Ieruſalem, quæ terrarum orbem decore ſuo cepit & exhilarauit?

Allegoricè.

Sectarij omnes, ô Eccleſia, ob crimina grauiter afflicta, prætereuntes, hoc eſt, extra te vitam ducentes, plauſibus & cachinnis te deriſerunt. Sibilis & capitum motibus mutuò luſerunt rogantes: Eſt ne hæc Eccleſia Romana illa forma elegans olim orbe toto propagata?

Tropologicè.

Poſtquam culpæ pœnam luere cæpiſti, ô anima, dæmones

dæmones quaſi prætereuntes, paululumq. ſubſiſtentes. lætitiæ ſignis geſtire viſi ſunt. Et clamoribus, ac motibus inſolitis victoriam de te partam celebrarunt, atque dixerunt: Quis vnquam crederet hanc eſſe illam Chriſti ſponſam, ſummo decore præſtantem, & orbis totius gaudia meritis, ac exemplo vitæ cumulantem?

Expenſio Tropologiæ.

MOs eſt non dæmonum tantùm, ſed & hominum piorum, aut impiorum (expenſo diuerſi affectus diſcrimine) ſtatum diuinæ gratiæ à peccati ſtatu, motuue longè diſcernere. Dæmones quidem ob partam victoriam elati, ſceleſti homines ob arreptam è iuſtorum caſu vitæ licentiam hilares. Viri tamen pij ob intimam commiſerationem mæſti, animæ ruinam impari ſenſu perpendunt. Et profectò quod ad dæmones attinet, *plauſus*, & *exibilatio*, & irriſoria *capitis motio* animorum impotenter exultantium argumenta ſunt: quæ animæ iacturam immenſam, & ſupremam calamitatem exaggerant. Si verò piorum ſenſum exploremus, pro plauſu & ſibilo vehemens commotio, & & clamor doloris index occurrit. Omnes ergo ij alterutra vel irriſione vel admiratione

ne ſic dicentes inducuntur : *Hæccine eſt vrbs perfecti decoris , gaudium vniuerſæ terræ ?* Hebraicè , *Num hæc ciuitas , quam dicebant abſolutam pulchritudine , gaudium vniuerſæ terræ ?* pro quibus vltimis verbis, LXX. ſic vertunt: *Corona lætitiæ vniuerſæ Terræ .* ςέφανος εὐφροσύνης πάσης τῆς γῆς . Multa ſanè pulchra,& prætioſa hic de anima Deo quondam accepta proferuntur , ſub imagine Ieroſolymæ olim celeberrimæ , ac opulentiſſimæ : ſed ad duo capita rediguntur , ad perfectum ſcilicet decorem , & gaudium vniuerſæ terræ . Etenim animæ Deo gratæ forma , ab exemplari diuinæ pulchritudinis producta,nequit non abſolutiſſima eſſe : naturalis enim vniuerſorum hominum , & Angelorum pulchritudo (quæ tamen omnem ſuperat eloquentiam) ſi vel cum vno gratiæ diuinæ quantumuis in eo genere minimæ decore comparetur, rude quiddam & deforme eſt : quo nihil hic à nobis altius vel compendioſius dici poteſt . Ex hoc exiſtit ſecundum laudis caput , *Gaudium ſeu corona Terræ* , neque mirum : *gaudium* enim, & corona cœli , eſt anima diuina pulchritudine conſpicua . Et verò , ſi terram ſolummodò ſpectemus , nihil anima iuſta excelſius habet : quapropter inſigne orbis terrarum ornamentum eſt , ani-

ma, illa, quaſi diademate regio, coronari. Quin etiam, ſi quod ab Rege regnum vnum quodq; accipit, tutelam ſcilicet, pacemq; contemplemur; orbis noſter totum id iuſtis debet, quorum meritis cæteri, qui meritò interimerentur, à clementiſſimo Deo tolerantur. Hoc nempe arcano ſenſu ſibi volunt verba illa; *Domini ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem*, hoc eſt, Dei ſunt iuſti terræ, quibus terra quaſi cardinibus innititur & ſuſtinetur: propterea *Deus poſuit ſuper eos orbem*, hoc eſt voluit eos orbis fulcimentum ac tutelam eſſe, vt orbem tanquam ſuis humeris geſtarent, & à periculis tuerentur.

1. Reg. 2.

PHE.

APERVERVNT ſuper te os ſuum omnes inimici tui: ſibilauerunt, & fremuerunt dentibus. & dixerunt: Deuorabimus: En iſta eſt dies, quam expectabamus; Inuenimus, vidimus.

Hi-

Hiſtoricè.

Væ tibi Ieruſalem, de qua Chaldæi verba inſolentiæ plena iactarunt. Clamarunt, rabieq́ue acti dixerunt: Deprædabimur eam: ecce dies prædæ, quæ pro voto ſucceſſit.

Allegoricè.

Prò dolor, ò Chriſti Eccleſia fidei hoſtes ad tua bona diripienda biarunt, vocem extulere, fremituq́; multo bellorum tempore ſpoponderunt: Capiemus eam: en direptionis occaſio, quam cupiuimus. Profectò ſic ſe mutuò adhortati ſunt, & regna multa olim Chriſtiana, Orientalia, Occidentalia, Auſtralia, & ætate poſtrema, Aquilonaria peruerterunt.

Tropologicè.

Leonum more feri dæmones, in te anima culpæ reatu innexa velut apertis faucibus anhelarunt. Exclamarunt validè, ac frendentes dixere: Glutiemus eam. Decreta quippe à Deo vltionis dies acceſſit, quam cupidiſſimè quærebamus.

Expenſio Tropologiæ.

FEritas Dæmonum ea eſt, quæ niſi diuinæ potentiæ fræno coerceretur, homines, (vt more noſtro dicamus) viuos exorberet. Decuit ergo Dei bonitatem, eam rabiem

rabiem compeſcere , ſicut ſcriptum eſt :
Iob 41 *Non quaſi crudelis ſuſcitabo eum* . Sic ille ſæuiſſimus hoſtis ac leo catena obligatus , rugitu terret , quos , ſi fieret copia , dentibus, vnguibusq; diſcerperet . At cùm ei debacchari permittitur, quaſi dato belli ſigno , cum efferatis agminibus ſuis irrumpit , omniaq; depaſcit : quod in horrenda Iob tentatione ſatis apertè demonſtrauit . Ibi quippe ſcriptura & tartarei leonis illius immanitatem , & præfixos ei à diuina potentia fines velut in tabula depinxit : vt ex eo exẽplo , cætera , quæ reticentur ediſceremus . Quatuor autem in hac deſcriptione gradatim aſcendunt , *oris apertio* , *ſibilus* , *fremitus*, *adhortatio*: quæ ſunt infames notæ piratarum, latronumq; omnium in prædam coniurantium . *Dixerunt* ergo : *deuorabimus* , vel vt LXX. vertunt in præterito *abſorbuimus*: cùm enim viribus polleant , ſi à Deo ſinantur , victoriam ante conflictum ſibi promittunt . Se autem à Deo ſini per illa verba indicant : *En iſta eſt dies , quam expectabamus , inuenimus , vidimus* . *Expectat* , quæritq; Satan inuadendi licentiam, quæſitam *inuenit*, inuentam *videt* , hoc eſt iucundè intuetur . Si verò quiſpiam ſciſcitetur, quænam dies ſit,
Gen. 2 hæc , reſponſio in promptu eſt , *In quacunque*

die

die comederis; hoc eſt peccaueris *morte morieris*; mors ac tartarus ea ipſa hora, qua quis peccat, quaſi ius quoddam in animam comparant, quo illam excrucient. Miſeratio tamen clementiſſimi Dei eſt, non è veſtigio flammis æternis aduri. Dies tamen, qua peccator de medio tollitur, propriiſſimè omnium intelligitur: in quam feritas à propheta hic expreſſa mirificè conuenit: tunc enim ſublata remedij ſpe, Deus peccatoris animam tartaro permittit: tunc *hiatus, ſibilus, fremitus, deuoratioq;* ſuccedit.

AIN.

FECIT Dominus quæ cogitauit, compleuit ſermonem ſuum, quem præceperat à diebus antiquis: deſtruxit, & non pepercit, & lætificauit ſuper te inimicum, & exaltauit cornu hoſtium tuorum.

Hiſtoricè.

Intulit Deus tibi (ò Ieruſalem) vindictam, quam per Moyſem, pro idololatriæ piaculo prædixe- *Deut. 27.28*

dixerat. Euertit te, nec miſeratione flexus eſt. Lætitia perfudit Chaldæos, quorum robur ad te populandam vehementer auxit.

Allegoricè.

Decreuit ab æterno Deus te, ò Eccleſia ſceleribus fœdata, ſeuerè punire, quod in ſermone ſacro veteribus typis innuerat. Prouincias multas quondam tuas, hæreſi graſſante deleri, & ad te plectendam hoſtium tuorum animos viribus auctis erigi paſſus eſt: quo illi euentu mirificè gauiſi ſunt.

Tropologicè.

Quod olim ſcripturis ſacris prænunciauit, O anima culpæ conſcia, Deus vltor expleuit. Te aulam ſuam magnificentiſſimè ædificatam deſtrui, dæmonemq; expugnatorem tuum viribus præpollere, ac victoria gloriari permiſit.

Expenſio Tropologiæ.

SAepè diuina bonitas, & antiquis ſcelerum vindictis, & ſcripturæ ſacræ adhortationibus, & quotidianis exemplis animam commonefecit, vt ſapienter ageret. Multiplex certè admonitio præceſſit: at parere nolenti omninò pœnam irrogauit. Latus hic diuinæ bonitatis campus aperitur. Porrò ſi punire, quàm parcere mallet, non

tam

tam prouidè amanterq́, per antiquiſſima oracula, homines præmonuiſſet: neque enim vllo iure cogitur tanta maieſtas ad ingratas creaturas exuberantèr inſtruendas. Et tamen ſacræ ſcripturæ ſermo in vtroque teſtamẽto paternis exhortationibus aſſluit. Pro verbis illis, *Sermonem ſuum quem præceperat*, LXX. vertunt: *Sermonem ſuum, quem præceperat*, ῥῆμα ἀυτȣ ἃ ἐνετείλατο, quæ ſcilicet præceperat, vt rerum præceptarum multitudinem ſignificarent: ne quis ſub numero ſingulari *ſermonem ſuum*, vnicum duntaxat præceptum cenſeret. Hinc erumpit indignantis affectus, vt qui adeò accuratè animam erudit, ac illuminat, nec fructum inde pietatis refert, acriter animaduertat, ne indulgentia nimia in occaſionem audaciæ vertatur. Propterea dictum eſt: *Deſtruxit, & non pepercit*. Ea tamen peccatoris amentia eſt, vt aliorum ſibi ſimilium horrenda ſupplicia cernens ſibi perſuadeat, ſe minimè plexum iri: quæ cæcitas penè incredibilis & quotidiana eſt, & amore ſui vehementer excreſcit. At impudentiæ demum finis imponitur, & Deus inimicum lætificare aſſeritur, cùm præualere ſinit. Etenim Ieruſalem vrbs illa à Deo in delitijs habita, vix credere potuiſſe videtur,

tur, Chaldæos ad ipſius excidium roborandos, & gentem vera religione inter nationes vniuerſas inſignem ab Ethnicis hominibus debellandam. Verùm experimento didicit, nihil ſibi auxilij ſupereſſe in Deo, quem audacter irritauerat, niſi ad arcendos hoſtes qui præda gloriabantur, ſupplex illum coleret ac imploraret.

SADE.

CLAMAVIT cor eorum ad Dominum ſuper muros filiæ Sion. Deduc quaſi torrentem lachrymas per diem & noctem: non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui.

Hiſtoricè.

Chaldæi muris ſanctæ Vrbis inſidentes (ait Ieremias) aduerſus Deum blaſphemias horrendas eiaculati ſunt. Propterea, ò Ieruſalem, noctes ac dies vbertim flere ne deſiſtas: ne requieſcas, neque ſileant oculi per lachrymas, ceu verba, ſupplicantes.

Alle-

Allegoricè.

Sectariorum Chriſtiana regna occupantium voces impiè in Deum ſonuerunt. Quocirca, ò Chriſti ſponſa, impetum lachrymarum perenniter effunde, neque fletum intermitte.

Tropologicè.

Dæmones victores, te capta (ò Anima) vocibus elatis Deo inſultarunt. Quapropter inſtar fluminis, die nocteq; fletum euerge, neque vnquam lachrymas, ad Deum placandum orationis ac vocis pondus habentes, reprime.

Expenſio Tropologiæ.

HOrrendum eſt, dæmones, anima captâ, quàm ferociter in Deum inſaniant, prædam proculcantes, linguas blaſphemijs enormibus euibrantes. Tartareorum quippe hoſtium rabies in Deum concepta, ea eſt, vt Deo impotentiam exprobrare audeant: quaſi nequeat ex ipſorum vnguibus prædam eripere, quam ceperunt: ac ſi Chriſti ſanguis incaſſum effuſus fuerit. Sic à Vate noſtro deſcribuntur dæmones animæ proſtratæ iacentive inſiſtentes, & velut ſuper muros captæ Vrbis eius conditori conuiciantes, vrbemq; ipſam faſtu multo circumſpicientes: qui mos regum ex arce ſpectantium

tium eſt, vt oſtendit ille:

Quãdo erit, vt condas inſtar Carthaginis Vrbẽ,
Et videas populos altus ab arce tuos?

Quis autem Dei ciuitatem, aulamve à rege tartareo peſſundari, ac inde occaſionem Deo maledicendi hoſtem arripere non lugeat? Sanè propterea Vates ſanctus ſic animam hortatur; *Deduc quaſi torrentem lachrymas per diem, & noctem*. Fletum vberrimum expoſcit, torrentis more, hoc eſt lachrymas copioſè rapideq; fluentes, vt cùm torrens, ideſt aqua ex imbribus collecta, præceps ruit, potiùs quam decurrit. Poſcit quoque longum, diuturnumq; fletum, dies, noctesq; protenſum; quæ mali grauiſſimi ſignificatio eſt, LXX. ſignificantiùs diſtinxiſſe videntur dicentes: *Muri Sion, deducite quaſi torrentes lachrymas per diem & noctem* τείχη σιὼν καταγάγετε ὡς χειμάῤῥοις δάκρυα ἡμέρας καὶ νυκτός vaſtitas quippe tam funeſta eſt, vt à rebus inanimatis & dolorem & lachrymas requirat. Subditur autem: *Non des requiem tibi, neque taceat pupilla*, ſiue vt Hæbreus, & LXX. *filia oculi tui*. Non modò mœrorem luctumq; diuturnum repoſcit, ſed ſollicitudinem, quæ requiem vel ſomnum excludat; talem ſcilicet pœnitentiam eſſe decet, ad peccatum expiandum.

dum. Quod verò ait: *Neque taceat pupilla*, vim fletus arcanè loquentis notat. Nullus profectò eloquentior ad Deum placandum, orator, quàm qui ſermone intercepto, præ doloris vehementia, verba, quæ ore prolaturus erat, oculis depromit. Verba ſunt lepidiſſima, quæ à Deo non modò audiri, verùm exaudiri benè nouerat; qui verba oris oblitus, ad oculorum verba recurrit aiens; *Auribus percipe lachrymas meas*. *Pſal. 38.*

COPH.

CONSVRGE lauda in nocte in principio vigiliarum effunde ſicut aquam cor tuum ante conſpectum Domini: leua ad eum manus tuas, pro anima paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum.

Hiſtoricè.

Placeat tibi (ò Ieruſalem) conſilium meum. Somnum excute, ac prima noctis vigilia celeriter

exurge, clementiſſimumq́; Deum, corde fletu liqueſcente, impenſiſsimè implora. Sublatis manibus Deo congredere, precibusq́; tuis redime vitam puerorum in medijs vijs fame cadentium.

Allegoricè.

Ne deſideas (ò Eccleſia) ſed excuba ſollicitè: validiſſimè Deum ora, corde in fletum reſoluto. Tolle manus pias, affectus inualeſcentis indices, vt plebi, ſacræ doctrinæ fame: publicè pereunti Deum propities.

Tropologicè.

Expergiſcere (anima) quæ peccaſti, & noctu Deum vigil ora, ſupplicesq́; gemitus è corde mollito trahe. Effer manus, vt externis quoque motibus te ipſam excites, ſi fortè Deus à morte liberet ſenſus tuos, ablactatorum infantium more, diuini lactis inopia, in mundi triuijs intereuntes.

Expenſio Tropologiæ.

CONſurgere iubetur anima, quæ laſſa deſederat, vel iacuerat: vt mali enormitatem meditetur, ac Deum anxia deprecetur. Porrò mirum eſt, quanto ſopore decumbant, quibus perenniter vigilandum eſſet. Tutas vrbes, nullumq́; obſidionis vel infe-

infeſtationis rumorem patientes, fidiſſimi excubitores, ſub capitali pœna cuſtodiunt: & anima obſeſſa, & glandibus exploſis perpetim tentata ſtertit. Propterea inquit Propheta: *Conſurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum*, quaſi diceret: Quieſcant alij, qui nihil culpæ ſibi conſciunt: tu verò quæ peccaſti, tempus quod ab alijs innoxijs ſomno impenditur, precibus tribue. L X X. ſic reddiderunt. *Surge, exulta in nocte, in principijs cuſtodiæ tuæ.* Exulta, inquiunt, hoc eſt celeriter, alacriterq́; è lecto exili. Vnum nimirum è ſelectis documentis, ad orationis peritiam fructumq́; parandum, expeditio, ſtrenuitasq́; ad ſomnum excutiendum eſt. Neque vlla ratio ad lethargum depellendum opportunior afferri potuit, quàm quæ proximè innuitur: *In principijs cuſtodiæ tuæ*, tanquam luculentiùs efferrent: Animaduerte tuam rem agi, teq́; ad cuſtodiam propriam exurgere debere, proprijq́; boni efficacitate excitaberis. Cur autem Propheta potiùs noctu, quam interdiu preces conſuluerit, ratio peruia eſt, & vniuerſorum patrum exemplis aſtructa. Silent quippe tunc omnia, nulla terrenorum negotiorum occurſat imago, vires animi corporisq́; ad validiùs orandum in vnum, noctis frigore,

concreſcunt, & tota proinde anima ſoli Deo vacat, quæ inſignis orationis perfectio eſt. Ille verò dicendi modus ſcripturæ familiaris: *Effunde, ſicut aquam, cor tuum ante conſpectum Domini.* Propriorum affectuum noctu ſine teſtibus foras licenter erumpentium, & gemituum quos anima inſtar fontis effundit, notatio eſt. At illud *leua ad cœlum manus tuas* oratorum eruditio eſt: qua monentur, cùm ſolitudinis occaſionem nacti ſunt, vt feruentiùs orent, poſſe, ac interdum debere, motibus ſeu geſtibus externis ſe ipſos excitare, vt corpus, quod plerumq; animam ab oratione retardat, arte quadam, orandi peritiam velut addiſcat, animæq; pro ſuo captu ſubſeruiat. Verùm ratio aliàs allata, hic tamen repetita, quam Propheta profert, vt anima inſtantiùs oret, *pro anima*, hoc eſt, vita *paruulorum* &c. ſenſuum reformationem ſummis votis exquirendam perſuadet: horum enim licentia columnas quoque firmiſſimas euertit.

RES.

VIDE Domine, & conſidera quem vindemiaueris ita: ergone comedēt mulieres fructum

ſuum,

ſuum, paruulos ad menſuram palmæ? ſi occiditur in ſanctuario Domini, Sacerdos & Propheta?

Hiſtoricè.

Clementiſſimè Deus (ait Ieremias) quam vnquam vrbem tam prodigiosè deleſti? vbi obſecro auditum eſt, mulieres obſidionis anxietate, partus ſuos vix palmi longitudinem æquantes abligurire? Vbi vnquam impietas tanta deſæuijt, vt Dei Vates ac Sacerdotes in ipſa æde ſacra interficerentur?

Allegoricè.

Deus amantiſſimè quos, rogo, fidei hoſtes tàm acriter ac Eccleſiam, ob crimina cæcidiſti? Quoties fames ingraueſcens ad proprias penè carnes depaſcendas Catholicas Vrbes, ipſamq; in primis Romam adegit? Quoties inter ipſas functiones ſacras Sacerdotes, & Præſules, à truculentis fidei hoſtibus occiſi ſunt?

Tropologicè.

Mitiſſime Deus, quænam creatura, æquè ac anima, quam olim tibi deſpondiſti, acerbè tractata eſt. Ergone præ acerrima vexatione carnem ſuam morſibus dilaniet? An in ea, quæ ſacra-

rium tuæ maieſtatis erat, ſpirituale ſacerdotium, & rerum cœleſtium notitia prorſus extinguatur?

Expenſio Tropologiæ.

NOuos eloquentiæ modos ad clementiam implorandam Ieremias excogitat. Precatur clementiſſimum Deum, ἀνθρωποπαθῶς, contempletur animæ incomparabilem anxietatem: an cæterarum creaturarum demolitio cùm animæ vexatione conferri valeat: quaſi planiùs oraret, reſpiceret diuina bonitas nobiliſſimam creaturam ſeueriſſimè omnium excruciari. Quod certè, per ſubiuncta liquet; *Ergone comedent mulieres fructum ſuum, paruulos ad menſuram palmæ?* Similitudo ab vrbe ad animam traducenda eſt. In vrbe autem obſeſſa, poſtrema infœlicitas eſt humanæ carnis vſus; maximè vbi omnis humanitatis affectus exuitur, qualem inter parentes potiſſimùm ac liberos natura genuit. L X X. poſt verba illa, *ſi comedent mulieres fructum ventris ſui*, ſubiungunt: *Vindemiam fecit coquus*, ἐπιφυλλίδα ἐποίησε μάγειρος, quia videlicet coquus infantulos à matribus ceu palmites à vitibus amputauit, vt coqueret. Hęc facies captę vrbis eſt. Luctuoſius autem ſpectaculum foret,

ret, ſi matres, non infantium, ſed ſuam carnem in fruſta cæderent: atque in hunc modum, anima, cum vexatio (Deo ſinente) ingráueſcit, repræſentanda eſt. Solet enim præ doloris magnitudine in corpus immenſo impetu percita, quaſi manus violentas inijcere, ac pauló minus ictibus ac morſibus carnem dilaniare: vt rectè ſic Deum precari poſſimus: Ergone (mitiſſime Deus) anima, quam olim indulgenter habebas, adeò ſeuerè torqueatur, vt dolore impotenti extimulata carnem propriam dilaceret? Quod verò ſubnectitur, *ſi occiditur in ſanctuario Domini ſacerdos & Propheta?* Tantundem eſt in arcano ſermone, ac ſi rogaret in hunc modum: An ſic malorum grandium mole anima opprimatur, vt neque ſpirituales hoſtias, ritu Sacerdotum, offerre, neque cœleſte lumen, prophetarum more, cernere queat? Omnia nempe bona calamitas ſumma deleuit. Quin etiam viris pietate eximijs, cùm illos Deus periclitatur, euenire ſolet, vt præ incredibili agonis anxietate, neque Dei meminiſſe, neque actus virtutum producere, neque lucem diuinam intueri, neque acerrimis tentamentis reniti poſſe videantur, è contrario verò furentem appetitum, ſenſus rabie quadam

actos, & vniuersè pronitatem quandam in vitia exultantem, ſumma cum repugnandi difficultate, perſentiant. Intereſt autem plurimùm, an in Sanctuario Dei, hcc eſt in anima, hæc metaphorica ſacerdotij ac prophetiæ ablatio, vel extinctio ad culpæ ſupplicium, vel ad meriti augmentum eueniat.

SIN.

IACVERVNT in terra foris puer, & ſenex: Virgines meæ, & iuuenes mei ceciderunt in gladio: interfeciſti in die furoris tui: percuſſiſti, nec miſertus es.

Hiſtoricè.

Mœnia Vrbis ſanctæ tectaq; Chaldæus hoſtis demolitus eſt, ſenesq; æquè ac pueri ſub dio abnoctare coacti ſunt. Adoleſcentiæ flos vtriuſque ſexus gladijs Babylonicis die vltionis occubuit.

Allegoricè.

Catholici ſæpe ob ſcelera in captiuitatem abducti, ac tectis excluſi humi decubuerunt. Sæpe dire

rè cœſi ſunt: ſæpè furor tuus (ſumme Deus) non minimam Eccleſiæ partem cobibita miſeratione depauit.

Tropologicè.

Anima quæ cœlum petere noluit, in terrenis iacuit deſiderijs, & vindictæ cœleſtis enſe velut interſecta concidit: Ira tua (æquiſſime Deus) decreto tempore, illam ſeuerè percuſſit, neque indulgere placuit.

Expenſio Tropologiæ.

SOrs profectò aduerſa fuit, Ieruſalem ciues ingenuos, ex omni ætate, proprijs tectis expulſos, in terra, vel (vt aiunt LXX.) *in via durè cubare*. Non dubium, quin animum quemq; vel mediocriter pium commiſeratione flexiſſent. Ex hac mœſta illius aduerſitatis imagine poſſumus in arcanum ſenſum opportunè tranſire. Tritum eſt in ſcriptura illud: *Reuertimini ad cor*. Et vulgatiſſimo ſermone homines paſſionibus immoderatis vel afflictionibus perturbatos, motu remiſſo, in ſe redire dictitamus, tanquam qui extra ſe aberraſſe videantur. Res in omni ſchola comperta eſt: cuius ratio à rebus, quæ ardenter amantur, peti debet. Nam cùm omnes eæ, ſi extra animam ſint,

eam

eam neruoſè ad ſe trahant, eamq́; proinde propria illius ſede depellant: quæ tamen ab eius natura, vel dignitate longiùs abſunt, longinquiùs quoque diuertunt. Quapropter cùm nihil ab animæ ingenio, ac ſublimitate magis, quàm culpa diſtet, profectò amor omnis qui culpa non vacat, illam longiſſimè alienat, *foriſq́; in terra iacere*, quaſi cogit. Quod ergo dicit *puer*, *ſenex* omnium animæ virium, quarum nonnullis canicies, alijs pueritia adoleſcentiave, in arcano ſermone congruit (vt alibi dixiſſe meminimus) ſpirituale notat exilium. Omnes nimirum illæ extrorſum illecebris peccatorum actæ, domeſtica velut habitatione, receſſuq́; carentes, humi iacere; quod eſt, terræ adhærere, terram amplecti dicuntur: quod miſerrimæ derelictionis genus eſt. Cætera quæ hic repetuntur, & alibi à nobis explanata ſunt, dolorem exaggerant, hoc eſt, *iuuentutem gladio cecidiſſe*, *Deum interfeciſſe*, *percuſſiſſe*, *nec miſertum eſſe*. Omnis quippe dolor, quo vehementior eſt, eò crebriùs idem malum, & verba eadem inculcat.

THAV.

VOCASTI quaſi ad diem ſolem-

ſolemnem, qui terrerent me de circuitu, & non fuit in die furoris Domini qui effugeret, & relinqueretur: quos educaui, & enutriui, Inimicus meus conſumpſit eos.

Hiſtoricè.

Non modò Chaldæos (ait Ieruſalem) ſed finitimos populos ipſis Chaldæis aduerſùm me fœderatos, vt mihi terrorem incuterent, ſumme Deus, euocaſti: teq; aduerſante, nemo ex ijs, quos neci deſtinaueras, dum caperer, viuus euaſit. Partus meos liberaliter educatos, lauteq; nutritos Babylonicæ feritatis ignis abſumpſit.

Allegoricè.

Seuerè me tractaſti clementiſſime Deus (ait Eccleſia) fideiq; hoſtes non tantum longè diſſitos, ſed vicinas Romanæ arci nationes, velut agmina pacto ſociata, ad me exterrendam, & oppugnandam, regnaq; mea non pauca expugnanda recenſuiſti: neque vllus obſeſſis patuit exitus. Hei mihi, liberos illos quos Apoſtolico lacte alui, ſectariorum peſtis infecit.

Tro-

Tropologicè.

Ex quo peccaui (inquit anima) æquiſſime Deus, & conſcientiam propriàm, & dæmones, & præſentis ſæculi hoſtes ad me terroribus concutiendum immiſiſti: neque vſpiam, vt malis mè ſubducerem, aſylum reperire potui. Pios affectus, cùm tibi placerem, à me auxilio tuo conceptos, & cœleſti fomento auctos tartareus hoſtis aboleuit.

Expenſio Tropologiæ.

Feſti dies victoribus, profeſti victis congruunt: ſolemniſſimus itaque ac feſtiuiſſimus dies, qui dæmonibus accidit, nobiliſſima captæ animæ præda eſt. Verùm dicendi modus præſertim expendi debet: non enim vnus aut alter, ſed plurimi *de circuitu*, vt inter ſe mutuò gratulabundi concurrerent, omnes tamen ad animam terrendam conſpirarent, vocati ſiue inuitati dicuntur, ita vt exitus non pateret. Profectò nullus carcer durior ac tenebricoſior, quàm diuina indignatio. Turres præaltas, muros craſſiores, catenas ferreas perrumpunt, arctas cuſtodias, ſollicitas excubias, homines nefarij in vincula coniecti malis artibus eludunt: Dei tamen vindictam nemo quantumuis

uis ferox, & ſolers effugiet. Vt enim cæteros hoſtes, puta mundum, tartarumq; vitaret, propriam tamen conſcientiam & (quod caput eſt) Deum vltorem nequit euadere. Non decreta extremi Iudicij die tantùm *pugnabit pro Deo orbis terrarum contra inſenſatos*, verùm & ante ſupremam diem omnes aduersùs peccatorem creaturæ coniurant: & potiſſima hominis pars nempè intellectus (cuius actus eſt conſcientia) ipſum laniat atque condemnat. Hic verò non ab re fuerit, quod ſæpè à Ieremia commemoratur; *diem* ſcilicet *furoris Domini* ſubnotare. Oportet enim non modò noſſe, ſed præmeditari, ad viam culpis præcludendam, non ſemper flagitia à Deo impunè ferenda: Verùm ſortes alternas fore: & pro immenſa patientia, qua nunc ſcelera innumerabilia tolerat, immenſam quoque iram, quæ furoris nomine ſignificatur, erupturam. Pro verbis illis: *Quos educaui & enutriui, inimicus meus conſumpſit eos*, L X X. reddunt: *Inualeſcere feci, & multiplicaui inimicos meos omnes* ἐπεκράτησα καὶ ἐπληθύνα ἐχθρούς μου πάντας Quo ſanè ſermonis genere ingentis mali, quod vulgatus interpres expreſſit, cauſam attuliſſe videntur. Roganti enim, qui factum ſit, vt ſenſus, quos anima multo labore Sap. 5.

re

re ad pietatem excoluit, inimicus fœdarit, appoſitè reſpondetur: Quia inualeſcere fecit, hoc eſt roborauit hoſtes ſuos, per abuſum videlicet eorumdem ſenſuum, à quorum cultura primùm torpuit, poſtmodùm deſtitit. Omnino enim exploratum eſt, dæmones non extorquere, ſed poſtulare conſenſum, eosq; ſpontanea animæ incuria vires acquirere.

CA-

CAPVT III.

ALEPH.

EGO vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius.

Hiſtoricè.

Ego Ieremias dulciſsimæ ciuitatis cladem ſummo cum dolore cernens, extremam meorum (quæ mea eſt) inopiam Deo virgam, hoc eſt iuſtitiam exercente conſpexi.

Allegoricè.

Ego ſanè grauiſsima Eccleſiæ damna contemplans, in ipſa Dei punitione tanquam in tabula depictam ærumnam meam intueor; membrum enim cæſi corporis ſum.

Tropologicè.

Ego certè, cùm animam, cui Deus ob crimen admiſſum grauiter ſuccenſuit, cœleſti vltione, tanquam in nihilum redactam cogito, in-

vexa-

vexationis libro imbecillitatem meam apertè lego, atque dignoſco.

Expenſio Tropologiæ.

NIhil eſt, quod hominem æquè ac proſperitas dementet. Cùm enim ſeipſum vehementer amet, ea, quæ poſſidet, tametſi aliena ſint, ſibi adſcribit, majorq; quàm ſit, ſibi videtur, ac de bonis alienis amanter blanditur. Quod non in rebus caducis tantùm, ſed in ſpiritualibus quoque donis, quæ vel æterna, vel æternitati affinia ſunt, paſſim contingit. Vel enim animæ, quaſi proprietatis iure, nimis hærent, vel maiora, quàm par eſſet, ex eorum poſſeſſu anima ſibi pollicetur: quod ea regij pſaltis verba: *Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum*, & illa Petri, *Etſi omnes ſcandalizati fuerint, ſed non ego*, peruincunt: vt Phariſæum prætereamus, quòd non foret, *ſicut cæteri homines*, faſtu ex Dei donis concepto grates agentem. Mirum eſt enim, quàm citò, homo paulò ante inops, pannoſus ac vilis, è veſtigio in altiorem dignitatem elatus, proximæ conditionis non meminerit. Decuit ergo diuinam bonitatem, ac ſapientiam, extincta proſperita-

Pſal. 29. Matt. 26. Luc. 18.

ritate, aduerſam ſortem permittere vel immittere: vt hominem in officio, hoc eſt propriæ fragilitatis cognitione contineret. Et vt ad rem noſtram propiùs accedamus, cernens Ieremias fortunatiſſimæ olim vrbis cladem, multoq; attentiùs eius cladis originem, animas videlicet à vero Dei cultu exerrantes contemplans, ex penitiſſimo affectu ſic enuntiat: *Ego vir videns paupertatem meam, in virga indignationis eius*, quaſi apertè diceret: Ego ſanè, quod ad me attinet, licèt à Deo protegar, eiq; gratus, & à multis propterea calamitatibus immunis exiſtam: veruntamen, homo cùm ſim, ijs infortunijs, quæ alij homines patiuntur, obnoxius in aliorum profectò aduerſitate, quanta ſit inopia mea, velut in tabula artificiosè picta dignoſco. Poſſem quippe & ego, quod ad naturale ingenium ſpectat, quemadmodum alij ciues mei, grauiter peccare, pœnasq; horrendas exoluere. *Virga igitur indignationis Dei*, punitio peccatorum eſt, quæ vicem ſpeculi naturalem hominis imbecillitatem repræſentantis gerit. Pro verbis illis *in virga indignationis eius*, LXX. vertunt, *in virga furoris eius, ſuper me* ἐν ῥάβδῳ θυμοῦ αὐτοῦ ἐπ' ἐμὲ quo ſermonis genere affectus Vatis

noſtri in proximum exprimitur: furorem quippe Dei vrbem ſanctam, ac eo ipſo plurimas animas Deo inuiſas depaſcentem, præ charitatis ſenſu, tanquam ſuper ſe irruentem lamentatur.

ALÉPH.

ME minauit, & adduxit in tenebras, & non in lucem.

Hiſtoricè.

Torqueor ego Ieruſalem, quia, quæ aura Libani locorumq; ſalubrium liberè perflabar, & ſereno cælo gaudebam, in tenebricoſa Babyloniæ antra more bello captorum, Deo pronuntiante, abducta ſum.

Allegoricè.

E clariſſima primæuæ ſanctimoniæ gloria, in obſcuritatem à criminibus enatam, æquo iudicio, me Dei Eccleſiam, vltio diuina deturbauit.

Tropologicè.

Abſtulit mihi Deus puriſſimam cæli lucem, qua fruebar: & infælix anima in mentis tenebras denſiſſimas culpa exigente demergor.

Expen-

Expenſio Tropologiæ.

TAmetſi verba huius textus Ieremiæ tribui poſſint, pondus Vrbis totius, vel Eccleſiæ, vel animæ (iuxta tres ſenſus paraphraſis) charitatis affectu ſubeunti; congruentius videtur ſub Ieruſalem, Eccleſiæ vel animæ nomine illa fuiſſe prolata. Dicit ergo: *Me minauit, & adduxit*. LXX. *abduxit* ἀπήγαγε, *in tenebras, & non in lucem*, Conqueritur nempe anima, ſortem nimis aduerſam ſibi accidiſſe, proprio ſe domicilio depulſam, abductam in tenebras, proindeq; puræ radijs lucis orbatam. Inter grauiſſima patientiæ pericula, quæ in ſcriptura ſacra, ad inſtitutionem noſtram lectitamus, Tobiæ cæcitas meritò recenſetur. Cuius idoneus æſtimator fuit vir ipſe planè ſanctiſſimus, per ea verba: *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris* *Tob 5.*
ſedeo, & lumen cœli non video? Et profectò, licèt nullum ſuppeteret oraculum, experientia conuincit, hominem, qui totus acie oculorum dirigitur, cæcitate compediri, vt tanquam res inanimis loco ſe mouere nequeat. Hæc eſt imago internæ cæcitatis, tenebrarumve interiorum, quæ animam paulò antè diuinæ lucis radijs il-

luſtrem, in ſtupiditatem quandam penè incredibilem conijciunt. Quid, obſecro, accideret homini aliena regna peragranti, cui, dum loca deſerta, multis viarum anfractibus implexa, ſole propitio, ad bonum delectum exploraret, ſubitanea eclipſis nocti ſimillima ingrueret? Quid ſi fluuij intercurrerent, ſi terra hiatibus pateſceret, ſi feræ, vt ſolent, è luſtris noctu ad prædam erumperent? Mala hæc omnia, in arcano ſermone, cœleſti luce cauentur, tenebris incurruntur. Vim habet modus ille dicendi lugubris: *Me minauit*, hoc eſt, egit me, vt paſtores pecus agere dicuntur. Quod, ſi de culpa ſermo fiat, diuinæ permiſſioni, ſi de inflicta pœna, diuino ſanè decreto vertendum eſt. Habet autem inſignem doloris ſenſum, ac ſi diceret anima: Hei mihi, quàm infauſtè res mihi cedunt? Deus clementiſſimus qui me ad puriſſimæ lucis ſolem, ſine trepidatione, aquilarum more cernendum amanter euehebat: nunc ad luendam culpæ pœnam, in tenebras denſiſſimas lugentem agit, ac extabeſcere ſinit.

A L E-

ALEPH.

TANTVM in me vertit, & conuertit manum ſuam tota die.

Hiſtoricè.

Videtur ſanè Deus cæteris vrbibus vniuerſis parcere, me vnam (ſuam ſcilicet Ieruſalem) dies integros punire.

Allegoricè.

Solummodo ad me Eccleſiam ſuam plectendam, & à culpis punitione purgandam Deus videtur intentus: ſectis autem erroneis, quaſi æuo ſempiterno puniendis, præſentis vitæ flagella parciùs incutit.

Tropologicè.

Adeò acriter me Deus pro crimine cædit (inquit anima) vt verbera in me ſolam, verſata multifariam manu, iugiter exercere, reliquas, ne leniter quidem tangere videatur.

Expenſio Tropologiæ.

FAmiliare eſt omnibus, qui malis infeſtantur, ſe in primis infœlices, & acerrimè omnium tractatos dictitare. Quo-

Digitized by Google

circa quicquid malorum alienorum audiunt, leue quiddam, ſi cum ipſorum labore comparetur, exiſtimant. Quæ ſanè opinio aptiſſimè animo inſidet, cogitando alitur, continuatione excreſcit, alienæ anxietatis ignoratione in immenſum abire videtur. Hinc oriuntur creberrimæ quærimoniæ, quas ſi mathematicè velimus exigere, falſæ, ſi verò cum affectu, ſenſuue patientis animæ componere, veriſimiles videbuntur. Lepidus tamen, vtcumq; accipiatur, dicendi modus eſt: *Tantùm in me vertit, & conuertit manum ſuam tota die*. Quaſi apertiùs anima diceret: Neſcio indignationem Dei ſatis ponderare. Videtur profectò ab alijs omnibus puniendis prudens abſtinere; ac in me vnam ſeuerè cædendam manum vltro citroq; verſare. Neque hic conqueſtionis modus vſitatus eſt ijs duntaxàt, qui peccarunt, & ſe grauiter afflictos cum alijs, qui impunè peccaſſe videntur, identidem conferunt; ſed ijs quoque, qui, cum inſontes ſint, ad incrementum meriti exercentur. Cùm enim conſcientiæ ſtimulus non vrgeat, & aliùnde, peccatorum more grauentur, frequentes motus exultant, & Deo impunitatis cauſas dulciſſimè interdum repræſentant:

vt

vt patet ex illo : *Non peccaui , & in amaritudinibus moratur oculus meus .* Et ex alijs permultis eiuſmodi quærimonijs amore ſuggerente productis . Neque mirum ; animæ quippe , quo puriores ſunt , eò ſolent ſeueriùs excruciari ; vt Deus manum hac illacq; conuertens , nullam hominis partem vulneribus immunem relinquat . Quòd verò additur *tota die* incrementum ſenſus habet ; quaſi dicat , ſe ſolam à Deo non aliud cogitante , ſæpè, grauiter , ac ſine intermiſſione torqueri . *Iob 17*

BETH.

VETVSTAM fecit pellem meam , & carnem meam , contriuit oſſa mea .

Hiſtoricè .

Graſſante bello , ac fame , flos ciuium meorum (ait Ieruſalem) emarcuit : & quaſi tabe celeri, carne conſumpta , cutis iuuenum rugis contracta , oſſaq; penè contrita ſunt .

Allegoricè .

Videor ſanè , ego Eccleſia , forma olim elegans & vegeta , velocitèr , præ tyrannicis vexationi-

tionibus ſenuiſſe, fortitudinemq; virilem oſſibus notatam amiſiſſe.

Tropologicè.

Deus acri ſupplicio me fecit præmaturè quaſi conſeneſcere: & oſſa, hoc eſt vires virtutum, ob culpas meas iuſte confregit.

Expenſio Tropologiæ.

LAbor & anxietas corpus eneruant, & præmatura ſenectute conficiunt: quod oſtendit exul & afflictus ille:

Nam neq; ſunt vires, nec qui color eſſe ſolebat
Vix habeo tenuem, quæ tegat oſſa cutem.

Veritas eſt, quæ innumeros aſſertores experientia conuictos habet. Quippe agon animæ cura improba ſollicitæ non ſinit naturales vires ſe in actus ſuos exerere: ac propterea corpus marceſcit, ſuccumq; illum vitalem, ac adoleſcentiæ iuuentutiſue florem amittit. Sic ſanè & in ſenſu noſtro tropologico, verum eſt, anima immiſſis à Deo laborum iaculis ſaucia, corpus conflacceſcere, carnem abſumi, pellem contrahi, ſqualloremq; prætendere, oſſa denique infirmari. Verum eſt pariter, penitiore, ac magis arcano ſenſu, animam grauiter afflictam quaſi ſenio confici, dum vires

vires internæ, quibus vegeta & velut armata incedebat, deficiunt, & quodammodo atteruntur. Hinc certè, qui rerum internarum ac diuinarum affectionum conſulti ſunt, vices alternas, non ſine voluptate, in ijs, qui perfectionis Chriſtianæ viam carpunt, oculatè diſpiciunt. Quando enim ſpiritus afflat, homines ætate prouecti, vi noua cælitus accepta, adoleſcentiæ vires reſumere videntur: & non internos tantummodò actus, ſed labores externos validè obeunt, miroq; ſpectaculo, cum pueris adoleſcentibusq; vitæ auſteritate concertant. E contrario adoleſcentes firma corporis conſtitutione prædi-ti, qui heri, ſpiritu proſperè flante, muros æneos perrumpere audebant, hodie ariditate laborantes, vix loco ſe mouere poſſe videntur, ac ſi eos ſenectus repentina fregiſſet. Modò lætiſsimo tripudio, coram arca fęderis, cũ regio pſalte totis viribus exultant: modò cum eodem, velut exã-gues, more teſtæ arent, ac *Deo faciem auertente deficiunt*. Quapropter minimè *Pſal.* mirum eſt, ſi anima immensè grauata, *103.* *pellem vetuſtam, carnem exeſam, oſſa contrita* lamentetur.

BETH.

BETH.

AEDIFICAVIT in gyro meo, & circumdedit me felle, & labore.

Hiſtoricè.

Chaldaicis tentorijs me vrbem ſuam Deus ambiuit, & amara quadam, ac laborioſa obſidione vallauit.

Allegoricè.

A fidei hoſtibus, Deo ſinente ego Eccleſia obſideor. In amarum ſanè, & anxietate plenum carcerem Deus me detruſit.

Tropologicè.

Meritò quidem, me animam, quæ thalami fidem fefelli, Deus pœnis illatis obſedit, omnemq; anteactæ vitæ dulcorem, ac requiem ſuſtulit.

Expenſio Tropologiæ.

SApientiſſimus architectus Deus eſt, qui ſtructuræ ſuæ partes mirificè conſentientes ex miſericordia iuſtitiaq; componit. Intus clemens ædificat, cùm animam diuina virtute conſtabilit, vt inde, velut ex arce munitiſſima in hoſtes tela iaculetur,

tur, & obſidionem auertat. Qua certè dignatione nihil honeſtius, nihil animæ vtilius, nihil ad magnanimitatem opportunius optari poteſt. Arcis quippe conditor, cuſtos, & propugnator ipſe Deus eſt: qui animam cœleſti fortitudine ad bellum, & victoriam erigit. At enim cum, ædificio interiore deſtructo, arcem ipſe circum animam extruit, vt oppugnet, ſupremi doloris ſpectaculum eſt. Inermis enim anima à potentiſſimo oppugnatore circumdata quid non timeat? Etenim ſi caſtrum è regione animæ à Deo exædificatum, totaq; obſidio cuiuſmodi ſit interrogemus, reſpōdebit anima: *Circumdedit me felle & labore. Fel & labor* obſidio mea eſt. Sanè ita ſe res habet: quocumque enim ſe vertat anima, cui Deus aduerſatur, ſiue ad honores, ſiue ad voluptates, nihil niſi amaritudinem, anxietatemq; conſequitur. Pro verbis illis *in gyro meo* Hebræus habet *ſuper me*, quod expenſione dignum eſt. Etenim iuxta militarem hominum diſciplinam, exercitus diſpoſitio magna victoriæ pars eſt. Si enim vnus exercitus è ſublimiore loco in alterum per prona loca porrectum irrumpat, vehementius irruit, & cladem maiorem deſcenſu infert. Cum er-

go

go anima inquit, *ædificauit ſuper me* cœleſtis militiæ diſciplinam innuere videtur. Arx, è qua Deus ad prælium erumpit, ſublimis eſt: & animam infidam inferiùs reſidentem turbinibus obruit. Porrò quale belli genus vel orbi vniuerſo, vel prouincijs, vrbibusue, è cœlo velut aperto, aquæ inundatione, incendio, fulminibusue intulit; tale quoque & peccatoribus ſingulis irrogare (vt è ſimulachro externo, ſenſus arcanus eruatur) cenſendus eſt. Iam verò potentiſſimi Imperatoris è cœlo pugnantis iram quis non extimeſcat? Certè pondus immenſum ſignificat illud *ſuper me*, quod nullus Athlas ferre poſſit.

BETH.

IN tenebroſis collocauit me, quaſi mortuos ſempiternos.

Hiſtoricè.

Me in Babyloniam abduci Deus permiſit, & cuſtodijs ſubterraneis includi, ac ſi inter mortuos nunquam excitandos computaſſet.

Allegoricè.

Magnam, inquit Eccleſia, & illuſtrem mei partem

partem ob culpas capi, & cryp'is à Tyrannis intrudi, & viuos adhuc partus meos, quaſi non vltrà reſurrecturos terra obrui permiſit.

Tropologicè.

Cœli luce lætabar (inquit anima) ſed poſtquam deliqui, in tenebricoſum vindictæ carcerem, quaſi vſura vitæ ſemper cariturum, me Deus incluſit.

Expenſio Tropologiæ.

IEremiæ ſenſus energia plenus, quem hic lectoribus offert, per ſimilia Pſaltis regij verba in lucem proferetur: *Collocauit me* inquit Regius Vates *in obſcuris ſicut mortuos ſæculi*, quod eſt idem ac, Collocauit me in tenebroſis quaſi mortuos ſempiternos: & ſubdit: *Et anxiatus eſt ſpiritus meus, in me turbatum eſt cor meum.* Quaſi planius diceret: ſi noſſe velitis, vbi me Deus collocarit, in quam miſeriæ profunditatem demerſerit, intuemini me anxium, & intimè perturbatum. Natiuum eſt homini ſubterranea loca ingredienti, anxietatem & perturbationem pati: ſubit enim quædam mortis imago, dum cogitat homo ſe viuum in mortuorum loca penetrare. Mens ergo vatis noſtri iuxta ſermonem

Pſal. 142.

nem arcanum eſt, inducere animam ſic dicentem: *In tenebroſis collocauit me, quaſi mortuos*. hoc eſt, viuam ſepelinit, adhuc viuentem ſepulchro condidit, ac ſi me vita defeciſſet. Qui ſanè dicendi modus ad vim calamitatis ſignificandam appoſitiſſimus eſt. Plerumque enim animæ vexatio adeò ſæuit, vt homo non magis præſentis vitæ functiones exercere valeat, quàm ſi è vita migraſſet. At verò, quòd additur *mortuos ſempiternos*, vim ſenſus adauget. Iuſtorum quippe mors, ad tempus præualet, neque perpetua poſſet appellari, ob ſubſecuturam immortalis vitæ reſurrectionem: peccatorum verò mors æterna eſt, qui veræ vitæ vſura æuo ſempiterno carebunt. Quod ergo anima conqueritur, dum ait *mortuos ſempiternos* miram prodit afflictionem; quaſi patentius diceret: ſeueriſſimè Deus me diuexat: me morte mulctat; non, inquam, breui morte, quæ iuſtis quoque dominatur, ſed adeò in me ob culpam excandeſcit, vt quaſi mortuos ſempiternos, hoc eſt, tartaro damnatos punire videatur. Neque ab re, quia vermis conſcientiæ, tenebræ, dolor, gemitus inter damnatorum tormenta recenſentur. Quis hic grande peccati malum, quod

tam

tam diros cruciatus commeruit, non perhorreſcat?

GHIMEL.

CIRCVMAEDIFICAuit aduersùm me, vt non egrediar: aggrauauit compedem meum.

Hiſtoricè.

Mœnia mobilia, hoc eſt, Chaldaici exercitus papiliones circum me Deus tetendit, ait Ieruſalem, ne poſſem elabi: grauibus me obſidionis quaſi compedibus aſtrinxit.

Allegoricè.

Me ſibi deſponſam Eccleſiam in anguſtias vltor Deus compulit: & ſectis fidei aduerſis, tanquam arcibus infeſtis firmiter extructis ambiri permiſit, ne me in libertatem prorip ere valerem. Profectò catenis ferreis compediuit me.

Tropologicè.

Permiſſu Dei, inquit anima, quaſi arx dæmonum ad me oppugnandam, in patrati ſceleris pœnam mihi obfirmata, & circunducta eſt, ne fugam arripere valeam. Vinculis certè moleſtiſſimis ineluctabilis vexationis innexa ſum.

Ex

Expenſio Tropologiæ.

PAulo antè dixerat, *ædificauit in gyro me* hic idem ſignificantiùs repetit, dum ait: *Circumædificauit aduerſùm me*, arcem quippe diuinæ vltionis obfirmatam, vt miſſilibus vindictæ cœleſtis vulneretur, oſtentat. Enimuerò Dei permiſſu, vt olim Chaldæi tentoria circum Ieroſolymam diſpoſuerunt, ita Dæmones caſtra circum animam incredibili ſæuitia metantur: & arces ad præſidium conſtruunt, vt eam diriſſimè oppugnent, aut expugnatam cuſtodiant. Scopus autem, quo tam laborioſi conatus diriguntur, eſt, quem ipſa notat *vt non egrediar* ſanè ſi de culpa ſermo fiat, eò conatus dæmonum totus incumbit, vt anima ſemel capta, non elabatur, & in antiquam libertatem ſe afferat. Si verò de pœna culpis illata loquamur, Dei imperium eſt, ne vltionem effugiat. Pro verbis illis, *Vt non egrediar*, L X X. reddunt, *& non egrediar* καὶ οὐκ ὑξελεύσομαι qui ſenſus penitiorem dolorem, & quandam deſperationis imaginem præ ſe fert: ac ſi anima dicat: Porrò non patet exitus: omnes viæ interclusæ ſunt: certè non elabar. Quod verò addit: *Aggrauauit compedem meum*, tan-

tantundem eſt, ac ſi ageret de anima, ſub imagine hominis non modò in carcerem incluſi, verum etiam compedibus aſtricti, ne poſſet erumpere. LXX. ad ſenſus augmentum, compedem æreum, non ligneum (quod mitius foret) oſtendunt aientes *aggrauauit æs meum*. ἐβάρυνε χαλκόν μου ferreis vinculis anima ob peccatum aſtringitur.

GHIMEL.

SED & cùm clamauero, & rogauero, excluſit orationem meam.

Hiſtoricè.

Quid iam ſolatij mihi vrbi vaſtatæ ſuperſit? Etenim prudens hoc vindictæ genus mihi Deus irrogat: neque pœnam relaxaturus videtur, tametſi ego ardentiſsime ſupplicem.

Allegoricè.

Graue pondus laborum geſto ego Eccleſia iam pridem oppugnata: Deusq́, perennibus me ictibus à conſilio exercet. Quapropter, quamuis enixe precor, non videor impunitatem obtentura.

O Tro-

Tropologicè.

Animaduerto infœlix ego anima tortoribus ob piaculum tradita omninò Deum pœnam de me ſumere decreuiſſe. Quamobrem licet elatis clamoribus eum implorem, non videtur exauditurus.

Expenſio Tropologiæ.

SEnſus hic animæ deiectæ penitiſſimus eſt. Proximè ſe in carcerem detruſam, ferreisq; compedibus vinctam aſſetuit: nunc ſermonem ad oppreſſionem propriè admodum ſignificandam attexit: *Sed & cùm clamauero, & rogauero excluſit orationem meam,* hoc eſt: Antiquiſſimo conſilio Deus mihi pœnam irrogare, neque deprecantem exaudire decreuit: quapropter tametſi ego elatis vocibus cœlos penetrem, ac ſupplex orem, iam inde ab æterno excluſit preces meas. Incaſſum me torqueo, & precibus inſiſto: me quippe non exaudiendam, fixum eſt. Neque mirum accidere debet, ſic à propheta animam loquentem, ac deſperantem induci. Expedit enim eam non exaudiri, ſed pœnam decretam ad peccatum expiandum patienter ferre: nullumq; maius emolu-

mentum

mentum expectare poſſet, quàm pœnam minimè relaxari. Et hæc ſanè diuinæ in homines charitatis perſuaſio eſt, à bonitate illa in ſalutem noſtram propenſiſſima non indulgeri, quæ negata proſunt, indulta nocerent. Verùm licèt ſenſus hic animæ, quæ culpam admiſit, & ad purgationem exercetur ſatis arcanus ſit: ſenſus tamen alter animæ innoxiæ, & ad virtutum progreſſionem excruciatæ ſuauior eſt. Euenire videlicet ſolet, animam virtutum ſtatura grandem, acri repulſa, quæ morte funeſtior eſt, interareſcere, & quamuis certò ſperet procella ſedata ſerenitatem ſuperuenturam, mali tamen diuturnitate, & aſſiduitate precandi, per interualla frangitur, & amatorijs phraſibus ad exprimendum ſenſum appoſitiſſimis vtitur: è quibus proculdubiò vna inter potiſſimas eſt, quæ hic à Vate ſancto inducitur: *Sed & cum clamauero & rogauero excluſit orationem meam.* quaſi luculenter diceret: Quorſum adeò conſtanter pulſo? ſemper repellor: experimentis multis certè didici Deū me à conſilio vexare, neque à preſſura velle deſiſtere: quocirca fruſtrà precor, cùm ille ſe mihi inexorabilem exhibeat. Huiuſmodi verba profert anima: & tamen

O 2 dùm

dùm ea promit, aitq; ſe noſſe, Deum exaudire nolle, ſperat ſe per ipſas preces querimonijs plenas exauditum iri: neque enim eas funderet, niſi profuturas ſperaret. Quod in omni amoris derelictione teſtatum eſt, vt oſtendit ille:

Sic vbi fata vocant vdis abiectus in herbis,
Ad vada Mæandri concinit albus clor.
Nec quia te noſtra ſperem prece poſſe moueri,
Scribimus, aduerſo mouimus iſta Deo.

Sanè vexatio deſperationis ſigna præfert, amor tamen altè fixus in ſpem totus erigitur. Non ſcriberet, niſi ſperaret.

GHIMEL.

CONCLVSIT vias meas lapidibus quadris, ſemitas meas ſubuertit.

Hiſtoricè.

Vias meas, *quibus elabi cogitabam ego Ieruſalem, præ grandibus. & quadrata forma firmiter ſedentibus lapidibus, hoc eſt Babylonicis agminibus militari diſciplina benè diſpoſitis atque confertis Deus obſtruxit: ſemitaſq; quibus occultam fugam meditabar, obſepſit.*

Alle-

Allegoricè.

Sectas omnes licet inter ſe diſſentientes, ad me tamen impugnandam quadratorum marmorum inſtar mirificè concordes, mihi Eccleſiæ ſuæ Deus obſtare pertulit: omniaq; diuerticula præcluſit, ne punitionem euaderem.

Tropologicè.

Diuina certè miſeratione actum eſt, vt vias ſæculi, quas ego anima, relicto Deo, ad explenda vota mea carpere geſtiebam, velut quadrata ſtructura bene firma Deus intercluſerit, & auia quoque refugia prohibuerit.

Expenſio Tropologiæ.

ANima in peccatum prolapſa pœnæ illatæ magnitudine angitur, & euaſionem ſollicitè meditatur: nequit enim ſub triſtitiæ pondere diu iacere. Quocirca nunc hæc, nunc illa perfugia cogitat, vt vim doloris extenuet. Verùm Clementiſſimus Deus, eius ſaluti conſulturus, vias omnes, quibus elabi natura geſtit, adeò præcludit, vt omnino ſibi perſuadeat, non in fuga captanda, ſed in vexatione patienter ferenda ſibi ſupereſſe ſolatium. Hoc ſibi volunt illa: *Cconcluſit vias meas lapidibus quadris*. Nullum quippe firmius ædificij

genus, quàm vbi lapides ad normam ſecti, quadrata figura ſedent, & muros continua ſerie iuncti componunt. Si enim eiuſmodi ſint, paries neque labefactatur ob firmitatem, neque ob craſſitudinem perfoditur, vt exiguo foramine vinctus quis poſſit excedere: oporteret enim parietem integrum, ob quadros lapides prægrandes ſibi conſentientes totum euertere, quod niſi ferro impacto, temporeq; prolixo (quod fugitiuis minime ſuppetit) neutiquam efficitur. Profectò Ionas cùm captaret fu-
Ionæ 1 gam in Tharſis, ne quicquam laborauit: immiſſa procella, & bellua immani eius viam Deus interſepſit, & laborem, qui ex Dei conſilio ſubeundus erat, denique exhauſit. Quod verò additur: *Semitas meas ſubuertit*, vel vt LXX. reddunt, *obſtruxit ſemitas meas*, ἐνέφραξε τρίβους μου, idem quod ſuperius expoſitum eſt, alio dicendi modo deſignat. Habent tamen ſemitæ in arcano ſermone ſubtiliorem ſenſum, vt viæ latiùs pateant, ſemitæ anguſtiores, ac deuiæ ſint: quod tunc in noſtro interpretandi genere perſpicitur, cùm anima per anfractus, & quaſi diuerticula viarum, onus laborum, quod imponitur, ferre detrectat. Nunc prætextu hoc, nunc illo infirmitatem

excu-

excuſat: & tamen eos tramites Deus obſtruere dicitur, ne pœnam culpæ reſpondentem effugiat.

DALETH.

VRSVS inſidians factus eſt mihi: leo in abſconditis.

Hiſtoricè.

Vrſos efferatos, hoc eſt, Chaldæos inſidiatores, & Leones Babylonicos, vt me vrbem ſuam vnguibus diſcerperent, ac vorarent immiſit.

Allegoricè.

Ira Dei in me Eccleſiam ſuam peccatis inquinatam interdum tam vehementer efferbuit, vt more vrſi pecori morienti ferociter inſtantis, moreq; Leonis ex antro, fame vrgente, ad prædam exilientis, me non modica ex parte depauerit.

Tropologicè.

Multas porrò feras rabie incitatas, hoc eſt Dæmones Vrſis, Leonibuſq; ſimillimos in me animam ob ſcelera pœnis obnoxiam deſæuire Deus paſſus eſt.

Expenſio Tropologiæ.

PLurimas vexationes animæ per Dæmones ſæuire permiſſos Deus infert, & multiplicia pœnarum nomina Deo ſimul, ac Dæmonibus aſcribuntur, Deo tanquam Iudici, Dæmonibus velut iræ miniſtris mala, quæ Deus bona mente irrogat, ſiniſtra mente inferentibus: quod in hoc Ieremiæ carmine funeſto paſſim animaduertendum eſt. Ait ergo: *Vrſus inſidians factus eſt mihi,* Exploratum eſt, Vrſum animal eſſe voraciſſimum, & truculentiſſimum. Non enim prædam tantummodo inuadit, vt paſcatur, quod nobiliora ſolent animantia, ſed in captam efferatè ſæuit, & è dira nece, ac lanięna voluptatem elicit, ſicut notauit ille:

At Lupus, & turpes inſtant morięntibus Vrſi:
Et quæcunq; minor nobilitate fera eſt.

Ad ſeuerisſimam ergo punitionem exprimendam Deus, per immiſſos Dæmones vlciſcens inducitur. Sunt quippe illi (vt ſuadendi copia facta eſt) Vrſis planè perſimiles. Latent in inſidijs captantes ferociendi licentiam, & vehementiùs quàm dici poſsit, inſiliunt. Hoc itaque anima lamentatur, ſe, ob admiſſum crimen, Vr-

ſorum

ſorum prædam factam eſſe: vt licèt interire videatur, non proinde illi vllo vel nobilitatis vel commiſerationis ſenſu flectantur, vt dentes vnguesq; cohibeant. Quod autem adiungitur: *Leo in abſconditis*, prædæ quoque ſignificatum habet. Leo nimirum Vrſo terribilior; & ad nocendum fortior eſt. Incubuit nox culpæ, ſol iuſtitiæ occubuit, & nocte denſa belluæ ex antris ad prædam erumpũt, ſicut ſcriptum eſt: *in ipſa* nempe nocte *pertranſibunt omnes beſtiæ ſyluæ. Catuli Leonũ rugientes, vt rapiant, & quærant à Deo eſcam ſibi*, Iure Eccleſia Chriſti ſponſa quotidie monet illud: *Tanquam Leo rugiens circuit quærens quem deuoret*, tremendum ſanè portentum eſt, Leonem illum in luſtro latitantem inde ad prædam fame ſimul, ac rabie actum exilire: quod animas vniuerſas ad perennem vigiliam, & Dei cultum vrgere deberet.

Pſal. 103.

1. Pet. 5.

DALETH.

SEMITAS meas ſubuertit, & confregit me: poſuit me deſolatam.

Hi-

Hiſtoricè.

Non vias tantum latas, ac militares, ait Ieruſalem, ſed deuias quoque ſemitas, ne ciues mei clam effugerent, Deus interclusit, & animum proinde meum validis porrò ictibus fregit, hinc exorta eſt immenſa mæſtitia mea.

Allegoricè.

Perſecutionum ſæuitia adeò arctata ſum ob filiorum meorum flagitia, (inquit Eccleſia) vt diuino permiſſu nullus euadendi locus patere videatur. Ex quo viribus eneruata, & luctu deiecta ſum.

Tropologicè.

Ex culpis admiſsis, Deo ſic cenſente, effectum eſt, vt ego anima, nullo euaſionis exitu apparente, vexationis onus excutere nulla ratione valeam, fracta ſum: mœrore contabui. 11

Expenſio Tropologiæ.

NVper dixerat: *Semitas meas ſubuertit.* Hæc autem repetitio doloris inualeſcentis imago eſt. Quod non obſcurè perſpicitur, ſi ſenſum à ſeptuaginta interpretibus redditum contemplemur. Sic enim habent: *Perſecutus eſt recedentem.* κατεδίωξεν ἀφεστηκότα quibus certè verbis animam euadere ſatagentem, Deumq; inſequen-

ſequentem vt capiat, oſtendunt. Vix dum Adam peccarat, & Deus à ſcriptura deambulans, quaſi ſe ad curſum exercens, Adam ſe proripiens pingitur: Deus inſequitur, peccator ſe abſcondit, fugamq; arripere tentat. Verùm fruſtrà: ſubditur enim: *Et confregit me*, fugientem Deus intercipit; & curſu velociſſimo tranſiliens aduerſaturus occurrit. Etenim quantumuis cæcus & ignarus peccator ſit, cùm Deum infeſtum è regione ſtantem animaduertit, ab itinere cæpto deflectit, quod olim aſinæ Balaam, dum minantem Angelum conſpicaretur, accidit. Sic peccatoris proteruia frangitur, & à ſcelere tentato deſiſtit. Quod verò ſubditur: *Poſuit me deſolatam* appoſitiſſime affertur. Omnino enim compertum eſt, animam vltioni obnoxiam, & elabi tentantem, ſi compeſcatur, vt Deo cædenti acquieſcat, mœrore multo deprimi. Appetitus quippe ad euadendam pœnam ſeipſum exporrigens, non ſine mæſtitia coercetur, & ſuo paſtu fruſtratur. Quod viris rerum internarum conſultis exploratum, & ex Apoſtolica doctrina petitum eſt. Notum eſt illud: *Gaudeo non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam.* Subit triſtitia, dum

Gen. 3 | *Num.* 22. | 2. *Cor.* 7.

dum appetitus nititur in vetitum, & continetur: ſed conſilio Dei agitur, vt mœſtitia illa coerciti appetitus in pœnitentiæ meritum vertatur.

DALETH.

TETENDIT arcum ſuum, & poſuit me quaſi ſignum ad ſagittam.

Hiſtoricè.

Videtur ſanè Deus, quaſi iaculandi peritiam paraturus, arcum intendiſſe, ac me Vrbem ſuam olim munitiſſimam, ſcopum iaculis petendum ſibi propoſuiſſe.

Allegoricè.

Crebèrrimis diuinæ iuſtitiæ ſagittis, tanquam à tento Dei arcu euibratis, ego Eccleſia, ob ſcelerum reatum, expoſita ſaucior.

Tropologicè.

Deus olim propitius in me ob torum violatum, arcu velut excuſſo, acrium pœnarum ſpicula intorquet.

Expen-

Digitized by Google

Expenſio Tropologica.

PVlchra ſanè ſimilitudine Deum Vates ſanctus inducit, quaſi principem ad iaculandi peritiam ſe exercentem. Anima dum in fide coniugij permaneret, ſcopus quidam diuinæ bonitatis erat: Deus enim ad beneficentiam ingenio ſuo propenſiſſimus, animæ ditandæ occaſionem nactus liberaliſſimè illi fauebat: quid enim non largiretur ei, quam in caſti matrimonij fœdus aſciuerat? Congruit illud: *Fili tu ſemper mecum es: omnia mea tua ſunt.* Verùm facto diuortio, Dei iuſtitia iaculandi peritiſſima in animam ingratam tela multa ſuæ vltionis intorquet: quo nihil formidabilius dici poteſt. Si enim iaculator imperitus eſſet, qui ab ſcopo interdum aberraret, aliquod ſolatij genus anima culpæ conſcia poſſet haurire: at multò certiùs loca petita ferit, quàm funditores Gabaa, ità ſcopum certò petentes, vt (aiente Scriptura) *capillum quoque poſſent percutere, & nequaquam in alteram partem ictus lapidis deferretur.* Orbis terrarum principes flagitioſiſſimos homines plerumque impunè palantes capere nequeuntes, ſtatuas eorum publicè comburi, corporibus

Luc. 15.

Iudic. 20.

bus

bus reorum illæſis, imperant: verùm potentiſſimus vltor Deus eiuſmodi ſimulachris non eget; cùm non modò eius aſpectum, ſed neque illius tela reus vllus eludere valeat. Peccatoris vexatio ſanè grauiſſima eſt: Si enim pectus Iob, adamante fortius, tactum manus paternè exercentis ferre nequibat; peccator arundine infirmior tela manus vltricis quomodo feret? Vnum ſupereſt Chriſtianæ humilitatis remedium, quo tela diuinæ vltionis hebetantur. Sic enim ſeruus ille nequam, in quem tot talentorum reum Rex creditor velut in ſcopum multa tela parauerat, proſtratione ac prece vna ſpicula cuncta recuſſit.

Iob. *Matt. 18.*

HE.

MISIT in renibus meis filias pharetræ ſuæ.

Hiſtoricè.

Meorum ciuium corporibus, ait Ieruſalem, per Chaldæorum manus ſagittas, quas pharetra velut mater vtero geſtat, Deus infixit.

Allegoricè.

Exonerauit Deus pharetram iaculis, quæ meis renibus, hoc eſt ijs, qui carnis voluptates exqui-

exquirunt, intulit: vt me tanta turpitudine à filijs meis fœdatam expurgaret: horrenda quippe ſupplicia voluptuoſis præſertim Eccleſiaſticis incuſſit.

Tropologicè.

Carnem meam, renibus notatàm, ob thalamum ſponſi temeratum, multis certè dolorum ſpiculis Deus vindex ſauciauit.

Expenſio Tropologiæ.

PRoximè aſſertum eſt, *Deum tetendiſſe arcum*, & ſcopum iaculis petendum ſibi propoſuiſſe: nunc quis ille ſcopus ſit exprimitur, per hæc verba: *Miſit in renibus meis filias pharetræ ſuæ*, ac ſi apertiùs anima diceret: ego ſum ſcopus indignationis, ac vltionis Dei. Modus autem ille dicendi: *In renibus meis* partem hominis inferiorem ſignificat: renes enim, à quibus ſemen ad genitalia fluit, pro toto corpore, quod ex ſemine propagatur, vſurpantur. Quod certè corpus Deus immiſſis laboribus eneruat, vt ſpiritus ſaluus fiat. Hic mirus iuſtitiæ diuinæ ordo eſt, vt, ad ſalutem animæ, corpus cædat: corpori minimè parcat, vt animæ parcat. Quod verò additur: *filias pharetræ ſuæ*. Sagittas notat, quas

quas pharetra, inſtar matris, in vtero gerit, vnde promuntur, & quaſi enaſcuntur ad ictum. Totum hoc LXX. luculentiùs verterunt aientes: *Immiſit in renes meos ſagittas pharetræ ſuæ*, εἰσήγαγεν ἐν τοῖς νεφροῖς μου ἰοὺς φαρέτρας αὐτοῦ Hebræus reddit: *Filios pharetræ ſuæ*, quaſi iacula Dei vim maſculam ad feriendum habeant. Porrò verum eſt, iræ diuinæ ſpicula ad ictum & interitum efficaciſſima eſſe: quod inuictiſſimi eius brachij, & militaris fortitudinis argumentum eſt. Nam & qui bellica laude clarent, eo potiſsimum commendantur, quòd eorum tela, vel enſes, nunquam irriti, ictus fatales inferant, qualis ille de ſe aiens:

Et nos tela pater, ferrumq; haud debile dextra
Spargim°, et noſtro ſequitur de vulnere sãguis

Sed elegantiùs ille de alio:

Cunctanti telum Aeneas fatale coruſcat
Sortitus fortunam oculis: & corpore toto
Eminus intorquet. murali concita nunquam
Tormento, ſic ſaxa fremunt, nec fulmine tanti
Diſſultant crepitus, volat, atri turbinis inſtar,
Exitium dirum haſta ferens.

Hæc homines fortaſſe mendaces: at haſta Dei, ſi punire velit, exitium ineluctabile proculdubiò fert.

HE.

HE.

FACTVS ſum in deriſum omni populo meo, canticum eorum tota die.

Hiſtoricè.

Ego Ieremias prædicens Vrbi ſanctæ calamitatem deridebar: & ex me populus iocandi anſam arripuit.

Allegoricè.

Ego Ieremias (& concionator quiſque Apoſtolicus) dum Eccleſiæ imminentia mala pro culpis reddenda prænuntio, meritò conqueror, cùm à populo Chriſtiano pro nihilo ducar, & comminationes meas, animi gratia, quaſi nugas vſurpet.

Tropologicè.

Ieremias (& iuſtus quilibet cùm ad altam Chriſti imitationem pertigit, & ſceleſtorum hominum licentiam ſua virtute redarguit) verè dicit: A peccatoribus diuerſa opinantibus derideor, & in profanis cœtibus ad iocum nominor.

Expenſio Tropologiæ.

MVltas è Ieremiæ ſententijs, & Eccleſiæ Doctoribus, prælatis, ſeu concionatoribus, & iuſtis quoque viris alios ad pietatem adhortantibus mirificè congruere perſpectum eſt: quod vſu quotidiano perdiſcimus. Quis enim non animaduertat, & concionatores verè Apoſtolicos è ſuggeſto monentes, & viros pios aliorum licentiam priuatis colloquijs redarguentes ludibrio paſſim haberi, neque prodeſſe magis, quàm ſi equeſtria commenta perſuadere tentaſſent? In hunc ergo modum, quod ad Tropologicum ſenſum ſpectat, Ieremias hic quærimoniarum plenus concipiendus eſt; quòd ſupplicia vera prædicens non magis ab anima ei ſides commodata fuerit, quàm ſi nugas euulgaſſet. Neque à ſenſu hiſtorico mentem longè diuertere opus eſt: nam tragædia excidij illius Ieroſolymitani minimè contigiſſet, niſi animæ ciuium verba comminatoria à Deo per Vatem ſanctum edicta pro nihilo putaſſent. dicit ergo: *Factus ſum in deriſum*, ſiue (vt Hebræus & LXX.) *riſus omni populo meo*, quod zelo Diuinæ Maieſtatis, in quam peccatur, quo quis ſanctior

ctior eſt, eo ferre ſolet indigniùs. Multa quippe animi demiſſio, ac intima reuerentia verbi Dei ſanctitati debetur. Quod vero ſubditur: *Canticum eorum tota die*, malitiæ incrementum præfert. Peccatores, nimirum, qui cæteris impudentiores ſunt, non modò cœleſtia verba, cùm proferuntur pro nihilo ducunt, & riſu procaci contemnunt; verùm in ſodalitijs profanis, ad oblectamenta, quaſi delira verba commemorant. Quòd ſi eorum grauitatem ac ſanctitatem æſtimantes, nihilo ſeciùs aſpernantur, peiùs errant, & obduratæ malitiæ argumenta prætendunt.

HE.

REPLEVIT me amaritudinibus, inebriauit me abſynthio.

Hiſtoricè.

Me Prophetam ſuum ob deriſum verbi Dei in Vrbe ſancta inualeſcentem quaſi abſynthij expreſſi poculo Deus potauit.

Allegoricè.

Immenſo mæſtitiæ ſenſu me ob Eccleſiaſticæ prædicationis contemptum Deus oppleuit.

Tropologicè.

Ob animæ Dei verbum aſpernantis malum planè grauiſſimum, incredibili anxietate me Deus oppreſſit, & quaſi amarulenta potione temulentum reddidit.

Expenſio Tropologiæ.

HIc (ſi vſpiam) Vates planè ſanctiſſimus doloris ſenſum è deriſu verborum Dei conceptum expreſſit. *Repleuit me* inquit *amaritudinibus*, non enim vulgare quippiam, ſed eximium ac ſingulare ijs verbis indicauit, quod excelſam eius mentem facilè deceat. Pro verbo illo, *Repleuit* LXX. reddunt *ſaturauit* ἐχόρτασε quod procul dubio non ad potum, ſed ad paſtum attinet. Mox verò ſubiunxit: *Inebriauit me abſynthio* vel (vt aiunt LXX.) *felle*, quod ad potum apertè ſpectat. Quocirca & potus, & eſca Prophetæ vna amaritudo eſt, ſimilis ſanè illi, quam Regius Vates oſten- *Pſal. 41.* dit aiens, *fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte*, & alibi, *Potum meum cum fletu* *Pſal. 101.* *miſcebam*

miſcebam, Verùm vt Dauid eo potu paneq; victitarit, certum eſt hunc Ieremiæ potum, & eſcam non ad vires roborandas, ſed conficiendas contuliſſe. Verbum quippe *Inebriauit*, exceſſum quemdam doloris inualeſcentis, hominemque velut ecſtaſi quadam alienantis ſignificat. Et quidem ſi rei magnitudo penderetur, animæ malum, eo mentis exceſſu dignum eſt: neque ſanctæ Vrbis externa direptio, & ampliſſimorum ædificiorum euerſio, cum animæ vnius Deo inuiſæ, ac verba Dei, quibus corrigi poſſet, aſpernantis malo comparanda eſt. Si verò anxietatem inſontis Prophetæ aliena peccata luentis ac deprecantis meritum contemplemur; oratio hæc ad exorandum Deum plurimùm ponderis habet: quod à viris ſapientibus memoriæ inſculpendum eſt. Qui enim apud Deum gratia inſigniter valent, ideò ſuo interuentu aliorum culpas expungunt, quia ex alieno malo, charitatis lege, tanquam proprio vehementer afficiuntur, quod eſt *amaritudine replentur*, ex quo & orationis perſeuerantia, & efficacitas originem ducunt.

VAV.

ET fregit ad numerum dentes meos, cibauit me cinere.

Hiſtoricè.

Pane Babylonico lapillis permixto dentes captiuorum, ac proinde meos, (nam eorum perſonam ago) Deus attriuit: & quaſi cinereo paſtu aluit.

Allegoricè.

Væ mihi Eccleſiæ præconi cui Deus velut inſtrumenta formandæ vocis obtriuit, cùm me ob flagitia populi ſacra verba deridentis obmuteſcere fecit: ac propterea me tanquam cinere cibis inſperſo pænitentiam agentem pauit.

Tropologicè.

Ego ſanè ob ſenſum flagitiorum, quæ ab anima piam admonitionem irridente perpetrantur, hebes, & quaſi edentulus fio, vt verba exhortatoria proferre nequeam: Hinc præ mœrore cibi faſtidium accidit, & cinere veſci mihi viſus eſt.

Expen-

Expenſio Tropologiæ.

ELegans profectò modus hic dicendi à Propheta vſurpatus, & ad ſenſum aperiendum opportunus eſt. Paulò ante dixerat, ſe à populo, ac proinde ab anima deſpectui habitum, cum Dei oracula proderet, ac propterea amarulentum poculum vſque ad ebrietatem hauſiſſe. Nunc verò eò pertingit, vt inſtrumenta piarum exhortationum, quibus anima reſipiſcere poſſet, non infirmata modò, ſed effracta, contritaue lamentetur. Nihil eſt enim quod viris piè hortantibus æquè os obſtruat, & vim ſermonis eneruet, ac eorum qui admonentur, ingratitudo, ac piæ admonitionis deriſio. Poterat ſanè Propheta mitiorem alium dicendi modum ſeligere, puta, obſtruxit os meum, obmuteſcere me fecit, aut eiuſmodi aliquid: verum, vt oſtenderet deriſoria animæ rebellis verba, non vtcumque adhortatoris verba intercipere, ſed lapidum malleorumue ferreorum inſtar dentes conterere, tam ſignificanter *dentes ad numerum*, hoc eſt ſingulatim effractos aſſeruit. Secretum autem in hoc vatis noſtri lamento Dei iudicium latet: non enim ſine Dei conſilio ir-

riſoribus Dei verba deſunt; ſubtrahuntur quippe ex iuſtitia, quæ gratis erogabantur. Hinc plerumque prouectiores Chriſti cultores, qui ad proximorum vitia opportunis ſermonibus conuellenda ſe Dei ſpiritu vehementer agi ſentiebant, abſque vlla ſui culpa, ſe languidos, defectos, & ad inferendam correptionem inermes, animaduertunt: quod profectò in culpam eorum, quibus Dei verbum iuſtè adimitur, refundendum eſt. Nec verò iudicium adeò ſeuerum eſt, vt miſericordia non admiſceatur: clementer nimirum agitur cum Dei contemptoribus, quibus contemptus occaſio ſubducitur, mitius enim in tartaro plectentur. Porrò res mœſtiſſima eſt, quæ Prophetam ſic afficit, vt conqueratur: *Cibauit me cinere*, hoc eſt, omnem cibi appetentiam grauis luctus extinxit: & mihi neceſſarium victum ſumenti cinerem ferculis adſpergere Deus viſus eſt.

VAV.

ET repulſa eſt à pace anima mea, oblitus ſum bonorum.

Hi-

Hiſtoricè.

Prælia multa in Ieruſalem expugnatione in me Ieremiam excitata, pacem meam perturbarunt: antiqua bona, quibus fruebar, obliuioni tradidi.

Allegoricè.

Dum ego ſponſæ Chriſti externa, & inteſtina bella contemplor, animum pace omni ſublata, perturbatum gero: & omnia priuata bona mea ſtatim obliuiſcor.

Tropologicè.

Lege diuinæ charitatis proximi, quem velut animam meam diligo, anxietatem quaſi propriam perſentio. Hinc, quòd ille pace careat, & ego pace careo: & omnem proſperitatem meam alta obliuione ſepelio.

Expenſio Tropologiæ.

PRofectò ſanctiſſimus Vates, quod ad ſe ſpectabat, cùm ſanctæ Vrbis vaſtitatem minimè commeruiſſet, ac pacis æternæ fœdus cum Deo, intemerata fide, ſeruaſſet; non ſe à pacis dulcedine repulſum quereretur, niſi proximi pacem, quam lege diuinæ charitatis, quaſi propriam cenſuit, ſublatam cerneret. Inter dialectos Italicas, illa ſignificandi vim habet

habet inſignem, qua, dum quis amicum ægrè affectum afflictumue reſcit, ac impotenti affectu dolet, ſi admoneatur, cur ita excrucietur, reſpondere ſolet (è l' anima mia.) Quo tantumdem agit, ac ſi diceret: an non ſentiam ictus animæ meæ illatos? Neque Italici ſermonis tantùm proprietas eſt: inter ſacra enim oracula ha-
1. Reg. 18. bemus illud: *Diligebat Ionathas Dauid ſicut animam ſuam*. Et inter profanos ſcriptores non malè dixit (aſſertore in confeſſionibus Auguſtino) qui amicum chariſſimum, dimidium animæ ſuæ appellauit. Efficit quippe amor è duobus animam vnam, proindeq; quicquid vna patitur, altera patiatur neceſſe eſt. Cùm ergo Ieremias animas ciuium ſuorum ſingulas, aliamq; quamlibet amore diuino incenſus ardentiſſimè amaret, cernens propheticè quamcumque animam à vera Dei pace reiectam, intimo ſenſu dicere potuit *repulſa eſt à pace anima mea*. Hæc tanti doloris origo eſt: quam ſi iuxta mentem Apoſtoli, quæ vna cum Prophetæ mente fuit, expendamus, & nos quoque mœroris immenſi conſortes erimus. Si enim pax, de qua
Phil. 4 ſermo fit, ea eſt *quæ ſuperat omnem ſenſum* oporteret ſanè vltra omnem ſenſum, ia-

ſturam

ctura m pacis tantæ lugere. At non omnes æquam vim amoris nacti ſumus: ac propterea non æquè ex proximi malis afficimur, vt cum Vate ſancto dicamus: *Oblitus ſum bonorum*. Etenim vir ille charitate perfectiſſimus eo pertigit, vt plus ponderis proximi mala ad eum mętore opprimendum, quàm bona propria ad exhilarandum haberent. Quis autem non hoc exemplar intueatur, & admiretur?

VAV.

ET dixi, perijt finis meus, & ſpes mea à Domino.

Hiſtoricè.

Ex hoc ego Vates tuus (Deus) ciues Ieruſalem in deſperationem prolapſos intueris, quaſi ex eo numero vnus forem, dixi: fœlicitas mea, & ſpes mea, Deo deſerente, extincta eſt.

Allegoricè.

Sanè cùm non modicam Eccleſiæ partem æternorum bonorum deſperatione in turpes voluptates ſe immergere perſpiciam, dictitare ſoleo: Scopus prædicationis meæ, ac ſpes proximorum ſalutis euanuit.

Tro-

Tropologicè.

Quid ſupereſt? Ego profectò, ſumme Deus, cui placere ſtudui, dum alij infirmantur, infirmor, dum ſcandala patiuntur, vror. Proximorum quippe amor, eorum in me ſenſa repræſentat. Et quia multi, ob præſentis vitæ mala, in profundam deiectionem animi corruunt, ego quoque à fine fœlicitatis, & à ſpei firmitudine mihi videor excidiſſe. Optaui ſcilicet anathema fieri à te pro fratribus meis.

2.Cor. 11.

Rom.9

Expenſio Tropologiæ.

MIrum eſt, quàm ad viuum proximorum impares affectus in ſe propheta repræſentet. Scopus in quem laborem, prædicationemq; collimarat, animæ reſipiſcentia eſt: qui enim in vetere Teſtamento ſanctitate luculentiùs ſplenduerunt, id exactè præſtare conati ſunt, quod in fœdere nouo Chriſtus edocuit, cuius eſt propoſitum illud: *Narrabo nomen tuum fratribus meis*, & in arcano ſenſu illud: *Propter fratres meos, & proximos meos, loquebar pacem de te*. Chriſtus itaque, & qui eum in quauis ætate altiùs æmulati ſunt, ſe proximorum ſaluti ſtudio multo deuouerunt: è quorum lectiſſimo numero Ieremias facilè

Pſal. 21.

Pſal. 121.

fuit.

fuit. Cùm ergo ſcopus finisue laborum ſalus animæ foret, conſpicatus ille, rem non ex ſententia ſuccedere, appoſitè dicere potuit: *Periit finis meus, & ſpes mea à Domino* pro quibus LXX. vertunt: *Periit victoria mea, & ſpes mea à Domino*, ἀπώλετο νῖκός μου καὶ ἡ ἐλπίς μου ἀπὸ κυρίου ſermo arcanus eſt: qui enim proximum à via ſalutis aberrantem admonendo reducere ſtudet, neque proficit, *finem, ſpem*, victoriamque ſuam *perire* ſignificanter *dicit*. Genus certè belli eſt, cum proximi non perſona, ſed culpa confligere: cuius belli victoria in fratre lucrando (vt Chriſti verbis vtamur) ponenda eſt. Vincitur is, cuius hortatu proximus minimè reſipiſcit: vincit, qui eum ad pietatem flectit. Propterea inter aureolas, quibus clariores Chriſti milites in cœleſti patria decorantur, Doctoribus tribuitur vna, quaſi victoribus proximorum, quos Chriſto pepererunt. Et quia ſiccas animas doctrinæ cœleſtis rore reuireſcere fecerunt, referunt de victoria proximorum coronas virides, ſicut Virgines de caſtitatis victoria candidas, & martyres de paſſione purpureas.

ZAIN.

RECORDARE paupertatis, & tranſgreſſionis meę, abſynthi j, & fellis.

Hiſtoricè.

Videor ego Ieremias à te, Deus, longa obliuione vnà cum populo captiuo reiectus. Memineris, precor te, inopiæ meæ, & peccati, quod licèt ab alijs admiſſum, mihi tribuo, ac denique amari animi, quem pro ſanctæ Vrbis crimine gero.

Allegoricè.

Summe Deus, exaudi obſecro, mè vnum è præconibus Eccleſiæ tuæ multis calamitatibus obſeſſum. Penuriam quippe culpas, & amaritudinem Eccleſiæ (vt par eſt) damna mea eſſe contemplor.

Tropologicè.

Recordare Clementiſſime Deus, quàm inops, culpæ reus, ac mæſtus ob ſimilia proximi mala effectus ſim.

Expenſio Tropologiæ.

EXploratum eſt, Clementiſſimum Deum creaturæ obliuionem pati non

poſſe:

poſſe: at nos diuina humanis circumuc-ſtientes, tunc eum noſtri meminiſſe, cùm fauet, tunc obliuiſci cum derelinquit, iuxta Priſcorum Theologorum doctrinam aſſerimus. Sic & alia multa humanarum paſſionum ſimulachra Deo à patribus tribuuntur, vt ſomnus, vigilia, & alia eius generis, quæ à S. Dionyſio Areopagita præſertim expenſa ſunt. Cùm ergo Ieremias animæ à Deo reiectæ, vexatæq; anxietatem diuturnam expendiſſet, Deum ac ſi oblitus eſſet, ad memoriam precibus reuocare contendit. Quod vt efficaciùs impetraret, proximi non modò *paupertatem*, ac mœſtitiæ amaritudinem *abſynthio felleq;* notatam, ſed *tranſgreſſionem* quoque ſibi aſcripſit: quod precandi genus plurimum apud Deum valere docuit, qui ſub Chriſti perſona prophetice dixit: *Deus tu ſcis inſipientiam meam, & delicta mea à te non ſunt abſcondita*, ſanè orationem validiſſimè ſubrigit, & in cœlos penetrare facit quædam in proximum transformatio, quæ diuinæ charitatis propria eſt: cùm ſe quis reum exiſtimat, eo ipſo, quod pro reatu proximi precari conſtituit: ſubeunt affectus ardentiſſimi: validiùs in orationem, quaſi pro immenſo, ac proprio culpæ ma- *Pſal. 68.*

lo

lo depellendo, incumbitur. L X X. aliter Prophetæ ſenſum interpretati ſunt: *Recordatus ſum à paupertate mea &c.* ἐμνήσθην ἀπὸ πτωχείας μου ac ſi planiùs dixiſſent, *paupertatem* à propheta notatam, & propriam exiſtimatam *recordationis* Dei cauſam extitiſſe: quaſi calamitas ad Dei memoriam, quæ hominibus paſſim excidit, excitandam efficax ſit. Ieremias ergo proximi perſonam agens ait: Recordatus Dei ſum *paupertate* mea Dei memoriam inducente. Proſperitas quippe Dei obliuionem, aduerſitas memoriam generat. Vniuersè enim omnis animus afflictus eò mouetur, vnde nouit emanare ſibi poſſe remedium.

ZAIN.

MEMORIA memor ero, & tabeſcet in me anima mea.

Hiſtoricè.

Recolam ego Ieremias intenta mente præterita peccata Ieruſalem, & eorum pœnitudine conſumar.

Alle-

Allegoricè.

Ego quidem, cuius eſt Eccleſiæ peccata deflere, ſcelerum, quibus illa deturpata eſt, meminiſſe curabo, & ſenſu doloris extabeſcam.

Tropologicè.

Delicta proximi, quæ tanquam propria existimo, ego, ſumme Deus, memoria repetam, vt afflicto compatiar, & commiſeratione intima deficiam.

Expenſio Tropologiæ.

VErba huius textus, & prophetæ lugenti animæ culpam, vltionemq́; & ipſi animæ, quam languentem Vates repræſentat, tribui poſſunt. Siue ergo Propheta, ſiue anima ſic de ſe proferat, *Memoria memor ero, & tabeſcet in me anima mea,* Senſus certè admodum ſuauis eſt, & arcanus, cùm enim quis anteacti ſceleris, quod mira facilitate perpetrauit, quaſi Deus eius rationem nunquam foret exacturus, & pœnam illaturus, recordatur, & è graui culpæ ſomno euigilans, intentis oculis deformitatem intolerabilem, & grauiſſimum reatum mente pertractat; totus exhauſtis viribus conflacceſcit, atque mœrore, timoreq́; conſumitur. Similitudo ap-

poſita ſubeſt, cùm quis inopinus ſiue præceps locum latronibus infeſtum pertranſijt, neque niſi poſt tranſitum, ſummum vitæ diſcrimen deprehendit. Tremor quippe qui in ipſo periculo ſubijſſet, poſteà ſuccedit, liberumq; iam hominem grauiter angit. Augetur autem ſenſus, ſi anima non modò præteritam culpam, ſed ſupplicium exantlatum recolat. Agon enim ille iræ diuinæ irruentis, poſt veniam quoque indultam, datasq; pœnas, ſola imagine terret, animamq; deprimit, ne quid turpe committat. Quando igitur Vates ait: *Memoria memor ero, & tabeſcet in me anima mea.* Idem agit, ac ſi diceret: experimentum indignationis Dei perenniter recolam, & horrendi mali recordatione anima humilitate deprimetur, & viribus conſumptis malum tentare quaſi nequibit. Hebræus reddit; *Incuruabitur, vel humiliabitur in me anima mea*; qui fructus diuini timoris eſt: qui non animam modò, ſed corpus ſuo pondere curuat. Sic enim quos
Luc. 15. ſcriptura timore correptos inducit, prono corpore repræſentat: filius prodigus
Luc. 18. terram pronus ſpectat: publicanus humi defixis luminibus tunſo pectore orat: ſer-
Matt. 18 uus nequam procidit. Sic in hoc loco *anima*

ma tabeſcens præteritæ culpæ, ac pœnæ recordatione territa, vt futuram vitet, prona depingitur. Modus autem ille dicendi. *Memoria memor ero*, repetitio quædam Hebræis familiariſſima eſt: qualis illa *oratione orauit*, & illa *vita viuet*. *Iacob. 5. Ezech. 18.*

ZAIN.

HAEC recolens in corde meo, ideo ſperabo:

Hiſtoricè.

Peccata in memoriam cum pœnitudine reuocans ſpem veniæ Vrbi ſanctæ à Deo concedendæ concipiam.

Allegoricè.

Cum filiorum Eccleſiæ crimina ſumma cum deteſtatione repeto, ſpes veniæ læta ſuboritur.

Tropologicè.

Ego dum præteritam impietatem recordor, & pro venia ſupplices preces offero, ſpem impetrandæ miſerationis haurio.

Expenſio Tropologiæ.

APpoſitè dicitur: *Hæc recolens in corde meo, ideo ſperabo* cùm enim recordatio effæta non ſit, ſed alta pœnitudine fœcunda, compertumq; ſit, eum dolorem, qui propter Deum concipitur, ad ſpem erigendam efficaciſſimum eſſe; optimè cum ſenſu mœſtitiæ ſaluberrimæ, ortus ſpei ſurgentis cohæret, Quippe nec aliter venia ſperanda eſt, neque ſubeunte caſto dolore in vnum Deum placandum intento, deiectioni locus patere debet. Profectò in ipſo hiſtorico ſenſu Ieremias atrociſſima ſcelera ciuium Ieruſalem acerbè deflet: & poſtquàm diu rem totam, mente, oculisq; luſtrauit, & exorientem cum memoria criminum pœnitentiæ motum animaduertit, firmiſſimè flagitiorum teterrimorum, quaſi culparum leuium veniam ſperauit. Hæc ſceleſtiſsimorum hominum, qui piaculorum grauitate multitudineq; deſperant, inſtructio eſt: cui non modò illuſtriſſima diuinæ bonitatis exempla, tum alibi tum in ipſo excidio Vrbis ſanctæ ſuffragantur. Verùm rationes validiſsimæ à naturali Dei ad benefaciendum propenſione, à Chriſti ſanguine pretioſiſsimo, à Sacramen-

mentorum remedijs, à Sanctorum patrocinijs, & multis alijs capitibus ſpem Chriſtianam ingenerantibus petitæ: vt non modò culpa, ſed amentia quoque hominis ingenio indigniſſima ſit, quorumuis flagitiorum quantumuis enormium veniam diffidere. Qua in re, iuſtiſſimas de hominum ruſticitate querimonias Deus proferre poſſet, qui à venia impetranda leuiſſimè animum deſpondent: quaſi Deus, aut aliquam bonorum ſuorum iacturam parcendo faceret, aut apertiſſimis exemplis, ac ſcripturæ ſacræ oraculis ſe ad indulgendum paratiſſimum minimè probaſſet.

HETH.

MISERICORDIAE Domini quia non ſumus conſumpti: quia non defecerunt miſerationes eius.

Hiſtoricè.

Diuinæ clementiæ verto ego Ieremias, ciues omnes Ieroſolymitanos à Chaldæis non fuiſſe interemptos, vel abductos: ſed nonnullos in Vr-

be ad habitationem tuendam, agroſq; colendos fuiſſe relictos. Profectò miſericordiæ fons non exaruit.

Allegoricè.

Sanè fateor Deo propitiante fieri, vt Eccleſia penè omnis non deleatur: cùm peccata enormia multipliciaq; ſuccreſcant. Diuina quippe bonitas ab ingenio ſuo minimè receſſit.

Tropologicè.

Deo proculdubiò tribuendum eſt, me peccatorem hominem, qui æternum ignem commerui ira diuina non ſtatim extingui: ſed mihi pœnitentiæ tempus indulgeri. Etenim nullo criminum pondere, vel numero Dei clementia vnquam ſuperata eſt.

Expenſio Tropologiæ.

SEmper Clementiſſimus Deus parcendi cupidiſſimus mitius punit, quàm peccator commereat; quod hic Ieremias palàm teſtatur. *Miſericordiæ Domini, quia non ſumus conſumpti*, vel vt LXX. vertunt, *Miſericordiæ Domini, quia non fecit deficere me.* τὰ ἐλέη κυρίε, ὅτι ἐκ ἐξέλιπέμε, Quapropter dementiæ vertendum eſt, ſi quis nimiam ſeueritatem Deo vltori aſcribere velit. omnino enim perſpectum eſt, re

Theolo-

Theologicè expenſa, non adeò rigidè peccatorem plecti, ac turpitudo, & magnitudo iniuriæ depoſcit. Quod ſanè patebit, ſi quis diuinam celſitudinem, ac maieſtatem, peccatoris vilitatem ac ingratitudinem mutuò componat & penſitet. ſi enim à magnitudine eius, in quem peccatur, iniuriæ ratio petenda eſt, profectò cùm Deus infinito honore dignus ſit, infinita iniuriæ vis erit, in quam excelſiſſima maieſtas acriùs, quàm decreuit, animaduertere potuiſſet. At vt ſubtexit vates: *Non defecerunt miſerationes eius.* Contemplabatur animam, quantumuis ſe peccatis fœdaſſet, ac Deum laceſſiſſet, non ſtatim flammis addici, ſed ad veniam inuitari: quo nullum clementiæ genus vel maius, vel ad corda demulcenda ſuauius excogitari poteſt. Etenim quicquid dicatur, ſi cum æterni ſupplicij relaxatione, ac facilitate fœlicitatis æternæ parandæ conferatur, exiguum eſt. Rectè ſcriptum eſt: *Nunquid obliuiſcetur miſereri Deus, aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas*, hoc eſt, num, dùm excandeſcit, impetum miſericordiæ coercebit, vt ſcilicet, etiam dum iraſcitur, non miſereatur? Minime quidem. *Pſal. 76.*

HETH.

NOVI diluculo, multa eſt fides tua.

Hiſtoricè.

Noui ſpei motus diuinæ miſerationis nuntij de Vrbis libertate ſubintrant, cùm ſummo manè Deum precor. Porrò, clementiſſime Deus, fidelis valde promiſſorum redditor es.

Allegoricè.

Ad preces matutinas pro Eccleſiæ bono fuſas, noui fiduciæ affectus excitantur, quod veracitati Dei, eiuſmodi ſolatia ſponſæ ſuæ pollicentis vertendum eſt.

Tropologicè.

Mihi pro animæ remedio ad ſapientiæ ianuam, aurora emergente, vigilanti noui bonæ ſpei ſubeunt motus: qui à multa fide promiſſionis tuæ, Deus, originem ducunt.

Expenſio Tropologiæ.

DVo hic à Propheta promuntur ſatis arcana, vnum, *Noui diluculo*, Alterum: *Multa eſt fides tua*. Proximè aſſertum eſt, miſerationes Dei minimè defeciſſe: ſubiun-

ſubiungit modo: *Noui diluculo*: Scilicet noui motus, nuntijue bonæ ſpei ſummo manè conſurgunt: quod ad orandi peritiam ſpectat. Inter horas quippe à Patribus ad orandum ſelectas exempiis, ac ſcriptis celebratas, horæ illæ ſolis ortum præeuntes meritò ponuntur. Iam enim corpori requies indulta eſt, vt alacriter expergiſcatur, & ſomno diſcuſſo ante mortalis vitæ negotia, pro immortali vita ſupplex anima Deum oret, ſeque ad totius diei conflictus præmuniat. Itaque vox illa *Noui*, non eſt verbum, vt plerique exiſtimant, ſed nomen vt patet ex Hebræo, ac LXX. ſic aientibus: *Nouæ in matutinis* καινὰ εἰς τὰς πρωίας dixerat Propheta: *Non defecerunt miſerationes tuæ*. Subiungitq́; *Nouæ in matutinis*, quaſi palam diceret: Non modò miſerationes non ſunt extinctæ, Immò ſummo mane nouæ miſerationes è cœlo miſſæ ante ſolem oriuntur. Quod iure optimo diuinæ fidei ſeu veritati Vates attribuit: *Multa eſt fides tua*, tanquàm manifeſtè ſic effaretur: Profectò, vel ex hoc tuarum miſerationum diluculo miſſarum argumento perſpicio, inſignem eſſe veracitatem tuam, teq́; nunquam fidem feſelliſſe: vt benè de te homines opinentur, te-

que

que ſepoſitis curis alijs, horis antelucanis adorare, proſperaq; ſibi à te precari aſſueſcant.

HETH.

PARS mea Dominus, dixit anima mea, propterea expectabo eum.

Hiſtoricè.

Bonæ ſpei motibus diluculo excitatis hæreditatem meam non aliam, quàm ipſum Deum eſſe teſtatus ſum ego Ieremias: propterea eum ſanctæ Vrbis inſtaurationem præſtolabor.

Allegoricè.

Ego ſanè Eccleſiæ præco non aliud patrimonium, quàm Deum accepi. Quapropter hoc vnum ad ſponſæ Chriſti reformationem optabo.

Tropologicè.

Opulentia mea omnis, Deus eſt: hanc vt anima mea fœlix, è calamitoſa fiat, expectabo.

Expenſio Tropologiæ.

PRoximè aſſeruit Ieremias nouos motus ſpei ſummo mane cœlitus immitti,

ti, vbi Deus ſe animæ deguſtandum offert, quo illa experimento mirificè conualeſcit. Experimento quippe diuinæ ſuauitatis ac miſerationis nihil efficacius ad ſpem erigendam, & in vno Deo collocandam. Nam cùm anima deguſtato cœleſti dulcore, nihil in terris æquè ſuaue, ac optabile reperiri poſſe didicerit; validè ſe excutit, & omnia mundi bona depellit, quibus poſſet retardari. Iam verò impedimentis ablatis affectus eò neruoſius in vnum illud immenſum bonum erigitur, quò dulciùs ab eo allicitur. Ex quo vniuerſæ animæ vires in id, quo mulcentur, contractæ id ſemper enituntur, vt ei propiùs accedere, de illo cogitare, ac loqui, ob illud operari ſinantur. Hæc, quod ad animæ affectiones attinet. Si autem Deus ſui experientia, ſe copiam diuinæ bonitatis ac pulchritudinis facere velle indicet, nihil reliquũ, niſi vt ardentiſſimè dicatur: *Pars mea Dominus.* Quæ phraſis amatoria eſt, quam ſi quis dignè tentet exprimere cœleſti eloquentia diues ſit, neceſſe eſt: cùm vim proculdubiò omni ſermonis vi maiorem habeat. *Pars mea Dominus*, hoc eſt, honor meus, opulentia mea, voluptas mea, & optatiſſimum refugium meum dulciſſimus *Pſal. 72.*

Deus

Deus eſt. Nihil aliud ambio, vel requiro: mundi decus, diuitias, oblectamenta, faſtum, gloriam, & quicquid homines demirantur, aſpernor. Tædet animam meam omnium, quæ à mundo in pretio habentur. Abſit vt vllam cordis partem eis permittam. Nunquam ſim adeò degener, vt Deo, qui tota hæreditas mea eſt, aliquid creatum adæquem. *Propterea expectabo eum*, ac ſi manifeſtiùs diceret: Hac de cauſa, ſcilicet, quia *Pars mea Deus* patienter agam interim dum malis obſideor, nam vno ſuperuenturo bono, hoc eſt, Deo, quod patrimonium meum eſt, hæc omnia infortunia depellam. Hac ergo ſpe ſubnixus lętiſſimum eius aduentum præſtolabor.

TETH.

BONVS eſt Deus ſperantibus in eum, animæ quærenti illum.

Hiſtoricè.

Ego Dei Vates altam ſpem de Ieruſalem reparanda concepi, quia profectò noui Deum erga benè ſperantes, eumq; optantes, liberalem eſſe.

Alle-

Allegoricè.

Spe firma ſubnitor ego de venia erratis Eccleſiæ danda: bonitas enim diuini firmiter confidentibus præſto eſt.

Tropologicè.

Conſtat certè Deum ijs qui alacriter ſperant, & pulſant præſentiſſimum auxilium ferre: quæ ſanè doctrina animæ Dei gratiam inire cupienti acerrimum calcar eſt.

Expenſio Tropologiæ.

MOdus ille dicendi, *Bonus eſt Dominus ſperantibus in eum.* Emphaſim proculdubiò habet. Moderatè Vates agit: immenſe ſignificat. Non enim quouis modo erga ſperantes bonus eſt Deus, ſed quã optimus, quàm propenſiſſimus, quàm liberaliſſimus. Ratio idonea ſubeſt: ſi enim erga ſceleratos, à quibus audacter irritatur, clemens eſt, quid præſtet ijs, qui eum venerantur, & ſpem ſuam in vno eius patrocinio defigunt? Habet hoc animi nobilitas inter mortales, vt ijs, qui ad eius aſylum vel criminoſi confugiunt, auxilium præſtet ac tutelam: nam inter ſummorum Principum priuilegia genus quoddam impunitatis eſt, vt qui ad eorum au-

las

las iudicum metu ſe recipiunt, nobilitatis iure protegantur. Et hoc ſanè, vbi criminum conſcientia ſceleſtos homines patibulo dignos accuſat. Quid ergo par ſit, clementiſſimum Deum indulgere ijs, qui culpæ ſenſu mutato, & corde in æterna bona prorſus intento, ad eum ſe recipiunt? Verùm ſignificatum auget, quod ſubtexitur: *Animæ quærenti illum*. Non enim ſolidè ſperaret, niſi quæreret: ſpes quippe in præſumptionem degenerat, cui Deum quærendi ſedulitas minimè ſociatur. Neque ſecundùm Dei miſericordiam, vllum ſpei fomentum maius eſt, quàm ad vnum Deum per pia opera inquirendum, perennis animæ ſollicitudo. LXX. ſic textum præſentem reddunt: *Anima, quæ quæret illum, bonum* Ψυχὴ ἣ ζητήσει αὐτὸν ἀγαθὸν, hoc eſt, Anima quæ Deum quærit, bonum ſcilicet opus efficit, vel bonum ei ſuccedet: nam alterum ex altero planè deducitur. Propterea regius Vates pios homines ab hoc capite laudauit aiens: *Hæc eſt generatio quærentium Deum*, impios à contrario carpſit aiens: *Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?*

Pſal. 23. Pſal. 4

TE-

TETH.

BONVM eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei.

Hiſtoricè.

Etenim diffiteri nequeo, è re noſtra eſſe, modò calamitatem hanc deuaſtatæ Ieruſalem patienter ferre, ac ſilentes Dei ſalutem superuenturam expectare.

Allegoricè.

Salutare conſilium eſt, ſalutare Dei, hoc eſt, Chriſtum afflictis Eccleſiæ rebus ſalutem allaturam ſilentio orationis comite ſperare.

Tropologicè.

Magnum operæpretium eſſe cenſeo, inter ipſas tentationum anguſtias, cum ſpei motibus cor erigentibus, Deum tacitè precari, ac expectare.

Expenſio Tropologiæ.

B*onum* profectò, non ex vno aut altero capite, ſed (vt philoſophicè dicamus) ex integra cauſa eſt, inter medias irati maris vndas, cùm nauis animæ, vorticibus ingruentibus, hinc inde verberatur, ac penè

penè dehiſcere videtur *cum ſilentio* hoc eſt, non ſolum rationibus politicis, vel humanis, ſed verbis etiam excluſis, corde in opus orationis intento, vnam Dei ſalutem firmiſſimè ſperare. Diuinam quippe ſapientiam, & bonitatem decet deſperatis rebus remedium afferre: ac ibi manum admouere, vbi humana conſilia, & firmamenta deſunt. Salutare Dei, familiari ſacræ ſcripturæ phraſi, Ieſus Chriſtus ſalus noſtra nuncupatur, vt patet ex illo, *Quia*
Luc. 2. *viderunt oculi mei ſalutare tuum*, hoc eſt, Ieſum Chriſtum, notum eſt autem in ſuauiſſima præſertim gratiæ lege quanti ſit ponderis ad eximia diuinæ charitatis augmenta paranda, ſpem totam in Redemptoris noſtri ope reponere, menteq; in illum intentiſſima opportunum eius auxilium expectare. Hoc ſanè ſalutare præſtolari ſe in ſupremo ſpiritu teſtatus eſt Iacob, qui
Gen. 49. dixit: *Salutare tuum expectabo Domine.* Moxque ſilentio expectaturus tacuit, & animam efflauit. Quid enim aliud Salutaris nomine intelligere potuit ſtatim vitam extremo halitu clauſurus, niſi Chriſtum, quem propheticè nouerat, & impensè cupiebat? Expectatio hæc benè firma inter laborum anguſtias amantis animæ argumentum

mentum eſt, tametſi Deus grauiter, tetriceq́; & receſſiſſe & agere videatur. Talem quippe Ieroſolymæ ſtatum ſuperiùs Propheta deſcripſit, qui ſpem non modò infirmare, verùm penè extinguere videretur. Talis pariter ſtatus, vel caſus animæ derelictæ eſſe ſolet: vbi ſumma eius laus eſt, non ob id de ſpe quicquam remittere, tametſi ſubeant aduerſi motus, quales in ſacris ac profanis lectitamus: In ſacris, vt in hoc ipſo carmine per illa verba, *Dedit me Dominus in manu, de qua non potero ſurgere*, & illa, *ſed cum clamauero & rogauero exclusit orationem meam*, In profanis per illa è multis:

Tren. 1.

Tren. 3.

Expectem qui me nunquam viſurus abiſti?
Expectem pelago vela negata meo?
Et ſubdit:
Et tamen expectoredeas modò ſerus amanti,
Et tua ſit ſolo tempore lapſa fides.

Hæc è profanis: at animæ Chriſtum amantis expectatio quamuis dilata grauiterq́; tentata, multò conſtantior in Chriſtum eſſe debebit.

TETH.

BONVM eſt viro, cùm

portauerit iugum ab adoleſcentia tua.

Hiſtoricè.

Animaduerto ego Ieremias Ieruſalem iugum diuinæ legis à prima ætate detrectaſſe, propte reaq; Chaldaicam ſeruitutem incurriſſe; ac ob id exiſtimo ſaluberrimum eſſe ſingulos homines Dei iugo ab ineunte ætate ſe ſponte ſubmittere, vt ſimilia damna præcaueant.

Allegoricè.

Eccleſia poſt infantiam ſuam, in qua miro candore reſplenduit, multis in locis cœpit Deo repugnare; vnde grauiter afflicta eſt: quocirca nihil honeſtius puto quàm ſub Eccleſiaſtica diſciplina diuinæ legis obedientiæ à primis annis aſſueſcere.

Tropologicè.

Profectò bonum eſt homini à pueritia iugum Chriſti ſuaue, & onus leue geſtare.

Expenſio Tropologiæ.

MVlta ſunt ſancti Vatis aſſerta, in quibus ſenſum hiſtoricum allegoricumue à Tropologico ſecernere neceſſe non eſſet, cùm in litterali ſenſu conſilia ad mores

mores expoliendos opportuniſſima producat: vt in præſenti textu perſpici poteſt. Nos tamen accommodatione quadam, quæ lectori prodeſſe valeat, vſi ſumus, vt in canonibus aſſeruimus. Ait ergo; *Bonum eſt viro cùm portauerit iugũ ab adoleſcentia ſua, vel* vt Hebręus habet *in pueritijs ſuis*; quod in omni diſciplina,& ſacra & humana teſtatiſſimum eſt. Aetas quippe prima,quod addiſcit,diutiſſimè ſeruat, iuxta vulgatũ illud:

Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorẽ, Teſta diu. Et permagni intereſt, ætatem teneram bonis moribus imbuere, qui vna cum annis adoleſcant, & firmitatem acquirant: ita vt grandior effecta, inſtar adultæ arboris, ventorum hoc eſt vitiorum impetu non frangatur. Annotandum quàm ſit arcanus modus ille dicendi: *Cum portauerit iugum*, per ea nempe verba facilè Propheta ſignificat naturam hominis iugo indigere, quod Theologicè dictum videtur. Omnino enim exploratum eſt, eam hæreditario Adæ iure, vel potiùs iniuria indomitam, & iugo inimicam eſſe; diuinæq; gratiæ iugo, Deo domitore, ad pietatis opera præſtanda egere: quod S. Auguſtinus in Hypognoſtico ſapienter perpendit, & omnis Eccleſia

Digitized by Google

aduerſus Pelagium catholicè docet. Ineſt autem in pueritiæ vel adoleſcentiæ nomine aliquid arcanum, quod Propheta cogitaſſe videtur aiens: *Bonum eſt viro, cùm portauerit iugum ab adoleſcentia ſua*, quaſi amanter in hunc modum hortaretur: Animaduertite quantum ſit operæ pretium à pueritia Chriſti iugo aſſueſcere. Nimirum paratur mira facilitas, vt corpus ipſum, quod iugum detrectare ſolet, ſpontè illud ſubire diſcat: quemadmodum animantia, quibus placet libertas, ſi recens nata iugo, vel coacta ſubdantur, poſtmodùm iucundo ſpectaculo ſpontè ſe ſubdunt, & feritas ipſa miteſcit. Porrò ars hæc elephantes, leones, vrſos cicurauit, vt boues, iumentaq; multa prætereamus.

IOD.

SEDEBIT ſolitarius, & tacebit: quia leuauit ſuper ſe.

Hiſtoricè.

Quilibet pius Vaſtatæ Ieruſalem Ciuis, Vrbe in ſolitudinem redacta ſolus quietusq; rem totam

tam

tam meditabitur : & ſpem ſuam intimo corde recondens mole tantorum malorum oppreſſus reticebit : quia ex affectu tulit pondus graue communis calamitatis ſuper ſe .

Allegoricè.

Mos filiorum Eccleſiæ vexatæ antiquus eſt, in alta oratione ſolos conquieſcere , ac ſilere : quia vehemens affectus pro Eccleſiæ pace illos coarctat , cùm communia ſponſæ Chriſti mala ſuis humeris impoſuerint.

Tropologicè.

Natus quicumque è ſtirpe Adæ, ſi verè prudens eſſe velit , ſeorſim decretis bonis eget , & tacitus ingemiſcet , cùm peccati oneri humeros ſuppoſuerit .

Expenſio Tropologiæ.

BIfariam textus hic exponi poſſet , primùm de viro illo , qui iugum à pueritia tulit , cuius proprietates propheta hic & in proximis recenſet , deinde vniuersè de quouis homine ſolitudinis ſtudioſo. Quod ad primum ſpectat , *Sedebit ſolitarius & tacebit , quia leuauit ſuper ſe* . Quia , qui à primis annis benè inſtitutus eſt , ſolitudinem ac ſilentium & quæuis alia difficilia, qualia à propheta ſubijciuntur ſpontè quę-

rit, quæ alij malè educati horrere conſueuerunt. Sed ſi de quouis ſolitudini dedito agamus, *Sedebit ſolitarius, & tacebit, quia leuauit ſuper ſe*. quia mala vitæ præſentis animo circunſpiciens, ſedebit, ideſt, quieſcet, & graue pondus, quod natura geſtat humana, contemplans à verbis abſtinebit. Res quippe alto ſilentio digniſſima eſt, ad quam, vt par eſt, expendendam (quod in ſerijs negotijs factitari ſolet). & locum ab hominum commercio ſeiunctum, & tempus opportunum, & arctum ſilentium oportet ſeligere. Exploratum eſt viros negotijs grauioribus cogitandis intentos, ſe ab aliorum conſuetudine ſubducere, & rerum aliarum tractatione nolle interpellari: cùm illud vnum, quod agendum ſuſcepere, totum ſibi hominem vendicet, ac proinde ab alijs omnibus auocet. Ordinis autem ratio habenda eſt: homines quippe, quos amor ſolitudinis non capit, & ſolitudinem & taciturnitatem, tanquam res negotijs mente pertractandis, conſentaneas eligunt: non ſanè ſedentes, ſed ijs abſolutis ſtatim ad hominum conuictum colloquiumq; redituri. Qui verò ſolitarij propriè nuncupantur & ſunt, abdicatis ijs curis vniuerſis, ex profeſſo ſoli ſedent: & hanc

ſortem

ſortem ſuam ſanè dulciſſimam ducunt, vt facto ſæculi diuortio, ad res æternas aſpirent. Horum igitur seriò ſeorſim quieſcentium nota ſilentium eſt: vt oppilatis oſtijs, introrſum ſe totos contrahentes, neruoſiùs in diuina ſe attollant, & Deo ſtrictiùs adhæreant. Si verò quis roget, quænam ſubſit tanti ſilentij cauſa? appoſitè reſpondet propheta: *Quia leuauit ſuper ſe*. L X X. ὅτι ἦρεν ἐφ᾽ ἑαυτῷ. *Quia tulit ſuper ſe*. Scilicet iugum graue, vt S. Ambroſius, & Theodoretus exponunt. Etenim qui ſolitudini deditì ſunt, diuq; humanam conditionem meditantur, facilè perſpiciunt, quæ cæteris hominibus (quamuis naturalia) occulta ſunt: culpæ ſcilicet, ac proinde corporis ſenſuumq; grauiſſima pondera, quibus ab intenta rerum diuinarum contemplatione deprimuntur. Pondera hæc eo ipſo, quòd peccauit, homo quilibet tulit ſuper ſe: ij verò, qui rebus vitæ præſentis immerſi, ſeipſos perfunctoriè introſpiciunt, non vſque adeò hæc omnia, quorum amore tenentur, ſentiunt: ſed qui ea excutere & agiliùs in Deum ferri conſtituunt, atque ad luctæ locum ſoli ſecedunt, oculatiſſimè pondus hoc internoſcunt, & moleſtiſſimè ferunt. Et hæc ſilentij cauſa eſt:

R 4 quip-

quippe non verba, ſed conatus requiritur. Nonnulla manuſcripta habēt: *Leuauit ſe ſuper ſe*. Verùm neque Hebræus, neque LXX. habent illud pronomen *ſe*.

IOD.

PONET in puluere os ſuum, ſi fortè ſit ſpes:

Hiſtoricè.

Verus Ieroſolymitanæ cladis deprecator, ponderi tanto quaſi ſuccumbens procidet, terramq; oſculabitur: ſi fortè illo humilitatis actu ſpes emergat.

Allegoricè.

Perfectus Eccleſiæ cultor malis eius prægrauatus in oratione procumbet, atque ita ſpe libertatis erigetur.

Tropologicè.

Qui ſalutis ſuæ curam exactam gerit, humillimè vt culpæ reus in terram prouolutus, Deum precabitur, vt ſpem diuinæ miſerationis eliciat.

Expenſio Tropologiæ.

EX alta ſui cognitione, quam hæreditaria naturæ humanæ onera perſpicaciter explorata generant, oritur animi demiſſio, ſiue humilitas. Quocirca ſatis aptè ſubiungitur: *Ponet in puluere os ſuum*, quod bifariam explanari poteſt: primùm; vt *Ponet in puluere os ſuum* æquè polleat, ac diceret: Non loquetur ſublimia, & maiora ſe quibus faſtum oſtentet: ſed de puluere, è quo formatus eſt, verba faciet. Deinde exponi poteſt, ita vt *Ponet in puluere os ſuum* tantundem ſit, ac ſi diceret: externa corporis proſtratione, Deum ſupplex orabit. Actus quippe humilitatis externi licèt internis inferiores, in ſchola tamen Chriſti ſunt planè laudatiſſimi. Nam & ipſum exemplar Chriſtus, qui humilitatis imitationem ſingulari præconio nobis commendauit, dùm oraret procumbere, & dùm ageret cum diſcipulis, altiſſimæ humilitatis externa ſigna exhibere conſueuit. Neque doctrina hæc humano generi recentior eſt: vniuerſos enim homines non modò Deo, ſed alijs hominibus dignitate altioribus honorem allaturos, vel ſuppliciter oraturos lux naturalis ad

externa

externa venerationis, ac humilitatis ſigna perurget. Optimo igitur iure ſolitarius ille, qui pondus vel æs alienum, quo grauatur, diu multumq; perpendit, *Ponet in puluere os ſuum*, hoc eſt oſculabitur terram: quæ monachorum culpam ſuam confitentium cæremonia eſt. Nullum enim negotia gerendi, ac fœliciter apud Deum expediendi genus efficacius, & compendioſius, quam ad tanti creditoris pedes procidere, ac libertatem precari: quod Chriſtus & parabolis, & exemplis edocuit. Nobilitatem quippe illam immortali rege dignam proculdubio decet, *Parcere ſubiectis*. Quod verò ſubiungitur: *ſi fortè ſit ſpes* ponderis magnitudinem exaggerat, ſed dubitationem minimè inducit: Eiuſmodi enim voces *fortè*, *forſitan* cùm de diuina miſeratione agitur, nihil infirmant, vt
Pſal. 80. patet ex illo: *Forſitan inimicos eorum humiliaſſem*, præterquàm quòd è textu hoc liquet, à viro pio ſupplici, ad pedes Dei prouoluto, ſpem profectò inſignem concipi debere.

IOD.

DABIT percutienti ſe

ma-

maxillam, ſaturabitur opprobrijs.

Hiſtoricè.

Adeò eſt optabilis Vrbis Sanctæ libertas, vt qui eam rectè æſtimare nouerit, libenter alapas, & opprobria innumera exorandi Dei gratia perlaturus ſit.

Allegoricè.

Bonus Eccleſiaſticæ reformationis æſtimator, pro tam inſigni bono, ſe colaphis & improperijs exponet.

Tropologicè.

Nihil non feret, qui veræ ſalutis cupidus eſt. Et alapis parcbit, & contumelijs, vt peccata redimat, & æternæ vitæ ius acquirat.

Expenſio Tropologiæ.

CErtè diuina lex à mundi legibus (ſi tamen leges appellandæ ſint) longiſſimè diſſita eſt. Nihil enim mundi adoratores iniquiùs, quàm alapas ferunt: immò ferre nequeunt: & pro eiuſmodi probris abolendis, aut cauendis, diuitias, vitam, & animam prodigunt. Hinc duella, factiones, capitale ac immortale odium, quod

quod non exiguam Chriſtianorum quoque principum partem occupauit. At pars alia Dei æſtimatione nobilior, è cuius numero eſt ille ſolitarius tacitus, anteſignanum ſuum Ieſum Chriſtum, cui alapa immanis publicè impacta fuit, fortiter imitata, nullam eius generis iniuriam, vt æs alienum, quod peccando contraxit, diſſoluat, & ius æternitatis acquirat, exhorreſcit. Quin etiam non pertracta ſed ſpontè ſua, *Dabit percutienti ſe maxillam*; vt omnes mundi leges proculcet; & vt nihil ferendum ſuperſit, *Saturabitur opprobrijs*. Non poterat modus dicendi ſignificantior excogitari, ad ſalutis æternæ ſtudium exprimendum, quàm ille, *Saturabitur opprobrijs*. Etenim ſalus æterna, ſi ſemel animo medullitus hæſerit, non modò ad opprobria illata patienter ferenda cor ſtabiliet; verùm quod longè maius eſt, quandam inexplebilem improperiorum appetentiam ingenerabit: qua nihil excelſius, in hoc exilio animis grandibus accidere ſolet. Nam cætera virtutum argumenta leuiora ſunt, ſi cum fame vituperationum, ac ignominiarum, quam nulla ſiniſtra interpretatio, nulla impoſturæ ſuſpicio vitiat, comparentur. Virtus hæc, ſi eò aſcenderit,

rit, vt non tam intuitu ſalutis æternæ, quàm Deo ſoli placendi exerceatur, verè Apoſtolica eſt, quæ animos illos imperiō natos, præ miraculis & mentis exceſſibus exhilarauit, ſicut ſcriptum eſt: *Ibant gaudentes, quoniam digni habiti ſunt, pro nomine Ieſu, contumeliam pati.* *Act.5.*

CAPH.

QVIA non repellet in ſempiternum Dominus.

Hiſtoricè.

Amor Ieruſalem, dulciſſimę videlicet patriæ, ciuem quemque pium ad ferenda mala, ſpe bonorum excitabit: quia non ſemper Chaldaicæ feritati ſubiacebit.

Allegoricè.

Dei repulſa, qua Eccleſiam ob culpas interdum deſerere videtur, non erit æterna.

Tropologicè.

Non erit prolixus agon diuinæ punitionis, qua crimen animæ expiatur.

Ex-

Expenſio Tropologiæ.

VNa è potiſſimis meditationibus, quibus anima ad opprobria, tormentaque fortiter haurienda permoueri ſolet, agonis breuitas, & præmij æternitas eſt, iuxta illud *Momentaneum hoc & leue tribulationis, æternum gloriæ pondus operatur in cœlis* æternum momentaneo, ſed leui immenſum pondus oppoſuit. Et profectò meditatio dulciſſima eſt: *Non repellet in ſempiternum Dominus.* Quid enim animæ cruciatum ſempiternum, quem commeruit, cogitanti delectabilius nuntiari poſſit, quàm clementiſſimum Deum, exacta modica vexatione, ad culpam expiandam illata, parcere; tartari reatu relaxato decreuiſſe? Quod ſi præter hæc, propenſione infinita, eiſdem pœnis, quas irrogat, ius multiplex ad præmia perpetuò duratura indulget; quid obſecro, maius aut optabilius homini poſſit accidere? Modus autem ille dicendi. *Non repellet in ſempiternum Dominus,* tantundem ualet, ac ſi manifeſtiùs in hæc verba exprimeretur: Dominus eſt ſanè, qui omnipotenti dominatu animam poſſet æterno patibulo torquendam tradere. At non adeò imperioſè agere voluit, ſed humanæ

2. Cor. 4.

manæ conditioni Maieſtatem attemperauit: vt in ampliſſimo eius imperio nihil clementia maius, luculentiuſue ſplenderet.

CAPH.

QVIA ſi abiecit, & miſerebitur ſecundùm multitudinem miſericordiarum ſuarum.

Hiſtoricè.

Nimirum ſi iratus Vrbem ſanctam euerti à Chaldæis permiſit; miſericordiæ memor illam inſtaurabit.

Allegoricè.

Afflixit ſanè Deus iuſtus Eccleſiam; Verùm miſericors eam ſolabitur.

Tropologicè.

Animam culpa deformem iuſtitiæ ardore proiecit; at gratiæ diuinæ formam, & ſolatium reſipiſcenti clemens indulgebit,

Expenſio Tropologiæ.

PRoximè dictum eſt: *Non repellet in ſempiternum*, modò miſericordiæ præconium

nium augetur per hæc verba : *Si abiecit, & miſerebitur*, ac ſi apertiùs propheta diceret : ſapientiſſimus Deus vitam mortalem hanc, quodam velut miſeriæ, & ſolatij antitheto contexuit: vt neque aduerſitas prolixa deprimeret, neque proſperitas diuturna ſuſtolleret. Vita tempori obnoxia eſt : & quemadmodum alternis lucis & tenebrarum, diei nempe ac noctis vicibus tempus diſcreuit ; ita fauore ac repulſa texturam vitæ connexuit. Intereſt autem plurimùm arcanum noſſe diſcrimen : quia ijs, quibus propitiari decreuit, breui repulſa ſe ſimulat infenſum ; at miſericordiam non breuem, non exilem, ſed porrò maximam impendit. Nam præter clementiæ ac ſuauitatis ſuæ intercalationem, quæ propria iuſtorum à vexatione vitæ huius recreatio eſt, refundit poſtea infinitam ſuæ bonitatis exuberantiam, quam ſua liberalitate metitur. Et hoc ſignificant verba illa, *Miſerebitur ſecundum multitudinem miſericordiarum ſuarum*. L X X. addunt coniunctionem : *Miſerebitur, & ſecundũ multitudinem miſericordiæ ſuæ*, οἰκτειρήσει καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους αὐτοῦ ac ſi apertiùs ſic enunciarent : *Miſerebitur* certè : & non quouis modo, non vulgariter miſerebitur;

ſed

ſed iuxta menſuram non meriti noſtri, ſed miſericordiæ ſuæ, quam oportet eſſe infinitam. Summorum quippe principum eſt, munera non tam ſupplicantis egeſtate, quàm ſua nobilitate metiri. Et quidem Clementiſſimus Deus in generis humani redemptione ſatis hoc euicit: multò enim plura & maiora contulit, quàm noſtra poſtularet egeſtas.

CAPH.

NON enim humiliauit ex corde ſuo, & abiecit filios hominum.

Hiſtoricè.

Etenim Hebræos ſibi chariſſimos diuina bonitas, non ex ingenio ſuo, ſed quaſi peccatis coacta Babyloni ſubiecit.

Allegoricè.

Exploratum eſt, Chriſtum Eccleſiam, quam condidit, ſibiq; deſpondit, tot calamitatibus non ex animi ſui motu, ſed ad peccatorum purgationem afflixiſſe.

Tropologicè.

Non ex Dei corde ſanè dulciſſimo, ſed ex

peccato, Dei repulſa, vilitas, & opprobria hominum orta ſunt.

Expenſio Tropologiæ.

SVbeſt ratio profectò efficaciſſima, qua planè conuincitur, breui repulſæ miſericordiam æternam ſuperuenturam. *Non enim humiliauit ex corde ſuo, & abiecit filios hominum*, vel iuxta LXX. *filios viri* υἱοὺς ἀνδρός. Porrò ſiue philoſophicè, ſiue Theologicè dicamus (nihil violentum eſt perpetuum) ècontrario verò, quæ naturalia ſunt, facilè, voluptuosè, ac perſeueranter exercentur. Sic, vſitata ſcripturæ phraſi, teterrima crimina in tertiam, & quartam generationem Deus puniebat: ſed iuxta ſententiam grauiſſima Beatiſſimæ Virginis auctoritate nitentem, *Miſericordia eius à progenie in progenies*. Quia videlicet miſereri naturale, punire (vt more noſtro loquamur) violentum eſt. In verbis autem illis, quæ LXX. & Hebræus habent *filios viri* arcana valdè ineſt ſignificatio prædeſtinatis omnibus appoſitiſſima. Viri nomine, Chriſtus antonomaſticè intelligitur, vt patet ex illo: *Ecce vir oriens nomen eius*. & ex illo *Ecce vir luctabatur* *cum*

Luc. 1

Zach. 6.

Gen. 32.

cum eo vſque mane. Vbi vir ille luctans Chriſti perſonam agebat. Iam verò licèt vir hic ex vniuerſo genere hominum, gratiæ fœcunditate baptizatos omnes genuerit; prædeſtinati tamen filiorum nomen in æternum ſeruaturi, ac hæreditatem filiorum accepturi peculiari ratione eius filij nuncupantur. Hos igitur ſingulari quadam ratione, ex altiſſimo prædeſtinationis myſterio petita, dicitur Ieſus Chriſtus Redemptor noſter, non humiliaſſe, ſiue abieciſſe ex corde, ſiue ex animo ſuo. Habuit enim ab æterno affectum gratuitum erga illos tenerrimum, ac dulciſſimum: quo efficaciter decreuit illos beare, ac regno ſempiterno cumulare. Cuius certè immenſi, ac æterna gratitudine celebrandi beneficij qui in ſeipſis aliqua non leuia indicia deprehendunt, ad æterni amoris incendium, acerrimum calcar habent.

LAMED.

VT contereret ſub pedibus ſuis omnes vinctos terræ.

Hiſtoricè.

Non congruit diuinæ bonitati, vt ciues Ieruſalem vexatos & compeditos ſine culpæ occaſione contereret.

Allegoricè.

Non eſt ſanè ſuauiſſimo Deo, ſed erratis Eccleſiæ tribuendum, vt tot calamitatibus atteratur.

Tropologicè.

Animam ſibi gratam nunquam Deus repuliſſet, vt eam reatu tanto vinctam proculcaret, niſi culpis id illa commeruiſſet.

Expenſio Tropologiæ.

PEndet è proximo textus hic cum duobus ſequentibus, & ſenſus eſt, nullam Deo crudelitatem aſſignandam, ſi ſeuerè puniat, & velut in puluerem redigat hominem: cum ea grauis animaduerſio non ex animo Dei, qui mallet benefacere, ſed ex peccatis hominis orta ſit. Modus autem dicendi vim habet inſignem: *Vt contereret ſub pedibus ſuis*. Profectò id cum anima immortali ad expiationem culpæ, videtur Deus efficere, quod cum mortali corpore efficit. Corpus quippe, quod immortalitate donandum eſt, Deus, in hac

vita

vita calamitoſa proculcari, diſcerpi, ac demum in puluerem verti patitur, puluerem videlicet collecturus, & corpus formoſiſſimum reformaturus. Itá & animam gloria ſempiterna decorandam vehementer affligi, doloribus excruciari, internis conſcientiæ morſibus dilaniari ſinit, vt quæ tanquam in nihilum redacta fuerat, ſumma gloriæ perfectione prouecta ſummam ſtatus illius fœliciſſimi altitudinem, & dulciſſimum decorem acquirat. Aliter exponitur textus hic, vt ſenſus ſit *non abiecit Deus filios hominum, vt eos contereret*, hoc eſt penitus deleret: ſed vt caſtigaret, & correctos meliore ſorte donaret. Quæ interpretatio ideò magis congruit, quia reſpondet tacitæ obiectioni: poſſet enim quis parùm oculatus magnitudinem vindictæ diuinæ quaſi reprehendens obloqui; Ecquis furor iſte in fragilem naturam erumpens? Cui aptè reſpondetur: grauis ſanè vltio eſt, at non conterit: non enim itá Deus animam abiecit, *vt contereret*, immo vt redintegraret. Certè vltionis procellæ, multa pacis tranquillitas ſubibit.

LAMED.

VT declinaret iudicium viri in conſpectu vultus Altiſſimi.

Hiſtoricè.

Profectò non abſque conſilio factum eſt, vt coram ſummo Deo vir ciuis Ieruſalem cauſa caderet, Deo ipſo illi ob peccata in iudicio non propitiante.

Allegoricè.

Non fortuitò ſed ex peccatis accidit, vt Deus Eccleſiæ iudicium declinaret, hoc eſt in iudicio minimè faueret. Cauſa quippe acta eſt coram Deo altiſſimo, qui falli nequit.

Tropologicè.

Hominis delicta in ſummi Dei conſpectum poſtulata in cauſa fuere, vt Deus ad miſerendum propenſiſſimus iudicium declinaret, hoc eſt iudicij victoriam denegaret.

Expenſio Tropologiæ.

REpetenda ſunt verba illa textus, *Non humiliauit ex corde ſuo*, & ſubiungenda hæc, *vt declinaret iudicium viri*, Hunc di-

 cendi

cendi modum LXX. videntur apertius reddidiſſe. *Ad declinare faciendum iudicium viri coram facie Altiſſimi*, τοῦ ἐκκλῖναι κρίσιν ἀνδρὸς κατέναντι προσώπου ὑψίστου hoc eſt, non ex animo Dei, ſed ex culpa hominis ortum eſt, vt Deus declinare ſeu cadere faceret iudicium, ſiue ius, quod vir ſe habere putarat, coram tribunali ipſius Dei Altiſſimi. Reddit enim vnicuique ius ſuum; quòd ſi ſecùs agat, argumento eſt, hominem iure carere. Secundò interpretari poſſumus quemadmodum textum proximum expoſuimus: Nempe non eſſe Dei punientis, & hominem ad tempus repellentis mentem cuiuſquam iudicium declinare, hoc eſt alicuius viri iudicium recuſare, quaſi iudicium ad ius cuique viro reddendum exercere detrectet: certè non declinat hoc modo iudicium, aut quemquam iure ſuo ſpoliare cogitat in ſenatu, ſeu iudicio ipſius Altiſſimi, quamuis apud homines aliter fortaſſe putetur. Immo ipſius animus eſt, homini vexato ius æternæ vitæ, quod gratia diuina nititur, poſt breuem agonem, æqua lance rependere. Verba textus, ſi rectè componantur, ſatis per ſe patent. *Non humiliauit ex corde ſuo, & abiecit filios hominum, ita vt declinaret iudi-*

cium viri, ſcilicet quod exercetur in conſpectu Altiſſimi. Quin potius, abiecit ad tempus, vt non declinaret iudicium ſempiternum, quo vexatos liberabit. Poſſet tertiò ſic exponi, Non ex animo Deus ſic abiecit filios hominum, adeòq; grauauit, vt ipſemet Deus declinaret, refugeretue iudicium viri, ideſt, in quo vir aliquis actor eſſe, Deumq; crudelitatis accuſare vellet. Sic enim punit, vt iudicium nullum timeat, cùm ſit inculpatiſſimus, clementerq; non crudeliter plectat, & proinde vincat, cum iudicatur. Explanatio hæc omnium propriiſſima videtur.

LAMED.

VT peruerteret hominem in iudicio ſuo, Dominus ignorauit.

Hiſtoricè.

Certè Deus quaſi rem neſciens non probauit, auctorue fuit ſiniſtræ intentionis, qua Chaldæi ius ſuum Hebræis minimè reddentes, iudicium ſæpè corruperunt.

Alle-

Allegoricè.

Deus velut ignorans ſe geſſit, dum auctor non fuit peruertendi iudicij, quo frequenter ab Ethnicis, & politicis Tyrannis Eccleſia vexata eſt.

Tropologicè.

Ad iudicium peruerſum aduersùs proximum exercendum, nunquam Deus hominem iudicem armauit: ſed velut eius artis ignarus abſtinuit.

Expenſio Tropologiæ.

ET hic quoque textus à verbis illis, *Non abiecit filios hominum* dependet. Quapropter ſic exponendus eſt: non ità Deus abiecit homines, *vt peruerteret*, hoc eſt, damnaret (iuxta ſenſum LXX. interpretum) *hominem* ſcilicet innoxium *in iudicio ſuo*, nempe quo ipſe homo iudicatur. Etenim Deus neque in diuino iudicio, neque apud Iudices mortales damnat hominem inſontem: quin ſe gerit vt rei ignarus, quod attinet ad anſam iniuſtæ damnationis porrigendam. Pro verbis illis, *Dominus ignorauit* LXX. habent *Dominus non dixit*, quaſi planiùs dicerent: tametſi Deus crimina plectere decreuerit, nunquam

tamen

tamen dixit, ſe damnaturum hominem innoxium in iudicio ſuo, nempe cùm ad eius cauſam dijudicandam ventum erit: licèt iuſtos quaſi damnatos in hac mortali vita torqueri, eiſq; in hominum prætorijs ius non reddi permittat. Hic vates ſanctus facilè diſcriminat rectum ab obliquo: Deus quippe (vt propheta ipſe in ſeipſo expertus fuit) homines, quò iuſtiores ſunt, grauiùs premit, & anxietatibus exercet; & tamen quod ad iniquum ſceleſtorum hominum iuſtos vexantium affectum, & quicquid ibi culpæ latet, attinet, ità ſe gerit, ac ſi rem minimè noſſet: quo nihil ſignificantiùs, in controuerſia de concurſu Dei ad actus humanos, afferri potuit, vt pateret, quicquid culpæ in eis ineſt, Deo verti non debere.

MEM.

QVIS eſt iſte, qui dixit, vt fieret, Domino non iubente?

Hiſtoricè.

Etſi verò Deus ex animo ſuo Ieruſalem non afflixerit; quis tamen adeò demens ſit, qui dicat,

eat, tot pœnas ſine Dei permiſſu inflictas à Chaldæis fuiſſe?

Allegoricè.

Ecquis ità deliret, vt mali quicquam Eccleſiæ abſque Dei conſilio aſſerat euenire?

Tropologicè.

Satis perſpectum eſt, licèt non culpæ, pœnæ tamen, auctorem Deum eſſe: quapropter quis vnquam fateatur, pœnas animæ illatas iniuſſu Dei contingere?

Expenſio Tropologiæ.

GRauiſſima certè mala, quæ hucuſque propheta recenſuit, ad pondus, numerumq; peccatoribus illata ſunt. Etſi enim ad animæ expiationem Deus non modò ſceleſtis hominibus iniuſtè agentibus, verùm dæmonibus etiam vtatur; ac proinde multa ibi peccata miſceantur, quæ ſcelerati homines ac dæmones bonam vexationem malum in ſcopum detorquentes admittunt: fatendum tamen omnino eſt, nihil ſeu pœnæ ſeu culpæ contingere abſq; altiſſimo Dei conſilio: qui bona prouidet, efficitq;, mala verò ſic permittit, vt ex eis tanquam ex occaſione bona maiora producat. Quod vel ex Incarnationis myſterio, S. Tho. 3. p. q. 1. art. 3

rio, quod Ada minimè peccante, patratum non fuiſſet, perſpici poteſt. Propter hoc ergo Vates ſanctus excandeſcit in eos, qui exiſtimabant immania ſupplicia, ſine Dei iuſſu, hominibus accidere. Modus autem interrogandi vim habet. *Quis eſt iſte, qui dixit, vt fieret, Domino non iubente?* Hoc eſt, quis adeò deliret, vt dicat fortuitò accidere potuiſſe, vt fierent mala horrenda, quibus anima exercetur? vel ſic: Quis alius præter Deum adeò potens ſit, qui dicat, hoc eſt, iubeat, vt fiat quod hucuſque lamentati ſumus, Deo non iubente? Etenim nemo eſt adeò verbis potens, vt ad eius imperium, res viribus hominum facilè maiores eueniant. Quapropter aſſerendum eſt, omnia hæc Dei iuſſu contingere. Profectò ad arcanum ſenſum hæc veritas plurimum confert: ſi enim anima non ſinat memoria excidere conſilium Dei, quo ſiue proſperitas ſiue aduerſitas temperatur; maior ex bonis gratitudo creabitur, maior ad mala conſtantia ſuppetet.

MEM.

EX ore Altiſſimi non egredientur nec mala, nec bona.

Hiſto-

Hiſtoricè.

Quænam inſania ſit, audacter proferre, Deum malorum ac bonorum, quæ Vrbi ſanctæ contigerunt, curam minimè geſſiſſe?

Allegoricè.

Qualis animi peruerſio ſit, aſſerere eccleſiaſticæ proſperitatis vel aduerſitatis nullam à Deo rationem haberi: quaſi ſponſa Chriſti diuina prouidentia non regeretur?

Tropologicè.

Quouſque dementabitur, qui Deum de anima proſperanda, vel punienda non pronuntiare aſſeuerat?

Expenſio Tropologiæ.

TExtus hic proximi pars eſt: quo Vates ſanctus inuehitur in eos qui diuinam prouidentiam inficiabantur. Vulgatum eſt, quot quamque capitales hoſtes Dei prouidentiam, qua res inferiores adminiſtrat, oppugnauerint. Error profectò naturali luce indigniſſimus, & nocentiſſimus eſt. Indignitas ex eo patet, quòd rerum viciſſitudo, temporum diſcretio, cœlorum conuerſio (vt cæteras mundi partes ſileamus) hominem mentis compotem non ſinunt ità inſanire, vt ſibi perſuadeat,

molem

molem tantam, cuius partes harmonicè, canonicèq; mouentur; caſu euenire, neque ab aliquo principio, ſeu mente omnium præſtantiſſima gubernari. Nocumentum inde liquet, quòd excluſa Dei prouidentia, & proinde ſpe remunerationis, ac ſupplicij timore, homines in vitia, belluarum ritu ſe totos effuderunt, ac turpiſſimè fœdarunt. Porrò ſi quid eſt, quod à Dei prouidentia tolerari non debere videatur, non pœna, ſed culpa eſt: ex qua impunè hominũ arbitrio cõmiſſa, turpiter à multis erratum eſt, inter quos fuiſſet ille, ſi ſeriò dixiſſet:

Eſſe Deos credamne? fidem iurata feſellit.

At hoc patientiæ genus diuina prouidentia ex malis benefaciente dignum eſt. Quocirca fixum ſit, *Ex ore Altiſſimi bona, & mala egredi*, mala inquam pœnæ, vt omnium Theologorum conſenſio eſt. Culpas quoque diuinæ prouidentiæ conſilio permitti, in dubium à nemine ſani capitis reuocari poteſt: quomodo enim ea mala, quorum occaſione, & non aliter nobiliſſima bona Deus patrare decreuit, ſine Dei conſilio, permiſſuq; accidiſſent?

MEM.

MEM.

QVID murmurauit homo viuens; vir pro peccatis ſuis?

Hiſtoricè.

Cum Dei iudicia æqua proculdubio ſint, quomodo vir Ieruſalem ciuis peccati reus, dùm ſancta Vrbs pœnis exercetur, obmurmurat?

Allegoricè.

Cur Eccleſiæ filij, qui grauiter peccauerunt, inter Eccleſiæ flagella impatienter obloquuntur?

Tropologicè.

Quid iuſtarum quærimoniarum ſubſit, ſi homo, qui ob crimen æternis flammis vrendus eſſet, in hac mortali vita, paterna Dei clementia puniatur?

Expenſio Tropologiæ.

INuehi pergit Vates ſanctus in obtrectatores flagella diuinæ vltionis accuſantes: quaſi Deus adeò miſericors, clemensue non ſit, quòd hominem adhuc viuentem

uentem adeò ſeuerè plectat, vt pleriſque humanis æſtimatoribus punitio illa tartarea videatur, quæ ſceleratis hominibus vita functis reddi deberet. Verùm meritò ſuccenſet propheta dicens: *Quid murmurauit homo viuens, vir pro peccatis ſuis?* Tanquam diceret apertius: Profectò hoc detractionis genus turpiſſimum eſt: ſi enim Clementiſſimus Deus homini culpam ſempiterno igne dignam condonauit, & pœnæ pariter æternæ reatum abſoluit, cur obmurmuret, ſi temporalem pœnam ſubire iubeatur, quæ ipſi reo maximè ſalutaris, & honorifica eſt? Ergo ne omnis animi lux extinguenda, & cæca mente aduersùs Dei clementiam ingratiſſimus peccator erigendus eſt? Etenim inficias ire non poſſumus, hominem incogitantia, vel ignoratione diuinæ bonitatis laborantem in horrenda crimina eo ipſo procliuem eſſe. Cùm enim peccati malitiam, Maieſtatisq; diuinæ patientiam nec expendat, neque cogitet; incumbentis pœnæ duntaxat magnitudinem ponderat: quam non cum iniuria Deo irrogata, ſed cum degeneris animi ſui mollitie comparat: & proinde in Deum quaſi rigidum cenſorem nimis impudenter excandeſcit. Sanè ſi murmurandum (quod

humano

humano more cum tantæ Maieſtatis veneratione proferimus) in patremfamilias, eos, qui hora vna laborarunt, cumulatiſſimè remunerantem, non in Iudicem mitiſſimum minùs, quàm iniuria poſtulat, plectentem, ora laxentur: quæ certè obmurmuratio, Euangelica laus, & admiratio eſt. *Matt.* 20.

NVN.

SCRVTEMVR vias noſtras, & quæramus & reuertamur ad Dominum.

Hiſtoricè.

Placeat conſilium meum (ait Ieremias) exploremus opera noſtra, ò ciues Ieruſalem, & ab Idololatriæ ſcelere alijsq; innumeris criminibus ad veri Dei noſtri cultum, & pietatem redeamus.

Allegoricè.

Introſpiciamus affectus noſtros, Eccleſiæ filij: & ad tot malorum molem auertendam, inculpatè Chriſto famulemur.

Tropologicè.

O anima, noſtros actus a quo iudicio perlibremus,

mus, & quæramus vexationis cauſam; abiuratoq; ſcelere, Deum à quo receſſimus, requiramus.

Expenſio Tropologiæ.

ADhortatio hæc ſanctiſsimi Vatis pietate digna eſt. *Scrutemur vias noſtras, & quæramus*, cui annectere poſſumus verſionem LXX. *Inueſtigata eſt via noſtra, & examinata*, quaſi dicerent, à Deo fuiſſe exploratam, & examinatam. Vulgatus verò, Nos inquit *ſcrutemur*; Rectè quidem: ſi enim Deus vias noſtras ſcrutatus eſt, ſupereſt, vt nos quoque ſcrutemur. Hinc quippe iudicij diſcrimen enaſcitur. Cùm enim Deus omnem peccati turpitudinem, omnes flexus, ac reflexus, omnes circumſtantias alto ſcrutinio compererit, longè aliter de nobis, quàm nos ipſi, iudicium fert. Quamobrem punitionem admetitur culpæ, quam perſpicaciſsimè circumſpexit: nos verò culpam minimè ſcrutati, plerumque conquerimur pœnam nimis grauem inferri. Verbum ergo illud *ſcrutemur* non quoduis examen, ſed accuratum, exactum, intimumque ſignificat: quale iniuriæ magnitudo ab offenſa Maieſtate

ſtate, ab offenſoris vilitate, ab ingratitudine, & alijs multis capitibus conflata requirit. Quod verò adiungitur, *& quæramus* intellige vltionis cauſam, hoc eſt culpam. Denique, qui ſcrutinij huius ſcopus eſt, *Reuertamur ad Dominum*, idoneus ordo eſt: Nam cum anima ſe telis vindictæ diuinæ ſauciam intuetur; mox ſe ipſam debet ſcrutari: ſtatim quàm vltioni anſam præbuerit, inquirere: demum ad aſylum, hoc eſt, Deum, quem irritauit, placandum reuerti. Qua in re propheta longè diuerſum mortalium principum ingenium ab immortalis Regis nobilitate demonſtrat. Homines quippe dum Principes ſuos iniuria laceſſunt, omnia primùm mouent, & poſtquàm alios gratia valentes nacti ſunt, eo fauoris clypeo tecti ad placatos iam Principes ingredi audent. Verùm vbi peccator Deum irritauit, pro comperto habet, fores ſibi ſemper patere, vt ipſemet reus, culpa explorata, atque perpenſa, reatu obligatus introeat, & veniam à Rege ad parcendum paratiſſimo reportet. Quapropter fidenter dicendum eſt. *Scrutemur, quæramus, reuertamur*; quo certè conſilio vniuerſi peccatores impendiò egent.

NVN.

LEVEMVS corda noſtra cum manibus ad Dominum in cœlos.

Hiſtoricè.

Non corde tantùm ſed externis quoque legis noſtræ geſtibus Deum pro Ieruſalem pace deprecemur.

Allegoricè.

Et interna cordium erectione, & externa brachiorum extenſione pro Eccleſiæ fœlicitate Deum imploremus.

Tropologicè.

Non modò pro culpæ venia cor in Deum attollamus, verùm & corpus exteriori poſitu cordi coaptemus, & torporem excutiamus.

Expenſio Tropologiæ.

DE cordis erectione ad culpam deprecandam opportuna nullus erat ambigendi, aut conſultandi locus. Externi tamen geſtus qui nec ſemper exercendi, nec verò ſemper excludendi ſunt, poterant in dubium reuocari. Verùm in re omnium gra-

grauiſſima, ac penitiſſimo luctu, quo anima deijcitur, & languet, opus erat, huius excitationis eam admonere. Non enim tantùm, vbi ſolemnis cæremonia publicè indicta eſt, vt illa: *In noctibus extollite manus veſtras in ſancta*. Verùm vbi quis ſine teſtibus orat, ex huiuſmodi geſtu fructum haud modicum ſæpè carpere ſolet. ſtupiditas quoque ſenſuum, quam Dæmon orationis inimicus malis artibus inijcit, & auget, externo quoque conatu excutienda eſt. Quod in debellatione Amalec, & manibus Moſis multo conatu in altum ſublatis perſpectum fuit. Non enim fruſtrà Aaron, & Hur laſſas Moſis manus ſuſtinebant: etſi enim is conatus cordis erectionem à Deo primùm requiſitam ſignificaret: corporis quoque officium, à quo laſſitudo, & tædium procul pelli debent, indicauit. Dicit ergo Propheta: *Leuemus corda noſtra cum manibus ad Dominum in cælos*, ac ſi diceret: ſalutis æternæ cauſa pro qua precamur, tanti profectò ponderis eſt, vt nulla hominis pars vacare, ſed anima, corpusq; totum in orationis opus ardenter incumbere debeant. Negotia ſęcularia totum hominem cum alta Dei obliuione ſibi vendicant: cur vnum illud negotium, quod

Pſal. 133.

Exod. 17.

omnia lucra complectitur, omnes hominis partes non exquirat?

NVN.

NOS iniquè egimus, & ad iracundiam prouocauimus: idcircò tu inexorabilis es.

Hiſtoricè.

Nos Hebræi piaculis noſtris te, ſumme Deus, ad Vrbem noſtram euertendum irritauimus: proptereaq; velut implacabilis exauditione dilata, videris.

Allegoricè.

Turpiter egimus nos Eccleſia filij, & tot noſtra redemptionis beneficijs ingrati te, Clementiſſime Deus, ad vindictam incitauimus: quocirca mirum non eſt, ſi te exorare non facilè poſſimus.

Tropologicè.

Ego anima coniugalis tori violatrix, æquiſſime Deus, nolentem ad iraſcendum laceſſiui: quamobrem æquum eſt, vt, cùm volo ego, tu placari nolle videaris.

Ex-

Expenſio Tropologiæ.

AGit Propheta Vrbis ſanctæ, vel Eccleſiæ, vel hominis cuiuſque perſonam, non modò cùm adhortatur, vt proximè vidimus, verum cùm aliquos pœnitentiam agentes inducit, vt ex hoc textu liquet. Deum ergo ſic ſupplex alloquitur: *Nos iniquè egimus, & ad iracundiam prouocauimus, idcircò tu inexorabilis es*, quaſi anima diceret: Minimè mirum, (Clementiſſime Deus) ſi non facilè parcas, & velut implacabiles iras oſtendas; cùm ego adeò turpiter egerim. Ego tibi vim attuli: nolebas recedere, & ego te repuli: nunc pœnæ proportio eſt, vt rogantem exerceas, & exorari nolle videaris. Deberent ſanè hoc animaduertere homines aliàs minimè fatui, qui cùm per annos plurimos inſpirationes diuinas creberrimas & dulciſſimas repulerint: poſtquam Dei ſuauitate victi reſipiſcere incipiunt; ægrè ferunt ſi ſtatim ac orationi ſe dedunt, non celeriter Deus feſtiuiſſimus ad amplexum accurrat. Et quod peius eſt, palàm conqueruntur, tanquàm eis Deus impoſuerit, qui ad iugum ſuaue leniter vocatos nulla ſuauitate delectet. Mirum eſt quàm enormiter homi-

nes fortaſſe graues & docti errent. Adeòne parùm oculati ſint, vt non animaduertant, ſe millies Deo blandè allicienti reſtitiſſe? Cur modò, quando per id ariditatis exercitium ſua res agitur, non patienter & alacriter ferant, ſe non è veſtigio deliniri? Sanius conſilium eſt illud animi ſtrenui, ac rem benè callentis, *Deus clamabo per diem, & non exaudies, & nocte: & non ad inſipientiam mihi*, hoc eſt, non eſt mihi vertendum inſipientiæ, ſi dies ac noctes clamem, nec exaudiar: mea quippe res agitur, dum exauditio differtur; nobiliores virtutes, altiora merita paro: propterea non ſtatim cauſam obtineo. Verbum illud *Inexorabilis* hyperbolicè accipiendum eſt, vt ex ingenio Dei, & è re ipſa, ac demum ex vulgato ſermone patet; homines quippe, qui ægrè parcunt, implacabiles, inexorabilesue dictitamus. Hoc autem, expenſa Dei bonitate, culpæ grauitatem vehementer exaggerat.

Pſal. 21.

SAMECH.

OPERVISTI in furore, & percuſſiſti nos: occidiſti, nec pepercisti.

Hi-

Hiſtoricè.

Quaſi nubes fulminibus armata Chaldæorum exercitu obruiſti nos Deus, ac interfeciſti: neque miteſcere placuit.

Allegoricè.

Inſtar maris æſtuantis Eccleſiam immiſſo calamitatum diluuio velut obduxiſti. Maxima certè pars à Tyrannorum ac ſectariorum agminibus te vlciſcente, cæſa eſt: neque afflictis ignouiſti.

Tropologicè.

More nimbi ſubitanei me animam infidam pœnis multis operuiſti, lethalibus certè vulneribus petiſti me: neque placuit pœnam relaxare.

Expenſio Tropologiæ.

DOlor inter orandum recrudeſcit: ſtimulus enim ille, quem grauiſſima vexatio reliquit infixum, quoties attingitur, lædit, & animam cruentat. Sic igitur anima inquit: *Operuiſti in furore, & percuſsiſti: occidiſti, nec pepercisti*, conqueſtio eſt, quam propheta in ſuperioribus induxit: quam ſic interpretamur: Peccaui (ait anima) & hinc tu inexorabilis fieri videris: at memineris quàm grauiter me, ac ſeue-

ſeuerè torſeris, vt placeris. Tanquam extemporaneus nimbus furens obruiſti me, ac lethalibus plagis rigidè excruciaſti: quid iam ſuperſit? Ergone ſemper iraſci perges? Profectò ſatis pugnatum eſt: viciſti me: non pepercisti: parce nunc, obſecro te, vt velut à morte reſurgam. Alternè vexare recreareq; tui numinis eſt: neque morienti ſemper inſiſtere: ne precor, culparum momenta velis mathematicè penſitare, vel arithmeticè percurrere. Modus hic precandi planè ſuauis eſt, qui pœnæ modum imponi poſtulat: nam in ſacris alterna ſunt exercitia, vt patet ex illo, *Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ*, & illo, *ſtatuit procellam eius in auram*, & in profanis, vt liquet ex illo.

Pſal. 106.

Si quoties peccãt homines, ſua fulmina mittat
Iuppiter, exiguo tempore inermis erit.
Nunc vbi detonuit, ſtrepituq; exterruit orbem
Purum diſcuſſis aëra reddit aquis.

Sacro igitur ſenſu ſic anima precatur: Terruiſti me: affer ſerenitatem, Clementiſſime Deus.

SAMECH.

OPPOSVISTI nubem tibi

tibi, ne tranſeat oratio.

Hiſtoricè.

Videris, mitiſsime Deus te denſa nube incluſiſſe; ne Iſraeliticæ gentis in Babyloniam abductæ ac pro libertate clamantis in cælos penetret oratio.

Allegoricè.

Quandoq; Deus Clementiſſime Eccleſiam validè clamantem ſic vexationibus exerces; vt interiecta nube atra, preces repellere videaris.

Tropologicè.

Sæpè clamoribus elatis inter agones te, amantiſsime Deus, imploro: & , quia commerui, oſtia cæli oppilaſſe videris, ne vox ad te perferatur.

Expenſio Tropologiæ.

MOdus hic dicendi à Sancto Vate vſurpatus dolori ſignificando opportuniſſimus eſt, *Oppoſuiſti nubem tibi, ne tranſeat oratio*. Inducit Deum iuxta mores humanos agentem. Principes quippe qui facili ingenio ſunt, neque importunas preces ſine conniuentia ferre poſſunt; plerumque

que ne iuſtitiæ vires eneruent, precatores euaſuri, fores occludi iubent, ſeq; in penitiſſimum cubiculum abdunt. Sic Ieremias indicat Deum natura Clementiſſimum, vt iuſtitiæ partes expleret, nube oppoſita voces animæ precantis recuſſiſſe: ne fortè ſi ad ipſum vſque perferrentur, pœnam quam inferre expediebat, relaxaret. In hunc ergo modum anima queritur: Miror mitiſſime Deus aduerſam ſortem meam: quippe quæ te quoque aduerſantem patiar. Vnum inter tot clades remedium orandi ſupererat: & tamen non modò me non exaudis, ſed prudens me non exaudire velle videris: quandoquidem ita te erga me anxiè precantem geris, ac ſi nubem denſam, interieciſſes, ne oratio mea in animum tuum ſanè facilem penetraret. Neſcio, quo pacto, cor molle tuum ſuſpirantem me repellat.

SAMECH.

ERADICATIONEM, & abiectionem poſuiſti me in medio populorum.

Hi-

Hiſtoricè.

Non vaſtata modò, ſed vaſtitas, & abiectio ipſa ego quondam florentiſsima Ieruſalem, à te, ſumme Deus, inter alias Vrbes effecta ſum.

Allegoricè.

Antiquis ſedibus magna ex parte conuulſa, & inter ſectas omnes, ego Chriſti Eccleſia, vltione tua, Deus, nimis deſpecta videor.

Tropologicè.

Tanquam extirpatam, & arentem arborem, & neglectui inter creaturas habitam, ob culpam me Deus abiecisti.

Expenſio Tropologiæ.

PErgit Ieremias malum grande ſub quo anima gemit, exaggerare. Anima, quæ diuinæ gratiæ vita pollet, in Chriſto à quo vitam haurit, radices agit: peccare verò nihil aliud eſt, quàm inde reuelli, quod eradicatio notat. Hinc ortum ducit abiectio, ſiue contemptio. Locum quippe honorificentiſſimum anima, dum peccat, ſua ſponte deſerit, ac proinde iuſta Dei vltione, *In medio populorum*, hoc eſt publicè tanquàm infamis habetur, atque deſpicitur. Dolendum eſt ſanè, animam,

quæ

quæ in Chriſto plantata florum, ac fru-ctuum feraciſſima erat, & amœnitatem immortalem præferebat, culpa extirpatam, nullis iam vſibus aptam, ſed igni duntaxat paſcendo deſtinatam, arentem, ac incredibili deformitate turpem apparere. LXX. Interpretes præcedentem verſum ac huius dimidium ſimul ſic reddiderunt. *Oppoſuiſti nubem tibi propter orationem, ad claudendum mihi oculos, & abijciendum*: ex quo liquet eradicationi, quam Vulgatus habet, oculorum cæcitatem reſpondere. A Chriſto enim, qui lux eſt, eradicari, nihil eſt aliud, quàm excæcari: quæ punitio acerrima eſt; è qua publicus deſpectus animæ cæcè aberrantis exoritur. Notiſſimum eſt peccatores profligatos apud homines (nedum apud Deum) infames eſſe, & à viris ingenuis, ipſis quoque conſanguineis, neque in amicitiam, neque in domicilium ipſum, ob infamiæ contagionem admitti.

PHE.

APERVERVNT ſuper nos os ſuum omnes inimici.

Hi-

Hiſtoricè.

Infœlices nos ciues Ieruſalem, quia Chaldæi, omneſq; alij hoſtes noſtri, ad prædam Vrbis noſtræ vehementer aſpirarunt.

Allegoricè.

Vniuerſi Chriſtianæ Religionis hoſtes in me Chriſti Eccleſiam validè coniurarunt.

Tropologicè.

Tartarus, mundus, ipſaque caro mea, meam animam ore ad morſum velut aperto dilaniare certarunt.

Expenſio Tropologiæ.

VErba hæc ſuperiùs explanauimus, quæ ad feritatem ac rabiem hoſtium animæ ſignificandam ſpectant. Leonum quippe aut Luporum ad prædam anhelantium more in animam feruntur, vt eam ſi fieri poſſit, morſibus lanient. Nemo ſanè vim horum verborum ſatis perſpectam habebit, niſi moleſtiſſimis tentationibus afflictatus fuerit. Incredibile enim in expertis videtur, hoſtes, præſertim internos, tam immaniter animam ipſam, qua viuunt, infeſtare, ac velut in fruſta diſcerpere. At viri ſanctitate clariſsimi rem benè norunt, vt vnus pro millibus Paulus euincit *Cap. 2. ſub Phe.*

uincit

Rom.7 uincit per verba illa, *Infælix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius?* Neque enim hoc dicendi modo Apoſtolus vſus fuiſſet, niſi ſæuiſsimam infeſtationem, quam ferebat, exprimere optaſſet. Deſcriptio certè Prophetæ ad tentationis imaginem repræſentandam appoſita eſt: neque conſilium ſalubrius animæ, quæ infeſtatur, dari poſsit, quàm vt ſe ad certamen hac meditatione comparet. Tentationem ſcilicet, feram quandam truculentiſsimam eſſe, quæ ore diducto ad animam vorandam inſiliat. Sic enim arcanè accipi ſolet, quod Iacob de Ioſeph, cuius necem fratres ſimulauerant, mæſtus extulit: *fera peſsima deuorauit filium meum*. Inuidentia nimirum fratrum illum abſorpſerat: ſic & ouem pauperis (vxorem ſcilicet Vriæ à Nathan figuratè dictam) diuitis, hoc eſt, Dauidis luxuria depauit.

Gen. 37.

2.Reg. 12.

PHE.

FORMIDO & laqueus facta eſt nobis vaticinatio, & contritio.

Hi-

Hiſtoricè.

Prædictio Prophetarum, qua nos Ciues Ieruſalem abuſi ſumus, in timorem, capturam, & vaſtitatem verſa eſt.

Allegoricè.

Prædicatio Doctorum, cui non paruimus, nobis Eccleſiæ filijs formidabilem calamitatem, vincula & deſtructionem inuexit.

Tropologicè.

Diuinis comminationibus non ſuccubui; nunc ego anima culpæ conſcia formidinem æterni ſupplicij peccati laqueum, & inde ortam deſolationem incurri.

Expenſio Tropologiæ.

NImis vſitatum eſt, inſpirationes diuinas, quibus Deus animam ad futura damna præcauenda, prophetico more, inſtruit, non ſuo quidem ingenio, quod eſt bonorum operum feraciſſimum, ſed animæ vitio, in grauiora ſupplicia verti. Prædictio quippe malorum animæ impendentium non poteſt non ingenerare formidinem. Nemo enim quantumuis impudens, audaxq; peccator eſt, qui (modò tartari cruciatum credat) non extimeſcat. Conatur certè ille ſeram reſipiſcentiam,

V ſibi

ſibi polliceri, aut ſi minùs id cogitet, enititur nulla futuræ vitæ ſupplicia meminiſſe: at profectò dum ea credit, & cogitat, ſenſus horrent atque refugiunt. Iam verò ſi concepto timore illo, nihilo ſeciùs inſpirationi, comminationiue diuinæ minimè pareat (quod paſſim accidit), vaticinatio non modò in formidinem, verum & in laqueum, contritionemq; conuertitur. Laqueus certè fit, quo anima irretitur credit enim, neque obtemperat. Contritio verò, hoc eſt afflictio ſiue tortura fit, & in hoc ſanè ſæculo ob aduerſantem conſcientiam, & multò ſeuerior in futuro, vbi anima, cui lux veritatis affulſit, æterna pœnitudine, ac dolore torquebitur.

PHE.

DIVISIONES aquarum deduxit oculus meus in contritione filiæ populi mei.

Hiſtoricè.

Ego Ieremias contemplans Vrbem Sanctam euerſam ex oculis binos lachrymarum riuos effudi.

Alle-

Allegoricè.

Mihi diſpendia ſponſæ Chriſti cogitanti multiplex fletus erupit.

Tropologicè.

Dum animam ſceleris admiſſi non ignaram, tot malis vndiq; atteri cerno, multa diuortia fletus euergo.

Expenſio Tropologiæ.

DVlciſſima certè hæc Ieremiæ lamentatio eſt: fatetur enim ſe non quouis modo fleuiſſe, ob animæ capturam, & vaſtitatem, verùm riuos aquarum effudiſſe. Pro verbo *Diuiſiones* LXX. habent *emiſſiones* ἀφέσεις, vtroque verò dicendi modo, largum lachrymarum imbrem interpretamur. Neque enim calamitas ſumma niſi vberrimo fletu lugeri debuit. Vaſtitas autem illa, quæ templi conflagrationem, domorum euerſionem, & corporum captiuitatem, necenue complectitur, licèt in eo genere, dolore intimo digna ſit; leue tamen quiddam eſt, ſi cum animæ captiuitate, morteq; comparetur. Sanè quidam exul malis corporalibus obſeſſus immenſam ſe lachrymarum materiam habere ratus eſt, dixitque:

 Fixè

Fine carēt lachrymæ, niſi cū ſtupor obſtitit illis:
Et ſimilis morti corpora torpor habet.

Quanto ergo æquius ſit, vt ſine careant lachrymæ, quæ pro animæ captiuitate, morteq́; funduntur. Habent autem arcanum quiddam illa *Diuiſiones aquarum*: ſunt enim quaſi aquarum ſulci, in varias terræ partes ducti, vt ſterilem terram fœcundent. Sic iuſtorum fletus in ſteriles animas aquæductu charitatis infuſus ſterilitatem procul agere ſolet.

AIN.

OCVLVS meus afflictus eſt, nec tacuit, eo quod non eſſet requies.

Hiſtoricè.

Oculi mei (ait Ieremias) flendo Ieroſolymæ caſum læſi ſunt: & lachrymæ ab animi ſenſu erumpentes vim vocis elicuerunt, quòd requies nulla ſubeſſet.

Allegoricè.

Ego præ fletu perenni, qui de malis Eccleſiæ fluit, quaſi luminibus captus ſum: & requie

deſi-

deficiente in lachrymas ſenſum verborum habentes incubui.

Tropologicè.

Luctuoſam eclypſim oculi mei peccata atque ſupplicia animæ deſiendo velut excæcati paſſi ſunt: fletusque vicem ſermonis, requie omni prorſus ablata, geſſit.

Expenſio Tropologiæ.

PRoſequitur fletus magnitudinem Propheta, dicitq; *Oculus meus afflictus eſt*, ſiue (vt LXX. vertunt) *abſorptus eſt*, κατεπόθη. Ipſa quippe largè flendi afflictione oculorum vis extenuatur, & acies hebetatur: abſorberi verò dicuntur oculi ipſa fletus inundatione, quam profundunt. Omnia hæc ex magnitudine mali, quod anima per culpam incurrit, ponderata miram proportionem proculdubiò habent. Exundatio enim culpæ, quæ animam obruit, lachrymarum diluuio extrudenda eſt. Iam verò à magnitudine mali, ſtimuloq; conſcientiæ clamor arcanus, qui tribuitur oculis per lachrymas loquentibus, exortus eſt, vt verba illa ſignificant: *Nec tacuit, eò quòd non eſſet requies*. Stimulus mortis peccatum eſt, hoc eſt, peccatum

V 3 ita

ita animam pungit, & lacerat, vt mortem afferat. Et quidem adhuc in præſenti ſęculo adeò altè infigitur ille ſtimulus, vt mortem ſæpè repetitam amariſſimo ſenſu doloris, & mora prolixa ingerat, poſſitq; altiore ſenſu anima vſurpare illud:

Viuimus, vt nunquam ſenſu careamus amaro,
Et grauior longa ſit mea pœna mora.
Sic inconſumptum Tytij, ſemperq; renaſcens
Non perit, vt poſſit ſæpè perire, iecur.

Sic anima morſibus innumeris conſcientiæ inconſumpta conſumitur: vnde fletus reſolutio, & myſticus oculorum ſermo precesue ducuntur.

AIN.

DONEC reſpiceret, & videret Dominus de cœlis:

Hiſtoricè.

Decreui à luctu minimè deſiſtere, donec Deus Ieruſalem hilari vultu reſpiciat, & inſtauret.

Allegoricè.

Flere nequaquam ceſſabo, quouſque Deus Eccleſiæ vexatæ propitietur.

Tro-

Digitized by Google

Tropologicè.

Perpetim lacbrymabor, donec animam pœnis obuallatam Deus amanter intueatur, ac ſoletur.

Expenſio Tropologiæ.

IN grauiſſimis ærumnis à luctu ceſſandum non eſt, donec ira Clementiſſimi Dei reſideat, & nimbo diſcuſſo, ſerenam cœli faciem exhibeat: quod locupletiſſimus teſtis S. Hieronymus factitabat, ſe lapidis ictibus, ac gemitibus, oculis in cœlum ſublatis, conficiens, donec pax, Dei placati lætus index, rediret. Verba illa, *Donec reſpiceret, & videret Dominus de cœlis,* ſignificare videntur oculos Dei clauſos, vel auerſos, quorum conuerſio, & lætus intuitus poſtulatur. Odit enim Deus culpæ turpitudinem, à qua eleganter dicitur oculos auertere: aſpectus autem placidus miſericordiam infert, vt compendio notauit Regius Vates: *Aſpice in me, &* *Pſal.* (ſtatim) *miſerere mei*, nunc autem miſeri- *118.* cordiam Propheta captat, qua poſſit anima vexata recreari. Hic iure annotandum, quantò prudentiores filij ſæculi filijs lucis ſint: illi enim ad portas Principum

pulſando conſeneſcunt, donec animos parùm pios, ac miſericordes exorent: qui verò de placando Deo, & ſolatio diuino impetrando cogitant, non æquè perſeueranter inſiſtunt. Certè Chriſtus in orationis perſeuerantia prædicanda, & perſuadenda plurimus & eloquentiſſimus fuit:
Luc. 11. &, ſi minùs merito, improbitate tamen pulſandi clementiæ fores aperire docuit; vt homines cæcos, qui rei magnitudinem non aſſequuntur dulciſſimis parabolis erudiret. Porrò generoſos animos decet vo-
Pſal. 131. tum illud, *ſi dedero ſomnum oculis meis, &c. donec inueniam locum Domino*. Verùm de his ſuperiùs actum eſt.

AIN.

OCVLVS meus deprædatus eſt animam meam, in cunctis filiabus Vrbis meæ.

Hiſtoricè.

Ipſe intuitus meus, ait Ieremias, quaſi latro diripuit omne ſolatium meum, dum Iudeæ Vrbes, ſubditas Ieroſolymæ vnà cum metropoli deuaſtatas cernerem.

Alle-

Allegoricè.

Contemplatio oculis notata, malorum grauium, quibus, vnà cum Romana Eccleſia omnium parente, cæteræ Chriſtianorum Regnorum Eccleſiæ tantæ matris filiæ torquentur, animam meam, hoc eſt, vim animæ vitalem, roburq; mæſtiſsimo languore ſuſtulit.

Tropologicè.

Dum mentis oculis grauiter affectis cerno ſuperiorem hominis partem ſimul cum viribus inferioribus, quarum illa moderatrix, & quaſi parens eſt, ob peccatum ſeuerè à Deo tractari; vita ipſa funeſto ſpectaculo eripi, ſiue extingui videtur.

Expenſio Tropologiæ.

NOtum eſt illud: ***Oculi augent dolorem***, quod ſanè ex alto prophetæ ſenſu, quem ſignificanter admodùm pingit, apertè perſpicitur. ***Oculus meus deprædatus eſt animam meam, in cunctis filiabus Vrbis meæ.***

Vrbis appellationem arcano ſermone animæ congruere, vel ex vulgato illo quatuor ſenſuum diſcrimine, ſub nomine Ieruſalem patere poteſt. Senſu quippe Tropologico, ſub eo nomine, à cunctis ſacræ ſcripturæ interpretibus anima intelligitur.

Nunc

Nunc ergo cernens Ieremias luctuoſiſſimum animæ in peccatum prolapſæ ſtatum, omnesq́; illius vires (quas arcanè filias appellat) miſerrimè proſtratas, atque fœdatas ait: *Oculus meus deprædatus eſt animam meam*; hoc eſt, ipſe intuitus adeò funeſti ſpectaculi expoliauit me vita ipſa mea, eripuit mihi animam meam; quod amanter valdè dictum eſt. Si enim (iuxta celeberrimum Philoſophi effatum) Anima potiùs eſt, vbi amat, quàm vbi animat. Profectò amor immenſus, quo Ieremias in animam proximi flagrabat, illum extrorſum agere, ac ſibi eripere debuit, vt anima Vatis extra ſe abducta, proximi animæ grauiter affectæ compatiendo ſociaretur. Sic intuitus rei amatæ amantis animam deprædatur. LXX. ſic vertunt, *Oculus meus racemabit* ἐπιφυλλιεῖ *ſuper animam meam*; quo ſermonis genere lachrymas in lachrymas alias inſtar acinorum vuæ confertim influentes notant: quod procul dubiò ad animæ deprædationem ponderandam pertinere videtur.

SADE.

VENATIONE cepe-
runt

runt me quaſi auem inimici mei gratis.

Hiſtoricè.

Chaldæi velut aucupes me gentem Hebræam elabi, ſiue auolare ſatagentem, obſidionis laquea iniuſtè præfocarunt.

Allegoricè.

Me (Pater æterne) filium tuum, auis more ſupra terrenas cogitationes elatum Iudæi hoſtes mei, ſine cauſa vlla, nocte definita, funibus obligarunt. Similia eorum poſteri corpori meo, hoc eſt, Eccleſiæ intulerunt.

Tropologicè.

Dæmones aucupandi peritiſſimi, tenſo laqueo, me animam incautam nullo iure ſuo irretierunt.

In ſenſu hiſtorico, quæ ſuperſunt ab hoc textu vſq; ad finem capitis huius, tam de ipſo Ieremia, quã de populo Iudaico à Chaldæis capto exponi ſolent: nos de populo interpretati ſumus. In allegorico verò ſenſu, Chriſtum à Ieremia prædictũ intelligimus.

Expenſio Tropologiæ.

HIc S. Propheta ſenſu arcano animam loquentem inducit. Congruit opti-

optimè Dæmonibus calliditate incredibili animam circumuenientibus Venatorum, aucupumue ſolertia. Mille laqueos tendunt, mille technis ſeducunt. Profectò; inter alios aucupum dolos, ille vſitatiſſimus eſt, vt ibi retia tendant, vbi loci amœnitas, & aquæ copia ſimplices auiculas illiciant. Latent illi, & ad viuas capiendas velociſsimè aduolant. Sic vſu venit in aucupio arcano, vt vbi ſubſunt occaſiones oblectamenti, quod ad neceſſaria vitæ opera capiendum videtur; ibi Dæmones argutè ſuas artes exerceant, vt ſpecie licitæ voluptatis, aut commoditatis in turpia quoque facta præcipitent. Norunt hoc homines penè vniuerſi, qui leuiter iocantes, ſibiq; immunitatem in occaſione blandè perſuadentes, cœptæ voluptatis pruritu incitati, verecundiæ cancellos perrumpunt, & in obſcœnitatis voraginem ſe demergunt. Neceſſarius viſus eſt leuis iocus animi gratia candidè ſuſceptus: ſed poſtquàm appetitus incaluit, ac tantundem de temperantiæ diſciplina remiſit, anima celeri motu deorſum acta in laqueum incidit. Quòd ſi Clementiſsimus Deus retia proſpiciens animam præſeruet, inſigne beneficium eſt, pro quo immortales illi

grates agere debet, more Regij Vatis intima gratulatione canentis: *Ipſe liberauit me de laqueo venantium*, ſcilicet ne caperetur, vel, vt captus abſolueretur: vtrumque enim munus eximium eſt: ſed primùm occultius, quod nobis ignaris paſſim impenditur. Quis enim nouit, quoties laqueo præfocatus fuiſſet, niſi occultus benefactor Deus occaſiones amputaſſet? Illud verò *grauis* per ſe planum eſt, nihil enim proprij iuris Dæmones habent ad animam irretiendam: oratorio autem more ius ad puniendum ſeu torquendum ex peccato parare dicuntur. *Pſal. 90.*

SADE.

LAPSA eſt in lacum vita mea, & poſuerunt lapidem ſuper me.

Hiſtoricè.

In Babylonicæ captiuitatis voraginem gens olim Deo chara demerſa ſum: & ne inde emergam, Chaldæorum rex, qui quaſi lapis precibus non emollitur, mihi Præpoſitus eſt.

Alle-

Allegoricè.

Anima mea, inquit, Chriſtus, ad inferos deſcendit: & hoſtes mei, quaſi Victores capta præda exultantes lapidem corpori meo, ſepulto impoſitum munierunt, & obſignarunt; ſimilia quoque in Eccleſia corpore martyribus meis irrogata ſunt.

Tropologicè.

Vita diuinæ gratiæ, qua priùs ego anima viuebam, culpa ſuccedente, quaſi in foueam iniecta, & tumulata eſt, & duritiæ lapidem prauis ſuggeſtionibus mihi Dæmones impoſuerunt.

Expenſio Tropologiæ.

PErgit Vates Sanctus animam dolentem inducere: & videtur venatorum metaphora vti. Nam vt de venatoribus aliquid promamus, quemadmodum de aucupibus protulimus: ſolent illi foueas prę-altas, ſimulato virente ſolo putà perticis tranſuerſis leuiter ſuffulto, contegere, vt fera, quam capere nituntur, illac fortaſſe pererrans inopina mergatur; quale quiddam de elephantis venatione ſcriptores nonnulli tradiderunt. In hunc ergo modum occaſiones peccandi tanquam virentibus

bus herbis obtegere Dæmones aſſueſcunt, vt nihil ibi periculi latere videatur. Sic anima nihil ibi vetitum deprehendens, eò fertur, & incauta exorbetur, vt verba illa ſignificant, *Lapſa eſt in lacum vita mea*, Quod verò additur, *Et poſuerunt lapidem ſuper me*, difficultatem reſurgendi à culpa ſummam oſtendit. Dæmones quippe animam primùm capere, mox captam ſuggeſtionibus, & deſperationis impulſibus obdurare, quod eſt, lapidem imponere adnituntur. Aptiſſima profectò tranſlatio eſt: quid enim infelix homo ageret, qui in altiſſimum puteum lapſus, os putei prægrandi lapide obſtrui animaduerteret? Quem interpellaret? Lux eò non penetrat, voces foras non erumpunt: quid remedij ſupereſt? Porro, quod Lazaro in ſepulchrum *Ioan.* condito, & lapide operto ſuperfuit, hoc 11. eſt, vna Dei Clementia.

SADE.

INVNDAVERVNT aquæ ſuper caput meum: dixi, perij.

Hi-

Hiſtoricè.

Hei mihi populo Iſraelitico ad montium vertices elato, qui exundatione Chaldaica obrutus ſum, dixiq; iam de me actum eſt.

Allegoricè.

Omnes pœnarum fluctus, Pater æterne induxiſti ſuper me. Tandem cruci affixus, & abſorptus dixi: Conſummatum eſt. Et me in hoc genere corpus Eccleſiæ meæ imitatum eſt.

Tropologicè.

Impetus malorum culpam comitantium inſtar aquarum tumentium operuit me, dixiq;: Ego certè interij.

Expenſio Tropologiæ.

ALia & ſanè pulchra ſimilitudine animæ ruinam Vates exprimit. Euenire videlicet ſolet, non modò ſingulari homini, ſed oppidis quoque integris in deuexo loco ad fluminum ripas extructis, vt alluuione ſubitanea obruantur, & nihil aliud quàm voces perturbatorum animorum indices, audiatur: cuiuſmodi ſunt, Væ, Hei, perij, aliæq; perſimiles mortem ſæuientem comitantes. Sic ergo de ſe anima fatetur: *Inundauerunt aquæ ſuper caput meũ:*

dix.

dixi: perij. Multi enim graues tentationum acerrimarum imbres incumbunt, multæ Dæmonum cohortes irrumpunt, multi paſſionum ferocientium motus exultant: quibus omnibus anima vehementer affligitur, & aquarum illarum fluctus ſublimes, tumentes, capitiq; imminentes intuita lamentatur, *perij* abſorpta ſum, L X X. ſic vertunt, *Supereffuſa eſt aqua ſuper caput meum*; quo ſermonis genere aquam non fortuitò excreſcentem, ſed à conſilio immiſſam oſtendunt: quod ad ſenſum arcanum apprimè conducit. Culpam nimirum permiſſu, pœnam decreto Dei accidiſſe fatendum eſt. Videtur certè anima, quæ hic à Propheta deſcribitur, legere *mare magnum*, *& ſpatioſum manibus*, poſtquàm enim à gratiæ firmitate, velut à firmo littore ſoluens ſe mari vaſtiſſimo diſſolutam credidit, nihil conſtans, nihil ſolidum aſſequitur. Congruit illud altiore ſenſu: *Pſal. 103.*

Serò reſpicitur tellus, vbi fune ſoluto
Currit in immenſum panda carina ſalum.
Nauita ſollicitus iam ventos horret iniquos
Et propè tàm lethũ quã propè cernit aquã.

Verùm animæ procella maior eſt, quàm quæ à Poetis repræſentari queat.

COPH.

INVOCAVI nomen tuum Domine de lacu nouiſſimo.

Hiſtoricè.

Quod ſupererat, ego populus captiuus ex vltimis Babyloniæ finibus te, ſumme Deus, liberatorem imploraui.

Allegoricè.

E Limbo inuocaui te Pater æterne.

Tropologicè.

In culpæ profunditatem delapſa ego anima, te Deum, qui ſolus poteras opem ferre, deprecata ſum.

Expenſio Tropologiæ.

SVprema pericula ſtupidam quoque animam ad reſipiſcentiam permouent. Patet enim deſperatis rebus ab vno Deo potentiſſimo poſſe afferri ſalutem. Et quidem diuina ſapientia, dum animam in poſtrema diſcrimina decurrere ſinit, per occultos quaſi meatus id efficit, vt ei ſummus honor, & cultus afferatur. Egregium quippe

quippe diuinæ Maieſtatis encomium eſt, vt cùm creatæ vires rei difficultati manifeſtè concedunt, potentia diuina illuſtri notitia cognoſcatur, & encomio ſummo laudetur. Propterea Ionam, quem præ- *Ionæ*
ſeruare poterat, à bellua immani abſorbe- 2.
ri, Saramq; in Pharaonis aulam induci *Exod.*
paſſus eſt: vt ille corpore incolumi, hæc 2.
illęſo pudore, multis elogijs, diuinam potentiam prædicarent. Hinc poſteritas ediſcit Numen inuocare, nec auxilia debilia requirere: quod omnibus grauiter afflictis apud omnes nationes commune fuiſſe videtur, vt patet ex illo: *eſt.)*

Dij precor, atq; adeò (neq; .n. mihi turba rogãda
Cæſar ades voto maxime diue meo.

Aequiore tamen iure anima veri Dei conſcia in profunditatē culpæ demerſa ſe Deũ oraſſe profitetur. *Inuocaui nomen tuũ Domine de lacu nouiſſimo.* Ac ſi patentiùs diceret: Cùm exploratum mihi foret, ex abyſſo illa, ab alio me non poſſe liberari, te, ſumme Deus, quam potui ardenter, deprecata ſum.

COPH.

VOCEM meam audiſti:

ne auertas aurem tuam à ſingultu meo & clamoribus.

Hiſtoricè.

Exaudire me in aliis calamitatibus, vt in Aegypto, ac in deſerto conſueuiſti: ne, precor, in Babylonica ſeruitute me clamantem derelinquas.

Allegoricè.

Exauditus à te ſum (ait Chriſtus) vt reſurgam: ne precor myſtici corporis mei precibus aures obtures.

Tropologicè.

Experimento didici ego anima in peccatum ſæpè relapſa, nunquam te meam orationem reſpuiſſe: impensè oro, ne modò gementem repellas.

Expenſio Tropologiæ.

NIhil eſt, quod æquè animum erigat, & ad ſperandum conſtabiliat, ac diuinæ miſerationis anteactum experimentum. Hinc anima deſperationis motibus, qui vehementer inſultant, & repetitæ veniæ abuſum obiectant, validè repugnat. Quod enim ad ingenium diuinum ſpectat,

non

non ita cum eo, atque cum mortalibus principibus agendum eſt. Clementia quippe mortalium ſi repetatur, ſibi quodammodo fores occludit, quod ex humanæ conditionis anguſtia proficiſcitur. Subeunt tædia, ſubeunt damna, quibus animi Principum arctantur, ne ſemper, aut ſæpè liberaliter agant. Verùm dulciſſimus Deus, cui tædia damnaue contingere nequeunt, tantùm abeſt, vt repetita miſericordia exaſperetur, vt potiùs inde incredibili amore dulceſcat, & liberaliùs dona ſua profundat. Quin etiam ægerrimè fert, ſibi vllum veniæ modum numerumue præfigi: quod ſatis luculenter Petro ſignificauit, modum, numerumq; per illa verba: *Septuagies ſeptics* immenſis benefaciendi deſiderijs excludens. Hanc ergo ſapientiam ſe didiciſſe anima notat aiens: *Vocem meam audiſti: ne auertas aurem tuam à ſingultu meo;* ac ſi planiùs in hunc modum effaretur: Noui certè, mitiſſime Deus, ſuauiſſimum cor tuum, quod ad benefaciendum natiua ſua bonitate mollitur: crebrò dignationem tuam experta ſum, vnde firmiùs ſperare didici: ne igitur præter morem, nunc me in ſuprema calamitate ſuſpirantem reijcias. *Matt. 18.*

X 3 COPH.

COPH.

APPROPINQVASTI in die quando inuocaui te: Dixiſti: Ne timeas.

Hiſtoricè.

Licèt in multis diſcriminibus à me populo tuo abſceſſiſſe videreris, mox tamen ac te orare quouis tempore cœpi, mihi adeſſe, ac ne timerem, hortari viſus es.

Allegoricè.

Die orationi horti deſtinata, cùm me vnigenitum tuum neci proximum quaſi dereliquiſſe videreris; ad clamorem tamen validum meum, Angelo miſſo, auxiliaturus acceſſiſti, ac bono animo eſſe iuſſiſti: quod Eccleſiæ meæ à te quoque Pater præſtitum eſſe ſcio.

Tropologicè.

Recordor ego temporis anteacti cùm mihi ſimiliter afflictæ propinquior fieri viſus es, ac ſpei verba leniter inſpiraſti.

Expenſio Tropologiæ.

PRoſequitur quod cœperat Propheta: per hæc enim verba, miſerationem Dei

Dei peculiariùs commemorat, vt inde ad poſtulandum fiat alacrior. *Appropinquaſti in die quando inuocaui te: dixiſti: Ne timeas:* hoc eſt, videbaris mitiſſime Deus, à me receſſiſſe, & ſtatim ac inuocaui te, accurriſti, ac benè ſperare iuſſiſti. Eleganter profectò diuinos mores Propheta depingit. Non appropinquat, niſi qui aberat: Deus autem qui vbiq; adeſt, abeſſe videtur, cùm minimè fauet & ſolatur: Verùm mox ac oratione pulſatur, accedit, ac roborat. Hinc à Vate Regio epitheto dulciſſimo appellatus eſt, *Adiutor in opportunitatibus in tribulatione.* Et Salomon, illum ſub notis hieroglyphicis; dorcadis ac hinnuli, in Cantico ſuauiſſimè deſcribit; quia vt dorcas viſu pollet, ac ærumnas longè proſpicit, vt hinnulus perniciſſimè ad opitulandum aduolat. Ex hoc Anima ſtruit argumentum: *Si appropinquaſti in die quando inuocaui te: ergo, & modò cum te impenſiùs inuoco appropinquabis*: longiſſimè quippe ab ingenio tuo abfuerunt illi, qui malè argumenta ducebant, aientes: *Percuſſit petram & fluxerunt aquæ, & torrentes inundauerunt. Nunquid & panem poterit dare?* Dicendum erat: Ergo panem non modò poterit dare, ſed dabit. Argumentum,

Pſal. 9.

Cant. 2.

Pſal. 77.

quod Anima ſubſtruit, à miſericordia ducitur, ac propterea in arcano ſermone, firmum eſt.

RES.

IVDICASTI Domine cauſam Animæ meæ, Redemptor vitæ meæ?

Hiſtoricè.

Benè memini ego populus Hebræus, in antiquis bellorum congreſſibus, te, mi Redemptor, certaminis ſpectatorem, pro me aduerſùs Aegyptios, & Chananæos, alioſq; populos tuliſſe ſententiam.

Allegoricè.

In vita meæ inculpatiſſimæ proceſſu ſæpè, Pater ac Redemptor, aduerſùs Principes, ac Phariſæos cauſam meam probaſti, ac victoriæ au ctor fuiſti.

Tropologicè.

Propugnaſti non ſemel cauſam meam, Ieſu Chriſte Redemptor æternæ vitæ meæ, quæ ſine te perierat.

Expenſio Tropologiæ.

IDem, quod proximè propoſuit argumentum, alio dicendi genere repetit. *Iudicaſti Domine cauſam Animæ meæ Redemptor vitæ meæ*: Hoc eſt; non in conflictibus tantùm, ſed in alijs multis ærumnis propitiè iudicaſti cauſam meam, & ab illis, qui actores nimium infeſti erant, me redemiſti: nunc ergo opus, quod clementiæ tuæ natiuum eſt, ne prætermittas. Magnum profectò momentum habent verba illa, *Redemptor vitæ meæ*. Hoc quippe munus, officiumue adeò Ieſu Chriſti Redemptoris noſtri proprium eſt, vt illud neque obliuiſci, neque languidè præſtare poſſit. Nam præter eam diuinæ bonitatis ſuę propenſionem, ex qua, licèt Incarnationis opus minimè patraſſet, Redemptor appellari poſſet, eiusq; muneris partes perfectiùs, quàm dici queat, expleret; nouo ſpei fomento naturam noſtram eò aſſumpſit, vt redemptionis opus copioſiùs, quàm homines optare poſſent, abſolueret: quod ad ſpem veniæ quantumuis enormium criminum concipiendam plurimùm valet. Voces autem illæ duæ, *Iudicaſti, & Redemptor*, mirum concentum reddunt; ſi enim ipſe-

ipſemet Redemptor eſt Iudex, vel ordine inuerſo, ipſemet Iudex eſt Redemptor, quis non videat, reum hominem in ipſomet Iudice ſingulare habere patrocinium, ſingulare ſpei firmamentum? Veritatem hanc penitiſſimo ſenſu Iob expendiſſe videtur,
Iob 7. per illa verba: *Peccaui: quid faciam tibi ò cuſtos hominum?* Peccator reus eſt ad cuſtodem ſuum pro tribunali ſedentem delatus. Certè ſi Iudex, hominis cuſtos eſt, firmiter homo ſperare valebit.

RES.

VIDISTI Domine iniquitatem illorum aduerſum me, iudica iudicium meum.

Hiſtoricè.

Facilè profectò perſpexiſti, Deus, quàm immaniter me populum tuum Chaldæi debellauerint; fer ſententiam pro me.

Allegoricè.

Non te latet, Pater mi, Iudaica perfidia nomini Chriſtiano à me orto infeſtiſſima, clarifica filium tuum.

Tropo-

Tropologicè.

Exploratum eſt tibi Clementiſſime Deus, quàm crudeliter me Dæmones animam à te redemptam inuadant: tuere me.

Expenſio Tropologiæ.

ANima hic palam ſuam defenſionem, ſiue patrocinium expoſcit. Ratio verò quam profert, iniquitas dæmonum eſt. Siue enim ſæuiſſimi hoſtes animam ad peccatum extimulantes, ſiue pro culpa torquentes cogitentur, iniuſtè proculdubiò agunt, tametſi anima iuſtè patiatur. Ea eſt enim animorum illorum peruerſitas, vt dum animam circumſiſtunt, vel excruciant, nihil aliud, quàm Dei ſimilitudinem abolere moliantur: quicquid enim attentant, erga Animam præſertim, quam Deo cordi eſſe conſpiciunt, non tam ipſius animæ interitum (licèt is quoque placeat) quàm Dei iniuriam exquirunt. Ex hoc Anima quantumuis peccauerit, iuſtam quærimoniarum cauſam adepta, dæmones ad iudicium poſtulat, vt ab iniqua vexatione redimatur, & Dei gloria vindicetur. Nullam igitur excuſationem ſceleris admiſſi producit: ſed ſcelus quod eius hoſtes,

vltione

vltione nefariè abutentes, committunt, argutè profert, vt ex eo, ad veniam impetrandam, ſibi gradum faciat. Vexatio nimirum acuit intellectum, & ad rationes inueniendas, diſponendas, & exornandas mirificè confert. *Vidiſti (ait) Domine iniquitatem illorum aduerſum me.* Imaginem ſcilicet tuam, cui dæmones propterea crudeliter aduerſantur: *Iudica iudicium meum,* ideſt circumſpice omnia æquiſſime Iudex, & quemadmodum me ob culpam cædis, ità ob iniquitatem hoſtium defende.

Eſaia 28.

RES.

VIDISTI omnem furorem, vniuerſas cogitationes eorum aduersùm me.

Hiſtoricè.

Feritas Chaldæorum, & cogitationes iniquæ in me tibi Deus perſpecta ſunt.

Allegoricè.

Satis conſideraſti Pater Iudaicam rabiem, & coniurationem in me.

Tro-

Tropologicè.

Furor Dæmonum, & conatus ad nocendum mihi, te, Deus, minimè fugit.

Expenſio Tropologiæ.

PRoximè dixit Anima: ***Iudica iudicium meum***, quod expetiuit, vt ab hoſtibus liberaretur. Nunc rationes alias afferre pergit, ob quas deceat eam in libertatem aſſeri. Duas autem hoc in textu notat, alteramq; à furore, alteram à ſecretis cogitationibus ducit. Et quidem, quod ad furorem attinet, Immodicus certè, ac præceps eſt, & ſignificatum nominis explet. Niſi enim ſcriptura ſacra, & Patres rabiem, qua dæmones in Animam agitantur, inſultus, preſſuras, inſaniamque deſcripſiſſent, incredibilis profectò tanta immanitas foret. Cuius pars aliqua diuino conſilio in Energumenis repræſentatur, vt ex corporibus tàm dirè vexatis, ad animæ torturas, vtcumque animus aſſurgat. Verùm ratio ſecunda quam profert anima per illa verba, *Vniuerſas cogitationes eorum*, appoſitiſſima eſt. Valet quippe tantundem ac ſi diceret: Furorem certè tartareum, clementiſſime Deus, probè noſti: ſed

ſed & ego à tormentis, quæ patior, ex parte dignoſco : at cogitationes illas malitia, doloq; immenſo grauidas, quas ego introſpicere nequeo, tu ſolus perſpectas habes: ac proinde, quàm ſit æquum, capitales inimicos ſalutis meæ à te Saluatore plecti, iudices velim. Profectò multò grauiora cogitant, quàm efficiunt : peiùs deſæuirent, ſi valerent.

SIN.

AVDISTI opprobrium eorum Domine, omnes cogitationes eorum aduerſum me.

Hiſtoricè.

Rectè noſti Babylonici exercitus blaſphemias, & cogitatus perdendi me.

Allegoricè.

Pater quàm obſtinatè mihi Hebræi improperent, & indignè de me ſentiant, apertè cognouiſti.

Tropologicè.

Audiſti Deus, quàm contumelioſè mihi dæmones tuam redemptionem exprobrent, ac de me in tartarum pertrahenda cogitent.

Ex-

Expenſio Tropologiæ.

DOlor eadem ſæpè reſumit: Nunc dixit, *Vidiſti vniuerſas cogitationes eorum aduerſum me*, quas malitia prægnantes interpretati ſumus. Hic illa verba, *Opprobrium eorum Domine*, explananda occurrunt. *Opprobrium* allegat, quod ſcilicet ipſi Dæmones animæ inferunt. Obloquuntur enim, & inſultant, in Deumq; captæ Animæ cauſa horribiles blaſphemias iactant. Impetus enim ille, quo feruntur in Deum, quàm poteſt, ſe in animam vehementer effundit: at cùm ſitis illa nocendi, Deoq; aduerſandi expleri non poſſit, occaſione illa nocendi magis irritatur. Cùm verò Deo vim afferre nequeat, verba ſaltem impudentiſsima euomit; quæ animus audire horret. Hic verò modus loquendi annotandus eſt: in proximo quippe textu dixit: *Vidiſti vniuerſas cogitationes*. Hic verò *Audiſti vniuerſas cogitationes*: quæ duo minimè cohærere videntur. At enim mirificè conſentiunt: cogitationes enim dæmonum, verba mentis ſunt: vix formata videntur, ſiue cernuntur à Deo profunditatem ſpirituum ſcrutante: eademq; eleganter audiri dicuntur, cùm verba ſint per quę

ſpi-

ſpiritus illi ſua ſenſa producunt,ac loquuntur : præterquam quod, oculi aureſq; Dei res vna ſimpliciſsima eſt,qua,quicquid ſenſibus noſtris hauritur, percipit. In ſenſu hiſtorico cogitationes non rectè audiri dicerentur, niſi Chaldæorum, quemadmodum, & aliorum hominum cogitationes quantumuis abditæ, quod ad Deum ſpectat, æquè ac verba, clamorue paterent. Verùm quod ad inſtructionem animæ plurimum conducit ex hoc textu ingens diuinæ iuſtitiæ timor peccatoribus,ingens ſpei, ac ſolatij fomentum inſontibus hauritur. Pingitur quippe Deus tanquam Iudex æquiſsimus, qui audit non modò verba in iudicium poſtulata, ſed cogitationes, vt ſcilicet plectat malè cogitantes, quamuis in actum minimè proruperint, & propitietur innoxijs, ex hoc ipſo capite, quòd cogitationes iniuſtæ eis aduerſentur.

SIN.

LABIA inſurgentium mihi: & meditationes eorum aduersùm me tota die.

Hi-

Hiſtoricè.

Noſti, Deus, Chaldæos mihi obloquentes, & necem meam iugiter meditantes.

Allegoricè.

Calles profectò, Pater, Iudæorum animos, oraq; mihi aduerſantia, ſanè ad obſcurandam veritatem meam, dies totos exercentur.

Tropologicè.

Benè eſt, clementiſſime Deus, verba quibus ſe Dæmones iactant, & cogitationes in me perenniter atroces ipſe pernoſcas.

Expenſio Tropologiæ.

TExtus hic noua expenſione non eget, cùm ſenſum eundem cum proximo iam expoſito reddat. *Labia inſurgentium*, verba figuratè notant: *Meditationes*, idem quod cogitationes indicant. Hic hoſtes inſurgentes quòd ad prælia ſpectat, meditantes, quod ad nocendi libidinem attinet, pinguntur. Duo tamen hic annotanda ſunt, vnum, quod ad repetitionem vocum illarum, *Aduerſum me* attinet; quater quippe in his quatuor textibus voces illas reſumpſit, vt oppugnationem ſæuiſſimam notet. Alterum notatu dignum voces illæ ſunt *tota die*, quaſi dæmones nihil aliud co-

gitent, vel profiteantur quàm nocendi artem, qua dies ac noctes exercentur. Quod planè veriſſimum eſt: perenni enim ſtudio animam perdendi flagrant, & modo technas, timores, gaudia, & quicquid ad nocendum conferre poteſt, iugiter meditantur.

SIN.

SESSIONEM eorum, & reſurrectionem eorum vide, ego ſum pſalmus eorum.

Hiſtoricè.

Expende ſumme Deus Chaldaici exercitus inſidias, quomodo inuadat, reſideat, ad prælium reſurgat. Ego certè populus tuus in eius locum infœliciter ceſſi.

Allegoricè.

Vide, Pater, quouſque populus Iudaicus in me vnigenitum tuum malè affectus fuerit: ſiue enim ſedeat, ſiue ſurgat, ſiue aliud agat, me ſemper irridet.

Tropologicè.

Seſſio Dæmonum ad conſilia, & conſpiratio ad prælia tibi Deus improbetur. Ego anima

ma à te redempta, & ab eis capta perpetim deridеor.

Expenſio Tropologiæ.

ET hic textus nihil interpretamenti requirit: Nam verba illa, *Ego ſum pſalmus eorum* ſuperiùs explanauimus: illa verò *Seſsionem & reſurrectionem*, nihil niſi modos humanis ſimiles adumbrant. Quemadmodum enim iuxta diſciplinam militarem ineuntur conſilia, & ad conſultandum ſedetur: deinde ad inuadendum ſurgitur: ſic hoſtes tartarei, modò inter ſe conferunt, & quaſi ſeſſiones habent: modò ad mala conſilia exequenda, quaſi efferati leónes exurgunt, vel exiliunt. Multifariam quippe Propheta Dæmonum rabiem deſcribere ſtuduit. Poteſt quoque ſeſſio hæc Dæmonum de anima perdenda conſultantium, Eccleſiaſticis Synodorum ſeſſionibus, vbi de animarum ſalute agitur, opponi; omninò quippe certum eſt conciliabula à generis humani hoſtibus & ab Eccleſia malignantium haberi, vt cùm ſalutis humanæ promotoribus aperto bello cōcertent. Seſſiones nimirum celebrant per ſeipſos, ac per homines ſceleratos admini-

ſtros ſuos, quibus Propheta Regius ſe minimè interfuturum ſtatuit, ſicut ſcriptum
Pſal. 25. eſt: *Odiui Eccleſiam malignantium, & cum impijs non ſedebo.*

THAV.

REDDES eis vicem Domine, iuxta opera manuum ſuarum.

Hiſtoricè.

Iuſtus cùm ſis, Deus, inſolentibus victoria Chaldæis vicem aduerſam rependes, vt & ipſi vincantur. Hic ſanè operum tuorum mirus ordo eſt.

Allegoricè.

Iudæos tàm in me obduratos, Pater, pro culpæ modo ſeuere punies. Iuſtitiæ quippe opera decent te.

Tropologicè.

Sæuiunt in me Dæmones, at verò te, Deus, iudicante, plectentur: nam iniuſtos oppreſſores punire conſueuiſti.

Ex-

Digitized by Google

Expenſio Tropologiæ.

TExtus hic quemadmodum, & duo proximi explanationem non requirit. Patet quippe Dæmones iuxta malitiam pœnas daturos, quicquid modò delirent, & prædis hominum glorientur. Etenim quò plures cæperint, pluribus nocuerint, eò acriores cruciatus ſempiterno carcere ferent. Vim habet modus ille dicendi, *Iuxta opera manuum ſuarum*; hoc eſt, ad menſuram pœnæ, quam proprijs manibus operati ſunt. Exploratum eſt enim & dęmones, & homines flagitioſos dum peccant, proprijs laboribus, & quaſi manibus ſuis vindictæ dolores ſibi conflare: quod ſapienter admodum Eliphaz Themanites expreſſit, in hæc verba: *Quin potiùs vidi eos, qui operantur iniquitatem, & ſeminant dolores & metunt eos, flante Deo periiſſe.* Iob 4. Etenim tantundem eſt operari iniquitatem, ac ſeminare dolores: tunc autem dæmon, & ſceleſti homines metunt eos, cùm Deus eis vicem reddit, vt à Ieremia hoc textu prædicitur.

THAV.

DABIS eis ſcutum cordis laborem tuum.

Hiſtoricè.

Obduci ſines callum cordibus Chaldæorum, vt obdurati more Pharaonis occumbant.

Allegoricè.

Hebræos, qui mihi ſemper inſultant, exceptis reliquijs, Pater, perfidia ſua obſtinatos relinques; qui eſt horribilis ſanè labor à te permiſſus.

Tropologicè.

Aequiſsime Deus, pro damnis quæ mihi intulerunt dæmones, ſcuto cordis, hoc eſt, obſtinationis callo ſempiterno obduratos (quæ vltio tua eſt) iure relinques.

Expenſio Tropologiæ.

PRoſpiciens anima infœliciſſimam dæmonum, à quibus torquetur, ſortem, quodammodo ſe ipſam ſolatur. Ait ergo: *Dabis eis ſcutum cordis laborem tuum*, quo ſermonis genere ab humana eloquentia remotiſſimo ſupremam damnatorum calamitatem

mitatem notat, obſtinationem ſcilicet, quæ ſatis eleganter ſcutum, calluſue cordis appellatur. Eſt ad rem dæmonis admiranda deſcriptio, quam Deus apud Iob protulit ſic inter alia, dicens: *Corpus illius, quaſi ſcuta fuſilia, compactum ſquamis ſe prementibus. Vna vni coniungitur, & ne ſpiraculum quidem incedit per eas* quibus ſanè tranſlationibus obduratum Dæmonis cor graphicè depinxit: quæ miſerrima hoſtis illius conditio eſt. Illud ergo quod anima refert: *Dabis eis ſcutum cordis* perinde eſt ac ſi diceret: ſæuiant in me tartarei hoſtes, & quicquid permittitur, attentent: peior quippe illorum, quàm mea ſors eſt. Ego non obdurui: patior quæ mihi magno ſunt emolumento, dùm ex ijs reſipiſcere diſco. At non ſic propitiaberis eis, ſumme Deus; ſines eos obdureſcere, ac æternæ obſtinationis callo corda illa fera obſepiri. Hic poſtremus labor tuus, hoc eſt, à te æquiſsimo Iudice permiſſus, vt inimici mei mihi æternæ mercedis occaſionem temporali vexatione præbeant, obſtinatis verò cordibus ſuis duriores callos obducant. Poſſunt etiam verba illa: *Callum cordis eorum* aliter explanari cum Hebræo, qui habet, *Tegumentum cordis*, quo ſignifi- *Iob.41*

cat fore, vt mala conſilia quæ corde celant, Deus reprimat, tegat, vel claudat, ne in opus proferantur: quod fiet Deo tegumentum, ſiue operimentum, ſiue clauſtrum cordibus illis imponente, ne licenter ad nocendum erumpant. Pro verbis vulgatæ: *Laborem tuum* Hebræus habet, *Imprecationem tuam*; hoc eſt maledictionem tuam, quæ cuiuſmodi ſit, è proximis ac vltimis huius capitis verbis euceſcit.

THAV.

PERSEQVERIS in furore, & conteres eos ſub cœlis Domine.

Hiſtoricè.

Non ſemper Babylonicam ſuperbiam feres Deus: ſed nationem proteruam è faſtu ſuo potentiſsimus inſecutor ac debellator exturbabis.

Allegoricè.

Iudæos mihi infeſtos, Pater, gentem ſcilicet ingratam perſequeris, ac è terrarum orbe, illorum perfidiam profligabis.

Tropologicè.

Dæmones aerem hunc obſidentes, meq; ferociter

citer impugnantes, Deus, in tartarum denique detrudes.

Expenſio Tropologiæ.

IMprecatio, ſiue maledictio Dei, qua dæmones animam vexantes abiget, qualis ſit, ex his verbis oſtenditur, *Perſequeris in furore, & conteres eos ſub cœlis Domine;* ac ſi apertiùs anima diceret: Modò illi ad nocendum terra mariq; vagantur, & omne genus hominum perdere annituntur: at eos vltrix ira manet: decreta enim vniuerſalis Iudicij die, tu Rex potentiſſime, perſequeris, & capies illos, & in lacum tartareum, ex hoc cœlo aereo, vbi, tanquàm volucres rapaces, licenter circumuolant, ad homines impugnandos, anathemate ſempiterno, & horrenda maledictione protrudes. LXX. ſic vertunt, *Abſumes eos de ſub cœlo Domine*; ac ſi Deus, velut ignis vorax eos conſumpturus ſit. Hic eſt acrium impugnationum exitus: quo nihil mœſtius excogitari poteſt.

CA-

CAPVT IIII.

ALEPH.

QVOMODO obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum?

Hiſtoricè.

Vehementer miror ego Ieremias, quomodo templum auri puriſſimi laminis tectum, cui præſidebat Deus, tanquam locus infamis irreuerenter à Chaldeis tractatum, colorq; ille aſpectui gratiſſimus obnubilatus, & lapides pretioſiſſimi, quibus ſancta ſanctorum conſtructa erant, in plateas proiecti ac profanè calcati ſint?

Alle-

Allegoricè.

Extabeſco, dum cogito, qua ratione Eccleſia olim auro obrizo, ſanctitate ſimillima, culparum caligine ſit obducta: ſplendor ille virtutis externe ſe prodens euanuerit: Et viri qui Eccleſiaſticæ hierarchiæ ſacrarium ceu lapides viui componebant, profano more per compita, ad negotia ſęcularia diuagati ſint?

Tropologicè.

Qui factum eſt, vt ſyncerum diuinæ charitatis aurum peccato admiſſo obtenebratum, exemplum vitæ in offenſionem, virtutes quibus Deus Animam quaſi ſacrarium ſuum exornauerat, in multiplices latæ viæ affectus verſæ ſint?

Expenſio Tropologiæ.

IN arcano ſermone diuina charitas, quæ princeps, ac domina virtutum eſt, auro, quod eſt metallorum pretioſiſſimum, aptè ſignificatur: vt patet ex *reclinatorio aureo* ferculi Salomonis in Cantico artificioſè deſcripti. Vbi, quod Chriſto, in Animæ ornatu, quietem conciliat, vt quaſi ſponſus in thalamo quieſcat, *Reclinatorium aureum appellatur*, ad charitatem ſcilicet exprimendam, ſine qua cæteræ virtutes omnes locum tanto Rege dignum *Cāt. 3*

non

non ſatis inſtruerent. Ratio verò ſignificati, à pretio, à ſplendore, & à reliquis auri proprietatibus totidem alias nobiliſſimæ charitatis dotes repręſentantibus petenda eſt. Profectò tam eximia huius auri dignitas, & abſoluta pulchritudo eſt, vt Animam totam prorſus auream, & cœleſti ſtatu ſublimem efficiat. Omnes quippe actus aliàs natura humiles in amoris diuini conſortium erigit; merito, ſplendore, & diuino decore afficit: fœlicitati finitimos reddit: quod (re Theologicè perpenſa) & planum & admirandum eſt. Tota igitur anima tanquam viuum Dei templum auro intrinſecùs tectum concipienda eſt, ita vt ſub auri nomine non modò charitas, ſed anima quoque ipſa arcanè intelligatur. Et tunc admiratio proferenda: *Quomodo obſcuratum eſt aurum?* ac ſi Propheta diceret: Nùm euenire potuit vt Anima tota prorſus aurea culpæ caligine obſcuraretur? Num aurum in terram verti potuit, vt Anima quæ nihil niſi diuinum affectabat, conſilio mutato terrena bona requireret? Ex hoc ſanè lugubri euentu, *Mutatus eſt color optimus*, hoc eſt, exemplum vitæ, quod ab auro illo genitum mirificè ſplendebat, & oculos animoſq; intuentium illu-

illuſtrabat, æternisque deſiderijs incendebat. Luctuoſa mutatio eſt: nihil enim peiùs nocet, quàm Anima, quæ depoſito rerum diuinarum ſtudio; quo cæteros ad pietatem alliciebat, ſe curis ſæcularibus immergit. Turpiter ipſa deformatur, & alijs animos addit, ad pietatem deſerendam, vel ſiniſtrè interpretandam. Hebræus pro verbis illis, *mutatus eſt color optimus* primi verſus ſententiam alio dicendi modo ad energiam repetens, reddit; quomodo mutabitur maſſa auri bona? quaſi diceret: Quomodo fieri poteſt, vt metallum genere ſyncerum adulteretur? Etenim impoſſibile videtur: charitatis quippe aurum probatiſſimum eſt: Charitas diuortij, vel adulterij neſcia eſt: & tamen paſſim hæc maſſa, hoc eſt anima maſſæ poſſeſſu diues mutatur. LXX. reddunt, *Quomodo mutabitur argentum bonum* τὸ ἀργύριον τὸ ἀγαθὸν, quod ad eundem modum exponendum eſt, excepto argenti nomine, quod virtutibus infuſis, ſecundam, poſt charitatem nobilitatem habentibus, & nobilitati argenti, quæ ad aurum proximè accedit, apta proportione reſpondentibus debet attribui. Ex hac ergo auri argentiq; myſtici mutatione, *Diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite*

omnium

omnium platearum, lapides ſanctuarij, & virtutes reliquæ ſtructuram myſticam cùm charitate componentes (vt in paraphraſi dictum eſt) & Animæ partes ſeu potentiæ, in quibus eæ virtutes ſedent, appellari poſſunt. Nunc verò potentiæ Animæ quamdiu virtutibus inſtructæ ſunt, ædificium arcanum, vt lapides viui miro modo componunt: mox autem ac virtutes amittunt, tanquàm profani lapides in medias plateas diſperſi in terram proijciuntur, & funeſtam templi viui deſtructionem oſtentant.

BETH.

FILII Sion inclyti, & amicti auro primo: quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea, opus manuum figuli?

Hiſtoricè.

Quomodo Ciues Ieruſalem, nobilitate inſignes, aureis texturis ornati, nunc à Babylonicis militibus quaſi vaſa fictilia deſpecti, & terræ illiſi ſunt?

Alle-

Allegoricè.

Eccleſiæ filij ſanè nobiles, & veſtibus ſacris auro textis ad ſacras functiones induti, quo pacto deſpectui habentur, ac ſi luti figmenta forent?

Tropologicè.

Obſtupeſco, qua ratione, Anima militantis Eccleſiæ filia, Chriſti charactere in Baptiſmo inſignita, & aurea, vereq; nuptiali diuinæ gratiæ veſte amicta, culpæ ictu quaſi vas fictile fracta fuerit.

Expenſio Tropologiæ.

MOs regum ingenio liberalium eſt, pueros, puellasq; ingenuas pretioſis veſtibus ad Vrbis ſplendorem ornare, quod & infælix Saul obſeruare ſolebat, vt nuntiata eius morte, Dauid in hunc modum dulciſſimè commemorauit: *Filiæ Iſrael, ſuper Saul flete, qui veſtiebat vos coccino in delitijs: qui præbebat ornamenta aurea cultui veſtro.* Iam verò hoc humanitatis, ac liberalitatis genus Chriſtum Regem immortalem potiùs quàm reges mortales decet: proindeq; Animam, non modò tanquàm Vrbis ſanctæ ciuem, verùm ſicut ſponſam in delitijs habitam, pretioſiſſimis veſti- *2. Reg. 1.*

veſtibus, hoc eſt virtutibus exornat: quæ in arcano ſermone purpuræ, byſſi, hyacinthi, & aliarum telarum nominibus multifariam ſignificari ſolent. Et profectò, vt cæteras ſileamus, *auri primi*, hoc eſt puriſſimi, ac ſynceriſſimi veſtem, quæ charitas diuina eſt, qua regis filia Chriſtiq; ſponſa gloriosè ornata incedit, meminiſſe decet. Etenim veſte hac planè regia filia Sión inclyta, hoc eſt, Anima Deo grata illuſtris, ac ſublimis tegebatur: & tanta ei venuſtas ex ea dignitate, inceſſu graui, motuque maieſtatis pleno accedebat, vt Dei oculos oblectaret, animum demulceret: *Quomodo ergo reputata eſt in vas teſteum opus manuum figuli?* Inter vaſa omnia, ea quæ vulgò è terra, argillaue finguntur, poſtremum locum obtinent: & nullo negótio tanquam vilia, terræ illiduntur, aut calcibus, alijsue ictibus perfringuntur. Ad hunc ſanè modum, ſub-repente peccandi libidine, accedenteq; dæmonis ſuggeſtione, pretioſiſſimum Dei ſacrarium eliditur, & conteritur. Pro verbis illis; *Filij Sion inclyti amicti auro primo* LXX. vertunt *Filij Sion inclyti eleuati in auro* ἐπηρμένοι ἐν χρυσίῳ. Verè quippe Anima eleuata in auro illo charitatis, cœlo proximo erat, & ex illa ſublimita-

mitate, rapidiſſimo caſu, non modò in terram, ſed in tartarum deturbata perrumpitur. Imitatur incenſorem culpæ *Satanam quaſi fulgur de cælo cadentem* illa verò antitheſis, *eleuati in auro*, & *reputati in vaſa teſtea*, Vim habet inſignem, ad ſtatum gratiæ excelſiſſimum, & infimam culpæ vilitatem ſignificandam. Poſſunt explanari, ſecundò verba huius textus ex Apoſtolo aiente: *Habemus theſaurum*, hoc eſt, gratiam, *In vaſis fictilibus*, hoc eſt, corporibus terreis. Vt ſenſus ſit: Quomodo filij Dei ſanè inclyti, & aurea diuinæ gratiæ veſte amicti, æſtimati ſunt in vaſa teſtea, quaſi ſola corpora, non Animas immortales cœleſti gratia decoratas habuiſſent. Hæc enim æſtimatio propria peccatorum eſt, qui terrena bona, & ſe totos, ex eo quod in ipſis terrenum eſt, tantummodò cenſent. 2. Cor. 4.

GHIMEL.

SED & lamiæ nudauerunt mammam, lactauerunt catulos ſuos: filia populi mei crudelis quaſi ſtruthio in deſerto.

Z Hiſto-

Hiſtoricè.

Quid dicam? tanta quippe vaſtitatis calamitas Vrbem ſanctam afflixit, vt fame vrgente crudeliores Draconibus mulieres euaſerint. Draconæ videlicet partus ſuos alunt: mulieres verò Ieroſolymitanæ cibum, ſi quem nactæ eſſent, proprijs filijs fame pereuntibus celarunt; ſimiles profectò ſtruthionibus oua ſua in deſertis locis neglecta relinquentibus: vbi & diripi, & proteri, & alijs quoque modis perire queant.

Allegoricè.

Feræ quantumuis immanes catulos ſuos lactant: & Eccleſiæ Paſtores ſtruthionibus perſimiles populos Apoſtolico diuini verbi lacte, & Sacramentorum paſtu non alunt.

Tropologicè.

Ex quo Anima peccauit, venenatis ſerpentibus efferatior effecta eſt. Nam cùm animantes illæ prolem ſuam enutriant; hæc ſuos catulos, hoc eſt ſenſus, cœleſti nutrimento priuauit, & ſtruthij more, neci ſempiternæ expoſitos dereliquit.

Expenſio Tropologiæ.

DE lamijs multa fabuloſa dicuntur. A nonnullis ſtriges, ab alijs Lemures, ab alijs laruæ, ab alijs Empuſæ (quæ

Digitized by Google

omnia poetica commenta ſunt) appellantur. Incertum eſt cuiuſmodi animal ſit.. Lamiæ ab Hebræo, & LXX. Interpretibus dracones, à Symmacho Syrenes appellantur. Certum eſt, crudele aliquod animantis genus à Propheta eo nomine ſignificatum. Atque ità ſenſus eſt, incredibilem eſſe Animæ crudelitatem, quæ *catulos* (hoc eſt) ſenſus ſuos vitali paſtu priuet; cùm animalia quantumuis fera, & venenata id officium ſuis partubus præſtent. Quod profectò veriſſimum eſt: Nam licèt Anima quæ à Deo receſſit, belluarum pabulo ſenſus ſuos vbiq; tentet explere; verè tamen affectum maternum erga illos non gerit, cùm Dei menſa illos abdicet, & non cibo alat, ſed veneno, quod porrigit, interimat.Porrò Syrenum figmentum ad rem eſt. Illæ quippe cantu nautas allicere, vorareq; finguntur, quaſi dulcedine cantus, & ſibi, & fætibus ſuis paſtum acquirant: tanquàm & illæ minùs feræ, ac immanes, quàm Anima, ſint, quòd in alios crudeles, in prolem miſericordes fiant: Anima verò in alios fortaſſe miſericors, in ſeipſam, ſenſusque ſuos truculenta ſit. Quod verò additur: *Filia populi mei crudelis quaſi ſtruthio in deſerto,* planius eſt: Nam animal hoc,

oua in deſertorum arena mira crudelitate, ac ſtupiditate relinquit: vbi temerè à quouis ſiue homine, ſiue animali ſurripi, conteriq; poſſint. Sic anima quæ à Deo defecit, ſenſus proprios quaſi alieni forent, ſine vlla cuſtodia, vbiq; ad peccandi occaſionem exponit: vnde turpiſſimè corrumpuntur, & à quouis fure, per latos licentiæ campos, effrænes abducuntur. Odit ſanè Anima ſenſus ſuos, quos in ſæculi deſerto, vbi rariſsima eſt charitatis habitatio, perire ſinit. Verum eſt quippe oraculum illud: *Qui diligit iniquitatem odit*, (non modò ſenſus) ſed *Animam ſuam*.

Pſal. 10.

DALETH.

ADHAESIT lingua lactentis ad palatum eius in ſiti: paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.

Hiſtoricè.

Mæſtiſſimum certè ſpectaculum mihi exhibitum eſt. Areſcentibus enim matribus infantium linguæ ſine copia lactis exaruerunt. Pueri panem

nem anxiè poſtularunt, neque fuit à quo porrigeretur.

Allegoricè.

Paſtores Eccleſiæ tanquam fontes infœcundi exiccati ſunt; vnde ſiccitas portentoſa Chriſtianorum præſertim lactentium, hoc eſt in Chriſto recenter genitorum orta eſt. Deeſt panis Euchariſticus Animam cœleſti virtute confirmans, quia Sacerdotes aliud agentes paruulis Eccleſiæ filijs flagitantibus, illum, miniſtrare detrectant.

Tropologicè.

Gratiæ Diuinæ humore per culpam abſumpto, Anima, quam Chriſtus lactabat exaruit; ſenſusq; olim interno potui paſtuiq; aſſueti, illum cupiere, neque cœlitus miſſus eſt, vt pœnas peccati luerent. Hinc ſiti, fameq; deficere viſi ſunt.

Expenſio Tropologiæ.

EXploratum eſt in myſtica hominis œconomia, ſenſus paruulos appellari, qui rationis imperio, quaſi parentum iudicio prouidentiaq; reguntur: Inter quos alij alijs teneriores ſunt, vt lacte vel pane alantur. Iam verò cùm Anima diuinis rebus ſeriò ſtudet, è Dei conſuetudine, quam

ſuperiores vires proximè percipiunt, quædam internæ dulcedinis guttæ in ſenſus deſtillant, & quaſi micæ è cœleſti menſa cadunt, quibus illi mirificè delectantur. Potus & eſca eſt, lautaq; profectò menſa, qua paruuli aluntur, & à corporalibus oblectamentis auocantur. Nunc ergo Propheta ſanctus aduerſam illorum ſortem, ac deliquium lamentatur aiens: *Adhæſit lingua lactentis ad palatum in ſiti*, hoc eſt, Anima, cui Deus lac dulciſſimum infundebat, cuius participes ſenſus fierent, peccato admiſſo exaruit: ex quo infœlix mater *paruulis* ſuis hoc eſt ſenſibus, non potuit alimentum internum, cui aſſueuerant, miniſtrare. Incaſſum ſenſus petierunt, hoc eſt expetierunt ſeu cupierunt ſic nutriri, cùm iam non ita indulgenter Deus animam paſceret, vt eius conuiuij conſortes ſenſus effici poſſent. Hinc defectio paruulorum orta eſt. Anima hic lactens, hoc eſt, è Chriſti vberibus, quæ in Salomonis Cantico meliora vino, vnguentiſq; fragrantia dicuntur, lac exugens inducitur: non quia modò ſugat, ſed quia ſuxit. Nunc verò maternis illis blanditijs carens, adeò exareſcere aſſeritur, vt palato lingua adhæreat: quia contigit ei imprecatio illa, quam ci-

ues

ues Ieroſolymitani propè fluuios Babylonis extulerunt; *adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi non meminero tui.* Deum, cœleſtemq́; Ieruſalem obliuioni tradidit, vnde ſiccitas orta eſt. Sermonis autem genus valdè arcanum eſt: notat enim lingua ſiccitate obligata, Animam verba edere non poſſe, quia Dei verbum, hoc eſt Chriſtum repulit. Hinc exiſtit, vt paruulos ſuos ſiue ſenſus paſcere nequeat, quantumuis illi clamitent, atque deficiant. Rectè dicitur panis myſticus frangi, cùm anima ſic quoad Superiorem ſui partem alitur, vt fragmenta quædam modica ſenſibus diſtribuat: qui enim, frangit, totum minimè largitur, ſed partem duntaxat erogat. Sed modò non eſt qui frangat, eo nempe fractionis genere, quo Chriſtus cognoſcitur, ſicut ſcriptum eſt: *Cognouerunt eum in fractione panis.*

Pſal. 136.

Luc. 24.

HE.

QVI veſcebantur voluptuoſè, interierunt in vijs, qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora.

Hiſtoricè.

Optimates Ieruſalem. quibus lauta quotidie menſa inſtruebatur, in medijs plateis fame ingraueſcente extincti ſunt: & qui ſericis veſtibus induebantur, nudi in ſterquilinijs iacuerunt.

Allegoricè.

Væ ſponſæ Chriſti, nam multis in Regnis, vbi eius filij ſumma cum voluptate, verbi Dei, & Sacramentorum menſa pingues erant, præ macie cibiq; ſpiritualis defectu, publica defectione à fide, interierunt. Externi proinde Chriſtianæ religionis actus, quibus quaſi prètioſiſſimis veſtibus ornabantur, deleti ſunt.

Tropologicè.

Lautè ante culpam interni ſolatij paſtu, & externi Sacramenti cibo anima veſcebatur: per culpam vèrò in latis mundi vijs interijt: & veſte nuptiali expoliata turpes carnis voluptates amplexata eſt.

Expenſio Tropologiæ.

PRofectò verum eſt, Animam, quæ Chriſti thalamo excipiebatur, Chriſtiq; menſa vtebatur, voluptuosè veſci ſolitam. Verùm poſtquàm funeſto diuortio ſeparata fuit, more mendici, cui nihil

elee.

eleemoſynæ erogatur, in medijs plateis fame cadentis, cecidit. *Nutriebatur in croceis*, ſiue vt LXX. vertunt, *ſuper coccinea*, ἐπὶ κόκκων. Quia videlicet cocco bis tincto, hoc eſt charitatis veſte geminam amoris in Deum, ac proximum tincturam præ ſe ferente (quæ regiæ dignitatis propria eſt) induebatur: culpæ tamen indignitate eò reiecta eſt, vbi nihil niſi ſtercus, hoc eſt, turpe, fœtidum, ac Deo indignum amplectitur. Etenim hoc calamitatis genus creberrimum eſt: paſſim quippe non ſine dolore cernimus animas paulò ante chriſtianæ perfectionis notis illuſtres, incredibili auiditate, poſita Dei cura, mundi voluptatibus deditiſſimas. Vim habet verbum illud, *amplexati ſunt*, affectumque vehementem alienatæ à Deo animæ, bonaq; terrena ſollicitè inſequentis, oſtendit: quod ſanè mirum eſt. Si enim quicquid Chriſti puritati non congruit, ſtercus eſt, quod Apoſtolus ſenſiſſe videtur in hæc verba: *Omnia arbitror vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaciam*. Profectò totus fere terrarum orbis in ſtercore amplexando plurimum opis, & operæ ponit. Phil.3

VAV.

Digitized by Google

VAV.

ET maior effecta eſt iniquitas filiæ populi mei peccato Sodomorum, quæ ſubuerſa eſt in momento, & non ceperunt in ea manus.

Hiſtoricè.

Et quidem iuſta Dei vindicta eſt: maior quippe culpa Ieruſalem, quàm Sodomiticæ regionis fuit. Et tamen Sodoma igne cœleſti repentè conſumpta ſunt, neque manibus militum opus fuit.

Allegoricè.

Immanius Chriſtianorum, quàm Ethnicorum peccatum eſt, cùm Chriſtiani agnita Chriſti Redemptione, ac ſummis Dei beneficijs abutantur. Et tamen Ethnicos Deus ſubitis maris exundationibus, aut horrendis terræ motibus exorbet.

Tropologicè.

Grauius anima Dei bonitatem experta, quàm innumeræ aliæ, quibus veritas Diuina non affulſit, errauit. Si autem alias Deus ira ſubitanea corripuit, quid illa commeruiſſe credatur?

Ex-

Expenſio Tropologiæ.

NEminem fugit, vniuersè verum eſſe, eos, quos diuina lux myſteriorum fidei, vel rerum diuinarum, quæ peculiari Dei dignationi tribuuntur, conſcios fecit, ſi minimè acquieſcant, acrioribus pœnis obnoxios fieri. Seueriùs quippe punientur degeneres Chriſtiani, quàm Ethnici, Monachi quàm ſæculares, & qui eiuſdem inſtituti cùm ſint, luculentiùs illuminati, peccauerunt. Ad proportionem videlicet Diuini luminis, ac miſericordiæ culpa ingraueſcit, vt hiſtorico patet exẽplo. Ieruſalem ſcripturæ ſacræ, Vatumq; Diuinorum, & oraculorum copia diues, peiùs errauit, quàm Ciuitates Sodomorum, quibus ea lux cœleſtis non tam exuberanter affulſit. Ex quo ſtruitur argumentum. Si Sodomorum infames Vrbes non adeò grauiter peccantes ira Dei flammis immiſſis abſumpſit, ita vt non manus hominum eas caperent, ſed Deus è Cœlo deleret: quid Ieruſalem portentosè ingrata commereat? Ex hoc ad animam ducitur argumentum. Si animas parum illuſtratas plerumq́ue ob culpam repentinus Numinis furor exorbet: Quid animæ

à Deo

à Deo indulgenter habitæ, luce diuina inſigniter perfuſæ contingat? Quid illa non timeat, cùm eo ingratitudinis prodigio Deum vehementer irritauerit? textus ſic conſtruendus eſt, vt ſenſus pateat. *Et maior effecta eſt iniquitas filiæ populi mei, peccato Sodomorum. Quæ* (nempe regio ſiue gens Sodomorum ibi ſubintellecta) *ſubuerſa eſt in momento, & non ceperunt*, ſcilicet prædam *in ea, manus* videlicet hominum LXX. interpretes, ſic reddunt primam verſus partem. *Et magnificata eſt iniquitas filiæ populi mei, ſuper iniquitatem Sodomorum, quæ* ſcilicet iniquitas *ſubuerſa eſt quaſi repente.* Exemplum ſanè formidine plenum eſt.

ZAIN.

CANDIDIORES Nazaræi eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro pulchriores.

Hiſtoricè.

Heù me, ſtatus rerum longè immutatus eſt. Nazaræi, hoc eſt ſanctificati viri, qui ſe Deo in

vrbe

vrbe ſancta deuouerant, omni labe carebant, niuem (vt ità dicam) candore, lac nitore, coralium rubore, ſapphirum decore ſuperabant. Nunc verò deformati ſunt.

Allegoricè.

Tragicum certè ſpectaculum eſt. Viri olim in Eccleſia ad Monaſticum inſtitutum à ſæculo ſeparati, vitæ puritate candidi, charitate flagrantes, deſiderio rerum cœleſtium nitidi erant. modò res aliter ſe habet.

Tropologicè.

Turpiter egit Anima, erat à fluxis bonis ſeparata, vitæ ſanctitate niui, lactiue puro ſimilis, proximorum amore quaſi coralium rubebat, diuinarum rerum contemplatione ſapphiri more ſerenos cœlos imitabatur. Nunc tamen alia rerum conditio eſt.

Expenſio Tropologiæ.

ELeganter quidem multiplici, Propheta, velut emblemate Animæ Deo gratæ notas depingit: quas ad candorem niueum lacteumue nitorem, ad ruborem coralij, ad ſapphiri ſerenitatem claritatemue reducit. Chriſtus candor eſt lucis æternæ, ac proinde Anima, quæ illi efficitur diuinæ gratiæ forma conformis, can-

deat

deat vt nix, niteatue quaſi lac, neceſſe eſt. Ea quippe forma candori lucis æternę ſimillima eſt, qua nihil formoſius excogitari poteſt. Rubor eboris antiqui, ſiue coralij diuinæ charitati arcanè tribuitur, quia flagrat, quia cœleſte incendium eſt, quo Anima Deo accepta flammeſcit. Claritas, ſiue ſerenitas ſapphiri, quæ cœlos ſerenos imitatur, congruit mentis puritati, vbi nihil non purum, caſtum, cœleſte, ſedem habet: omnia enim præter vnum Deum tanquam ſordida repellit: qui ſanè affectus nobiliſſimum charitatis ingenium decet. Hinc efficitur, vt Anima Deo grata ſit, ſupra omnem eloquentiam, pulcherrima, & venuſtiſſima. Nunc ergo immenſi doloris, ac luctus occaſio eſt, tanti decoris infauſta deformatio, & inuiſa Deo turpitudo. Vtinam hæc ipſa Prophetæ ſenſa vniuerſorum hominum animis imprimerentur, vt virtutum pulchritudinem amarent, peccati deformitatem horrerent. Verſus hic variè admodum à LXX. interpretibus, & ab alijs exponi & interpungi ſolet. Vnam duntaxat interpretationem proferimus, quæ pleriſq; placuit. *Mundati ſunt Nazaræi eius: ſuper niuem ſplenduerunt; & ſuper lac coagulati ſunt.*

Qui-

Quibus diſtinctionibus ſignificatur: viros Deo dicatos, qui *Nazaræi*, hoc eſt, ſegregati (ſcilicet à mundi commercio) appellabantur, & mundos, & candidos, & virtute adultos fuiſſe. Illud enim, *Sicut lac coagulati ſunt*; tantundem valet, ac concreuerunt, ſcilicet in virtute; quo dicendi modo ſatis arcano Eccleſia vtitur, dum Paſchali tempore Martyrum triumphos celebrat. Quod verò ait Vates *rubicundiores ebore antiquo*. Multiplicem interpretationem habet, quæ ex varijs tranſlationibus petitur: nobis verò ea potiſſimum probatur, quæ pro *ebore*, hic coralium exponit: nam vt ex Hebræo liquet, ebur pro oſſe accipitur: oſſis autem nomen generale ex adiuncto nomine: *rubicundiores* ad aliquam peculiarem materiam rubeam oſſis inſtar ſolidam, reducendum eſt. Neque ſuccurrit alia æquè apta ac coralium, quod licet in aqua, vbi prouenit, tenerum ſit, extractum obdureſcit, vt meritò poſſit oſſis nomine ſignificari. Propterea ſic aliqui vertunt: *rubicundiores ſpecie plus quàm coralia*.

HETH.

HETH

DENIGRATA eſt ſuper carbones facies eorum, & non ſunt cogniti in plateis: adhæſit cutis eorum oſſibus: aruit, & facta eſt quaſi lignum.

Hiſtoricè.

Nazaræorum vultus adeò miſerè ſqualluit, vt minimè agnoſceretur; & inſtar lignorum arentium præter cutem, & oſſa nihil habere viſi ſunt.

Allegoricè.

Monachorum vita deformata, adeò turpiter nigreſcit, vt neutiquam ſuum inſtitutum repræſentet, floreq; antiquæ obſeruationis arente, quaſi cadauera oſſibus, & cute duntaxat ſtructa, lignaue igni deuota Monachi remanſere.

Tropologicè.

Mentis facies olim Diuinæ gratiæ forma inſignis incredibili culpæ deformitate offuſcata eſt, longèq; alia videtur eſſe. Humor gratiæ vitalis aruit: & concupiſcentiæ flammis, anima ligni aridi more exiccata eſt.

Digitized by Google

Expenſio Tropologiæ.

TVrpis certè animæ deformatio, quam Propheta luget, vel ſaxa poſſet emollire. Erat, vt nuper diximus, candidior niue, cui nigredo carbonibus tetrior infœlici ſorte ſucceſſit. Puriſſimus candor in denſiſſimas tenebras verſus eſt: erat enim anima Deo ſimilis, & dæmoni ſimilis euaſit: formaq; cœleſtis tartarea deformitate permutata eſt. Hinc minimè mirandum, ſi anima non cognoſci dicatur in plateis. Porrò ſi virgo ingenua mille cuſtodijs ſepta, in abdito quaſi ſacrario latere ſolita, depoſita inſtita, veſteue pudoris indice, meretricijs veſtimentis repentè arreptis in medias plateas erumperet, quis non dubitaret, hæreretq; eſſet ne eadem, quæ domi pudicitiam colebat, an alia? In hunc ergo modum anima à Chriſti thalamo recedens, ac in publicas mundi vias adulterina impudentia, ſe proripiens concipienda eſt, vt pateat, quàm meritò non dignoſcatur. Accedunt aliæ incredibilis deformitatis notæ. *Adhæſit cutis oſſibus, aruit, facta eſt quaſi lignum.* Fons ille aquæ ſalientis in vitam æternam, hoc eſt diuina gratia Chriſti encomio laudata defecit, vbi

crimen patratum eſt. Hinc ariditas animæ, quæ ſub imagine corporis graciliſſimi oſſibus duntaxat cuteq; conſtantis eleganter pingitur: vnoq; verbo fit *quaſi lignum* à ſtipite vnde viuebat exectum, aridum, & igni deſtinatum. Reuerà ita contingit: igne ſempiterno vrendum eſt lignum hoc, niſi Dei dono, refuſo humore vitali, vireſcat.

TETH.

MELIVS fuit occiſis gladio, quàm interfectis fame: quoniam iſti extabuerunt conſumpti à ſterilitate terræ.

Hiſtoricè.

Mitior certè cruciatus gladio Chaldaico cæſorum, quàm intereuntium fame, fuit: quia famis afflictio moleſtior, ac diuturnior ciues tabeſcentes longa morte conſumpſit.

Allegoricè.

In Eccleſiæ agonibus duo malorum genera cùm ſint; cenſeo ego minus dirè agi cùm illis, qui hoſtium gladijs interficiuntur, quàm cùm ijs, quos paſtores Eccleſiæ verbi Diuini ſubtractione,

ctione, fameue interimunt. Miſerrimum quippe necis genus eſt.

Tropologicè.

Anima, quæ olim diuini verbi copia abutebatur, in eam, æquo Dei iudicio, penuriam incidit, vt eius defectu infœliciùs, quam ſi corpus enſe cæderetur, intereat. Mors enim hæc immortalis eſt.

Expenſio Tropologiæ.

LVculenta comparatio noſtri Vatis eſt, famem gladio atrociorem eſſe. Gladius vulnere vno, vel altero breui interimit: at fames tot ictibus necat, quot ſunt in corpore membra. Omnia quippe membra conflacceſcunt, & deliquium patiuntur, & homo ipſe mortem inualeſcentem intuetur, quàm nequit auertere. Sæuit mors prolixa, donec in rabiem vertitur, qui diræ famis exitus eſſe ſolet. Hæc in arcanum ſenſum traducta, luctu digniſſima ſunt. Anima enim, quæ Dei verbo opiparè nutriebatur, & obedientiæ diuinæ ſe ſubtraxit, incipit ſenſim extenuari, donec in maciem quandam extremam incidat: quæ morte immortali concluditur: quam gladij ferrei vulnere, vel nece deteriorem

eſſe per ſe compertum eſt. LXX. interpretes ſic habent: *Boni fuerunt occiſi gladio; quàm occiſi peſte: abierunt perfoſſi à frugibus agrorum*: occiſos peſte pro interfectis fame reddunt. At arcanum quiddam in ijs, quæ ſubduntur, oſtendunt. *Abierunt perfoſſi à frugibus agrorum.* Anteponunt diram peſtis mortem occiſioni, & ſubiungunt eius cauſam; nimirum (ſenſu hiſtorico) homines peſte ſublatos abiiſſe perfoſſos à frugibus agrorum, hoc eſt, fruges agrorum aduerſo cœlo corruptas, cauſam peſtis, qua percuſſi abibant, extitiſſe. Sic profectò anima, quam Deus repulit, dùm ad fructus terræ legendos, vt famem ſedet, procumbit, peſte læditur, ac de medio tollitur. Ipſi enim fructus vetiti, qui famem expleturi videntur, in ſpicula felle, venenoque perlita vertuntur, quæ animam ſæuè perfodiunt.

IOD.

MANVS mulierum miſericordiũ coxerunt filios ſuos: facti ſunt cibus earum in contritione filiæ populi mei.

Hi-

Hiſtoricè.

Quid vltra? tenelli infantes à matribus, dùm Sancta Vrbs vaſtaretur, cocti, ſæuiente in ſeipſam natura, menſam infandam inſtruxere.

Allegoricè.

Quis lachrymas continere queat? Prælati Eccleſiæ, quorum affectus erga ſubditos planè maternus eſſe deberet, bona ſubditorum occupantes, quaſi ex illorum ſanguine lauta ſibi conuiuia, in ſponſæ Chriſti punitione, parârunt.

Tropologicè.

Anima, quæ in ſenſus proprios miſericors deberet eſſe, eos crudeliter morti tradit; dùm ex eis ſibi cibum, vetitum, hoc eſt, turpium actuum oblectamentum haurit. Hic ſanè paſtus animæ pereuntis eſt.

Expenſio Tropologiæ.

HIc apertiſſimè fatetur Ieremias ſupremam Ieruſalem calamitatem, vbi ſæuiente fame, matres, quibus Deus affectum in filios tenerrimum indidit, reſtincto eo naturæ lumine, tenellos partus necarunt. Hæc eſt animæ Deo inuiſæ inſania, multo lachrymarum impetu lugenda: filios

necat, dùm ſenſus in turpia ferri ſinit, vbi eorum mors ſimulata latet: quæ ſanè dementia & crudelitas extrema eſt. Nam vt hiſtoricè mulieres illæ Ieroſolymitanæ crudeliter in infantes agerent, non vſque adeò ſtultè delirabant, cùm animaduerterent cæde filiorum, ſe vitam ſuam vtcumque tueri: at anima dum ſenſus morti ſpirituali tradit, crudelis eſt, quia ſæuit in filios, ſed mirum in modum fatua eſt, quia ſeipſam minimè præſeruat: quin peiùs interimit. Fames efficit homines anthropophagos, ſed culpa dementes. Pro verbo *Coxerunt*, alij habent ὤψαντο, *aſſarunt*: quo crudelitas atrocior repræſentatur. Etenim, quod coquitur, non oculis obuerſatur, ſed olla tegitur: at quod aſſatur, ſpectari neceſſe eſt. Anima infida non quouis modo dirè agit, ſed mortem ingruentem ſpeculatur, & vltro filijs, hoc eſt, ſenſibus ſuis, ſibiq; conſciſcit. Hæc portenta viſuntur in contritione animæ, hoc eſt, in deſtructione ſeu deuaſtatione: quando ſcilicet ob culpam repellitur, ac torquetur. Tunc enim cibum vetitum refrigerij cupida ſectatur. Energia pollet modus ille dicendi: *Manus mulierum miſericordium*; nam cùm videretur dicendum *mulierum crudelium*

lium ob actum crudelitatis extremæ, maluit Propheta vti nomine *miſericordium*, vt calamitatem animæ, quæ cum anteà miſericors fuerit, in crudelem prodigiosè mutatur, ſignificaret. Miſericors anima eſt, quæ appetitum compeſcit, & ſenſus à ſordidis voluptatibus coercet, more matris febrienti filio potum aquæ negantis: at dirè agit, quæ ſenſibus turpia permittit, quaſi crudelis mater, quæ liberis importunè flagitantibus pocula infecta, vel edulia venenata concedit.

CAPH.

COMPLEVIT Dominus furorem ſuum, effudit iram indignationis ſuæ: & ſuccendit ignem in Sion, & deuorauit fundamenta eius.

Hiſtoricè.

Iram, quam iampridem conceperat, Deus ſceleribus prouocatus exercuit, & quaſi rapidum flumen in Ieruſalem effudit. Templum in

Sione ſitum, eiusq; fundamenta ignis à Chaldæis immiſſus abſumpſit.

Allegoricè.

Populi Chriſtiani, flagitijs incitatus Deus, in Eccleſiam diu repreſſam iram euomuit. Et per fidei hoſtes, in tribus orbis partibus, partem eius non ignobilem, cum fundamento, hoc eſt, fide, conuelli permiſit.

Tropologicè.

Validè animam degenerem Deus eliſit: quaſi fluuio iræ corripuit, & more voracis flammæ virtutum fundamenta conſumpſit.

Expenſio Tropologiæ.

MVltiplex hic loquendi modus à Propheta vſurpatus, quo paraphraſticè vnam animæ cladem ſignificare contendit, ſenſum illum penitiſſimum, oculosq; perſpicaciſſimos, quibus iram Dei gliſcentem contemplabatur, oſtendit. Et profectò luctus hic tot coloribus pictus, eruditio quædam tanto magiſterio digna eſt: qua pius quiſque Dei cultor ad vltionis diuinæ timorem, ac tempeſtiuam fugam inducitur. Si enim vel ſola verba hæc mortalibus auribus rerum diuinarum ignaris, inſonantia, *Compleuit furorem, effudit iram.*

ſuc-

ſuccendit ignem, deuorauit fundamenta, intimum terrorem incutiunt: quid efficerent ſi animi ſenſum verborum aſſequerentur? Sion locus ſacer, templo vſque ad miraculum celeberrimo, conſpicuus, vbi ciuium peccata inualuere, iram Dei non extinxit, ne quaſi profanus fœdaretur. Fundamenta altè defoſſa nihil iræ Dei obſtitere, ne firmiſſimum viſuq; pulcherrimum ædificium dirueretur. Sic profectò neque dignitas animæ, quæ ſacrarium Dei fuit, neque fundamenta virtutum, quæ ſtabilitatem æternam polliceri videbantur, neque ſpecioſa ſtructura illa interior, quæ cœleſtem pulchritudinem repræſentabat, iram Dei ſiſtere, retardareue potuerunt, ſtatim ac peccatum eò penetrauit. Quis horribilia Dei tela non timeat? Textus hic (ſi quis alius in ſcriptura ſacra) impetum iræ diuinæ in peccatorem repræſentat. Solet enim erumpere diuinæ indignationis flamma, & peccatores viuos exorbere: quod illa verba, *Effudit iram*, & illa *deuorauit fundamenta*, ſatis aptè ſignificant. Quæ ſimillima ſunt verbis illis pſaltis regij, *Priuſquam intelligerent ſpinæ veſtræ*, Hebræus *ollæ veſtræ*, ſeu *lebetes veſtri*, *rhamnum: ſicut viuentes, ſic in ira abſorbet eos*. Eſt imago *Pſal. 57.*

quædam

quædam ingenioſè picta iræ diuinæ, peccatores repentè depaſcentis, petita ſimilitudine ab homine fame incitato, qui, dum carnes in olla coquuntur, rhamno (quod ſpinæ genus eſt) tripodi ſubiecto,& ob materiæ ſiccitatem, citiſſimè ignem concipiente, exiguam illam coctionis moram ferre non valens, carnes crudas inde abreptas obligurit. In hunc ſenſum ait Regius vates: *Priuſquam ollæ veſtræ intelligerent*, hoc eſt, ſentirent *rhamnum*, ſcilicet ardentem, carnes veſtræ depaſtæ ſunt: ideſt, antequàm longa mora, peccatorum igne conſumeremini, feſtina vos irati Dei flamma conſumpſit: nondum maturos, ſiue diu peccando ſeneſcentes, ſed crudos depauit. *Sic in ira abſorbet eos*; vox illa *eos*, perſonæ mutatio, Hebræis in eodem contextu familiaris eſt. Poteſt planiùs eclipſibus expletis conſtrui verſus ille, ita vt per ſimilitudinem Dauid lectores alloquatur, quaſi diceret: quemadmodum, ſi quis carnes crudas deuoraret; priuſquàm ollæ veſtræ, vbi coquebantur, rhamnum ardentem ſentirent, hoc eſt calorem benè conciperent: ſic Deus feſtinus abſorbet eos, ſcilicet peccatores, quos extemplò de medio tollit. Sic à Ieremia ira Dei, & in

Vrbem

Vrbem ſanctam, vbi plurimos peccatores, quaſi viuos abſorpſit, & in arcano ſenſu, in animam diuino furore correptam exprimitur.

LAMED.

NON crediderunt reges terræ, & vniuerſi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hoſtis & inimicus per portas Ieruſalem.

Hiſtoricè.

Tam excelſis, firmisq; muris ambiebatur Ieruſalem, vt incredibile regibus, populisq; videretur, eam expugnari poſſe.

Allegoricè.

Sanè ita à Chriſto Eccleſia condita fuit, vt nullus ei hoſtis nocere poſſe videretur.

Tropologicè.

Charitas Chriſti, ſic animam roborauit, vt ab eo nullis tentamentis ſeparanda crederetur.

Ex-

Digitized by Google

Expenſio Tropologiæ.

STatus diuinæ gratiæ adeò validus firmuſq; videtur ijs, qui rei originem neruoſq; perpendunt; vt nullis aduerſitatibus labefactandus, immutandusq; credatur; niſi, oculis in experimenta reflexis, contraria ſententia ſubeat; & præualeat. Neque mirum: ſi enim Diuinæ charitatis firmamentum idoneus quis æſtimator expendat, ſuccurret illud: *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?* (Rom. 8) Adeò quippe fortis, & conſtans ea virtus excelſa eſt, vt cum tartaro mundoq; vniuerſo confligere, ac victrix euadere poſſit. Generat enim quandam magnanimitatem Dei planè filijs dignam, quæ grandia ſibi pollicetur, ac ſyncerè, generoſèq; dicit: *Non mouebor in æternum.* (Pſal. 29.) Et quidem quod ad ingenium charitatis attinet (abſit aliunde intruſa præſumptio) firmiter ſperandum ei, quem armatura illa Deus ſepſit, ſe fortiter vbiq; congreſſurum, ac de hoſtibus feris victoriam reuecturum. At nihil inter mortales adeò ſanctum, ac ſyncerum, cui aliquid culpæ non poſſit admiſceri: aut quod in culpæ occaſionem detorqueri non valeat. Communis quippe hominum leuitas eſt, ex

ipſis

ipſis dotibus naturæ, vel gratiæ anſam elationis arripere: adeò vt non modò ex virtutibus egregijs, verum etiam ex ipſa victoria vitiorum, ipſiusq; imprimis ſuperbiæ, ſæpè animi victores, victoriæ ipſius faſtu proſtrentur. Hoc ergo indicat Propheta: *Non crediderunt Reges &c. quoniam ingrederetur hoſtis per portas Ieruſalem.* Ac ſi planiùs in arcano ſenſu diceret: Anima olim Diuinæ gratiæ firmitudine ſubnixa, quaſi Vrbs fundamentis altè defoſſis, turrium, murorumq́, præſidijs benè munita, non ſibi perſuadere potuit, ſe ab hoſte tartareo vnquam eſſe proſtrandam. Ex donis diuinis præſumptionis ſenſu intumuit, & de ſecuritate ſibi blandiens licenter egit: vnde ruina ſanè tragica orta eſt. Multa certè pericula impendent iuſtis, quæ illos in officio continere debent. Fuere & alij æquè iuſti, aut fortaſſe iuſtiores, qui in Catalogum Sanctorum referri poſſe credebantur: quorum fauſta principia triſtis exitus obſcurauit. Quot viri ſanctitatis laude clari, ab ſtatu Monaſtico reſiliere? Quot ab Eccleſiæ caſtris defecerunt? Porrò Salomon acceptus Deo fuit, & cœleſti ſapientia inſigniter auctus: ſed ſcriptura ſub finem hiſtoriæ Salomonis, hæc verba luctuo-

ſa

3.Reg. 11. ſa prodidit : *Cumq; iam eſſet ſenex, deprauatum eſt cor eius per mulieres, vt ſequeretur Deos alienos*. Hæc ſors multorum eſt, qui à Chriſto nunquàm defecturi videntur.

MEM.

PROPTER peccata Prophetarum, & iniquitates ſacerdotum eius, qui effuderunt in medio eius ſanguinem iuſtorum.

Hiſtoricè.

Culpa Sacerdotum, & Vatum ad libitum prædicentium enormis fuit: qui Regibus perſuaſere, homines innoxios interficerent, ex quo Deus Ieruſalem ſeuerè plexit.

Allegoricè.

Culpa Sacerdotum, & præconum verbi Dei, qui principibus blandiuntur, vt inſontes diuexent, iram Dei aduersùs Eccleſiam irritauit.

Tropologicè.

Propter abuſum cœleſtis luminis (qui prophetiæ reſpondet) & neglectum cultus Dei, quod eſt

eſt arcanum Sacerdotium, anima infida, proximis innoxijs aduerſari aſſueſcens grauiter à Deo punita eſt.

Expenſio Tropologiæ.

IVre luget Ieremias abuſum Prophetiæ, ac Sacerdotij, duorum ſcilicet luminum, quibus Hebræi illuſtrabantur. Vatum quippe ac Sacerdotum regijs auribus ſeruientium perſuaſu Reges illecti viros innoxios interfici iubebant. In arcano verò ſenſu, malum grande, quod in anima lugetur, diuini luminis, quod prophetiæ myſticè reſpondet, & cultus Dei, qui ſacerdotij nomine notatur, abuſus eſt. Solet enim anima quondam ſplendoribus cœleſtibus illuſtris peccandi licentia ita obcæcari, & Dei cultum iam ſibi amarum odiſſe; vt iuſtorum, à quibus Deum impensè coli cernit, quaſi ſanguinem exorbere velle videatur. Nullus hoſtis luci, cultuique diuino infeſtior, quàm, qui luce religioneq; floruit, & mutata mente, Deo terga dare decreuit. Non enim vulgari aliquo ſceleratæ vitæ genere ſibi ſatisfacit, ſed aliorum deprauator, & anteſignanus efficitur. Hanc ergo animæ infęlicis imaginem

ginem Vates Sanctus ſpectandam obijcit: vt quàm iuſte Deus in eam excanduerit, animaduertere poſſimus. Genus certè teterrimi peccati eſt, quod obſtinationi finitimum eſſe videtur. Cùm enim ignoratio veritatis prætexi nequeat, malitiæ campus latiſſimus patet: omninoq; verum ac experientia quotidiana compertum eſt, Animas ſemel illuminatas poſteaq; deprauatas difficillimè ad pœnitentiam reuocari.

NVN.

ERRAVERVNT cæci in plateis, polluti ſunt in ſanguine: cumq; non poſſent, tenuerunt lacinias ſuas.

Hiſtoricè.

Chaldæi furore velut excæcati per medias Ieruſalem plateas Cæſorum ſanguine inquinati errarunt, cumq; ſanguis exundaret, ita vt ſine inquinamento per vias excurrere nequirent, imas veſtium oras, ne tingerentur retraxere.

Allegoricè.

Sectarij tyranniq; non modo animis Chriſtianorum

norum inſidiati ſunt, ſed innumera millia corporum in fruſta diſcerpſerunt: & per media Chriſtianorum regna licenter excurrentes, ne ſanguinis riuis inficerentur, obſeruarunt.

Tropologicè.

Appetitus vel ſenſus effrænes Animæ, cæci, ſine Chriſti luce, per latas mundi vias palantes, quaſi menſtruo ſanguine polluuntur. Et cùm Chriſti, à quo receſſerunt, veſtem mundam habere non poſſint, tenent lacinias ſuas (hoc eſt) veſtem Adæ vetuſtam, qua ſe à peccato contegere, ſiue excuſare contendunt.

Expenſio Tropologiæ.

QVod Chaldæi fecerunt in excidio Ieruſalem (vt in hiſtorica paraphraſi obſeruatum eſt) hoc animæ hoſtes, hoc eſt, appetitus aut ſenſus effrænes, qui hoſtium certè omnium ſæuiſſimi ſunt, efficere exiſtimantur, furore excæcantur: vehementiſſimè quippe ad peccata publicè feruntur; ipſoq; impetu facilè demonſtrãt, ſe nullo cœleſti, aut naturalis rationis lumine agi. Nam præterquam quòd in re Theologica perſpectum eſt, peccatum lumini naturali eſſe contrarium, cùm rectæ rationi aduerſetur; experimento creber-

rimo patet, peccatores, cùm iam pudoris clauſtra perruperunt, honeſtum ſibi, glorioſumq; ducere, turpiſſima coram alijs peccata perpetrare. Tunc ergo ſenſus, *errant cæci in plateis, ſanguineq;*, hoc eſt, peccatorum ſordibus *polluuntur*. Tunc etiam eò impudentiæ procurrunt, vt peccata fœdiſſima excuſare tentent: & cùm Chriſti legem veſtemq; iuſtitiæ mundam prætexere nequeant, (non enim congruit Chriſto ea vitæ turpitudo) *lacinias ſuas*, hoc eſt, veſtem Adæ veterem tenaciter apprehendunt, & eo naturæ corruptæ prætextu ſeipſos purgare, & velut à ſanguine ſordibusue immunes, ſcelerum excuſationem afferre conantur. Homines ſumus, aiunt: non fert humana fragilitas adeò rigidam continentiam: & alia huiuſmodi, quæ vt non reprehendantur, obtendunt.

SAMECH.

RECEDITE polluti clamauerunt eis: recedite, abite, nolite tangere: iurgati quippe ſunt, & commoti dixerunt inter

ter gentes: Non addet vltra, vt habitet in eis.

Hiſtoricè.

Milites Chaldæi vrbem fuſo ſanguine ſordentem conſpicati, Ieruſalem ciuibus dixere: recedite, ne ſanguine, quo madetis inquinemur. Inſuper vehementer commoti dixerunt, Deus abiecit Vrbem hanc, neque vlterius eam inſtaurabit.

Allegoricè.

Fidei hoſtes, ſe puriores filijs Eccleſiæ putantes, Chriſtianis ſceleſtis crebrò peccata exprobrarunt aientes: procul abſiſtite, ne tactu noſtro ſordeſcere cogamur. Excanduerunt acriter Chriſtianorum crimina horrentes, atque dixerunt: profectò gentem hanc ſordidam Deus non vltra inebitur.

Tropologicè.

Sæpe inter ipſos ſimilium ſcelerum conſcios, alij alios execrantur, & velut ab hominibus contagioſis abſtinent, & quaſi iuſtè excandeſcentes aiunt: Non parcet vltra Deus peccatoribus his, à quorum vitijs immunes ſumus.

quædam ingenioſè picta iræ diuinæ, peccatores repentè depaſcentis, petita ſimilitudine ab homine fame incitato, qui, dum carnes in olla coquuntur, rhamno (quod ſpinæ genus eſt) tripodi ſubiecto, & ob materiæ ſiccitatem, citiſſimè ignem concipiente, exiguam illam coctionis moram ferre non valens, carnes crudas inde abreptas obligurit. In hunc ſenſum ait Regius vates: *Priuſquam ollæ veſtræ intelligerent*, hoc eſt, ſentirent *rhamnum*, ſcilicet ardentem, carnes veſtræ depaſtæ ſunt: ideſt, antequàm longa mora, peccatorum igne conſumeremini, feſtina vos irati Dei flamma conſumpſit: nondum maturos, ſiue diu peccando ſeneſcentes, ſed crudos depauit. *Sic in ira abſorbet eos*; vox illa *eos*, perſonæ mutatio, Hebræis in eodem contextu familiaris eſt. Poteſt planiùs eclipſibus expletis conſtrui verſus ille, ita vt per ſimilitudinem Dauid lectores alloquatur, quaſi diceret: quemadmodum, ſi quis carnes crudas deuoraret; priuſquàm ollæ veſtræ, vbi coquebantur, rhamnum ardentem ſentirent, hoc eſt calorem benè conciperent: ſic Deus feſtinus abſorbet eos, ſcilicet peccatores, quos extemplò de medio tollit. Sic à Ieremia ira Dei, & in

Vrbem

Vrbem ſanctam, vbi plurimos peccatores, quaſi viuos abſorpſit, & in arcano ſenſu, in animam diuino furore correptam exprimitur.

LAMED.

NON crediderunt reges terræ, & vniuerſi habitatores orbis, quoniam ingrederetur hoſtis & inimicus per portas Ieruſalem.

Hiſtoricè.

Tam excelſis, firmisq; muris ambiebatur Ieruſalem, vt incredibile regibus, populisq; videretur, eam expugnari poſſe.

Allegoricè.

Sanè ita à Chriſto Eccleſia condita fuit, vt nullus ei hoſtis nocere poſſe videretur.

Tropologicè.

Charitas Chriſti, ſic animam roborauit, vt ab eo nullis tentamentis ſeparanda crederetur.

Ex-

Digitized by Google

Expenſio Tropologiæ.

STatus diuinæ gratiæ adeò validus firmusq; videtur ijs, qui rei originem neruosq; perpendunt; vt nullis aduerſitatibus labefactandus, immutandusq; credatur; niſi, oculis in experimenta reflexis, contraria ſententia ſubeat; & præualeat. Neque mirum: ſi enim Diuinæ charitatis firmamentum idoneus quis æſtimator ex-
Rom. 8 pendat, ſuccurret illud: *Quis nos ſeparabit à charitàte Chriſti?* Adeò quippe fortis, & conſtans ea virtus excelſa eſt, vt cum tartaro mundoq, vniuerſo confligere, ac victrix euadere poſſit. Generat enim quandam magnanimitatem Dei planè filijs dignam, quæ grandia ſibi pollicetur, ac ſyn-
Pſal. 29. cerè, generosèq; dicit: *Non mouebor in æternum*. Et quidem quod ad ingenium charitatis attinet (abſit aliunde intruſa præſumptio) firmiter ſperandum ei, quem armatura illa Deus ſepſit, ſe fortiter vbiq; congreſſurum, ac de hoſtibus feris victoriam reuecturum. At nihil inter mortales adeò ſanctum, ac ſyncerum, cui aliquid culpæ non poſſit admiſceri: aut quod in culpæ occaſionem detorqueri non valeat. Communis quippe hominum leuitas eſt, ex

ipſis

ipſis dotibus naturæ, vel gratiæ anſam elationis arripere: adeò vt non modò ex virtutibus egregijs, verum etiam ex ipſa victoria vitiorum, ipſiusq; imprimis ſuperbiæ, ſæpè animi victores, victoriæ ipſius faſtu proſtrentur. Hoc ergo indicat Propheta: *Non crediderunt Reges &c. quoniam ingrederetur hoſtis per portas Ieruſalem*. Ac ſi planiùs in arcano ſenſu diceret: Anima olim Diuinæ gratiæ firmitudine ſubnixa, quaſi Vrbs fundamentis altè defoſſis, turrium, murorumq́, præſidijs benè munita, non ſibi perſuadere potuit, ſe ab hoſte tartareo vnquam eſſe proſtrandam. Ex donis diuinis præſumptionis ſenſu intumuit, & de ſecuritate ſibi blandiens licenter egit: vnde ruina ſanè tragica orta eſt. Multa certè pericula impendent iuſtis, quæ illos in officio continere debent. Fuere & alij æquè iuſti, aut fortaſſe iuſtiores, qui in Catalogum Sanctorum referri poſſe credebantur: quorum fauſta principia triſtis exitus obſcurauit. Quot viri ſanctitatis laude clari, ab ſtatu Monaſtico reſiliere? Quot ab Eccleſiæ caſtris defecerunt? Porrò Salomon acceptus Deo fuit, & cœleſti ſapientia inſigniter auctus: ſed ſcriptura ſub finem hiſtoriæ Salomonis, hæc verba luctuo-

ſa

3.Reg. 11. ſa prodidit : *Cumq; iam eſſet ſenex, deprauatum eſt cor eius per mulieres. vt ſequeretur Deos alienos*. Hæc ſors multorum eſt, qui à Chriſto nunquàm defecturi videntur.

MEM.

PROPTER peccata Prophetarum, & iniquitates ſacerdotum eius, qui effuderunt in medio eius ſanguinem iuſtorum.

Hiſtoricè.

Culpa Sacerdotum, & Vatum ad libitum prædicentium enormis fuit: qui Regibus perſuaſere, homines innoxios interficerent, ex quo Deus Ieruſalem ſeuerè plexit.

Allegoricè.

Culpa Sacerdotum, & præconum verbi Dei, qui principibus blandiuntur, vt inſontes diuexent, iram Dei aduerſùs Eccleſiam irritanit.

Tropologicè.

Propter abuſum cœleſtis luminis (qui prophetiæ reſpondet) & neglectum cultus Dei, quod eſt

eſt arcanum Sacerdotium, anima inſida, proximis innoxijs aduerſari aſſueſcens grauiter à Deo punita eſt.

Expenſio Tropologiæ.

IVre luget Ieremias abuſum Prophetiæ, ac Sacerdotij, duorum ſcilicet luminum, quibus Hebræi illuſtrabantur. Vatum quippe ac Sacerdotum regijs auribus ſeruientium perſuaſu Reges illecti viros innoxios interfici iubebant. In arcano verò ſenſu, malum grande, quod in anima lugetur, diuini luminis, quod prophetiæ myſticè reſpondet, & cultus Dei, qui ſacerdotij nomine notatur, abuſus eſt. Solet enim anima qnondam ſplendoribus cœleſtibus illuſtris peccandi licentia ita obcæcari, & Dei cultum iam ſibi amarum odiſſe; vt iuſtorum, à quibus Deum impensè coli cernit, quaſi ſanguinem exorbere velle videatur. Nullus hoſtis luci, cultuique diuino infeſtior, quàm, qui luce religioneq; floruit, & mutata mente, Deo terga dare decreuit. Non enim vulgari aliquo ſceleratæ vitæ genere ſibi ſatisfacit, ſed aliorum deprauator, & anteſignanus efficitur. Hanc ergo animæ infęlicis imaginem

ginem Vates Sanctus ſpectandam obijcit: vt quàm iuſte Deus in eam excanduerit, animaduertere poſſimus. Genus certè teterrimi peccati eſt, quod obſtinationi finitimum eſſe videtur. Cùm enim ignoratio veritatis prætexi nequeat, malitiæ campus latiſſimus patet: omninoq; verum ac experientia quotidiana compertum eſt, Animas ſemel illuminatas poſteaq; deprauatas difficillimè ad pœnitentiam reuocari.

NVN.

ERRAVERVNT cæci in plateis, polluti ſunt in ſanguine: cumq; non poſſent, tenuerunt lacinias ſuas.

Hiſtoricè.

Chaldæi furore velut excæcati per medias Ieruſalem plateas Cæſorum ſanguine inquinati errarunt, cumq; ſanguis exundaret, ita vt ſine inquinamento per vias excurrere nequirent, imas veſtium oras, ne tingerentur retraxere.

Allegoricè.

Sectarij tyranniq; non modò animis Chriſtianorum

norum inſidiati ſunt, ſed innumera millia corporum in fruſta diſcerpſerunt: & per media Chriſtianorum regna licenter excurrentes, ne ſanguinis riuis inficerentur, obſeruarunt.

Tropologicè.

Appetitus vel ſenſus effrænes Animæ, cæci, ſine Chriſti luce, per latas mundi vias palantes, quaſi menſtruo ſanguine polluuntur. Et cùm Chriſti, à quo receſſerunt, veſtem mundam habere non poſſint, tenent lacinias ſuas (hoc eſt) veſtem Adæ vetuſtam, qua ſe à peccato contegere, ſiue excuſare contendunt.

Expenſio Tropologiæ.

QVod Chaldæi fecerunt in excidio Ieruſalem (vt in hiſtorica paraphraſi obſeruatum eſt) hoc animæ hoſtes, hoc eſt, appetitus aut ſenſus effrænes, qui hoſtium certè omnium ſæuiſſimi ſunt, efficere exiſtimantur, furore excæcantur: vehementiſſimè quippe ad peccata publicè feruntur; ipſoq; impetu facilè demonſtrãt, ſe nullo cœleſti, aut naturalis rationis lumine agi. Nam præterquam quòd in re Theologica perſpectum eſt, peccatum lumini naturali eſſe contrarium, cùm rectæ rationi aduerſetur; experimento creberrimo

rimo patet, peccatores, cùm iam pudoris clauſtra perruperunt, honeſtùm ſibi, glorioſumq; ducere, turpiſſima coram alijs peccata perpetrare. Tunc ergo ſenſus, *errant cæci in plateis, ſanguineq;*, hoc eſt, peccatorum ſordibus *polluuntur*. Tunc etiam eò impudentiæ procurrunt, vt peccata fœdiſſima excuſare tentent: & cùm Chriſti legem veſtemq; iuſtitiæ mundam prætexere nequeant, (non enim congruit Chriſto ea vitæ turpitudo) *lacinias ſuas*, hoc eſt, veſtem Adæ veterem tenaciter apprehendunt, & eo naturæ corruptæ prætextu ſeipſos purgare, & velut à ſanguine ſordibusue immunes, ſcelerum excuſationem afferre conantur. Homines ſumus, aiunt: non fert humana fragilitas adeò rigidam continentiam: & alia huiuſmodi, quæ vt non reprehendantur, obtendunt.

SAMECH.

RECEDITE polluti clamauerunt eis: recedite, abite, nolite tangere: iurgati quippe ſunt, & commoti dixerunt in-

ter

ter genteſ; Non addet vltra, vt habitet in eis.

Hiſtoricè.

Milites Chaldæi vrbem fuſo ſanguine ſordentem conſpicati, Ieruſalem ciuibus dixere: recedite, ne ſanguine, quo madetis inquinemur. Inſuper vehementer commoti dixerunt, Deus abiecit Vrbem hanc, neque vlterius eam inſtaurabit.

Allegoricè.

Fidei hoſtes, ſe puriores filijs Eccleſiæ putantes, Chriſtianis ſceleſtis crebrò peccata exprobrarunt aientes: procul abſiſtite, ne tactu veſtro ſordeſcere cogamur. Excanduerunt acriter Chriſtianorum crimina horrentes, atque dixerunt: profectò gentem hanc ſordidam Deus non vltra intuebitur.

Tropologicè.

Sæpe inter ipſos ſimilium ſcelerum conſcios, alij alios execrantur, & velut ab hominibus contagioſis abſtinent, & quaſi iuſtè excandeſcentes aiunt: Non parcet vltra Deus peccatoribus his, à quorum vitijs immunes ſumus.

Expenſio Tropologiæ.

EO impudentiæ peccator, cùm in profunditatem culpæ deuenerit, ferri ſolet, vt immemor ſui, quaſi ipſe illa labe careret, alios carpere, alijs crimina, quibus ipſe fœdatur, exprobrare, aliorum conſuetudinem horrere pertendat. Ex hoc infami genere nonnullos Dei patientia fert, quales Chriſtus appoſitiſſima ſimilitudine trabem in oculo gerentes, & de
Matt. 7. palea, non modò trabe, è proximi oculis eximenda ſollicitos Ieroſolymis redarguit. Cæcitas intolerabilis eſt: aiunt enim alijs melioribus, aut certè ſe non peioribus:
Luc. 7. *Recedite polluti, nolite tangere*, quo ſermonis genere ex Auguſtini ſententia vſurus erat Phariſæus, qui Chriſtum inuitauerat, ſi Magdalena ad eius pedes acceſſiſſet. Phariſaicus certè faſtus eſt, in alios peccatores inuehi, quem verba illa notant: *Iurgati ſunt, & commoti dixerunt: Non addet vltrà vt habitet in eis*. Mimeſis eſt, qua Vates peccatores ſic de alijs ſibi ſimilibus loquentes inducit: turpiſſima vitæ licentia eſt, qua homines hi, à quorum flagitijs longè abſumus, fœdantur. Deſperanda profectò eſt eorum correctio: Deus eis vlteriùs

teriùs minimè propitiabitur. Quis autem huiuſmodi faſtum incredibilem crederet, niſi experimenta conuincerent? Profectò illi optimates Ieruſalem, qui cæco illuminato ſuccenſentes dixere: *In peccatis natus es totus, & tu doces nos?* In hoc genere turpiſſimè peccarunt, & (quod horret animus) de Chriſto ſic loqui auſi ſunt: *Nos ſcimus quia hic homo peccator eſt.* Quod ſanè deteſtabile mendacium, licèt verùm aſſertum foret, debuiſſent ipſi, cùm peiores eſſent, patienter ferre, neque tanquàm inſontes inſtare. *Ioã.9.*

PHE.

FACIES Domini diuiſit eos, non addet vt reſpiciat eos: facies ſacerdotum non erubuerunt, neque ſenum miſerti ſunt.

Hiſtoricè.

Dixere Chaldæi: Deus irato vultu à patria ſeparauit Hebræos, neque in poſterum reſtituet. Gens quippe in Sacerdotes irreligioſe, & in ſenes crudelis eſt.

Allegoricè.

Sectarij Chriſtianos à Deo grauiter afflictos, & à proprijs ſæpè vrbibus pulſos, intuiti, dixerunt: Deus eos repulit, nec vltrà propitiabitur genti, quæ obſeruantiæ virtutem odit, ætateq; prouectis minimè obſequitur.

Tropologicè.

Peccatores alij de alijs ſibi ſimilibus dixere: homines, qui ijs, à quibus eis ſacra miniſtrantur, non obtemperant, & maiores natu non colunt, Deus æquo iudicio à ſe reiecit, nec vlteriùs miſerebitur.

Expenſio Tropologiæ.

TExtus hic pars cœptæ mimeſis eſt, qua peccatores alij alios ſibi ſimilli-mos carpentes inducuntur in hunc modum: *facies* (ſcilicet irata) *Domini diuiſit eos* (à ſe) *non addet, vt reſpiciat eos* clementer. *Facies Sacerdotum non erubuerunt, neque ſenum miſerti ſunt*. En reprehenſio: quæ ſi à iuſtis in peccatores proferretur æqua foret: religionis quippe, ac obſeruantiæ contemptus vehementer ſanè vituperãdus eſt. Nulla enim quantumuis barbara natio eſt, quæ ſacerdotum ac ſenum venerationem non commendet. Quòd ſi, & hanc vene-

ratio-

rationem iam prorſus excæcata non æſtimet; non tam generis humani pars, quam pecorum armentum cenſetur. Nam vt, ſenibus omiſſis, de ſacerdotibus nonnihil promamus; vbique terrarum, tanquam Numinis interpretes, ac placatores, populorumque magiſtri, vbi naturalis ratio non omnino extincta videtur, in pretio habentur, ac ſuſpiciuntur. Iam verò ſi peccata religioni obſeruantiæq; aduerſa reis, in reis alijs ſpectata diſplicent, quantopere diſpliceant innoxijs, ſi ab eis penſitentur? Latus hic campus porrò patet, ad Eccleſiæ filios acriter corripiendos, qui hierarchiam Eccleſiaſticam, non vt par eſt, colere aſſueſcunt. Pro verbo *ſenum* LXX. habent, *Prophetarum* προφήτας οὐκ ἠλέησαν. ſenſus ad violatam religionem pertinet.

AIN.

CVM adhuc ſubſiſteremus, defecerunt oculi noſtri ad auxilium noſtrum vanum, cùm reſpiceremus attenti ad

gentem, quæ ſaluare non poterat.

Hiſtoricè.

Væ nobis Hebræis, quia antequàm Vrbs ſancta caperetur, nos animis oculiſq; in Aegypti auxilium inane coniectis, ſtultè egimus: ſpes quippe non debuit collocari in Aegypto, quæ nos à Chaldaica ſeruitute liberare nequibat.

Allegoricè.

Grauiter à nobis Eccleſiæ Præſulibus erratum eſt, quoties auxilium ad tuendam Eccleſiam aliundè impenſiùs quàm à Chriſto eius ſponſo expetiuimus: cùm exploratum eſſet, conatus hominum, ſaluti, quam molimur, impares eſſe.

Tropologicè.

Turpis profectò meus error fuit, in aliud, quàm Dei adiutorium, intuitum ac ſpem meam collimare. Nullus enim me, præter vnum Deum, à Dæmonis feritate ſeruabit immunem.

Expenſio Tropologiæ.

NImis vſitatum eſt, in negotijs gerendis, nihil non attentare, ad eorum expeditionem, Dei verò auxilium, neque cogi-

cogitare, neque ad orationis arcem niſi nouiſſimè recurrere. Qui profectò error enormis, & anima Chriſtiana indigniſſimus eſt. Quis enim non animaduertat, primum ac potiſſimum firmamẽtum Deum eſſe, & ab ipſo quicquid boni accidit, in re quauis, diuinæ prouidentiæ ſulcis emanare. Proindeq; ſtultitiæ vertendum eſſe, aliunde accuratiùs, quàm ab vno Deo velle boni quicquam impetrare? Expenſione digna ſunt Prophetæ verba, *Defecerunt oculi noſtri*, & *cùm reſpiceremus attenti*, quibus facilè notatur ſtudium fauoribus humanis aucupandis certè intentiſſimum. Et quod vanitatem immenſam ſignificat; *ad gentem quæ ſaluare non poterat*. Ibi ſtudium collocatur, vnde compertum eſt ſalutem oriri non poſſe. Non inſipienter dixit, *4. Reg.*
quamuis foret inſipiens, Rabſaces à Rege *13.*
Aſſyriorum miſſus, cùm Regi Ezechiæ nuntiari monuit, ne in hominum auxilio ſpem collocaret, per hæc verba: *An ſperas in baculo arundineo Aegypto, ſuper quem ſi incubuerit homo, comminutus ingredietur manum eius, & perforabit eam? Sic eſt Pharao Rex Aegypti omnibus qui confidunt in ſe*. Hæc eſt fiduciæ hominum imago: quos adiutores nimiùm rogati, ac expectati eludunt, &

ſau-

4. Reg 19. ſauciant. Prudentior tamen fuit Ezechias, qui ad Deum citiſſimè omnia retulit, & nocte vna centum octoginta quinque millia ſollicitus negotiorum geſtor interfici impetrauit. Mira eſt ſanè ſtupiditas peccatoris, qui præter ordinem præpoſterum, non quærendi primum Regnum Dei; poſtquàm omnem ſuam operam in creaturis malè poſuit, in extremo conflictu, videt ſe reſpexiſſe, *ad gentem quæ ſaluare non poterat*. Salubrius profectò conſilium eſt, in re quacumque ad ſalutem præſertim animæ ſpectante, priùs & impenſiùs diuina, quàm humana præſidia exquirere. Stulti dicunt: *Defecerunt oculi noſtri ad auxilium*

Pſal. 118. *noſtrum vanum*, Sapiens dicit: *defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes quando conſolaberis me?* Laſſitudine ſpei dilatæ languent oculi: ſed languor hic non hominum auxilio vano, verùm cœleſti Dei auxilio pellendus eſt.

SADE.

LVBRICAVERVNT veſtigia noſtra in itinere platearum noſtrarum, appropinquauit

uit finis noſter: completi ſunt dies noſtri, quia venit finis noſter.

Hiſtoricè.

Cruore noſtro profuſo viæ Ieruſalem quaſi pluuia ingenti dilutæ adeò lubricæ ab hoſtibus noſtris effectæ ſunt, vt firmiter inſiſtere non poſſemus. Profectò mortis tempus acceſſit.

Allegoricè.

Hoſtes fidei, cauillis & loquacitate nimia me populum Chriſtianum, non exigua ex parte ita infirmarunt, vt per Eccleſiæ vias incedens, quaſi crurium debilitate laborarem. Etenim calamitas hæc ſuprema eſt.

Tropologicè.

Capitales inimici me animam à bonorum æternorum ſpe auocantes, humiq; defigentes, adeò debilitarunt, vt cùm via virtutis nimis ardua videretur, per vitæ præſentis deſideria, quaſi per lata pronaque loca, vbi conſiſti nequit, præcipitem agerent, quæ ſane poſtrema infœlicitas eſt.

Expenſio Tropologiæ.

LVbricus inceſſus corporis, malè affecti, aut loci malè firmi argumentum eſt. Vtrumque certè Dæmones enituntur. Non enim tantùm animam prauè afficere conantur, vt debilis effecta parùm firmiter incedat, verùm vias ipſas (hoc eſt) præcepta Dei, Euangelica conſilia, ſanctorum exempla, & monita, ita ſuis ſuggeſtionibus exaſperare ſatagunt, vt anima pedem ijs vijs velut inſuperabilibus inferre non audeat. Quod infœlicitatis genus, ſupremum animæ malum eſſe videtur. Si enim intrinſecus malè affecta, adhuc viarum ſuſpicione terreatur; celeriùs, quàm dici queat, omnem ſuæ ſalutis curam deponit, & appetitui anxio, per viam latam, deuexam & lubricam licentiæ habenas relaxat. Hinc eſt, vt quemadmodum is, qui crurium debilitate laborat, cùm ardua ſuperare nequeat, ipſo corporis pondere per decliuia loca deuoluitur: ita peccator rapidè feratur per lubricam pronamq; viam, quam deſcripſit ille: *facilis deſcenſus Auerni*: cadentemque verò dæmones inſtantiſſimè vrgent, vt ſe, dicto citiùs, in tartari voraginem demergat.

Grande

Grande malum hoc ſignificat mors ter à Propheta repetita ſub verbis illis: *Appropinquauit finis noſter: Completi ſunt dies noſtri: quia venit finis noſter.* Neque malum grande tantummodo, ſed celeritatem repetitio notat: quod per proxima verba confirmatur.

COPH.

VELOCIORES fuerunt perſecutores noſtri aquilis cœli: ſuper montes perſecuti ſunt nos, in deſerto inſidiati ſunt nobis.

Hiſtoricè.

Chaldæi ad capiendos nos Aquilarum volatui velocitate ſimiles, nos Hebræos euadere ſatagentes, & per montium vertices, & per deuexa loca, celerrimè perſecuti ſunt.

Allegoricè.

Imperatores Ethnici, ac ſectarũ, incredibili furore perciti, per montes, eremos, antra, me clariſſimam Eccleſiæ partem nudam, egentem, afflictam inſecuti ſunt.

Tro-

Tropologicè.

Longe velociores aquilis Dæmones, nullo prorſus loco excepto, mihi animæ afflictæ interitum machinati ſunt.

Expenſio Tropologiæ.

SI de Chaldæis duntaxat ageretur, hyperbolicè diceremus loquutum fuiſſe Prophetam. Exploratum eſt enim, homines quantumuis curſu celeres, aquilas volantes æquare non poſſe. At in arcano ſenſu conſtitutum eſt, omnem aquilarum velocitatem, ſi cum pernicitate dæmonum animam inuadentium comparetur, lentiſſimam tarditatem eſſe. Nullis certè verborum conatibus rabiem illam ad nocendum paratiſſimam, & volatu celerrimo ſe, arrepta occaſione, proripientem aſſequi valemus. Volucres rapaciſſimæ ſunt, quæ aerem obſident, & malitiæ, ac inuidentiæ ſtimulis volatum vehementer incitant. Enituntur enim tantundem ſedulitatis ad nocendum adhibere, quantùm ab Angelis ad ſalutem generis humani procurandam impenditur. Et quemadmodum Angelos alatos ad expeditiſſimam ſalutis procurationem non immeritò pingimus;

gimus; ita dæmones alis fultos ad interitum velociſſimè inferendum concipere debemus. Mirum eſt, quantò impetu Aquila è ſublimi ad animantia, quæ humi repunt, ſe quaſi fulmen iaculetur, quàm fortiter diſcerpat, quàm certò prædam corripiat. Verùm hæc omnia tarda, & lenta ſunt, ſi cum irruptione dæmonum componantur. Infœlices ij, qui humi defixam mentem gerunt, quos tam ſæui hoſtes, adeò rapidè immaniterq; prædantur. At non vſque adeò horrendum eſt, dæmones ad hominum prędam debacchari, quandoquidem, ad capiendum Deum, & homines & Dæmones anhelarunt, quod è proximis Prophetæ verbis accipitur.

RES.

SPIRITVS oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt in peccatis noſtris: cui diximus: in vmbra tua viuemus in gentibus.

Hiſtoricè.

Dum ego Ieremias Reges noſtros Principesq; captos

captos à Chaldæis deſleo, Regis Regum Chriſti imago ſubit. Capietur enim à poſteris noſtris ob ipſamet piacula noſtra Chriſtus rerum Dominus: quo vno, quaſi ſpiritu vitali noſtro viuimus. Quem prophetico lumine alloquentes dicimus: tu corpus es, cuius vmbræ in lege noſtra præcedunt: ſub quibus, in te venturum oculos intendentes à captiuitatis æſtu inter Chaldæos recreabimur atque viuemus.

Allegoricè.

Ieſus Chriſtus nonnullis, nobis hiſtoricè ſecundo qui cùm ſit verus Deus, ſpiritus puriſſimus eſt, quem Eccleſia inſpirando trahit, à Iudæis captus eſt ob ſcelera noſtra: cui meritò Eccleſiæ filij dicimus: ſub protectione tua, vitam inter homines veræ religionis exortes ducemus.

Tropologicè.

Ego anima capturam, & vexationem patienter feram. Facilè quippe perſpicio, quantum Chriſto ſimilia pro me paſſo debeam: qui cùm ſit vitalis aura, quam inſpiro, pro me ad necem captus fuit. Quapropter dicam ei, ſub vmbra ſua ſaluberrima, in ſæculi æſtu, inter homines Ethnicis ſua culpa ſimiles, vt refrigerer, ſedebo, ac viuam.

Ex-

Expenſio Tropologiæ.

SAnè mirum non eſt homines dæmonum prædam eſſe, ſiquidem *Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus, captus eſt in peccatis noſtris*, quando ſcilicet Iudæi à dæmonibus agitati, æquè ac dæmones ipſi furentes, duce infœliciſſimo Iuda, Redemptorem noſtrum, prædam certè pretioſiſſimam, qua ipſi prædones ſalui eſſe potuiſſent, crociter ceperunt. Verba hæc à Propheta in ipſo luctu prolata, licèt funeſtam Chriſti capturam contineant, lætiſſima tamen, ac ſuauiſſima ſunt. Hebræus ſic habet: *Spiritus narium noſtrarum Chriſtus Dominus*, vbi pro verbis illis *Chriſtus Dominus* habetur, מְשִׁיחַ יְהוָה Meſiach Iehouah, hoc eſt Chriſtus Deus, nam nomen tetragrammaton vero Deo congruit: vt pateat hunc textum de Chriſto vero Deo (non verò adeò propriè de Ioſia) accipiendum eſſe: neque vertendum eſſe *Chriſtus Domini*, ſed *Chriſtus Dominus*, vt Vulgatus tranſtulit, & ſeptuaginta interpretes vertunt aientes: πνεῦμα προσώπου ἡμῶν χριστὸς κύριος *Spiritus faciei noſtræ Chriſtus Dominus*. Chriſtus ergo, accepta metaphora ex ſpiritu, ſiue aere naturali, eſt

ſpiritus vitæ, qui ante faciem animæ, hoc eſt palàm flat, & in faciem ipſam influit, quem Anima, vt viuat, inſpirat. Hunc os Animæ (iuxta vulgatum) vel (iuxta Hebræum) nares Animæ trahunt, ſicut corporeæ nares naturalem aerem hauriūt. Hæc eſt mira virtus Chriſti, vt eius inſpiratione Anima viuat: & ex hoc texitur argumentum ſanè neruoſiſſimum, ad omnem calamitatem eleuandam. Quod in hunc modum diſponi poſſet: *Chriſtus Dominus*, qui nobis immeritis inſpirationem vitamque largitur, inſons propter peccata noſtra, captus & necatus eſt: ergo æquo animo ferendum eſt, ſi peccator pro ſceleribus proprijs expiandis capiatur & excrucietur. Præterea ex hac ipſa meditatione ad captandum, ab æſtu vitæ mortalis, refrigerium, anima erigenda eſt. Et dùm inter gentes (hoc eſt) homines Ethnicis ob turpitudinem vitæ ſimillimos, vitam ducere cogitur, nullum ei ſalubrius conſilium dari poteſt, quàm vt ſerio dicat: *Sub vmbra*, hoc eſt ſub vexillo aut protectione *Chriſti mala multa pro me paſſi viuam, illumq; malorum tolerantia imitari conabor*. Hæc eſt vera cordis requies.

SIN.

SIN.

GAVDE & lætare filia Edom, quæ habitas in terra Hus: ad te quoque perueniet calix, inebriaberis, atque nudaberis.

Hiſtoricè.

Exulta nunc Idumæa, quæ Chaldæis aduerſùs ſanctam Vrbem ſociata es (ait Ieremias) Deus tibi definitam vltionem, vt commeruiſti, reddet: & quaſi temulenta ab hoſtibus tuis expoliata contumelioſè tractaberis.

Allegoricè.

Triumphum agite modo ſectarij, qui Eccleſiam quaſi victam & vaſtatam irridetis. Profectò & vos tormentorum atrocitate, velut ebrietate multa, à mente alienati, & omni proſperitate nudati, deriſioni patebitis.

Tropologicè.

Iactate modò dæmones animæ prædam, quam Deo iuſtè ſinente, vos iniuſte cepiſtis. Etenim & vos ebrios, & nudos, hoc eſt, furore inflammatos, & armis expoliatos, æterno ludibrio Deus exponet.

Expenſio Tropologiæ.

PRoximè dictum eſt, Chriſtum eſſe flatum vitalem, quem anima inſpirat, vt viuat: quo certè refrigerio ad immania tormenta perferenda roboratur. Nunc alia meditatione ſatis opportuna vtitur; quæ cor opprimi non ſinit, dum attentè cogitat, dæmones Idumæis ad Vrbem ſanctam vaſtandam coniuratis notatos, non ſemper ſæuituros: immò à Deo decretum eſſe, calicem ad eos peruenturum, hoc eſt ipſos inuitos, velut ad irriſionem nudandos, vt ſimilia (quamuis acriora) ferant ijs, quæ nefariè intulerunt. Illa ergo verba, *Gaude, & lætare filia Edom*, permiſſionem quandam ſatis elegantem continent: cuius expenſio vtilitatis plurimùm affert. Vniuersè quippe omnibus dæmonibus, vel hominibus ſceleratis multa permittuntur, quibus lætari, gloriariue videntur: quibus tanquam dementibus obijciendum eſt. gloriam illam egregiè ſimulatam, æterna infamia & deriſione permutandam: quod ad hoſtes eneruandos, animumq; fulciendum non parùm ponderis habet. Quicquid autem de dæmonibus prædam iactantibus aſſeruimus, ſceleſtis hominibus, qui vnà cum

Dæ-

dæmonibus animam oppugnant, aptè tribui poteſt. Sunt enim perquàm ſimiles Idumæis, qui Chaldæis fœderati, Vrbem ſanctam demoliti ſunt. ***Lætantur cùm malè agunt***, & alios iniuſtè diuexant. Verùm tauros hos laſciuientes ſecuris ad ictum exacuta manet. Lætatus eſt Pharao dum captiuos Hebræos opprimeret. Antiochus dùm Iudæos ad idololatriam cogeret. Iezabel dùm alienam vineam inſontis nece occuparet. Sed Pharao demergitur, Antiochus computreſcit: Iezabel præcipitatur. *Exod. 1. 1 Mach 1. 3. Reg. 21.*

THAV.

COMPLETA eſt iniquitas tua filia Sion, non addet vltra vt tranſmigret te: viſitauit iniquitatem tuam filia Edom, diſcooperuit peccata tua.

Hiſtoricè.

Poſt annos ſeptuaginta iniquitatis tuæ vltionem Deus explebit, ò Ieruſalem. Spera firmiter, fore, vt te non vltra è patriis ſedibus Deus vl-

tor expellat. E contrario te, Idumæa Deus puniet; & peccata tua publicè exprobrabit.

Allegoricè.

Poſt inflictas pœnas exhauſtas, ò Chriſti Eccleſia, Dei furor requieſcet: neque te à tuis hoſtibus abduci permittet. At vos ſectarij, ſponſæ Chriſti *hoſtes, tempore decreto cademini, & crimina veſtra orbi vniuerſo retegentur.*

Tropologicè.

Omnis tandem vltio reſidebit, ò anima, neque à dæmonibus vlterius captiua abduceris. Dicetq; Iudicij extremi decreta eſt, vt tu Lucifer, tuiq; ſatellites æternis vinculis compediamini, ob teterrima ſcelera veſtra, quæ vniuerſis creaturis patefient.

Expenſio Tropologiæ.

POſtquàm Ieremias vaſtitatem horrendam luxit, Prophetico lumine diuinæ vltionis metam conſpicatus, ſolatur Ieruſalem, ac terret Idumæam, & in ſenſu arcano, animæ nuntiat fauſta, dæmonibus dura prædicit. *Completa eſt iniquitas tua filia Sion, non addet vltra vt tranſmigret te,* quod ad animam ſpectat: *Viſitauit iniquitatem tuam filia Edom, diſcooperuit peccata tua,* quod ad dæmonum punitionem attinet; quaſi

[q]uaſi luculenter diceret: rerum exitum [a]pertè proſpicio: adeſto mihi ò anima, & [v]erba ſingula perpendito: peccaſti grauiter, & acriter plexa es: multis fulminibus [è] cœlo tacta, & à truculentiſſimis hoſtibus [d]iu multumq; diſcruciata es: at non ſemper [t]orqueberis. *Completa eſt*, hoc eſt, complebitur *iniquitas*, ideſt pœna iniquitatis tuæ, [p]ræteritum pro futuro ex certitudine Prophetiæ: lumine quippe prophetico pœnæ [f]inis, ac proinde pœna completa repræſentatur. *Non addet vltra vt tranſmigret te*, hoc [e]ſt, vt Deus expellat te: quæ ſanè dulciſſima verba ſunt. E contrario verò verba illa [ſ]unt formidine plena: *Viſitauit iniquitatem, diſcooperuit peccata*. Vbi æquè præteritum [p]ro futuro vſurpatur. Silet nunc Deus & [p]atienter agit, omnia circumſpicit, & [t]emperat, vt dæmonum ac ſceleſtorum [h]ominum exercitio iuſti purgentur atque [p]roficiant. Ira tamen diutiſſimè repreſſa [c]liſcit, & vires immenſas acquirit: quocirca definito vltionis tempore, vehementer erumpet, & hoſtes animæ nunc licenter graſſantes, carcere ſempiterno concludet.

ORATIO IEREMIAE PROPHETAE.

CAPVT V.

RECORDARE Domine quid acciderit nobis: intuere, & reſpice opprobrium noſtrum.

Hiſtoricè.

Clementiſſime Deus, qui Ieruſalem videris oblitus, recordare quid acciderit nobis, ideſt, propitiare nobis Hebræis. Vide, ac dele captiuitatis noſtræ improperium.

Allegoricè.

Reſpice mitiſſime Deus calamitates, quæ acciderunt mihi Eccleſiæ tuæ, illasq; propulſa.

Tro-

Tropologicè.

Expende amantiſſime Deus, quid acciderit mihi animæ à te redemptæ. Intuere opprobrium captiuitatis, quam per propriam culpam, & dæmonis ſæuitiam incurri, mihiq́ue mederè.

Expenſio Tropologiæ.

POſtquàm Ieremias quadruplici alphabeto, Ieruſalem, Eccleſiæ, & animæ calamitates recenſuit, ac defleuit, ſupremisq́; alphabeti quarti verbis, fauſta nunciauit; nunc ex intimis præcordijs ad propitiandum Clementiſſimum Deum totus in orationem incumbit, aitq́; *recordare Domine quid acciderit nobis*, quibus verbis, ſic animam dulciſſimè dicentem inducit: quid eſt hoc ſuauiſſime Deus? Ergone nunquam mihi placaberis? Quouſque vltio tua in me creaturam tuam laboribus iam eruditam tibi ſuſpirantem ingraueſcet? Quieſcat, obſecro, ira iuſtè concepta: & pro mitiſſimo ingenio tuo, non tam ius puniendi, quàm occaſionem miſerendi perpende. Quæ nam obliuio eſt hæc adeò prolixa, qua videor animo tuo in me propenſiſsimo excidiſſe? *Recordare, intuere, reſpice.* Exhibe

hibe iam mihi animæ à te pretioſiſsimo ſanguine redemptæ propitia memoriæ ſigna: conijce in me languentem hilares amoris oculos; neque ſemel, aut iterum, ſed creberrimè reſpice, quàm funeſtam cladem tui, ac mei hoſtes mihi ſacrario tuo intulerint. Hæc quippe diuina propenſio decet nobiliſsimum cor tuum, cui nulla poteſt liberalitatis aut clementiæ acceſsio fieri. Diſcute nubilia hæc, quibus grauor, ac opprimor, & cœli à me tamdiù expetiti ſerenitatem oſtende. Hos, & alios ſimiles affectus animæ ſubeuntes, per allata Prophetæ verba repræſentatos concipere æquum eſt. Iam enim animam non peccati ream, ſed vexatione expiatam, & amantem Vates ſanctus hic loquentem repræſentat: quæ non ab re, Deum ſibi ſtatim affuturum; dùm precatur, exiſtimet. Derelictioni quippe abſentiæq; ſolatium, præſentiaq; ſuccedunt, & in horas ſingulas iam iam apparere videntur. Quod in omni amoris genere verum eſt, vt oſtendit ille:

Mæſta tamẽ ſcopulos, fruticoſaq; littora calco.
Quaquè patent oculis æquora lata meis.
Siue die laxatur humus, ſeu frigida lucent
Sydera, proſpicio quis freta ventus agat.

Et

Et quæcunque procul venientia lintea vidi,
Protinus illa meos auguror eſſe Deos.

Hæc amor humanus: at diuinus amor ſubtiliora ſenſa, & ſollicitudinem maiorem creat.

HAEREDITAS noſtra verſa eſt ad alienos: domus noſtræ ad extraneos.

Hiſtoricè.

Terra lactis & mellis feraciſſima, quæ nobis à te tanquam hæreditas à patre obuenit, domusq; noſtræ ceſſerunt in ditionem Chaldæorum.

Allegoricè.

Et ſacra prædia, & ædes Eccleſiæ à ſectarijs violenter occupatæ ſunt.

Tropologicè.

Ego anima, quæ tua hæreditas, Deus, & domicilium fui, à dæmonibus capta ſum.

Expenſio Tropologiæ.

HAereditatem à dæmonibus direptam, quæ ab illis plurimi fit, animam eſſe, in-

in arcano ſermone compertum eſt. Erat
Pſal. 2 Chriſti hæreditas, ſicut ſcriptum eſt: *Dabo tibi gentes* ſcilicet homines, vel animas *hæreditatem tuam.* Et hoc ſpectaculum Prophetæ luctuoſiſſimum viſum eſt, Dei nimirum hæreditatem, ac domum, ad alienos (hoc eſt) dæmones tranſiſſe. Portentoſa certè ſortis commutatio: cuius vim à tam diuerſis hæreditatis poſſeſſoribus perpendere licet. Domo Dei nihil ſpecioſius, domicilio Satanæ nihil horribilius: ibi cœleſtis curiæ ordo mirus, ac decor elucet: *hic nul-*
Iob 10. *lus ordo, ſed vmbra mortis, & ſempiternus horror inhabitat:* Quòd verò anima Deum pro ſe ipſa obſecrans dicat: *Hæreditas noſtra, domus noſtra*: cùm tota Dei ſit, mirum non eſt: ipſa quippe ſui ipſius ſimul ac Chriſti hæreditas, & domus eſt. *Quid*
Tract. 29. in Ioa. *tam tuum, quàm tu* (inquit Auguſtinus) exponens illud: *Mea doctrina non eſt mea*; *& quid tam non tuum, quàm tu, ſi alicuius es, quod es*? Communis ergo agitur cauſa, & hinc oratio impetrandi vim efficaciſſimam haurit, quia pro vtriuſque hæreditate redimenda preces funduntur. Ex quibus efficitur vt anima Deo inuiſa non potiatur ſe ipſa, cùm neque à Chriſto, neque à ſe ipſa inhabitetur. Hæreditatem verò

verò, domumq; recipit, cùm ad ſe reuerſa Deo reconciliatur: tunc enim à Chriſto incolitur, & poſſidetur, ſeq; ipſam inhabitat, & poſſidet. Hæc eſt hæreditas ingenuorum, & domus abſque tributo in Iſrael.

PVPILLI facti ſumus abſque patre, matres noſtræ quaſi viduæ.

Hiſtoricè.

Cæſis viris Ciuibus Ieruſalem, nos ætate iuniores, ac matres noſtræ miſera orbitate perimus.

Allegoricè.

Conquerimur nos Eccleſiæ populi, quia per tyrannos ac ſectarios, Antiſtites ac Paſtores noſtri occiſi ſunt. Vnde nos orphani, & Eccleſiæ, quæ nos genuerunt, viduæ remanſere.

Tropologicè.

Ego anima repulſa à te ſuauiſſime Deus, qui parentis erga me affectum gerebas, quaſi patre orbata extabeſco: materque mea Eccleſia, quæ me vtero ſuo concepit, & in lucem edidit, dum prolem

prolem ſuam à te alienatam vidit, quaſi vidua, ſibi viſa eſt.

Expenſio Tropologiæ.

EXploratiſſimum eſt, Deum in animam ſibi gratam paterno ac materno affectu propenſiſſimum eſſe, quod multis effatis ſcripturæ ſacræ, ac rationibus, vel ex ipſo lumine naturali ductis euincitur. Nihil enim parens vterque filijs præſtat (ſiue vitam, ſiue educationem, ſiue patrimonium, ſiue aliud quippiam ad commoditatem, vel ornatum ſpectans, perpendamus,) quod non cumulatiùs Deus ipſe conferat, & conſeruet. Anima ergo huius veritatis conſcia, quæ patrem vitrico, matrem nouerca permutauit, in ſe reuerſa dolet hanc vicem ſuam aduerſam, & in ſtatum priſcum reſtitui contendit. Quod quàm ſit rationi conſonum, ex eo patet, quòd legitimi quoque parentes liberos plerumque parùm liberaliter alunt, vel educant, & interdum quaſi alienos deſerunt: quod à diuina bonitate derelictos filios humaniter excipiente longiſſimè diſtat, ſicut
Pſal. 26. ſcriptum eſt: *Pater meus & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem aſſumpſit me.*

Verum

Verum eſt, ſanè vnum Deum pro millenis parentibus eſſe: at Propheta ſanctus, patres, non matres hic defuiſſe commemorat, aiens: *Pupilli abſque patre, matres quaſi viduæ.* Animæ enim, quæ Eccleſiæ filia eſt, dùm in culpam prolabitur, mater non eripitur. Niſi enim à fidei caſtris deficiat, vel expellatur, Eccleſiæ filia eſt: at Deo quaſi parente caret, cui per peccatum ſe inuiſam reddidit, ac proinde paternæ curæ ſubtraxit: ex quo Eccleſia, quod ad animam illam ſpectat, quaſi vidua effecta eſt. Arcanoque ſenſu dicere poteſt: filia hæc mea patre, quem reiecit, caret. Et ego ſanè egeo caſto Dei complexu, & regeneratione, vt filia hæc è culpa ad proprium filiorum Dei ſtatum, è quo exciderat, reſurgat, ſiue renaſcatur.

AQVAM noſtram pecunia bibimus: ligna noſtra pretio comparauimus.

Hiſtoricè.

Tyrannicè nobiſcum in captiuitate Babylonica actum eſt; aquam quippe communium fluuio-

rum,

rum, & ligna ſaltuum duriſſimæ conditione ſeruitutis emere coacti ſumus.

Allegoricè.

Sanctis Paſtoribus cæſis, Antiſtites degeneres ſubintrarunt, à quibus, niſi pacto pretio, ſæpe nos Eccleſiæ filij, ſacra impetrare nequiuimus.

Tropologicè.

Ego anima infœlix, quæ à te receſſi (amantiſſime Deus) & aquam & ſterilia ligna, & alia bona temporalia, ſalutis æternæ pretio, ſiue diſpendio comparaui.

Expenſio Tropologiæ.

E Summa bonorum affluentia in extremam rerum inopiam anima Dei deſertrix lapſa eſt. Quid enim vilius aqua, quæ per communes alueos fluit? Et tamen ſeuero Dei iudicio, ob peccata in Deum commiſſa, homines pleriq; in tantam incidunt egeſtatem, vt è fluminibus ipſis, vel morbis, vel carcere, vel vaſorum defectu, vel prohibitione impediti, aquam haurire non valeant. Tribui ſanè ſolet extrema calamitas hæc alijs cauſis, quas oculi carnei perſpiciant: ſed ſi ab origine repetatur, ſuperno conſilio efficitur, vt anima, quam tæde-

tædere cœpit aquæ puriſſimæ, qua Deus illam à mundi æſtu recreabat, ne aquam quidem, animantibus ad nutum expoſitam, ad corpus potandum ſine pretio poſſit acquirere. Non potuit impenſius exaggerari animæ infœlicitas, quàm prolata in medium aquæ inopia, quæ nemini deeſſe poſſe videtur. Simile eſt quod de lignis additur. Vbi enim ſyluæ frequentes, ac cæduæ ſunt, frigore ob lignorum defectum obrigeſcere, & ad coquendos cibos igne proinde, niſi paretur pretio, carere, vaſtitatis immenſæ argumentum eſt. Hæc ſanè corporis mala ſunt, ſi cutem duntaxat inſpiciamus: at hæc ipſa, quæ ſenſus horrent, Deus ad eruditionem animæ ſolet immittere, vt corpore afflicto illa reſipiſcat. Verùm quod præſertim deflere debet, iniqua commutatio, ſeu venditio eſt; nam qui ſemel Dei timorem abiecit, hæc ipſa viliſſima bona corpori tantùm vtilia, ſalutis æternæ pretio vel iactura comparare ſolet. Quid enim aliud eſt, pro temporali eſca, potuue peccare, quàm aquam, æternæ fœlicitatis pretio, coëmere? & tamen hoc crimen vſitatiſſimum eſt.

CERVICIBVS noſtris minabamur, laſſis non dabatur requies.

Hiſtoricè.

Poſt immenſos diei labores à victoribus Chaldæis impoſitos, cùm iam noctu quieſcendum eſſet, nos humeris noſtris minas nouorum onerum intentabamus: quia ne noctu quidem ſeſſis requieſcere licebat.

Allegoricè.

Nos Eccleſiæ filij à fidei hoſtibus capti, nobis ipſis vexationem importunam prædicebamus: nec enim ſectarij ij erant, à quibus vlla requies laſſis permitteretur.

Tropologicè.

Iugo Dei ſuaui detrectato, ego anima, quæ iuga boum quinque ſubiui, mihi ipſi grauiſſima pœnarum è culpa naſcentium pondera minitabar, ſub quibus requiem nullam inuenirem.

Expenſio Tropologiæ.

EXperimento nimis frequenti comperitur, animam quæ Dei iugum auerſata eſt, quaſi libertate fruitura, in ſortem contrariam infœliciter incurrere. Subeunt

enim

enim pericula varia, multiplicesq́, labores, quos vita mortalis affluenter parit; & cùm eos anima, vel inuita perlatura ſit, acriùs multò affligitur, quàm ſi ſub Chriſti iugo appetitui proprio vim afferre decreuiſſet. Nam vt capita multa prætereamus, à quibus impiorum afflictio creſcit, profectò conſcientiæ ſtimulus deeſſe nequit, qui requiem nullam permittit. Quin etiam, re prudenter expenſa, quis non apertè perſpiciat, mitiorem eſſe iuſtorum Chriſti iugum ſponte ferentium laborem, quàm impiorum, quos inuitos mundi iugum ferreum premit? Ij quippe impatienter agunt, & in rabiem, velut canes funibus ſeu catenis obligati feruntur, ac denique (quod caput eſt) abſque vlla ſpe, quæ labores mirificè lenire ſolet, ipſis laboribus extabeſcunt. Contrà vero iuſti ipſamet patientia laborem extenuant, animos generoſos vincendo creant, & ſpe futuræ fœlicitatis intimè gaudent. Ex quo efficitur vt cùm onera ferenda cogitant, minimè pertimeſcant, cùm res ſibi iucundas præ oculis habeant. Nam & Ethnicus ille per Africæ deſerta milites ſuos ducens ſic de laboribus protulit:

. . . . ſerpens, ſitis, ardor, arenæ;

Dulcia virtuti: gaudet patientia duris.

At ſceleſti homines mollia cupiẽtes vel ſola laborum cogitatione palleſcunt, ſibiq; onera imponenda metu extimulante ſuſpicantur. Hoc ſibi voluntverba illa: *Ceruicibus noſtris minabamur*, minatur ſcilicẽt quiſque ſibi, quod metuit. Ratio verò cõminationis illius peccati tyrannis eſt: nõ enim laſſis vllas indulget inducias, quod verba illa conuincunt: *laſſis non dabatur requies*, quamuis enim externi hoſtes deſint, inteſtina ſemper prælia gerunt.

AE G Y P T O dedimus manum, & Aſſyrijs, vt ſaturaremur pane.

Hiſtoricè.

Cum Aegyptijs, & Aſſyrijs fœdus pepigimus, vt nos tutarentur, & pane noſtro à Chaldæis non direpto veſceremur.

Allegoricè.

In eas anguſtias Reges multi Chriſtiani, ob culpas, compulſi ſumus, vt cum regibus Chriſtianæ religionis exortibus, ad bona noſtra temporalia tuenda fœdera percutere coacti fuerimus.

Tro-

Tropologicè.

Ego anima cœleſti Euchariſtiæ pane, interniq́; ſolatij nutrimento deſtituta, mundi menſam affectaui vt ſaturarer.

Expenſio Tropologiæ.

VEriſſimum eſt ſanè, animam, quæ in cœleſtis promiſsionis terram à Clementiſsimo Deo ducebatur, & itineris ac laboris illam tædere cœpit, oborta cœleſtium epularum nauſea, Aegypto & Aſſyrijs manum dare, hoc eſt cum ipſo, quem reliquerat, mundo amicitiæ fœdus, quod manibus iunctis ſignificatur, inire ad cupiditatem explendam: quod verba illa demonſtrant: *Vt ſaturaremur pane*. Lautam quippe Chriſti menſam ruſtica peccatorum progenies faſtidire ſolet, vt belluarum craſsiora pabula perquirat. Verùm omninò certum ac exploratum eſt, appetitum effrænem, ac infinitum non proinde finitis, ac exilibus bonis ſaturandum: peccatores enim omnes fame pereunt, & mors illos nondum ſaturatos intercipit. Profectò ille, cui dictum eſt: *Stulte, hac nocte repe-* Luc.
tunt animam tuam à te, nondum tot horreis 12.
exuberantibus, tot theſauris auarè con-

tractis, tot ſupellectilibus ad domum inſtruendam exquiſitis ſaturatus fuerat, ſi quidem ſeipſum ad ſaturitatem adhortabatur: immo in media famis illius anxietate ad iudicium pertractus fuit. Sanius ergo conſilium eſt, fœdus pacis percutere cùm Clementiſsimo Deo, qui pane cœleſti ſuos fœderatos ſaturare ſolet. Panis nomine, omne ciborum genus in ſcriptura

Exod. 18. paſsim intelligitur, vt patet ex illo: *Veneruntq; Aaron & omnes ſeniores Iſrael, vt comederent panem cum eo coram Deo*; vbi agitur de conuiuio Iethrò, qui Moyſi occurrit, in quo certum eſt, non ſolummodò panem appoſitum fuiſſe. Sic & in hoc loco verba illa, *vt ſaturemur pane*, omnem victum, licèt præcipuè triticum ab Aegypto & Aſſyrijs ex fœdere repetitum ſignificare poſſunt. Et in arcano ſenſu planè verum eſt, animam à mundo, cui per culpam infauſto fœdere iuncta eſt, omnes voluptates turpes exquirere, vt famem expleat. Sed profectò res aliter accidit: nimirum non mundus, licèt opulentior multò foret, ſed ſolus Deus animæ dicere poteſt: *Dilata os tuum, & implebo illud.*

PA-

PATRES noſtri peccauerunt, & non ſunt: & nos iniquitates eorum portauimus.

Hiſtoricè.

Maiores noſtri grauiter peccarunt & interierunt: nos eorum imitatores, vltionem quam illi commeruere, perpetimur.

Allegoricè.

Ante annos multos degeneres Chriſtiani, maiores noſtri, vitia cum natura in nos quaſi tranſfuderunt: nosq; illis perſimiles, vltrice ira Dei, per Ethnicos, Saracenos & hæreticos ſæuiente correpti ſumus.

Tropologicè.

Ego filius patri culpa ſimilis ſeuerè cùm patre punior.

Expenſio Tropologiæ.

INiuſtitiæ nota vlla diuino candori inuri non poteſt: quapropter credi non debet, innoxios abſque cauſa pœnis exerceri. Profectò apud mortales, hæreticorum liberi, tametſi Catholici ſint, parentum ſuorum crimina ex parte luunt. Ad parentum quippe iuſtam punitionem, libe-

rorum damna, vt bonorum publicatio, infamiæ nota, aliaq; ſimilia pertinent, vt amore filiorum à crimine deterreantur; quos Dei amor non abſterret. Lex porrò æqua eſt, quam filij patienter ferre debeāt: verùm apud immortalem iudicem, in ſa-
Ezech, 18. lutis æternæ cauſa, *filius non portat iniquitatem patris*, quem culpa non imitatur. At vbi filius non ſolùm naturæ, ſed criminis hæres eſt, iram Dei vehementer irritat. Quocirca in arcano ſenſu paraphraſis habet hæc verba, *ego filius patri culpa ſimilis, ſeuerè cum patre punior*. Et quidem in ſenſu ipſo hiſtorico veritas hæc palàm eluceſcit: Ciues enim Ieruſalem, quorum parentes peccaſſe, ac non eſſe Ieremias teſtatur, non modò natura, ſed culpa ſuis patribus ſimillimi erant: neque vllam idoneam querimoniarum rationem prætexere poterant. Clementiùs enim cum ipſis, quàm cum eorum parentibus actum eſt: cùm parentes caſtigatione ſimili non correpti æternas pœnas iam tunc temporis darent; ipſi verò temporali calamitate illa, & reſipiſcere, & cruciatum ſempiternum præcauere valerent. Et ſi verò hæc ita ſe habeant, oratio nihilò ſeciùs ad miſericordiam impetrandam opportuna eſt. *Patres*

noſtri

noſtri peccauerunt, & nos iniquitates eorum portauimus. Clementiùs quippe cum liberis malè inſtructis, quàm cum patribus malè inſtruentibus agendum eſt. Illorum enim auctoritas culpam exaggerat, ſtatus liberorum imminuit.

SERVI dominati ſunt noſtri: non fuit qui redimeret de manu eorum.

Hiſtoricè.

Idumæi conditione ſerui, qui nobis olim tributa pendebant, nobis genere nobilibus dominati ſunt: neque redemptor vllus affuit.

Allegoricè.

Ego non exigua prorſus ex parte nobilitas christiana, à tyrannis obſcuriſſimis, & humillimis ſectarijs, in ſeruitutem redacta ſui: neque fuit, Deo ſic agente, qui me in libertatem aſſereret.

Tropologicè.

Dæmones æterna ſeruitute damnati, me anima potiti ſunt: neque quamdiù in culpa iacere volui, vllus liberator extitit.

Expenſio Tropologiæ.

NVlla planè ſeruitus cum peccati ſeruitute duriſſima, & abiectiſſima comparari poteſt. Viliſſima quippe miniſteria peccator obit, quæ naturam humanam prorſus dedecent. Terram cogitat, verſat, geſtat, velut rude iumentum exportando fimo deſtinatum. Iam verò iuxta oraculum illud, *qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati*, qui maximus peccator eſt, turpiſſimum mancipium erit: & cùm Dæmones in culpa principatum obtineant, poſtrema ſeruitute notati erunt. Hi ergo ſerui ad infimam vilitatem, infamiamq; delapſi animæ dominari dicuntur: vt quæ, cùm Deo, gratiæ diuinæ forma, ſimilis foret, ad ſimilitudinem dæmonum peccando degenerauit, pro ſuauiſſimo Dei principatu, illorum tyrannidem ferat. Crudelis dominatus eſt, à quo fatetur anima non fuiſſe, qui eam redimeret, excepto videlicet vno Deo, quem propterea impenſiſſimè deprecatur, ac ſi in hunc modum oraret: intuere, clementiſſime Deus, è qua ſublimitate in quam ſeruitutem inciderim. Dæmones ob culpam æterna ſeruitute damnati tanquàm tyranni efferati me diſcru-

Ioã.8.

cia-

ciarunt, quorum atrocitati me ſemel permiſſam nemo eripere potuit. Oro ergo te, qui reatum ſolus relaxare vales, mihi proſtratæ parcas, & in optatam libertatem vindices. Rectiùs diceret homo per culpam arcanè captiuus, quàm ille:

Vltima perpetior medios eiectus in hostes:
Nec quiſquam patria longiùs exul abeſt.

Precor ergo te, ſumme Deus, quando non eſt qui redimat ab exilio; tu me redime.

IN animabus noſtris afferebamus panem nobis, à facie gladij in deſerto.

Hiſtoricè.

Cum vitæ diſcrimine nos Iudæi triticum noſtrum demetebamus, Idumæis, aliisq; finitimis hoſtibus armatis in nos per deſerta violenter irrumpentibus.

Allegoricè.

Sæpè nos Eccleſiæ filij, edictis Regum tyrannorum vetita victus emptione, panem cum vitæ periculo coemimus.

Tropologicè.

Vero cœli pane repudiato gratis, ego anima pœnis

pœnis multis obnoxia, corporis cibum cum æterna vitæ iactura comparaui.

Expenſio Tropologiæ.

MOdus ille dicendi *in animabus noſtris*, tantundem valet, ac, cùm vitæ periculo. Phraſis eſt Hebræis familiaris. In clade autem Ieroſolymitana, Idumæi alijque hoſtes Iudæos ad ſegetes demetendas prodeuntes inuadebant, vt quod cum labore ſeuerant, & coluerant, ſine vitæ diſcrimine recondere nequirent. Hæc eſt animæ infidæ ſors; vt & panem corpori alendo neceſſarium, in quo multùm operæ ponit, ſine ſalutis æternæ periculo parare non poſſit. Idumæi quippe, hoc eſt, dæmones, dùm ad res neceſſarias conquirendas in publicum progreditur, multis irruptionibus, & per ſeipſos, & per homines ſceleſtos adminiſtros ſuos eam in peiora crimina deturbare nituntur. *Facies* ergo *gladij*, tentatio hoſtium, quaſi diſtrictis gladijs aggredientium eſt. Precatur ergo anima, ex hoc capite Deum, meminerit huius extremæ calamitatis, & ſine timore gladij panem largiatur, ac ſi ad hunc modum oraret: recordare mitiſſime Deus,

in

in quantam ego anxietatem inciderim, vt in procuratione panis gladios infeſtos offenderem; ne, precor, & tu gladium mihi intentes. Poſſet vti precatione illa cuiuſdam ſupplicantis:

Parce precor, fulmenq; tuũ, fera bella, recõde:
Heu nimiùm miſeræ cognita tela mihi!

Gladios multos paſſa ſum: tuum, ne patiar, enixè oro. Septuaginta vertunt: *à facie gladij deſerti*, ἀπὸ προσώπου ῥομφαίας τ' ἐρήμου. Vbi gladium deſerti hiſtoricè, miſeriam, quæ ex abductione per deſertum orta eſt, ſignificare videntur.

PELLIS noſtra, quaſi clibanus, exuſta eſt à facie tempeſtatum famis.

Hiſtoricè.

Nos Ciues Ieruſalem, fame, procellæ inſtar ſæuiente, tanquàm ignibus concremati exarsimus.

Allegoricè.

Plerumq; ego populus Chriſtianus velut igne acri vſtulatus apparui, præ panis Eucharistici defectu.

Tro-

Tropologicè.

Cùm pane potuq; cœleſti carerem, ego anima, humore gratiæ vitali conſumpto, turpiter torrida viſa ſum.

Expenſio Tropologiæ.

DEſcribitur hic anima ſub imagine corporis præ fame graciliſſimi, quod oſſibus tantùm, & aduſta pelle conſtet. Sanè ſic ſe res habet: nemo enim, niſi qui ſpirituales oculos nactus eſt, ſatis aſſequi poteſt, in quantam maciem anima Dei paſtu deſtituta deueniat. Pellis velut igne exiccata repræſentatur: omnis enim ſuccus ille vitæ index abſumptus pingitur, ad extremam animæ ariditatem innuendam. Porrò quamdiu illa Deo hæret, victum arcano pane, potuq; conſtantem recipit, quo non modò illa viuit, ſed corpus quoque vegetius, & robuſtius efficit. At vbi miſero diuortio à ſummo illo bono diſcedit, quantumuis corpus curet, marceſcit, & viribus exhauſtis concidit. Rectè dictum eſt: *à facie tempeſtatum famis*: non enim myſtica inedia hæc vnam vel alteram, ſed innumeras tempeſtates ſæuas amplectitur. Hoc de interno paſtu potuq; qui ex

Dei

Dei coniunctione percipitur : at idem de infauſta Euchariſtiæ abſtinentia , quæ animam eneruat ęquè aſſeri poteſt. Nam quod de populo Chriſtiano , in paraphraſi allegorica tetigimus , de quauis anima ad proportionem proferimus .

MVLIERES in Sion humiliauerunt , & virgines in Ciuitatibus Iuda .

Hiſtoricè .

Chaldæi milites , & in loco totius Vrbis Sanctæ auguſtiſſimo , Sion , & in cæteris vrbibus Iudææ , non mulieribus tantùm , ſed virginibus quoque abuſi ſunt .

Allegoricè .

Incredibilis penè incontinentia illuſtrem Eccleſiæ partem in ædibus quoque ſacris deformauit .

Tropologicè.

Quia Chriſtum ſponſum anima per culpam turpi diuortio reſpuit , ad horribilem carnis turpitudinem à dæmonibus deuoluta eſt.

Ex-

Expenſio Tropologiæ.

NImis compertum eſt, animas plures, quæ caſto Chriſti complexu fruebantur, vbi nefariè torum violarunt, in horrendam luxuriæ voraginem poſteà demergi. Nam cùm oblectamenta illa interna pluraq; defuerint, quibus non anima tantùm, ſed corpus quoque pro captu ſuo aſſueuerat, appetitus mæſtitiæ, cui ſuccumbit, impatiens, peregrinas voluptates exquirit. Et quidem fœditas hæc vbiq; turpis, at *in Sion, in Ciuitatibus Iuda*, hoc eſt, in locis cultui diuino dedicatis, multo turpior, & horribilior eſt. Quin etiam, ſi ſenſum magis arcanum expendamus, in anima, quæ in arce Sion, hoc eſt, in ſtatu monaſtico, ex profeſſo, Deo vacauit, & virginitatem, eximiamue caſtitatem coluit, turpitudo vltra modum excreſcet. Et tamen (quod ſine dolore commemorari nequit) hoſtes Ciuitatis Dei, non dæmones tantùm, ſed homines intemperantes paſſim occurrunt; *qui mulieres in Sion humiliauerunt*, hoc eſt libidine fœdarunt, *& Virgines in Ciuitatibus Iuda*: neque enim ſacræ virgines intra Monaſteriorum ſepta, ab huiuſmodi irruptionibus immunes ſunt.

PRIN-

PRINCIPES manu ſuſpenſi ſunt: facies ſenum non erubuerunt.

Hiſtoricè.

Hebraicæ gentis Principes à Babylonicis militibus ſuſpendio necati. Senes veneratione digniſſimi ignominioſè tractati ſunt.

Allegoricè.

Nobiliſſimi Eccleſiæ Confeſſores multis modis ſuſpenſi à fidei hoſtibus fuere. Venerabilisque Antiſtitum canities deſpectui habita eſt.

Tropologicè.

Animam verè principem, hoc eſt, anteactæ vitæ ſanctitate illuſtrem, dæmones quodam ſuſpendij genere præfocarunt, ne auram ſpiritus Sancti vitalem traheret: neque ſenectutem mentis, hoc eſt, diuturnam vitæ præteritæ ſanctimoniam reueriti ſunt.

Expenſio Tropologiæ.

DAemonum ſæuitiam Deo Propheta repræſentat, vt animæ culpam eleuet, ac veniam impetret. Erat ſanè anima Deo accepta, mundi totius, quem calcabat, princeps, ac domina. Erat men-

tis ſenectute, hoc eſt prudentia venerabilis, vt ei propterea inſignis honor deberetur. Benè norunt hoc dæmones, qui tam eximiam dignitatem animæ inuidebant, ne in ſedes quas illi amiſerunt, ſalua conſcenderet. Propterea quodam ſuſpendij genere, hoc eſt atrociſſima præfocatione, ſiue cordis oppreſſione ipſius fauces aſtrinxerunt, ne ſpiritum ſanctum arcana inſpiratione traheret, ac immortali vita viueret. Non eos ab inſultu deterruit mentis canicies, & maturitas illa, quam Angeli reuerebantur: inuidentiæ quippe furore perciti omnia honoris ac timoris clauſtra eò ferocius perruperunt, quò maior in anima dignitas, puriorq; vita reſplenduit. Hinc texitur argumentum ad veniam fidentiùs poſtulandam: ęquum enim videtur, vt dæmonum truculentia retundatur, ignoſcaturq; animæ, quæ non tam peccandi libidine, quàm tentationis vehementia cecidit. Quam ſanè rationem à Deo minimè negligi facilitas indulgendi mitiſſimo eius corde digna demonſtrat. Qua in re miſericordiam non ſine proportione homini potiùs, quàm Dæmoni impendi perſpicimus. Lucifer enim, quanquàm ſuſpendio ſuperbiæ, qua ſe in altum extulit, interijt: at

(vt

(vt humano more dicamus) non affuit carnifex, ſiue ſuſpenſor, qui eum vrgeret: verùm in hominis ſuſpendio dæmones incredibili ſollicitudine animam extimulãt, & ad eam, ne in Deum reſpiret, præfocandam laqueum faucibus inijciunt, & omnia mortis inſtrumenta coaptant.

ADOLESCENTIBVS impudicè abuſi ſunt: & pueri in ligno corruerunt.

Hiſtoricè.

Præpoſtera libidine adoleſcentes Hebræos Chaldæi fœdarunt: & pueros grauiſſimis oneribus lignorum impoſitis ſuccumbere fecerunt.

Allegoricè.

Horrendum ſanè ſupplicium: Chriſtianos pueros, teneros Eccleſiæ filios bellis captos Mahumetani, aliiq; fidei hoſtes nefanda libidine corruperunt, & fuſtibus ad veræ fidei abiurationem coegerunt.

Tropologicè.

Incredibili ſæuitia dæmones adoleſcentium ætatem ebulliente ſanguine in horrendam luxuriam præcipitant: & pueros, vtpote parùm ra-

tionis compotes, quaſi fuſtibus illiſis, ſub appetitus pondere corruere faciunt.

Expenſio Tropologiæ.

PErgit Vates ſanctiſſimus crudelitatem dæmonum expendere, vt Clementiſſimus Deus parcat, aitq; *Adoleſcentibus impudicè abuſi ſunt, & pueri in ligno corruerunt.* Exploratum eſt, omnem culpam, non miſericordiæ ſed iuſtitiæ ac vltionis diuinæ irritamentum eſſe. At verò rerum circumſtantijs mutuò collatis, & perpenſis, nemo non cernit pueritiam & adoleſcentiam errare minùs grauiter, quàm peccet ætas adultior; ac propterea diuinæ bonitati, quæ occaſiones miſerendi captat, conſentaneum eſſe, faciliùs pueris, & adoleſcentibus indulgere. Feruet ſanguis, rerum ignoratio facit audaces, neque conſilio valent, vt ſibi fortiter imperent: dæmonesq; ætatem, fragilitatem, inſcitiamq; callentes facilè in turpiſſima peccata propellunt. Propterea Vates noſter excuſationem qualemcumq; ætatis obtendit, vt Clementiſſimum Deum exoret. *Adoleſcentibus impudicè abuſi ſunt: pueri in ligno corruerunt.* Ac ſi hoc modo precaretur: probè noſti

noſti (ſumme Deus) quàm validè dæmones adoleſcentes ad Venerem pulſauerint, & pueros quaſi fuſtibus intentatis, niſi peccarent, terruerint: placare quæſo, & culpæ & pœnæ malum auerte.

SENES defecerunt de portis: iuuenes de choro pſallentium.

Hiſtoricè.

Senes Hebræi è portis Vrbis vbi iudicia celebrabant, à Chaldæis depulſi, iuuenes à feſtiuis ſodalitijs, vbi lætis carminibus ludebant, amoti ſunt.

Allegoricè.

Irruptionibus hoſtium fidei, multa Eccleſiæ tribunalia defecere: multa ſacrorum feſtorum lætitia, qua iuuenes ad pietatem inſtruebantur, extincta eſt.

Tropologicè.

Dæmonum impetu cana mentis ſenectus, & vera Dei gaudia animæ proſtratæ erepta ſunt.

Expenſio Tropologiæ.

DVo profert Sãctus Propheta ſuperiùs tacta, ſenes iuueneſq; defeciſſe: quod

in arcano ſermone idem eſt, ac ſi fateretur, mentis ſenectutem, cordisq; lætitiam, illam ſenibus, hanc iuuenum choro ſignificatam concidiſſe. Profectò mœſtiſſimus animæ à Deo ſeparatæ caſus, omnem mentis maturitatem, omnem hilaritatem excluſit, quia à vera ſapientia, veraq; lætitia longiſſimè culpa illam abegit: nihilq; ei ſupereſt, tametſi dæmones, prudentiam, gaudiaq; artificiosè pingant, niſi amentia & luctus, quo nihil funeſtius accidere poſſit. Culpa hominem dementat, omnem quippe peccatorem eo ipſo ignarum eſſe, non Chriſtiana modò, ſed ethnica ſapientia profitetur: errat enim à rationis rectitudine, & à bona mente alienatur, proindeq; amens fit. Culpa quoque hominem corrodit, & affectata mundi ſolatia ſtimulis internis, mortis, ac tartari metu interturbat: præterquàm quòd praua hominis affectio eſt, quæ animam, ſicut morbus infirmum corpus, intemperie ſua malè vexat, & mundi edulia amarulenta efficit. Sic exul quidam ob culpam monitus, ad mœrorem eleuandum carminibus vacaret, reſpondit ſe carere mentis pace, ac proptereà minimè poſſe, ſubiecitq;:

1 *Noſtra per aduerſas agitur fortuna procellas:*

Sorte

Sorte nec vlla mea triſtior eſſe poteſt.

Pacata ſcilicet conſcientia iuge conuiuium, culpis læſa perennis ſtimulus mœroris eſt, quod proximis verbis aſtruitur.

DEFECIT gaudium cordis noſtri: verſus eſt in luctum chorus noſter.

Hiſtoricè.

Non externa tantùm lætitia, ſed interna, quæ in corde vigebat, Ieruſalem orbata eſt.

Allegoricè.

Sublato per ſectarios multis in Regnis externo Eccleſiæ apparatu, & ſacris ritibus: intima gaudia, quæ inde Orthodoxi hauriebant, in mœrorem verſa ſunt.

Tropologicè.

Cor hominis, quo diuinas voluptates concipiebat, admiſſa culpa luctus immenſi officina fit.

Expenſio Tropologiæ.

Repetitio & exaggeratio eſt lugentibus familiaris, qui doloris motus, verbis iteratis, ac variatis oſtentant. Proximè dixit Propheta iuuenum chorum de-

 feciſſe,

feciſſe, modò ſubdit, non qualecumq; gaudium, ſed *gaudium cordis*: hoc eſt intimum ſublatum fuiſſe, chorumq; luctu permutatum eſſe. Gaudia Dei penitiſſima, vereq; cordis gaudia ſunt; quia intimam lætitiæ cauſam Deus ipſis viſceribus infundit, quin quod totius lætitiæ caput eſt, in animæ centrum ipſemet illabitur. E contrario cùm omnia mundi bona extrinſecùs affixa ſint, nequeunt interna gaudia, ſed cutanea procreare. Cuti profectò hærent, adeòq; homines dementant, vt eorum priuatione tabeſcant: vt ex hoc pateat, quantus mœror interni ac diuini gaudij defectu ſuccreſcat. Significauit hoc perquàm eleganter Regius Vates cùm dixit: *Aruit tanquam teſta virtus mea, & lingua mea adhæſit faucibus meis, & in puluerem mortis deduxiſti me*. Hoc eſt, vires meæ validæ, & quaſi iuuentutis flore vegetæ, voluptate tua ſubtracta, tanquàm proiecta figlini operis fragmenta exaruerunt. Ego quippe ſicut vas terreum effractus, & in fruſta comminutus ſum. Hinc lingua faucibus ſiccis, inepta iam verbis formandis, adhæſit, vt te deprecari nequeã: & deniq; in puluerem, è quo me compegiſti, reſolutus ſum. Terra enim humectata compingitur, ſicca in puluerem reducitur:

Pſal. 21.

atque

atq́; ad eundem modum anima cœleſti rore concreſcit, & eius vires coagmentatæ roborantur, ſed ariditate diſſolutæ velut in puluerem rediguntur. In puluerem ergo mortis, ſimilem ſcilicet pulueri in quem corpora mortua cadaueraq́; diſperguntur, reduxiſti me: quæ luctus immodici occaſio eſt. Hanc ergo deſolationem Propheta noſter lamentatur, & Deo ad miſerationem repræſentat.

CECIDIT corona capitis noſtri: væ nobis quia peccauimus.

Hiſtoricè.

Reges vrbis ſanctæ coronati, ſub Chaldaicum imperium cecidere. Væ nobis, quia caſus hic à peccatis noſtris or tus eſt

Allegoricè.

Non pauci Reges Chriſtiani, ſuccreſcente peccatorum colluuie fœdati, & deniq́; occupato per tyrannos à Deo permiſſos, imperio, in ſeruitutem pertracti ſunt. Heù me, quàm ſeuerè peccata plectuntur!

Tropologicè.

Anima Chriſti Regis ſponſa tanquàm Regina ince-

incedebat diademate inſignita : verùm thalamo violato corona regia excidit . O quam infœlix culpa fuit !

Expenſio Tropologiæ .

PLanum profectò eſt , eam , quæ in coniugium regis cuiuſuis aſciſcitur , quacumq; illa conditione ſit, eò ipſo Reginam fieri , & diadema illi congruere . Hæc ſors animæ , quæ Chriſto deſponſa eſt:cuius forma imperio digna , ſapientia , magnitudo, cæteraq; regiæ dotes illam facilè coronatam indicant . Verùm admiſſa culpa, quod gratis impenſum fuerat , iure quidem aufertur , quod fletu multo lugeri debuit . Quin verò ſi magis arcanè Chriſtum animę ſociatum , & amplexu indulgentiſſimo , quaſi circulo perfecto , eam cingentem contemplemur , ipſemet Chriſtus animæ corona pretioſiſſima videbitur , cuius iactura è ſaxis quoque lachrymas elicere poſſet. Propterea altiore ſenſu quàm alibi ſubiungit Propheta : *Væ nobis quia peccauimus !* ac ſi diceret: profectò infœlix eſt anima quæ peccauit . Incedebat enim ſummè glorioſa , incredibili pulchritudine,ac ſuauitate præſtabat , cùm coronam ſuam, qua

omnis

omnis æſtimatio vincitur, hoc eſt Chriſtum gerebat. Cecidit tamen omnis decor ille, & ſupremi doloris occaſio eſt. Quemadmodum enim qua die Reges coronantur, viget lætitiæ principatus, ita, qua hora corona illis detrahitur, mœror ſummus ingruit, & mortis horror inuadit. Modus ille dicendi, *Cecidit corona capitis noſtri: væ nobis quia peccauimus* eclipticus eſt, & in hunc modum expleri debet: *cecidit corona capitis noſtri*, ob peccata quæ perpetrauimus: *væ nobis quia peccauimus*, & anſam ruinæ porreximus. Latet tamen ſuauiſſimus quidam ſenſus ſub alia eorum verborum interpretatione, quæ Ieremiæ luctu digna eſt. *Cecidit corona capitis noſtri*, hoc eſt Chriſti, qui caput noſtrum eſt, qui anima iuſta coronatur. Si enim Chriſtus, verus Salomon, carne humana redimitus incedit, velut diademate, quo coronauit illum Beatiſſima Virgo mater ſua, vt S. Gregorius interpretatur: profectò & anima, quæ carne nobilior eſt, eius diadema poterit nuncupari. Si autem tanti Regis corona peccando cecidit, merito ſubiungendum eſt: *Væ nobis quia peccauimus*, hoc eſt, quia Chriſto coronam abſtulimus.

S. Greg. in Cant.

PRO-

PROPTEREA mœſtum factum eſt cor noſtrum, ideò contenebrati ſunt oculi noſtri.

Hiſtoricè.

Amoto Rege noſtro nos Ciues Ieruſalem, mortalem cordis defectionem, oculorumq́; tenebras velut exanimati perpeſſi ſumus.

Allegoricè.

Nos veri Eccleſiæ filij pios olim Reges ſede pulſos contemplati, ſumma ſanè cordis anguſtia, & oculorum quibus vitalis defuit vis, caligine grauiſſimè affecti ſumus.

Tropologicè.

Ex iactura regiæ coronæ, diuinæ charitatis auro ductæ, ego anima ſupremam mæſtitiam, & præ defectione, corporeorum quoque oculorum; velut eclipſim paſſa ſum.

Expenſio Tropologiæ.

DVo deprompſit Propheta, coronam cecidiſſe, ciueſque peccaſſe: modò ſubdit cor mœſtum, oculoſq́; obtenebratos, aitq́; *Propterea mæſtum &c.* quod ad vtrumq́; caput; referri poteſt. Nam & coronæ ablatio, & culpa cui tanta infertur punitio,

punitio, internæ mœſtitiæ, & caliginis oculorum origo eſt. Manifeſtum eſt quippe ingraueſcente triſtitia, cor primùm concidere, & quaſi marceſcere: moxque vitali motu languente ſubire deliquia. Anima enim quaſi totum hominem tunc afficere, ciereq; nequeat, ab extremis partibus ſe velut contrahit, & oculorum propterea debilitas, & vocis interceptio. & totius corporis defectio, tremor ac frigus eueniunt. Si qua tamen tanti ſenſus æqua cauſa ſubeſt, ablatio coronæ, hoc eſt, iactura Chriſti eſt: nam & ex humani amoris cauſa, ſimilia deliquia tenebræq; proueniunt, vt patet ex illo:

Lux quoq; tecũ abijt, tenebriſq; exãguis obor
Succiduo dicor procubuiße genu. *(tis,*

Quid ergo mœſtitiæ, ac tenebrarum ſubeat, cùm Chriſtus puriſſima nimirum animæ lux occidit, & anima omni bono expoliata, denſa culpæ nocte decumbit. Profectò ſenſus hic omni eloquentiæ apparatu maior ijs tantum qui Dei ſenſum adepti ſunt, tanquàm dignis æſtimatoribus credendus eſt. Neque ſubit aptior ſimilitudo ad tantum ſenſum ex parte ſaltem capiendum, quàm ſi ſol hic corporeus, cuius conuerſione dies agitur, mortalium oculis eripiatur.

piatur. Profectò & plantæ, & animantia, & homines non ſolùm tenebris oppreſſi luctuoſiſſimum ſpectaculum exhiberent, verumetiam rerum cultura, generatio, ac demum vita ipſa euaneſceret. Sicut enim præſentia Solis vitam ingerit, vnde & ſpiritus rerum ab Eccleſiaſte appellatur, *Luſtrans vniuerſa in circuitu pergit ſpiritus*, ita defectionem, ac mortem abſentia parit. At Chriſti Solis vitam immortalem efficientis abſentia, quid niſi mortem ſempiternam pariat?

Eccl. c. 1.

PROPTER montem Sion quia diſperijt, vulpes ambulauerunt in eo.

Hiſtoricè.

Quis non lugeat? Sacri montis Sion templum orbe toto auguſtiſſimum dirutum à Chaldæis eſt: vulpesq; ibi cubilia ſibi parauere.

Allegoricè.

Magna certè Sionis noſtræ, hoc eſt, Eccleſiæ pars, à ſectarijs euerſa eſt: & inexauguratis Catholicorum templis vulpina vafricie ſuos conuentus ac ritus exercuere.

Tro-

Tropologicè.

Anima Dei templum pluſquàm Sionium culpæ ruina cecidit. Dæmonesq; vulpibus multò callidiores, in ea velut in ſpelunca latronum latitarunt.

Expenſio Tropologiæ.

VErba illa: ***Propter montem Sion, quia diſperijt***; proximis verbis nunc explanatis annectenda ſunt: aſſignat enim vnam è potiſſimis mœſtitiæ, & oculorum caliginis cauſis, montem ſcilicet Sion profanè tractatum, templumq; ibi ſitum euerſum. Hæc ſanè cauſa immenſi doloris eſt, ſi ad viuum Dei templum culpa deſtructum transferatur. Etenim dæmones vulpibus ob calliditatem doloſq; notati; ***ambulauerunt in eo***, hoc eſt ſuperbè proculcarunt, & tanquàm loci poſſeſſores, cùm latrones eſſent ibi latuerunt. Vnum è luctuoſiſſimis orbis terrarum ſpectaculis eſt, quod paſſim hac tempeſtate conſpicimus, templa videlicet ritu Catholico conſecrata, & culta, mutatione nimis tragica, in hæreticorum receptacula peruerti. Poſtrema regnorum illorum, vbi hæc portenta contingunt, calamitas, tartaroq; finitima eſt: quam pe-

ſtem

ſtem animarum æquum eſt appellare. Sol catholicę veritatis occubuit, & hæreticæ vulpes licenter in media noctis caligine, latibula ſibi foderunt. Per hanc ergo aſpectabilem ſupremæ cladis imaginem, nonnihil de miſerrima templi viui in delubrum Satanicum mutatione coniectare licebit.
Cant. 2. Quid enim non vaſtabunt, non paruulæ vulpes, quæ vineas demoliri nituntur, ſed vulpes vetuſtæ, ac nocendi occaſione vehementer incitatæ? Multa hic, ſub hac mœſta templi deſtructione, ſatis arcana latent: non enim vulpes duntaxat, ſed inauſpicatæ aues, ſerpentes, herbæ aculeatæ, ac noxiæ apparatui ſacro, cultuiq; diuino ibi exerceri ſolito ſuccedunt.

TV autem Domine in ęternum permanebis, ſolium tuum in generationem, & generationem.

Hiſtoricè.

Hæc ſancta vrbis ac templi ruina eſt. Tu verò, ſumme Deus, cum firmiſſimo ſolio regni tui, ſine vllius ruinæ formidine in æternum permanebis.

Alle-

Allegoricè.

Eccleſia, quæ militat, lunæ ſimilis defectum, mutationemue aliquam patiatur neceſſe eſt. At tu, Deus, ſine vlla defectione, in Eccleſiæ triumphantis immutabili throno perenniter regno potieris.

Tropologicè.

Anima tuo munere, ſumme Deus, in regni conſortium vocata, regno per culpam excidit: tuum verò regnum nullus vnquam hoſtis caſusue labefactabit.

Expenſio Tropologiæ.

TRes paraphraſes omnes in aſſertione Prophetæ mira conſenſione conſpirant, *in æternum permanebis*. Multa percurrit Vates ſanctus mutationi obnoxia: neque vllum conſilium ſalubrius occurrit, quàm ad immutabile Dei firmamentum, pro mutationis tantæ remedio, confugere. Quod ſanè conſilium pijs animis nunquam deberet excidere: quicquid enim in hac mortali vita gerimus, nihil eſt aliud, quam inconſtans quædam rotæ conuerſio: quæ ipſa ſua inconſtantia animas permanſuro regno natas admonet, vt requiem futuram inquirant. Eſt autem ſo-

latium animæ minimè leue, noſſe, quę pro expianda culpa, hic patitur, breui periodo claudenda, ſed quæ in ſempiterno Dei regno, pro labore modico acceptura eſt, omni prorſus fine caritura. Hanc vim habent illa verba: ***Tu autem Domine in æternum permanebis***, tanquàm diceret: benè eſt, ſumme Deus, te præmij largitorem regno æterno potiturum, neque ſententiam vnquàm mutaturum: nam & ego tui ampliſſimi principatus conſors ero, & pro vexatione breui, qua premor, me cumulatiſſime remunerabis.

QVARE in perpetuum obliuiſceris noſtri? derelinques nos in longitudine dierum?

Hiſtoricè.

Cùm ergo tu ſis in æternum regnaturus, clementiſſime Deus, an Ciues tuos perpetua derelictione ac obliuione in Chaldæa ſepelies?

Allegoricè.

Eccleſia tua, ſumme Deus, quæ pro regno tuo ſempiterno in orbe terrarum militat, an perpetuò à te repelletur?

Tro-

Tropologicè.

Num anima, quam proprio cruore redemiſti, dulciſſime Deus, à te perpetuo anathemate ſeparabitur?

Expenſio Tropologiæ.

TExtus hic è proximo deducitur in hunc modum: *Tu Domine in æternum permanebis, num in perpetuum obliuiſceris noſtri, derelinques nos in longitudine dierum?* Ac ſi diceret: minimè quidem. Immò ex permanſione illa tua, & mea (inquit anima) tecum permanſio ſperanda eſt. Porrò neque obliuiſcetur, neque derelinquet Clementiſſimus Deus, quos ad expiationem peccatorum exercet: tauros autem pingues, licenter huius mundi prata oberrantes, neci deſtinatos æterna obliuio, derelictioq; ſepeliet. Vim habet modus ille dicendi: *in longitudine dierum*, quod bifariam exponi poteſt, aut de continuatione dierum longa ſerie ſibi ſuccedentium, aut de longitudine ſingulorum dierum, qui afflictis longiores quàm ſint, abſque dubio videntur. Huiuſmodi ſenſus veriſsimus eſt: quem teſtis locuples Iob aſtruxit, cùm dixit ſe menſes vacuos, & *Iob.7.*

 noctes

noctes laborioſas enumeraſſe. Nimirum, tempus vexationis, homini afflicto inanitas quædam termini expers videtur: horas enumerat, quarum ſpatia annis æqualia repræſentantur. Ex quo vtcumq́, iudicium ferri poteſt de ignis purgatorij, ſed potiſsimùm de tartarei cruciatu: nam, ſolum durationis illius nomen diriſsimè vexat.

CONVERTE nos Domine ad te, & conuertemur: innoua dies noſtros, ſicut à principio.

Hiſtoricè.

Quieſcat obſecro ira tua, ſuauiſſime Deus, & ex inimicitia ad amicitiam, & proinde è captiuitate Babylonica in Vrbem dulciſsimam, nos reduc: alacriter enim te duce reuertemur. Redeat precor aurea ætas, qualem, te propitiante, olim ſortiti ſumus.

Allegoricè.

Fer opem, potentiſsime Deus, ad reparandas ruinas Eccleſiæ tuæ: & te iuuante in opus ſtructuræ ſanctæ validè incumbemus. Reſtitue, preca-

precamur, primæuum ſanctitatis florem, qualem ineunti Eccleſiæ contuliſti.

Tropologicè.

Me culpa mea errantem, amantiſsime Deus, ad te fortiter renoca, & tibi me totam deuouebo. Renaſcatur, obſecro, elegantiſsima diuinæ gratiæ forma, qua me in Baptiſmate decoraſti.

Expenſio Tropologiæ.

ANimaduertens anima ſe auerſam, ſi ſalua eſſe velit, ad Deum debere reuerti, fatetur, quod omnino verum, & Catholicum eſt, Dei eſſe, opus hoc conuerſionis patrare, neque aliunde mutationem hanc planè cœleſtem originem ducere. *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur*; hoc eſt, vt ſcholaſticè dicamus, adiuua nos, & cooperabimur. Deus quippe gratia ſua excitat, adiuuatque liberum arbitrium, quod non agit nihil, vt ſe ad iuſtificationis gratiam præparet, ſed aſſentitur Deo vocanti, & adiuuanti, tametſi poſsit diſſentire ſi velit. Ille verò dicendi modus, *conuerte nos*, dulciſsimus eſt, idemq; pollet, ac ſi anima diceret: perſpectum eſt, amantiſsime Deus, è culpæ mi- Conc. Trid. Seſſ. 6. can. 4.

 ſeria

ſeria me non poſſe ab alio, quàm à te liberari: quid ergo cunctaris? Age iam Clementiſſime Rex: emolli precor lapideum cor meum, & efficaciter quò cupis inflecte: egoq; licèt (quæ mea fragilitas eſt) reniti queam, minimè reluctabor. Quin verò ex intimis præcordijs tibi pulſanti penetralia mea reſerabo, & ſtrictiſſimè adhærebo. Quod verò ſubtexit: *innoua dies noſtros ſicut à principio.* Oratio eſt pro primæuo ſtatu diuinæ gratiæ per Baptiſmum acceptæ reparando: quod ſanè votum ardentiſſima precatione dignum eſt. Candor enim ille cœleſtis, & amicitiæ pactum cum Deo initum, intimos gemitus, & feruentiſſima ſuſpiria requirit. Secunda huius textus explanatio eſſe poteſt, non de conuerſione animæ ad ſtatum gratiæ, in quem iam aſſerta fuiſſe videtur, ſed ad familiarem Chriſti conſuetudinem, cui, vexata ſuſpirat.

SED proijciens repuliſti nos, iratus es contra nos vehementer.

Hi-

Hiſtoricè.

Fauſta genti meæ ego Ieremias impensè precatus ſum. At ſenſum doloris deponere nequeo: quia cùm tu Deus ſis omnis fortitudo noſtra, grauiter admodùm repuliſti nos, & animus tuus vehementer excanduit.

Allegoricè.

Eccleſiæ militanti benè precor. Sed mœror validè ingraueſcit, Clementiſsime Deus, quia tot illuſtriſsima regna cum ſtomacho reieciſti, & voraciſsimis iræ diuinæ flammis incenſus es.

Tropologicè.

Spero equidem oratione fuſa, ſuauiſſime Deus, te animæ tuo ſanguine redemptæ propitium fore, verùm acerrimam repulſam, & iram tuam recolens, non poſſum non mœrore tabeſcere.

Expenſio Tropologiæ.

PRofectò finis orationis Ieremiæ energiam habet inſignem ad ſenſum animę grauiter affectæ eleganter exprimendum. Videbatur certè oratio lenibus, ac lætis verbis claudenda, lenibus quidem ad dolorem leniendum, lætis ad conceptam ſpem veniæ ſignificandam. Verùm penitiſſimus dolo-

doloris ſenſus non potuit aliter æquè aptè propalari,ac ſine hoc repulſam Dei,& iram complectente: quaſi anima tam acri ſtimulo diuinæ vltionis vrgeatur, vt ſi fortè alia verba ſuauia miſcere tentet (quod omnibus ſeuerè tractatis familiare eſt) neſciat ab vna cura illa, de qua potiſsimum cogitat, & qua præſertim angitur, diſcedere. Quando ergo ait: *Sed proijciens repuliſti nos, iratus es contra nos vehementer*. Idem agit, ac ſi anima diceret: ſpero equidem te placatum iri, Clementiſsime Deus, qui natura bonus, & ad benefaciendum propenſus es. Hanc ſanè ſpem iuſtis de cauſis concepi: at nequeo dolorem intimis medullis infixum excutere: quia prodigioſa certè res mihi videtur, te Conditorem, ac Redemptorem meum, tam ſeuerè me ſponſam tuam repudiaſſe, & ira in me flammis arſiſſe. Hoc ſtimulo vrgeor: hoc mœrore conficior.

PER-

PERORATIO.

HAec habui, Clementiſſime Deus, quæ ad interpretandum funeſtũ Prophetæ carmen, quo Ieruſalem, Eccleſiæ, animæq; malum lamentatur, expromerem. Vtinã lectoribus vniuerſis, per hunc modicum laborem meum, peccati horror penitùs ſubeat, altèq; meditentur quã ſit metuendum culpæ malum, cui non Ieruſalem, Eccleſiæ vel animæ tantùm, ſed mundi totius clades à ſacris, vel profanis ſcriptoribus deſcriptæ aſcribendæ ſunt. Prima illa rerum facies ſanè pulcherrima, quam diuina bonitate, ac ſapientia tua condidiſti, peccato deformata, primæuus iuſtitiæ candor obtenebratus, antiqua firmitas eneruata, amor immenſus in odium immane verſus eſt. Hinc non modò generis humani ruina, gentium errores, bella, tyranniſq;, & orbis vniuerſi perturbatio; verùm ſingulorum quoque ho-

minum

minum ortus infauſtus, vita mortalitati obnoxia, rerum diuinarum ignoratio, fames, ſitis, anxietas, morbi, acerba mors, & quicquid mœſtum accidit, originem duxit. Bonitas quippe tua ingenio ſuo benefaciendi cupidiſſima, peccato laceſſita, & in vltionis argumentum vocata eſt: vt ira iuſtè excitata tantò vehementiùs erumperet, quantò liberalior bonitas extitiſſet. Quocirca peccato, quaſi vindictæ irritamento, tot iræ fulmina, quæ Propheta luget, non verò lenitati tuæ vertenda ſunt. Oro ergo te, quàm poſſum enixè, mitiſſime Deus, ira hæc Ieſu Chriſti filij tui, dulciſſimi Redemptoris noſtri, ſanguine deferueat: & reis omnibus, quorum primus ego ſum, peccati cognitionem, ac deteſtationem, iræ diuinæ formidinem, & (quod ſummis votis expetendum eſt) tuæ bonitatis amorem inſpires: vt animi, quos vltio terret, in ſtatum diuinæ charitatis aſſurgant.

IN-

Digitized by Google

Digitized by Google

INTERPRETATIO Pſalmi centeſimi trigeſimi ſexti.

PSALMVS 136. planè ſuauiſſimus eiuſdem argumenti eſt cum lamentationibus Ieremiæ: quocirca eius interpretationem Threnorum explanationi ſubtexere, operę-pretium viſum eſt. Affluit affectibus leetiſſimæ gentis in Chaldæorum captiuitatem abductæ: miroq; ſenſu, dulciſſimæ patriæ memoriam, & ſuccedentis exilij mœſtitiam, fletumq; complectitur. At nos hiſtorico ſenſu leniter indicato, ſub gentis extorris tragœdia, ſenſus arcanos animæ

à vero Ieroſolymorum Rege Chriſto repulſæ requiremus. Pſalmus ab origine anepigraphus eſt: neque enim in Hebræo, vel in verſione S. Hieronymi inſcriptio legitur: quæ verò præponi ſolet, ſcilicet, *Pſalmus Dauid per Ieremiam* non eſt coæua pſalmo; ſed poſterior, & ab incerto aliquo adiecta, quòd idem argumentum cum Threnis Ieremiæ pertractet. Auctor pſalmi Dauid fuit, qui captiuitatem vaticinatus eſt. Ad rem ergo noſtram accedentes, poſtquàm ſenſum Ieremiæ captiuos Hebræos lugentis interpretati ſumus, ſenſum captiuorum ipſorum calamitatem propriam altis gemitibus lamentantium exponemus. mus.

Super flumina Babylonis illic ſedimus & fleuimus: cùm recordaremur Sion.

CApta per Chaldęos Hebræa gẽs, & exilij calamitatem experta ſic ait: Iuxta fluuios Babyloniæ nos exules ſedimus, hoc eſt, demorati ſumus: loca enim fluminibus Tigri, & Euphrati alijsq; nonnullis regionẽ Chal-

Chaldaicā, Babylonicamue interfluentibus finitima incolere imperatū eſt. Vbi interim dum aquam per alueos decurrentem intuebamur; lachrymarum riui ex oculis erumpebant, ob Sionis amiſſæ memoriam, quæ ſaxea corda molliret. Annotandum hic captiuos iniqua patriæ & exilij comparatione in lachrymas reſolutos fateri ſenſum doloris penitiſſimum fuiſſe, dum recordarentur Sion. Græcè ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς σιὼν, *Cùm recordaremur Sion*. Quæ lectio, vt correctior, reiecto pro nomine (tui) nuper reſtituta eſt. Sub nomine verò Sion, totam Ieruſalem accipimus: at myſterio minimè vacat, Sionem potiùs, quàm Ieruſalem nominari: pios quippe Vrbis Sanctæ ciues deſtructio templi in monte Sion conſtructi peiùs diuexabat, quàm Vrbis ſub Sione conditæ deuaſtatio: quod religioni ſummæ vertendum eſt. His ergo hiſtoricè tactis ad ſenſum arcanum accedamus. Anima, qua Chriſtus, tanquàm in Ieroſolymæ delitijs, familiariter vſus eſt, cùm velut in captiuitatem, per acrem repulſam abigitur, duriſſimi exilij Babylone notati vaſta loca pererrat Prope fluminum, hoc eſt, fluentium vitę mortalis bonorum decurſum mœſta deſidet: &

 ſitim

ſitim aqua illa fœculenta expleri non poſſe contemplans vim lachrymarum effundit. Nec immeritò: quia paulò antè in ſponſi complexu pocula dulcoris illius cupidiſſimè hauſit: inopiaq; ſuccedente, amiſſi boni memoriam, qua dolor acuitur, repetiuit. Propterea, poſt illa verba; *Sedimus & fleuimus* ſubditur: *cum recordaremur Sion*: hoc eſt, loci ad contemplationem, & amorem diuinæ bonitatis, ac pulchritudinis deſtinati: vbi caſtiſſima oblectamenta proueniunt. Sic primus generis humani parens, amiſſo paradiſi ſtatu, qui erat puriſſimis Dei gaudijs fœcundiſſimus, luctu
Gen. 3 captiuitatis ſpinas & tribulos germinantis excabuit: & per annos plurimos vitæ prolixæ, crebram deperditæ amœnitatis memoriam, quaſi ſpiculum, quo viſcera identidem fauciabantur, perpeſſus eſt. Habet quippe hoc aduerſitas omnis proſperitatem ſubſecuta: ſed illa præcipuè, quę amoris oblectamento ſuccedit. Cuius certè rei tot ſunt in ſacris argumenta, quot abſente Chriſto priùs deguſtato ſuſpiria: qualia Magdalena diuinæ ſuauitatis è ſponſi conſuetudine manantis conſcia, Chriſto interempto, ac ſepulto deprompſit. Profectò
Ioan. 20. veritas hæc non in grauioribus duntaxat experi-

experimentis, quando videlicet anima à Chriſti complexu ſeuerè arcetur, verùm & in leuioribus, teſtes locupletes, grauesque aſſertores plurimos habet, è quorum ſelecto numero neminem iuſtum, qui Chriſti dulcorem deguſtarit, & ariditatis ærumnam incurrerit, excipimus. Et hæc ſanè tragica fortium permutatio non præſens modò, ſed futura, vel cogitata timetur. Cuius idoneus æſtimator Auguſtinus, de Maria ad Chriſti pedes ſedente, Marthaq; interpellante argutè diſſerens ait: *Quomodo putamus eam timuiſſe, ne diceret ei Dominus: ſurge & adiuua ſororem tuam? mira enim ſuauitate tenebatur.* Hæc Pater ille, qui ſeſſionem Magdalenæ cum excurſibus Marthæ, quaſi patriam cum exilio contulit, quod ad ſenſum Mariæ ſeparationem timentis attinebat. Quod ſanè minimè inſolitum eſt: diſceſſus enim omnis amantibus mors quædam eſt, & inſuperabilem arduitatem repræſentat: quod non malè expreſſit ille, qui poſtquàm dixerat:

Serm. 27. de Verb. Domini.

Digredimur flentes &c. ſubiecit:

Si qua fides vero eſt, veniens huc, eſſe natator,
Cùm redeo, videor naufragus eſſe mihi.
Hoc quoq; ſi credas, ad te via prona videtur:
A te cùm redeo, cliuus inertis aquæ.

a 3 Om.

Omne videlicet diuortium, ſuo quidem ingenio, dolorem parit. At illa diuinæ dulcedinis prælibatæ interdictio,& animam & corpus eneruat: & rerum aliarum quantumuis delectabilium tædium inducit. Quocirca ſatis appoſitè Vates ſubdit:

In ſalicibus, in medio eius, ſuſpendimus organa noſtra.

HEbræi captiuitatis dolorem lenituri, muſica inſtrumenta, quibus Dei laudes canerent, bono conſilio ſecum detulerant. Rationi quippe conſonum eſt, in ſummis præſertim angoribus, nonnihil eleuare mœrorem: quod ad eutropeliæ virtutem ſpectat, quemadmodum Sanctorum Patrum hiſtorijs vulgatiſſimum eſt. Verùm aduerſa exilij conditio non tulit; vt animi tam grauiter affecti citharas pulſarent. Subijt enim vitæ tædium; & è ſalicibus, quæ ad ripas fluuiorum, vbi captiui laborabant, frequentes erant, inſtrumenta ſuſpenderunt, quaſi luculenter dicerent: animis noſtris mœſtitia nimia deiectis organa nihil profuerunt: quapropter è ramis ſalicum, arborum nempe ſterilium, ea ſuſpendere

pendere maluimus, cùm nobis ſterilia forent: nimirum, cùm nullum lætitiæ fructum producerent. Hiſtoria hæc, velut tabula graphicè depicta, ſtatum animæ à Chriſto exulantis repræſentat. Acerrimus enim dolor ex abſentia delibati Chriſti coortus ità ſolet ingraueſcere, vt non libeat, vllum captare ſolatium. Nam & pro minore bono amiſſo. *Rachel plorans filios ſuos, noluit conſolari, quia non ſunt*. Sic in amore alio, remedijs mœroris ex viri abſentia inualeſcentis vti nolebat quædam caſtè amans, paſſaq; deliquium, vbi ait: Matt. 2.

Vtq; animus redijt, pariter rediere dolores:
Pectora legitimus caſta momordit amor.
Nec mihi pectendos cura eſt præbere capillos:
Nec libet aurata corpora veſte tegi.

& alia ſimilia, quæ animum grauiter affectum, ac ob id ſolatia reſpuentem oſtendunt. At in amore diuino, peculiari quadam ratione aliarum delectationum animam exulem tædere ſolet: quod videlicet nihil cum voluptate illa puriſſima conferri poſſit. Eaq; de cauſa, omnia mundi bona, quæ ijs, qui mel cœleſte minimè guſtarunt placere ſolent, velut anathemata quædam ſeponit. Nam & horti amœnitate, & fructuum prouentu, ab alijs cœleſtis

ſapientiæ inconſultis in pretio habiti, animæ ſic affectæ ſalicta quędam ſterilitate damnata videntur. Quod planè ſenſit il-
Pſal. 72. le, qui dixit: *Et à te quid volui ſuper terram? A te*; inquit, hoc eſt, extra te: quaſi apertè diceret: nihil ſanè, quia nihil præter vnum te placet. Verba illa: *in medio eius*: arcanum quiddam prodere videntur iuxta interpretes nonnullos, qui non de regione Babylonica, ſed de Vrbe Babylone, quam Euphrates interfluebat, explanant: vt ſenſus ſit, Hebræos intra metropolim, ſiue Vrbem Imperatoriam agentes, citharas è ſalicibus ad ripam Euphratis ſuccreſcentibus ſuſpendiſſe: neque ex varietate rerum grandium, & admirabilium, quæ in regia vrbe gerebantur, vllam voluptatem cepiſſe: quod ſignificatum verborum, & doloris ſenſum auget. Nam non vſque adeò mirum eſt, captiuos ad paluſtria, & inculta loca depulſos ſolatia repudiaſſe, quę ibi ſanè non ſponte prouenirent, ſed à deiectis animis artificioſè exquirenda eſſent. At immenſi doloris argumentum eſt, obuia, vltroq; in oculos, & animos incurrentia vrbis ampliſſimæ oblectamenta recuſaſſe. Et in hunc certè modum anima exul concipienda eſt: quæ non modò mun-

di

di gaudia non corradit aut requirit, verùm neque oblata vnquam admittit: ne, fortè mundi moribus aſſueſcens, à ſtudio ſummi boni ſenſim alienetur, & tragico fine fauſta cœpta concludat. Verùm quod proximè ſubijcitur, dolorem profectò vehementer exaggerat.

Quia illic interrogauerunt nos, qui captiuos duxerunt nos, verba cantionum. Et qui abduxerunt nos: Hymnum cãtate nobis de canticis Sion.

CHaldæi victoria inſolentes ab Hebræis ſacrorũ carminum modos in templo Sionio cani ſolitos,quaſi profanum tributũ exigebant: quod animos dulciſſimæ ciuitatis,& auguſtiſſimi tẽpli memores dirè torquebat. Ponendum eſt hic, Iudæos, per totum Orientem liberalium diſciplinarum laude, poeticæ præſertim, ac muſicæ peritia claruiſſe: vt non ab re Chaldæi ſeriò, & curioſè modos muſicos à victis expeterent, quemadmodum è præmiſſis duobus verſibus liquet. Et priore quidem verſu vni-

vniuersè cantum requirunt : poſteriore verò, Sionis cantum, illum ſcilicet ſacrum, diuinis laudibus decretum expoſcunt. Fama quippe ſuauiſſimi concentus, qui barbaros & efferatos animos permulcere poſſet, Babylonem totam oppleuerat. Pro verbo illo *abduxerunt* Chaldæus, & alij vertunt, *rapuerunt* ex quo antitheſis ad ſenſum doloris augendum exoritur. Raptores enim ſiue ſpoliatores, ab ijs, quorum libertatem, ac opes diripuerant, lætum carmen imperiosè poſtulant. Et hactenus de interrogatione ſiue petitione ſeria. Sed veroſimile eſt, Chaldæos victis inſultantes (quæ illorum feritas & crudelitas erat) non ſeriò, ſed ironicè Sionia carmina poſtulaſſe, quaſi ad hunc modum rogarent: cur modò non pulſatis citharas ritu ſolemni, quemadmodum in templo celeberrimo conſueuiſtis? Cur organa ſuſpenditis? Agite iam: canite lætum carmen è canticis Sion, quaſi dicerent: porrò iam cantica ceſſauere. Et hic ſanè ironicus dicendi modus ad ſenſus arcanos opportuniſſimus eſt. Humani quippe generis ſæuiſſimus hoſtis, cui, velut alterum Iob, animam intercepto ſolatio exercendam Clementiſſimus Deus tradere ſolet, per irriſionem quan-

quandam, ad hunc fere modum vrgere ſolet: Eia nunc Regis Ieruſalem ſponſa, quæ lætis carminibus illi blandienti accinere ſolebas: refer mihi modò cantica illa tibi olim ſuauiſſima: tolle vocem: prode læti animi ſigna. Hæc, aut ſimilia certè alia exprobrare ſolet animæ vexatæ atque proſtratæ, vt eam mœrentem eneruet, atque peruincat. Eſt enim hoſtis illius proprium, cùm deiectum cor intuetur, ferociùs inſtare, vt in culpam præcipitet, more belluæ minimè generoſæ. Multis quippe experimentis compertum eſt, feras ignobiles, puta lupos, vrſos, prædas captas crudeliſſimè diſcerpere, & prolixa earum morte velut oblectari, neque proſtratis parcere: è contrario verò, feras nobiles, puta leones, cùm animalcula proſtrata, pauentiaque cernunt, ſæpe, ne leuiter quidem illis officere: quod obſeruauit ille:

Parcere ſubiectis generoſi eſt ira leonis.

Neq; ſanè aliunde veritatem hanc, cõfirmare opus eſt, quàm ab vno allati Iob exẽplo: quo doctrina hæc tota cõtinetur. Inſtitit enim Satan, quàm acriter potuit, apud Deum, cuius iniuſſu, nihil attentare poterat, vt hominem incredibili calamitate deſolatum ferociter inuaderet, animumq;

iam

iam ſatis afflictum multiplicibus telis im-
Iob 1. 2. peteret. Hoc enim ſibi vult importuna illa & repetita licentiæ flagitatio, vt opes, filios, ſanitatem, paceinq; diriperet: ſi fortè impatientiæ ſpiculo virum conſtantem perfoderet. Quo in conflictu, quod ad pſalmi interpretamentum ex ſimilitudine Chaldaicæ exprobrationis præſertim confert, reticeri non debet. Quemadmodum enim Chaldæi victis Hebræis cantica Sionia, quæ iam ceſſauerant, exprobrabant: ſic dæmon, per hominem quendam à ſe agitatum, Eliphaz videlicet Themanitem, viro innoxio proſtrato anteacta heroicarum virtutum opera, quæ iam deſijſſe cenſuerat, obijciebat in hæc verba:
Iob 4. *Ecce docuiſti multos, & manus laſſas roboraſti: Vacillantes confirmauerunt ſermones tui, & genua trementia confortaſti. Nunc autem venit ſuper te plaga, & defeciſti: tetigit te, & conturbatus es. Vbi eſt timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, & perfectio viarum tuarum?* Quaſi ad rem noſtram planiùs diceret: vbi eſt integritas vitæ, & conſcientiæ lætitia? Vbi præſens Dei auxilium, quod iuſtis, velut ex fœdere, reſpondet? Præſta nunc opera illa eximia, quæ in proſperitate patraſti: quod eſt idem, ac ſi diceretur: hym-

num

num cane modo, de canticis Sion. Simile quiddam Tobiæ accidit, aiente ſacro textu: *Vxor eius irata reſpondit, manifeſtè vana facta eſt ſpes tua; & eleemoſynæ tuæ modò apparuerunt. Atque his & alijs huiuſcemodi verbis exprobrabat ei.* Hæc ſacer textus. Sic Luciferi ſatellites animæ, dum exercetur inſultant. Verùm quid conſtans anima reſpondeat, audiamus. Tob. 2

Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?

Conſtantes, licèt captiui, Hebræi Chaldæis ſiue feriò, ſiue ironicè inſtantibus reſpondent, quod religioni auitæ congruit: neque animum in aduerſitate deſpondent, Nouimus, aiunt, quid cuiq; tempori, & loco aſſignandum ſit. Canticum ſanè Domini ſuauiſſimum eſt, quod non mirum, ſi ab vniuerſis nationibus expetatur: at eſt ſacrum, eſt arcanum, eſt purgatis cordibus, & auribus dignum. Et propterea decretus eſt illi ſacer Sionis locus, vbi populus veri Dei cultum edoctus, expiatus, & diuinis rebus intentus ſacrorum organorum modis harmonicè conſentientibus delecta-

lectatur, & ſtudio bonorum æternorum incenditur. Qui ergo fieri poterit, vt nos, contra patrios, ſanctosq; ritus, profano more, profanis hominibus, profano loco canamus? Præterquam quòd tanto barbarici exilij mœrore contrahimur, vt ad cantum nequeat lingua laxari: quod veſtra crudelitas non expendit. Sic certè, dum anima Sionis, hoc eſt, contemplationis, ac ſuauitatis Chriſti conſcia à dæmone vrgetur ad canticum, hoc eſt, lætitiam profano ritu quærendam, & affectum, qui Chriſto hærebat, Babylonicis ſæculi voluptatibus, quæ ſunt mundi carmina, impendendum; ſi conſtans eſſe velit, quaſi rem factu impoſſibilem fortiter detrectat aiens:
Cāt.5 *Laui pedes meos: quomodo inquinabo illos?* Ideſt: affectus meos, vnde amoris carmina erumpebant, repurgaui, vt ad ſponſum, non adulterati perferantur: quomodo cœno ſæculi patiar illos infici, vt gaudia profana conquirant? Præterquam quòd dulciſſima Chriſti conſuetudo, qua fruita ſum, me tanti ſponſi abſentia, in exilio repulſæ huius interareſcere facit: vnde & lingua immenſo mœſtitiæ pondere ad cantum certè torpeſcit. Nolo profanis voluptatibus fœdari: exilium patior: in aliena re-

gione

gione verſor, vbi à me grauiter afflicta non cantus, ſed patientia exigenda eſt. Nam & viri fortiſſimi calamitatibus obſeſſi, non ſemper lætitiam, ſed conſtantiam præferebant. Rectè quidem; nam vbi Deus animam velut exulem exercet, & hoſtibus adeò feris permittit, ſatis præclarè ſe gerit, ſi patienter, licèt non feſtiuiter, agat. Status ærumnoſus eſt, neque vllus exitus è captiuitate illa patere videtur: poſſetq́; anima obuallata tempeſtiuè vſurpare illud:

Omne latus terræ cingit mare: nauita nuſquã (eſt
Nulla per ambiguas puppis itura vias.

Pondus habent verba illa: *in terra aliena.* Immenſæ quippe ſalutis origo eſt, recta patriæ cœleſtis æſtimatio, & exilij diſcretio. Nam, qui cenſendo errant, infœlici ſorte exilium velut patriam vehementer affectant, opesq́; ſuas in alieno ſolo recondunt. *Ducunt in bonis* breues *dies ſuos*, & *Iob 21* errore detecto, inopia ſempiterna damnantur. At viri cordati, qui ſe alienam regionem oberrare conſiderant, opes, & theſauros ſuos omnes in cœleſtem patriam conuehunt: è quorum numero fuit ille, qui dixit: *aduena ego ſum apud te, & pere-* *Pſal.* *grinus, ſicut omnes patres mei.* Omnes quip- *38.*

pe

pe pietatis cultores, tametſi opibus & honoribus affluant, cor in patriam erectum gerunt, & caduca bona aſpernantes, cum Apoſtolo, futuram inquirunt. Ipſa nimirum exilij calamitas animum grauiſſimè afficit: nihil enim animæ à Chriſto exulanti lætum accidere poſſe videtur. Sola tanti boni recordatio placet: propterea pſaltes ſubijcit:

Si oblitus fuero tui Ieruſalem, obliuioni detur dextera mea.
Adhæreat lingua faucibus meis, ſi non meminero tui.

AMatoria imprecatio, & impotens affectus eſt. Vrgebant Hebræos Babylonij, vt canerent ac pulſarent. Illi verò generosè renuunt, quòd aliena regio ſit: & apoſtrophe tempeſtiua ſic Ieruſalem quaſi præſentem populus captiuus alloquitur: Inuitor ad cantum à barbaris, & alienis: an obſequar? Abſit ò dulciſſima Ieruſalem, vt Babylonicę voluptati ſeruiturus tui memoriam abijciam. Malè mihi rem hanc Deus vertat, ſi tui recordationem Chal-

daica

daica lætitia permutauero: & illa duo potiſsima inſtrumenta, manus inquam pulſui, & lingua cantui deſtinata diro ſupplicio plectantur, ſi tui memoriam depoſuero. Tradat obliuioni Deus dexteram ariditateq; percutiat, ne organa pulſet, linguamq; humore deſtituat, ne ad formandas voces idonea ſit: ſi profano more vnquam exerceantur. Hic conſtantium captiuorum ſenſus eſt, qui malunt dexteram obſtupeſcere paralyticamue fieri, linguamque obmuteſcere; quàm cum chariſsimæ patriæ obliuione, ad oblectamenta Babylonica traduci. Elegans profectò animæ repulſæ imago eſt: cùm enim ad voluptates interdictas inſtigatur, acriter hoſtem increpat, & amanter ſibi mala imprecatur, ac ſi dicat: Ad ſolatia profana, dum interna negantur, allicior: verùm abſit, vt ſcelus hoc admittam, & curam ſponſi depellam. Quin potiùs, opto, vt corporis inſtrumenta languore, ac defectione lædantur, antequam turpibus aut profanis luſibus aſſentiar. Dexteram operibus, linguam verbis aſsignat: nam quod ad cogitationes, (quæ deeſſe videbantur) attinet, argutè diſertèq; dicit, *ſi oblitus fuero tui: ſi non meminero tui.* Semper enim ſponſæ

ſi meminiſſe cupit, licèt repulſa fuerit, vt imago hæc rerum cæterarum ſimulachra diſcutiat. Amoris quippe proprium eſt, formam licet abſentem mente verſare, ac illo velut amuleto mala incurſantia depel-
Pſal. 41. lere. Sic vates regius: *Ad meipſum anima mea conturbata eſt: proptereà memor ero tui*, quaſi diceret: cùm ad meipſum exulem in vaſta ſolitudine palantem, abſente te, oculos reflecto, anima perturbatur: proptereà recordabor tui, vt imagine hac occurrentia mala propulſem. Et hic ſanè ſenſus omnibus, quos abſentia torquet natiuus eſt, vt patet ex profano illo:

Illa meis oculis ſpecies abeuntis inhæret,
Cùm premeret portus claſſis itura meos.

Et quidem hæc ipſa ratio eſt, ob quam remedia ad memoriam iuuandam excogitari ſolent, vt oſtendit ille:

Dum tamen arma geris diuerſo miles in orbe:
Quæ referat vultus eſt mihi cera tuos.

E cera nempè vultum finxerat, quem præſentem cupidè intueretur. At hoc, ab ijs quos abſentia Chriſti vexat, ſanctiùs factitari ſolet. Expendenda ſunt verba illa: *Dextera mea, lingua mea*, quibus in arcano ſenſu ſignificatur votum animæ à Chriſto extorris, quæ opera brachio, verba

ba lingua, notata Deo ſemel conſecrauit; & omnino ſtatuit tam in aduerſis, quàm in ſecundis euentibus, nihil, niſi, quod Chriſto placeat, loqui, aut operari. At imprecatio expletur per adiuncta verba:

Si non propoſuero Ieruſalem in principio lætitiæ meæ.

QVuaſi diceret captiuus populus: fruſtra me ad lætitiam adhortamini, ò Chaldæi: ne quicquam laboratis. Seuerè, precor, à Deo puniar, ſi, dùm omnino lætitiæ vacandum ſit, in re alia, priuſquàm in optatiſſima Ciuitate mea lætitiam collocauero. Si nempe, dum exulo, gaudium admiſero, donec captiuitate ſoluta, Ieruſalem ipſa inſtaurata ſit caput, ſeu principium lætitiæ meæ. Mirificè congruit interpretatio hæc animæ à Chriſto abſenti, ac ſi dicat: Grauiter, oro, plectar, ſi dum Chriſtus abeſt, gaudia peregrina captauero, & non potiùs ſolatia diſtulero, donec ipſe præſens, conſuetudine ſua quàm ſuauiſſima ſit origo lætitiæ meæ. Familiare nimirum eſt amantibus, nullam è rebus alijs velle voluptatem haurire: quod Pau-

lus, præ Chriſti deſiderio, *omnia velut ſtercora arbitratus*, facile conuincit. Quid enim ex ijs, quæ illi tanquam ſterquilinia fœtebant, oblectamenti perciperet? Vnum Chriſtum intimis præcordijs condiderat, & ab eo ſeparari, morte peius horrebat: quod & in omnibus ſtudio diuinæ charitatis incenſis quotidiano experimento perſpectum, & in omni proculdubio amore teſtatiſſimum eſt. Votum hoc animæ ſeparationem timentis, & in vno Chriſto lætitiæ originem conſtituentis, meritis fœcundiſſimum eſt: quod Pſaltes regius cupidiſſimè arripuit aiens: *renuit conſolari anima mea*, ſcilicet extra Deum, ſubiecitq;: *Memor fui Dei, & delectatus ſum*. Deus videlicet memoria conceptus lætitiæ fons vberrimus eſt. Annotandum verò *principium lætitiæ* arcanè valde Chriſtum appellari, non quia ducto principio à Chriſto anima in aliena gaudia procurrat, quaſi Chriſtus ſola ſit origo lætitiæ, alibiq; incrementa proueniant, ſed quia ex alijs rebus ne principium ſanè lætitiæ anima repetere velit; in vnoque Chriſto ab initio ad finem vſque lætari decernat. Verùm interim dum Chaldæi cantum importunum ab Iudæis exigunt, captiuiq; ſe malè vexari conſiderant,

Pſal. 76.

rant , erumpit affectus impotens in hæc verba.

*Memor eſto Domine filiorum E-
dom , in die Ieruſalem.
Qui dicunt , exinanite , exinanite
vſque ad fundamentum in ea.*

TAnquã populus diceret: ſumme Deus, ac vindex noſter, cur adeò immanem crudelitatem fers? Cur barbaros inſtantes, neq; victis parcentes non coerces? Diruta eſt Ieruſalem Ciuitas tua,quaſi ſub tutela tua minimè fuiſſet. *Memor eſto filiorum Edom*; recordare quàm dirè Idumæi die ipſo excidij funeſtiſſimi inſtiterint Chaldæis aientes: Ne parcatis ciuibus Ieruſalem, irruite, diripite, ac vrbem totam funditùs euertite. Recordare aliquando, vt vicem rependas, & illos ſeruitute damnes, me in libertatem vindices. Vim habet modus ille imprecandi: *Memor eſto filiorum Edom*; hoc eſt, Idumæorum, qui fuerunt poſteri Eſau. Cùm enim populus à Chaldæis vrgeretur, & Sionia carmina poſtularet, videtur certè debuiſſe potiùs in Chaldæos

nunc irridentes, quàm in Idumæos abſentes excandeſcere: & tamen de Idumæis vltionem expoſcit: quia cum in Iudæos ob affinitatem leniter agere debuiſſent, feritatem tamen parentis ſui Eſau fratrem ſuum Iacob perſequentis imitati, Babylonios ad necem fratrum ſuorum incitarunt, dixeruntq; *exinanite*, hoc eſt, nudate, vaſtate, diruite, quouſque fundamenta retegantur, nihilq; integrum, intactumue permaneat. Chaldæus exiſtimat, imprecatoria verba hæc, non populi, ſed Michaelis Archangeli Synagogæ Principis eſſe, qui pro captiua gente Deum interpellat. Ex quo liquet, antiquos homines putaſſe, cœlites pro mortalibus orare, quod hæretici recentes inficiantur. Hæc de ſenſu litterali, qui ad arcanum ſatis aptè traducitur. Sanè cùm ſæuiſſimus animæ hoſtis cernit illam mœrore confectam, & abiectam, multos ſibi ſimiles ſpiritus nequiores ſe (vt Babylonios Idumæi) auxiliares concire ſolet, vt agminatim irrumpant, & præcipitem agant, quod ex hiſtoria Iob apertè perſpici poteſt. Non enim alios dæmones tantùm, verùm & homines à dæmonibus impulſos, ad inſontis vexationem laceſſiuit. Anima ergo dùm ſic inuaditur,

ditur, Deum obnixè precatur, qui obliuionem ſimulaſſe videtur, meminerit,ſuum eſſe inſolentes comprimere, ac vexatos, quandoq; redimere: quod & Iob ipſe nuper nominatus ſyncerè depoſcit, dùm ad Dei tribunal fauorem diuinum capraturus prouocat. Vniuersè quippe mortalium animis, quippiam præſertim pium cupientibus ſubit aduersùs obſtantes, iuſtæ vltionis affectus: quod exemplo ſui Regius Vates euincit, per hæc verba: *omnes principes eorum, qui dixerunt: hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei. Deus meus pone illos vt rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti &c.* Obſeruandum verò inſtandi modum ſignificatum verbis his: *Exinanite, exinanite vſque ad fundamentum in ea*; eſſe propriè Satanicum. Non enim per ſe, aut per ſatellites ſuos, quamlibet ruinam animæ molitur; ſed omnium deterrimam, & luctuoſiſſimam. Fundamentum quippe ipſum deſtruere adnititur; ne quid ſpei pietatiſue ſuperſit. Etenim obſeruata ſimilitudine, id ad animam corrumpendam meditatur, quod Idumæi Chaldæis in Ieruſalem vaſtitate perſuaſere. quemadmodum enim illi priùs domorum tecta, turriumue faſtigia, mox parietes, ac denique fundamenta di-

Cap. 31.

Pſal. 82.

ruerunt : ità humanæ ſalutis hoſtis prius à charitatis faſtigio animam deturbat, ſtatim virtutes alias conuellit, demum fidem ipſam fundamenti ſymbolo notatam extinguit. Sic Apoſtolo teſte; *quidam auaritiam appetentes, errauerunt à fide*, quos, planum eſt, ante perfidiam, à charitate defeciſſe. Et hac ſanè de cauſa, monſtra multa hac ætate conſpicimus, dum pleriq; aut degeneres catholici, aut monachi primam charitatem deſerentes, & in vitiorum pelagus ſe totos demergentes eò procurrunt, vt ab Eccleſiæ caſtris tragica mutatione deficiant. At populus Hebræus diuinæ iuſtitię conſcius, tyrannicam vexationem conſpicatus, & futuram redemptionem præſagiens, ſpe vindictæ altè concepta, pſalmum propheticè abſoluit aiens :

1. Timot. 6.

Filia Babylonis miſera: beatus, qui retribuet tibi retributionem tuã, quam retribuiſti nobis

Beatus, qui tenebit, & allidet paruulos tuos ad petram.

HOc eſt, gens Babylone nata, & proinde barbaræ vrbis filia, progenies planè

nè miſera (Hebraicè, deuaſtata) prędis nē-pe tuis, vſque ad extremam inopiam expolianda: fœlix ille, qui Dei cauſam aget, & ità te torquebit, quemadmodum torques nos. Fœlix qui vrbem imperatoriam victoria inſolentem occupabit, infantulosque tuos petris illiſos interimet, ne quid è ſtirpe tua ſuperſit. Hic eſt ſenſus certè propheticus captiuæ gentis, & ad libertatem dulciſſimæ patriæ ſuſpirantis: quem rei exitus comprobauit. Nam Darius Medus, & Cyrus Perſa, iuſta Dei vltione, Babylonios debellarunt: & poſt euerſam Babylonem, nobiliſſimam monarchiam condiderunt. Sic cecidit Babylon illa magna, & Imperatores Chaldæi de medio ſublati ſunt. Breuis quippe mortalium gloria eſt; & ſuperbiam regum mortalium latè vagantem ſepulchri anguſtia coarctat, vt non malè de Alexandro Macedone extulit ille: *Ierem. 58.*

Vnus Pellæo iuueni non ſufficit orbis
Aeſtuat infœlix anguſto limite mundi,
Vt Gyaræ clauſus ſcopulis, paruaq; ſeripho.
Cũ tamen à figulis munitam intrauerit vrbē
Sarcophago cõtentus erit. mors ſola fatetur,
Quantula ſint hominum corpuſcula &c.

Nabuchodonoſor, & Balthaſar imperioni mis

nimis elati grandia cogitabant, neque orbis vnus eis ſufficere videbatur: at vltrice ira Dei, improuiſa mors Balthaſaris grandes animos fregit, ac ignobili exitu deleuit, imprecatioq́; captiuæ gentis expleta eſt. In arcano verò ſermone, anima, poſtquàm Deum implorauit, ſpe altè concepta, dæmoni ac eius ſatellitibus mala imprecari, vindictamq́; minari ſolet; quod & ad animum roborandum, & dolorem eleuandum ſæpè conducit. Viri quippe iuſti, exilij huius captiuitate grauiter afflicti, quemadmodum patriam cœleſtem ſummis votis exoptant, ita & Deum vindicem habere impensè cupiunt, vt omnis aduerſitas, & adnata mortalitati calamitas expungatur, & abſoluto mortalis vitæ procurſu, immortalis vita ſuccedat. Sic *Apoc. 6.* Ioannes elatas voces inſontium vindictam depoſcentium, & oraculo, vſque ad tempus decretum dilatas audiuit. Anima ergo à Chriſto exul, quam tartarea dæmonum cohors exagitat, ſic imprecari credenda eſt: filia Babylonis miſera, hoc eſt, Synagoga ſatanica, quæ modò huiuſmodi principatu ſuperbis; beatus qui te proſternet, & imperium tuum verè Babylonicum diſſipabit. *Beatus, qui paruulos tuos*, hoc eſt,

eſt, primos peccatorum motus, quos excitas, vt vincas, antequam adoleſcant, *allides petræ*, hoc eſt, Chriſto: vt recenter nati intereant, & ne minimum ſemen tuæ prolis exiſtat. Hæc eſt beatitudo prophetice prædicta, qua, fortes viri cœlo vim afferre conantes, in media noctis huius caligine ſplendent: quorum fortitudo eò potiſſimum commendatur, quòd in palæſtra minimè ſuccumbant, ſed humani generis hoſti, à quo validè impetuntur, vicem reddant, eius conatu ad primos inſultus recuſſo, & fiducia generosè repreſſa. Verùm etſi interpretatio hæc idonea ſit; proprior tamen videtur altera, iuxta quam, anima, dum dæmonibus, quaſi efferatis Chaldæis mala prædicit, oculos in Chriſtum victorem collimat: vt quemadmodum reges Medorum, & Perſarum Chaldæis vicem reddiderunt, ita ſummus Regum Rex principibus tenebrarum aduerſam ſortem rependat. Qui ſuprema extremi iudicij vltione illos in tartarum detrudet: paruuloſq; eorum, hoc eſt, primos, & recenter ortos nocendi cogitatus, petræ allidet, hoc eſt, conteret, ne iam in opus exerantur, quæ tremenda dæmonibus punitio eſt. Nihil enim ſpiritibus nocendi cupidiſſimis

triſtius

triſtius nuntiari poteſt, quàm definita hòra illa, qua, æterno, diuinoq́; Senatus conſulto, ira Dei proteruos apoſtatas, ne vlterius noceant, in carcerem ſempiternum ablegabit. Et hic ipſe ſenſus arcanus eſt, quo Ieremias Lamentationes ſuas abſoluit,
Cap. 4 per hæc verba: *Viſitauit iniquitatem tuam filia Edom, diſcooperuit peccata tua:* vbi præteritum pro futuro propheticè vſurpat, ſynagogæq́; dæmonum, quæ filia Edom myſticè appellatur, vicem reciprocam, pro animæ vexatione; arcanè prædicit.

INTERPRETATIO Pſalmi octogeſimi tertij.

PSALMVS hic, quemadmodum & qui à nobis proximè expoſitus eſt; iuxta Doctorum Hebręorum ſententiam, Iudæis è captiuitate in libertatem patriæ ſuſpirantibus in ſenſu litterali congruit: at ea ſententia nobis probatur, quæ in eodem litterali ſenſu, pſalmum de quouis homine è vita mortali in cœleſtem ac immortalem vitam tanquàm ab exilio in patriam votis ardentiſſimis aſpirante interpretatur. Pſalmi auctor, aliquis è filijs Core fuiſſe videtur. Pſalmi titulus eſt: *In finem, pro torcularibus, filijs Core*: hoc eſt, Pſalmus à filijs Core in finem

Digitized by Google

finem laborum, requiem videlicet ſempiternam, ſiue in Chriſtum, qui finis legis eſt, directus, caniq; ſolitus, pro vindemia abſoluta, quæ torcularibus apertè notatur. Fructus quippe è multiplici cultura, laboreq; vinearum, poſtquàm, vuæ torcularibus expreſſæ ſunt, ſecurè percipitur: atq; ad eum modū, anima poſt agones, ac preſſuras mortalitatis, vini plane dulciſſimi pocula inter Cælites nullis iam laboribus, aut periculis obnoxios haurit. Pſalmum ergo ad ſenſus arcanos opportuniſſimum ſic iuſtus quiſque exorditur.

Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini.

VIm habet inſignē modus ille incipiendi, velut acephalus: *quàm dilecta*, quaſi pſalmi huius initium, non à verbis his, ſed à penitiſſima contēplatione, quæ Pſalmographi mentem in ſublime elatam ſuſpēdit, lectori petendum ſit. Erupit quippe affectus ardentiſſimus animi ad cœleſtem patriam ſuſpi-

ſuſpirantis: at niſi rerum maximarum, præcurrente notitia, eiuſmodi affectus, amoris & admirationis plenus minimè diſſultaret. Dicit ergo, *quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum*, ac diceret: Poſtquàm diuino lumine perfuſus, elegantiſſimam vrbem, quam architectatus es, ò ſapientiſſime opifex, circumſpexi, & omnes ſtructuræ tantæ partes harmonicè conſentientes, muri ambitum immenſum, latiſſimam plateam, templum auguſtiſsimum, nobiliſſimos ciues, & quicquid ad vbertatem expeti poſſit, copioſiſſimo amne interfluente conuectum attentius ſpeculatus ſum; obſtupui, nec potui erumpentem impetum coercere. Sed oportuit animi ſtupentis ſenſa voce prodere, amoriq; vehementer inualeſcenti hæc verba permittere: *quàm dilecta*, ideſt: ò quàm mihi chara, quàm mihi amabilia! quàm mihi elegans, quàm pulchra videtur ciuitas multis tabernaculis, hoc eſt, manſionibus diſcreta, quæ architectonicæ peritiæ tuæ ſublimitatem oſtentat. Emphraſim habent verba illa: *tabernacula tua*, ideſt à te, auctore tanto, conſtructa, & inſtructa: quicquid enim ad vrbis fœlicitatem excogitari poteſt, ab auctore ſuo vbertim acceperunt.

Cle-

Clementiſſimum ibi cœlum, ſplendidiſſimus Sol, aer ſaluberrimus, amœnitas hortorum penſilium ſempiterna. Et quicquid gaudia cumulare poteſt, præſenti Dei pulchritudine, ac dulciſſimo conſortio ſemper affluit. Propterea ſubdit: *concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini*. Nihil potuit magis appoſitum Pſaltes efferre. Expreſſerat quippe amoris vim, per verba illa: *quàm dilecta*, & ſubiecit motum deſiderij aiens, *concupiſcit*. Eſt mirus ordo: conſtat enim ex morali Philoſophia, ex amore primùm concepto, natiua quadam ſerie prodire deſiderium: quo, qui ſemel amore captus eſt, in id quod amat, auidè contendit: deſiderium nempe quædam amoris extenſio, ſeu progreſſio eſt. Poſtquàm ergo Vates cœleſtium amore incenſus patriam, quæ Ieruſalem ſuperna eſt, ſibi amabilem videri protulit, concinnè ſubijcit: *concupiſcit, & deficit anima mea*, ac ſi luculenter diceret: Non me cepit amor iners, qui otio torpeat, ſed validus & feruidus, qui acriter vrget, vt tam egregiæ formæ deſiderio flagrem, & quaſi porrectis brachijs eam complexurus ad vlteriora progrediar. Cęterùm, quia non continuò res ceſſit ex voto; datum eſt enim & amare,

re,

re, & cupere, at non confeſtim frui, mirificè ſubtexuit : *deficit anima mea*, quaſi planiùs enuntiaret : eò proceſsit deſiderium, vt voto non expleto, licèt explendo, ſuborta fuerit animæ languentis defectio. Conuenit enim inter Philoſophos ac Theologos, qui res arcanas explorant, fruſtrato deſiderio vehementi, languorem, defectionemue ſuccedere: quæ certè paſsio cor grauiſsimè lædit, & quandoque interitum affert. Patet igitur, quibus affectionibus, ad cœleſtem Ieruſalem Vates æſtuarit, amore ſcilicet, deſiderio, & languore, quo nihil poteſt eſſe funeſtius. Rectè dictum: *Deficit anima mea*; deficit, hebraicè, conficitur deſiderio, deliquium patitur præ cupiditate. Græcè ἐκλείπει ἡ ψυχή μου.) ἐκλείπει, inquit, tanquàm diceret: eclipſim patitur, ac ſi anima, dum Chriſtus ſol verus abeſt, eclipſim patiatur: quæ ad languoris mœrorem ſignificandum aptiſsima videtur. In omni quippe amore ſiue fruitionem præcurrente, ſiue ſubſequente, verum eſt, abſentiam eclipſi ſimillimam eſſe: quod obſeruauit & ille:

Dum potui ſpectare virum, ſpectare iuuabat:
Sumq; tuos oculos vſque ſecuta meis.
Vt te non poteram, poteram tua vela videre:

C *Vela*

Vela diu vultus detinuere meos.
At poſtquàm nec te, nec vela fugacia vidi:
Et quod ſpectarem nil niſi pontus erat:
Lux quoque tecum abijt, &c.

Si lux cum homine cæco abire, ac defectione ſuccedente, quaſi vitam adimere viſa eſt: quantò ſignificantius, Chriſti veri Solis abſentia eclipſim ac defectionem animæ ſubire dicemus? At huius deliquij tam luctuoſi cauſam perſcrutemur, quam per verba proxima Pſalmographus reddit.

Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum.

QVaſi diſertè diceret: ſi quis roget, quam ob cauſam atria Domini tam ardenter cupiam, & deficiam, reſponſio in promptu eſt: quia *cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum*: ac ſi luculentius diceret: cùm Clemētiſsimus Deus anteacto tempore mihi copiam ſui fecerit, & illius voluptate percepta cor & caro geſtire, ac lætis motibus exultare cęperint, calore amoris, & æternæ beatitudinis deſiderio efferbui, vt pleniùs bono illo primoribus labijs deguſtato potirer. Quod cùm

non

non impetrauerim, validiſsimò deſiderio fruſtrato, defectio mœſtiſsima ſubintrauit. Verùm ad languorem hunc æqua lance ponderandum, exultationem illam expendere opus eſt; *Cor meum, & caro mea*, inquit. Non cor carneum, nam ſub appellatione carnis cor illud carneum apertè complectitur; ſed voluntas, quæ ſcripturæ ſacræ, & Sanctorum Patrum more frequentiſsimo, cor dictitatur, vnde vita procedit. Cùm enim diuina charitas, vnde virtutes cæteræ vitam eliciunt, & cuius motu in æternitatem diriguntur, in voluntate ſedeat; rectè cor hominis arcanè nuncupatur: nam & cor carneum virium vitalium, motusq; principium eſt. Hoc ergo excelſum cor, cùm diuinè afficitur, multis motibus in Deum, quem delibat, ſeipſum propellit, & attollit: & cum lætitia exundat, inferiorem hominis partem, quæ caro hic appellatur, ſecum abripit, & ſuo motu conuertit, eo ſcilicet modo, quo primum mobile (vt Philoſophi loquuntur) cæteros orbes cœleſtes, qui motibus contrarijs cientur, motu ſuo altiore ac fortiore permouet. Tunc igitur caro etiam pro captu ſuo, non ſuis motibus ſpiritui contrarijs, ſed cordis illius motibus vrgetur,

Rationes alas vide, cap. 1. Lamétatio-nũ, ſub littera Res.

diuinamq; voluptatem è parte hominis ſuperiore delapſam experiens, validiùs in res diuinas, quàm in ſuas illecebras incumbit. Tantundem ergo eſt: ***cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum***, ac ſi liquidiùs ſic Vates extuliſſet: voluntas mea, & pars quoq; inferior Dei ſenſu vehementer affectæ, atque commotæ ſunt: quod planè mirum eſt. Iam verò, quàm grauiter anima ſaucietur, ſi dùm in Dei amplexum tota conſurgit, & pulchritudinem tantam, velut ſpongia aquam conceptura dehiſcit, bono illo potiri nequeat; nemo, niſi, qui Dei ſenſum adeptus fuerit, dignè poterit penſitare. Quod tamen appoſita ſimilitudine conijcere vtcumque valebit, qui dùm ardentiſſima febre vexatur, aquæ guttam ſummis labijs è vaſe deguſtare ſinitur, & dùm ſe ad ſitim explendam ſubrigit anxius, frigidiſſimæ aquæ vas plenum, quod ori fuerat admotum eripitur. Quem ſanè ſenſum reddere videntur regij pſaltis
Pſal. 41. verba illa: ***ſitiuit anima mea ad Deum fortem viuum*** prægustatione quippe ipſa ſitis excreuit: proptereaq; vt impotens deſiderium proderet, adiecit, ***quando veniam?*** Ac ſi diceret: videor mihi nunquam peruenturus: æterna mora videtur. Tanta eſt pro-

profectò immenſitas deſiderij, quod inualuit, vt vel modicæ dilationis imagine æternitatem animo grauiter affecto repræſentet, ac proinde corpus effętum feſtinata ſenectute conficiat: quod ſatis expreſſit illa caſtè amans:

Certè ego quæ fueram te diſcedente puella,
Protinus vt redeas facta videbor anus.

Etſi verò amor quilibet magna producat deſideria; diuinus tamen quantò nobilior eſt, tantò ardentiora producit. Nec immeritò: quia bonum maius aggreditur, quod obſeruaſſe videtur Vates noſter, dum ait *Deum viuum*, hoc eſt, Deum qui eſt vita ipſa. Vitæ quippe deſiderium, inter vniuerſa hominis vota, principatum gerere, planiſſimum eſt. Ex ijs ergo quæ prompſimus, liquet, ſecundum pſalmi huius verſum primi originem eſſe: nam ex deſiderio non expleto, quod ſecundus verſus indicat, defectio primo verſu prodita, exorta eſt. Sic Vates defectionem, quam patiebatur, præſenti tempore *deficit*: feruidum verò deſiderium exultatione notatum, tempore præterito diſcreuit. At poſſet quis tam conſtantis animi deliquium admirari, & ſuſpicari non eſſe vſque adeò rationi con-

ſentaneum. Quocirca Vates, velut rationem languoris attexens, ſubijcit:

Etenim paſſer inuenit ſibi domum, & turtur nidum ſibi: vbi ponat pullos ſuos.

AC ſi explicatius diceret: Non eſt vitio vertenda hæc mea defectio, immo tanquam homine digna laudanda. Hominis enim eſt, veram fœlicitatem cupidiſſimè expetere, ac ſtudioſiſſimè inquirere: ac ea de cauſa, eius generis lucra plurimi facere, ex damnis verò quibuſuis intimo dolore torqueri. Quapropter cùm res mihi ex ſententia non accidat (cupio enim ac poſco, & derelinquor) non eſt mirum, neque ab hominis ingenio alienum virium pati deliquium. Quòd verò ad requiem veram ſic aſpirare hominis ſit, vel ex animantium natura patet: cùm enim homini, cæteriſq; animalibus, ſitim quandam Deus ingenerauerit, qua pacem requiemue generi quodq; ſuo, congruentem exquirant: ſi paſſerculus nidum, vbi cùm partubus ſuis conquieſcat, vbilibet exiguo

cum

cum labore perquirit; cur homo nidum quoque ſuum reperire non conetur? Cur de iactura, vel temporis prorogatione non doleat? Luget homo non ab re, ſi lucrum auri, quod ſperat, vel aufertur, vel differtur, ſi ager ſementem quadruplam non reddit, quia & auro, & tritico eget: & de veræ fœlicitatis cauſa, ſine qua viui nequit, non erit anxius? At enim arcanus eſt ille dicendi modus: *inuenit ſibi domum*. Inuenit præteritum eſt, vt ex Græco patet: εὗρεν ἑαυτῷ οἰκίαν. Paſſer, inquit, iam inuenit ſibi domum: ego, qui ſum tibi pretioſior illo, quæro nec inuenio. Verùm cùm paſſeris nomine, auiculas omnes Vates complexus videatur, quorſum adiecit turturem? Rationis incrementum eſt, quaſi dicat: Non ſolùm auiculæ, quæ gregales ſunt, & mutuo fouentur comitatu, loculamenta quieti deſtinata reperiunt; ſed turtur quoque auis, ſecundi maris neſcia, & quæ derelicta videtur, nido à te parato requieſcit. Quare ergo, qui omnes mundi voluptates, & ſodalitates aſpernor, ſolusq́; vagor, nidum à te impetrare non valeo? Sed mirum eſt, quod ſubtexit: *vbi ponat pullos ſuos*, quaſi per allatæ rationis exaggerationem ſic effaretur: auiculæ

iſtæ non magni apud te ponderis, non modò ſibi, te prouidente, nidos adaptant: verùm & latos & benè compactos efficiũt, vt pullos commodiùs fouere valeant: ego verò, cùm pro me dumtaxat tibi ſupplicem, non exaudior. Amantium eſt in eum modum conqueri,& rerum etiam minimarum momenta perpendere, vt ad ſuas quęrimonias gradum ſubſtruere poſſint: tunc præſertim, cùm alios dignitate poſteriores proſperari, ſe verò deijci animaduertunt:
Iob c. cuiuſmodi eſt illud Iob: *Nunc derident me*
30. *Iuniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei*. Conqueritur nimirum, quòd homines vilitate vix canibus ſimiles fortunentur, ipſe verò minimè. At illi homines erant: Vatis verò noſtri quærimoniæ ab inferiore quodam genere petitæ, vim & ſuauitatem miram habere videntur,quaſi loqueretur in hunc modum: quid eſt hoc, amantiſſime & æquiſſime Deus? Ergone animalcula rationis & tuæ ſalutis expertia mihi antepones? Inuideo certè fœlicitatem auiculis: quas tamen neglectu conſtat eſſe dignas, ſi cum homine comparentur. Nunc verò animaduerto illas, te largè proſpiciente, fœlicitate ſua potiri, cùm ego infœlix ſim. Hic Dei

quaſi

quaſi neglectus, quo animam virtutum ſplendore conſpicuam exercet ac derelinquit, acerrimi doloris ſenſum ingerit: quippe rerum proportione ſeruata vniuerſè verum eſt illud:

. . . Manet alta mente repoſtum
Iudicium Paridis, ſpretæq; iniuria formæ.

Sed cùm Prophetę ſenſum de auiculis allatis ſcrutati fuerimus, quid modò adijciat, audiamus.

Altaria tua Domine virtutum, Rex meus & Deus meus.

ORatio ecliptica eſt: cui, ad explendum ſenſum, nonnihil intexendum eſt. Altaria inquit tua ſcilicet cupio, vt ſenſus ſit: cupio inuenire altaria tua, ſiue per metonymiam, templum tuum, vbi eſt nidus meus, vt in auicularum argumento perſiſtat. Nec ſine delectu, ex altaribus, templum totum intelligi voluit: vt ſcilicet æterna ſacrificia in altaribus cordium, in cœleſti patria, templo, domoue Dei futura indicaret. Quod verò Vates ait: *Rex meus, & Deus meus* arcanum eſt, & ad exulem animam roborandam apprimè conducit.

cit. Inter immenſa quippe cœleſtis aulæ deſideria, ſpei incitamentum minimè leue eſt, certò noſſe, rerum vniuerſarum Dominum, Regem ac Deum ſuum eſſe, qui regia munificentia, diuinaq; prouidentia, eam ab exilio in patriam reducere poſſit, ac velit. Neque tamen hoc ſolummodò ſpei fulcimentum habent verba illa: *Rex meus & Deus meus*, ſed illud bonum planè maximum, quòd ad regni ampliſſimi, ipſiusq; diuinitatis conſortium, anima nunc exul, & afflicta vocanda ſit. Aula quippe cœleſtis, in quam Vates ſuſpirat, tot reges quot ciues habet: atque ideò ſuſpiria ardentiſsima requirit, qualia pro regno & mortales ipſi non malè æſtimare nouerunt. Immenſum enim pondus habet, ad corda permouenda, vel dubia regnandi ſpes, quod ſenſiſſe videtur ille diues promiſſor, qui animum quendam excelſum ſic ad ſuum votum vrgebat:

Ibis Dardanias ingens regina per Vrbes:
Teq; nouam credet vulgus adeſſe Deam.

Sed & illud vulgatum: *Si peccandum, pro regno quidem: cæteris in rebus pietatem colas* ſatis euincit, quid mortales de regni poſſeſſu cenſeant. Qualia ergo vota veri Dei cultores concipiant, quibus immortalis

Rex,

Rex, ac ſummus ipſe Deus, quem hic Pſalmographus implorat, regnum fœliciſſimum pollicetur? Certè non alia vota, quàm, quæ vera beatitudo qua nihil eſt optabilius, ab homine repoſcit: quod altè ſenſiſſe Propheta videtur, dum hæc verba ſubtexit:

Beati qui habitant in Domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te.

AC ſi diceret: non eſt cur ob deſiderium, ac defectionem, quam primis verſibus oſtendi, reprehendar: quis enim, quòd veram beatitudinem ardenter optet, iure carpatur? Quin verò mirum eſt, quomodo vniuerſi homines ad beatitudinem non cupidiſsimè ſuſpirent, & ſuſpirando deficiant. At ſi ad fœlicitatem aſpirandum eſt, quo niſi in atria, altaria, domumue Dei, vbi eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus, aſpirem? Verùm peculiare quippiam in Prophetæ verbis hic obſeruandum eſt. *Beati qui habitant in domo tua Domine*, hoc eſt: ideo beati, quia habitant in domo tua: nam domus, ſiue manſio bea-

1.Ioã. 4. beatorum Deus eſt, iuxta illud: ***qui manet in charitate, in Deo manet.*** Charitatis quippe ſumma perfectio, quam cælites acquirunt, (vt viatores ſileamus) adeò ſtrictè illos Deo apprimit, & medio Dei cordi velut inſerit, vt iure in Deo ipſo, tanquam in pulcherrima quadam aula, thalamoue manere dicantur. Manet ſeu quieſcit lapis in centro, tanquam in loco, manſioneue propria: rogantiq; ecquis locus lapidis eſt? philoſophicè reſpondemus, terra: quantò ergo æquius eſt, locum, domumue animæ Deum eſſe? Nec mirandum ſanè: ſi enim Deum, velut aula regia, amplaue domus cor hominis capit, vt patet ex oraculo illo, ***& Deus in eo***, quantò credibilius

1.Ioã. 4. ſit, cor Dei ampliſsimam animæ domum eſſe. Propria ergo cordis humani domus Deus eſt: ac proinde amoris eſt proprium, eam habitationem expetere, ne duo corda, quæ mutua ſunt domicilia, ſeparentur. Nimirum affectus hic amori cuilibet innatus eſt, qui in mediam formam illam, cuius deſiderio flagrat, cupit penetrare. Iam verò verba illa: ***in ſæcula ſæculorum laudabunt te***, canticum illud ſeraphicum, ***ſanctus, ſanctus, ſanctus***, quod Græci Patres τρισάγιον, Triſagion appellant, indicare

dicare videntur. Nihil enim ijs, qui ſummum bonum arctiſſimo complexu apprehendunt, quod cœleſtis beatitudo præſtat, reliquum eſt, niſi vt ſempiterna laude infinitam Dei bonitatem celebrare non ceſſent. Hæc ſors eſt illorum, qui ampliſſimam Dei domum, iuxta prophetæ votum, expleto deſiderio inhabitant. Sed profectò nobis exulibus parùm prodeſſet domus Dei famâ, quæ orbem noſtrum peruagata eſt, niſi Clementiſſimus Deus, viam ſublimem, qua ſit aſcendendum, oſtendiſſet. Quocirca ſatis opportunè Vates ſanctus adiecit:

Beatus vir, cuius eſt auxilium abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, in valle lachrymarum, in loco quem poſuit.

TAnquàm diceret: Beatos eſſe ciues cœleſtes compertum eſt: verùm, qua ratione, beatitudine illa frui liceat, niſi te manum porrigente, vt conſtruatur ſcala, cuius faſtigium pertingat in cœlum? Propterea ille duntaxat in hoc exilio beatus

tus eſt, cui tu, Deus, opitularis: nam vi diuina tua, in corde proprio ſtruit gradus virtutum, quibus ad te aſcenditur. Quod certè ſtructuræ ſcalæue genus mirabile ac cœleſte cùm ſit, efficitur tamen in hac valle terrarum lachrymis digna, in hoc videlicet loco, quem ſibi homo (non Deus) peccando poſuit. *Beatus* inquit *vir, cuius*, ideſt, cui *eſt auxilium abs te*: nam ſic habetur Græcè Μακάριος ἀνὴρ, ᾧ ἐστιν ἀντίληψις αὐτῷ παρὰ σοί. Beatus vir ait, ac ſi in hunc modum loqueretur: quicquid mundi ſapientes de hominis fœlicitate opinentur; ego certè beatitudinem eam, quæ homini adhuc extorri, mortaliue contingere poteſt, in auxilio tuo conſtituo. Ratio ſuffragatur: ſi enim vltima propriaq; beatitudo aperto Dei conſpectu conſtat; & auxilium Dei hominem in hac vita prouehit ad celſitudinem quandam cœleſti ſtatui, illique conſpectui finitimam, efficax ratio perſuadet, penultimam (vt ita dicamus) beatitudinem,hoc Dei auxilio conſtare. Quod ſanè manifeſtiùs oſtendi poteſt, expenſa veræ fœlicitatis ratione, quæ ex clara Dei notitia, amoreq; conflatur. Auxilio quippe Dei viri perfecti in præſenti adhuc vita, ad eximiam quandam Dei cogni-

tionem

tionem & amorem, quod eſt quaſi quoddam inſtantis beatitudinis initium, promouentur. Sed quia via ſublimis eſt:

Nam via virtutis dextrũ petit ardua callẽ.

Subdit Propheta: *Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit*: ſunt quippe corda multa humi repentia, quæ nihil niſi terrenum cogitant, & conantur. Cùm verò Dei cultor aliquis vnus è plurimis, auxilio Dei ſubnixus ſe in res diuinas erigit, arcano ſermone, aſcenſiones diſponere dicitur. Scala ſcilicet eſt, cuius tot ſunt gradus, quot virtutum profectus: atque ita multis motibus & erectionibus, vt Regius Vates cecinit: *accedit homo ad cor altum*, hominis enim cor *Pſal.*
tam profundum, latum, ac longum eſt, vt 63.
& in tartarum demergi, & orbe toto porrectum iacere, & cœlum vſque poſſit attolli. At hoc mirandum, quòd auxilij cœleſtis efficacitate homo priùs ad terram culpa pronus cor erigat. *In valle lachrymarum in loco, quem poſuit*, hoc eſt, *in valle* (ob loci humilitatem) lachrymis fletuue digna: *in loco* nempe, quem peccando, poſuit homo, quem Deus in paradiſo poſuerat. Sed adhuc non vacat difficultate, quo pacto è loco tam deuexo, in tam excelſum locum, ho-

homo, qui iacet, ſe poſſit attollere. Propterea ſubijcit:

Etenim benedictionem dabit legislator:
Ibunt de virtute in virtutem:
Videbitur Deus Deorum in Sion.

QVaſi diceret: fateor arduam eſſe rem, viamq; multis difficultatibus prætextam: ſed, quod homo viribus proprijs non valeret, Deo auxiliante, præſtabit. Etenim ***benedictionem***, hoc eſt, bonorum copiam, vſitato Hebraiſmo, ***dabit legislator***, ideſt: ipſe, qui legem tulit humanis viribus altiorem, dabit & vires humanis fortiores, quibus lex ſublimis poſſit obſeruari. Nimirum non eſt adeò ieiunè Legislator, qui leges dumtaxat condat de ſublimi via percurrenda: ſed qui vires præſtet, ad legem explendam, iterq; fœliciter conficiendum: quod ad noui Teſtamenti gratiam potiſſimùm ſpectat. Legislatione verò poſita, & gratia copioſè collata, ***ibunt***, ſcilicet iuſti, ***de virtute in virtutem***,

tutem, hoc eſt, de robore in robur, quod eſt, indies ope diuina fient validiores, ac fortiores. Poſſunt quoque verba hæc: *de virtute in virtutem*, ad veras propriasq́; virtutes pertinere: nam ex abundantia diuinæ gratiæ iuſti nunc obedientiæ, nunc manſuetudinis, nunc humilitatis exercitio inſigniter proficiunt, ſcalamq́; conſcendunt. Et denique, quod eſt ſummopere expetendum; *videbitur Deus Deorum in Sion*, hoc eſt; verus & vnus Deus, à quo cæteri, qui Dij nuncupantur, & nomen, & adoptionis diuinæ dignitatem aliamue creatam ſublimitatem acceperunt, gloriæ lumine cernetur in ſuperna Sion, cuius imaginem prætulit, terreſtris illa Sion diuino cultui deſtinata. Verſus hic initium, progreſſum, finemq́; beatæ vitæ complectitur: initium à diuina gratia petitum, quod benedictionis nomen innuit, progreſſum, qui proceſſu virtutum conſtat, finem, qui ad claram Dei viſionem proculdubiò ſpectat. Nihil autem ad viam arduam carpendam efficacius, quàm in ſcopum finemue laborum oculos collimare. Et hoc planè eſt, quod Vatem ſanctum vehementer vrgebat, videndum ſcilicet eſſe ſuauiſſimum Deum in Sion, cuius immenſo deſiderio tenebatur.

Huc aciem mentis inter labores & ærumnas conſtanter intendebat, quò eius ardentiſſima vota ferebantur: quod amori cuilibet (nedum diuino) vſitatiſſimum eſt, quemadmodum eleganter ſignificauit ille in ſcopum ſui affectus aſpirans:

Rupe ſedens aliqua ſpecto tua littora triſtis:
Et quo non poſſum corpore, mente feror.
Quicquid erit patiar: liceat modò corpus in auras
Tollere, quod dubia ſæpè pependit aqua.

Sed multò ſanè ardētiùs iuſtorum mens, æternæ fœlicitatis conſcia, in ſcopum peregrinationis nimiùm prolixè ſuſpirat: quod Paulus diſſolui cupiens, & Magdalena Chriſti cupidiſſima facilè conuincunt. E quorum numero ſelecto Vates noſter aſfectibus multis æſtuabat, cupiebatq; in altum tolli: quod cum ſine præſentiſſimo Dei auxilio fieri non poſſe cerneret, ſubiunxit implorationem:

Phi-lip. 1.

Domine Deus virtutum exaudi orationem meam: auribus percipe Deus Iacob.

NOn fortuitò dixit: *Deus virtutum*, & *Deus Iacob*, virtutum, ideſt potentiarum

tiarum

tiarum, ſeu potentiſſime, iuxta phraſim Hebraicam: Iacob, ideſt, fortiſſimi illius luctatoris. Cùm enim Deum ad vires impetrandas imploret, illis nominibus Deum appellat, quæ potentiam viresque ſignificent, quaſi dicat: Te decet, in hoc voto, tutelarem meum eſſe; viresq; imbecilli ſuggerere, qui potentiſſimus, & robuſtiſſimus es. Verùm ad rem pretioſiſſimam obtinendam (quod ijs, qui à principibus quippiam impetrare contendunt, familiare eſt) inducit precatorem gratia valentem, per quem impetret. Atque idcirco ſubdit:

Protector noſter aſpice Deus: & reſpice in faciem Chriſti tui.

QVaſi ad hunc modum ageret: magna peto: at non ſine patrono, cui nihil negari poſſit. Aſpice, obſecro, calamitatem & egeſtatem meam protector noſter, cuius ſcilicet proprium eſt, homines protegere: & ne videar prorſus indignus, reſpice precor iucundiſſimam faciem Ieſu Chriſti filij tui, qui interpellat pro me. Hic annotandum, nomine (filij) non modò à Chriſtianis interpretibus, verùm ab He-

bræis hunc textum explanantibus, verum Chriſtum lege promiſſum intelligi. Quocirca Vates ſanctus fidéter obſecrat, Deum Patrem protectorem, eiusq; filium interpellatorem aſſecutus. Vim habet ille dicendi modus: *reſpice in faciem Chriſti tui*; quo alludere videtur ad mores humanos, per quos in diuinos, (excluſa imperfectione) conſcendimus. Sunt quippe nonnulli iuuentutis flore adeò ſuaues, & amabiles; vt magnetis proprietate ſpectatores, omnes mirificè allicere, & iras fortè aduersùm ſe in alijs excitatas, ipſa vultus ſuauitate, ad primum aſpectum, ſedare videantur. Quod certè ad Chriſtum arcano ſenſu iure transferendum eſt: vt omnino ſtatuat, qui apud Deum cauſam agit, opportuniſſimum eſſe conſilium, per Chriſtum obſecrare, qui omnes iras placidiſſimo vultu diſcutiat & quicquid velit, obtineat. Sic Propheta per acceptiſſimum Patri filium poſtulat, vt in ampliſſima Dei atria introducatur. Poſtulati verò magnitudinem interpellatore tanto dignam benè ſignificauit, aiens:

Quia

Quia melior eſt dies vna in atrijs tuis, ſuper millia.

IDoneus æſtimator: nec in dubium aſſertio veriſſima reuocari poteſt. Neminem quippe latet, orbis terrarum Monarchiam bonis mundi omnibus affluẽtem, & per annorum millia multa procurrentem, cum tantilla cœleſtis beatitudinis fruitione, non magis, quam cœnum cum auro puriſſimo comparari poſſe. Quapropter mirum non eſt, ſi prudentiſſimus rei tantæ perpenſor adiecerit.

Elegi abiectus eſſe in domo Dei mei, magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum.

ELegi, inquit, conſilio præuio, abiectus eſſe, hoc eſt, poſtremus eſſe, abiectiſſima miniſteria obire potiùs quàm inſtructiſſimas peccatorum diuitum aulas inhabitare. Nonnulli pro verbo *peccatorum*, vertunt ex Hebræo *impietatis*, vel *perturbationis*, vt aulas regum impiorum innumeris negotiorum quæſtionibus perturba-

tas, & procellæ inſtar vndantes ſignificent. Perſpectum eſt enim, domum Dei pace, ac ſpe opulentam, principum impiorum domibus ambitione, ac deſperatione concuſſis anteponendam eſſe. Quòd ſi quis ſciſcitetur, qua de cauſa vilia domus Dei obſequia honorifico Principum famulatui Vates præferat, aptè reſpondet:

Quia miſericordiam & veritatem diligit Deus: gratiam & gloriam dabit Dominus.

AC ſi diceret: non imprudenter elegi: quia licèt iuſtus in hoc exilio videatur à Deo ſæpè repelli, ac pro nihilo duci; non continuò credendum eſt, nihil ei fælicitatis ſupereſſe: immò ex Dei miſericordia, & quod eſt ſtrictius, ex veritate, hoc eſt, iuſtitia (quæ duo diuinorum operum lumina, velut eorum auctor, diligit Deus) merces copioſiſſima viro iuſto in aulam cœleſtem recepto rependetur. Gratiam quidem vt mereatur confert Deus in præſenti vita ex miſericordia, gloriam verò dabit in patria, ex veritate ſiue iuſtitia. Pro verbis illis: *Miſericordiam, & veritatem* dili-

diligit Deus; ex Hebræo vertitur: *Sol & ſcutum eſt Dominus Deus*, ſol videlicet, qui illuminet homines, diemq; iuſtis ſua præſentia efficiat, ſcutum, quod iuſtos protegat, & ab hoſtibus tueatur. Sol diem efficiens, vitamq; tribuens, ad miſericordiam, ſcutum ad promiſſorum veritatem, qua iuſtos tuetur, pertinet. Vtrumque bonum omnibus Regum aulis pretioſius eſt. Atque idcirco ſors fælicior eſt, infima obſequia domus Dei præſtare, quàm principibus terrarum à ſecretis eſſe. Præterquàm quòd principum mortalium inconſtantia, vel iniquitas non modò reos, verùm & innoxios homines, quos antè charos habuerat, honoribus & muneribus gratis expoliat, cùm è contrario æquiſſimus Deus, ſemper ius ſuum vnicuiq; reddat, ſicut Vates fatetur:

Non priuabit bonis eos, qui ambulant in innocentia.

QVocirca tametſi modò ad exercitium, & meriti augmētum Deus iuſtos inopia premere videatur, interim dum bonis abundant aulæ prædonum; exacto tamen

agone, non priuabit bonis benemeritos; quin vero eos immẽſis bonis augebit, quod fides inuictiſſima pollicetur. Verùm, cùm rerum quæ non cernuntur, quantumuis firma promiſſio homines præſenti ſæculo nimis deditos parum moueat; & proinde à bonorum præſentium ſtudio vix poſſint abduci; reliquum eſt, vt inter potiſſima Dei dona, ſpes inconcuſſa in cœlum ſemper intenta debeat recenſeri. Qui enim
Heb.6 adeptus eſt *ſpem*, (vt ait Apoſtolus) *incedentem vſque ad interiora velaminis*; penetrantem, inquam, in bona inuiſibilia, quæ rerum aſpectabilium integumento velantur, grandi certè munere auctus eſt. Habet enim quandam velut anchoram tutam, ac firmam, quæ animæ nauem multis procellis agitatam fundare poſsit. Vnde ſatis appoſitè pſalmum quadam acclamatione propheta concludit aiens:

Domine virtutum beatus homo, qui ſperat in te.

QVaſi planiùs ſic efferret: verè ille quodam fęlicitatis pręſagio gloriari poteſt, ſumme Deus, qui dono tuo futuro-
rum

rum bonorum ſpem firmam concepit. Cùm enim in te vnum ſpes tota confertur, liberalis cùm ſis, hominem tibi ſoli fidentem, ſublimiaq; & maieſtate tua digna de te cogitantem, munificentiſsimè locupletare, ac fortitudine mira fulcire ſoles: vt ſine defectione, curſum præſentis vitę conficiat, ſicut ſcriptum eſt. *Qui ſperant in Domino mutabunt fortitudinem, aſſument pennas ſicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient*. Hic eſt Prophetæ ſenſus. Quocirca ſpes vltimo verſu decantata ad animam à Chriſto exulantem, laboribus obſeſſam, infeſtationibus vexatam, & in atria Domini ſuſpirantem, præſentiſsimum remedium eſt. Spes quippe benè fixa altiſsimos mundi cõtemptores procreauit, clariſsimos martyres protulit, & de vniuerſis animæ hoſtibus illuſtriſsimam victoriam reportauit: qua, faxit clementiſsimus Deus, exhauſtis belli laboribus, potiamur.

Iſai. 40.

INTERPRETATIO Pſalmi Quadrageſimi primi.

PSALMVS hic planè dulciſsimus de gẽte Hebręà inter Chaldæos exulante, ac in optatiſsimam Ieruſalem ſummis votis ſuſpirante, ſolet exponi: vt non immeritò lamentationibus Ieremiæ velut parergon addatur. At nos arcanum ſenſum iuſti exulis, & in cœleſtem patriam ęſtuantis perſequemur; quòd vota ſimillima ſint, vt ſanctorum Patrum interpretamẽta demonſtrant, inſcriptio pſalmi eſt. *In finem, intellectus filijs Core*. Hoc eſt, eruditio, ſiue ſenſus collatus filijs Core, in finem, quaſi dicas, in ſcopum deſiderij, quæ eſt libertas à captiuis

uis

Digitized by Google

uis expetita. Etſi verò titulus omnibus filijs Core pſalmum tribuat, probabile admodùm eſt, vnum qui inter eos doctiſsimus fuit, auctorem eius fuiſſe, vt S. Hieronymus ſenſiſſe videtur. Spiritu quippe prophetico prænouit Babylonicam captiuitatem, & gentis captiuæ affectus expreſſit. Noſtro tamen ſenſu iuſtus à cœleſti patria exul ſic loquens inducitur.

Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum: ita deſiderat anima mea, ad te Deus.

HOc eſt: ſicut ceruus, qui inter animantia, eſt maximè ſiticuloſus, à canibus, & venatoribus agitatus mugit, dum velociſsimè fertur ad fontes aquæ frigentis: ita certè anima mea, in exilio hoc, rore cœli deſtituta, more terræ nimio ſole torridæ dehiſcens, & ad te, fons viue, ſuſpirans anxiè vociferatur. Non potuit vlla animæ Deum affectantis imago elegantior excogitari. Nam ceruus ſiti vexatur ex paſtu ſerpentium, & adiuncta canum inſe-

inſectatione ſitis excreſcit, vt ad aquam pernicisſimè feratur. Pro verbo autem *deſiderat* vox ceruorum propria, & vexationi ſignificandæ opportuna à nonnullis vertitur, Hebraicè, Gharag, quaſi latinè dicas, mugit, rugit, vel quid ſimile. Atque in hunc modum iuſtus, cibo terreo, inter exules victitans, ariditate incredibili vexatus, multipliciq; hoſtium animæ irruptione infeſtatus in Deum medullitus ſuſpirat, & voces informes affectui aptè ſeruientes vſurpat: quod hiſtorijs ſanctorum, deſiderijs cœleſtibus flagrantium, & inſolitis motibus, geſtibus, ac vocibus, quaſi furore quodam ſubeunte, diuina patientium, compertum eſt. Quod ſanè licèt mirum videatur ijs, qui deſiderij incitamenta minimè norunt, ijs tamen, qui Dei ſenſum adepti ſunt, non tam mirum, quàm iucundum, expetendumq; videtur: quod ex proximo verſu ſatis aſtruitur:

Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum:
Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?

Reſpon-

RESponſum eſt. Poſſet enim quis rogare: quænam affectio adeò impotens eſt hæc, quæ te corripuit, ceruiſq; ſitientibus ſimillimum effecit? Cui appoſitè Propheta reſpondet. Ardentiſſima certè ſiti conſumor; atque ideò non eſt, cur mirum videatur, me adeò vehementer vrgeri. Proportio quippe ſubeſt, cùm deſiderium hoc ſiti adumbratum in rem ſummopere expetendam validè feratur. Optentur lentè mundi bona hominis ingenio minora; honores, diuitiæ, voluptates tepidè quærantur: at ſummum bonum, ſummam honeſtatem, opulentiam, & pulchritudinem, quæ cor hominis explent, ardentiſſimè exquiri debere, profectò perſpectum eſt. Notandum hic, quod nouiſſima correctione vulgatum eſt, vocem *fortem* in Hebræo & apud ſeptuaginta interpretes haberi, pro qua, vitio typographorum, aut aliorum quibus aquarum metaphora placuit, *fontem* legebatur. Græcè ſic habetur: Eδίψησεν ἡ ψυχή μȣ πρὸς τὸν θεὸν τὸν ἰχυρὸν τὸν ζῶντα, *Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum*: quæ ſanè lectio Prophetæ ſenſui optimè congruit. Nam ſitis animæ imbecillis, & fragilis, propriè ad Dei fortitudinem fertur: quemadmodum quælibet ſitis meta-

metaphoricè accepta in oppoſitum tendit. Sic enim eleganter ægrotus dicitur ſitire ſanitatem, pauper opulentiam, indoctus doctrinam: vt ſitis quæq; rei, quæ expetitur, conſentiat. Quanta verò vis ardoris extiterit, ſatis apertè, per adiuncta perſpicitur: *quando veniam*? Ecquando hiſce corporis cuſtodijs abſoluar? Quando cernam Dei formam, ſiue vt Chaldæus vertit, *ſplendorem diuinitatis*? Vox eſt deſiderantis, ac ſuſpirantis ſimul: quæ animam exulem facilè ſignificet. At enim neque vox, neque ſuſpiria ſatis forent ad animam grauiter languentem repræſentandam, niſi fletus copia ſuccederet. Quocirca ad rem attexitur:

Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte: dùm dicitur mihi quotidie, vbi eſt Deus tuus?

INſolitum videtur, vt lachrymæ panes appellentur. Certè ſi pocula dicantur, non vſque adeò à communi ſenſu ſermo diſcrepabit: fletus enim copia in cali-

cem

Digitized by Google

cem infuſa, poculum repræſentat. Verùm Prophetæ ſenſus anima Deum ardentiſſimè cupiente dignus eſt, dùm lachrymas non potum ſolummodò, ſed eſcam appellat: vt per hoc indicet, animæ grauiter afflictæ, nec potum, neque vero eſcam communem placere: ſed præ victu omni fletum seligegere. Manifeſtum eſt quippe, mœrore graui, cibi appetentiam extingui ſolere, corpusq; ipſum, ex animæ affectione lædi: vt paſtum vel oderit, vel minimè requirat. Si autem amici alicuius inopinata vel præmatura mors, aut honoris, vel rei familiaris iactura epulas adimit; quid mirum, ſi Dei abſentia, & hoſtium animæ inſultus, quaſi abſente Deo, quotidiè repetitus, Iuſtum in patriam ſuſpirantem adeò frangat, malèq; afficiat, vt, loco potus & eſcæ, perennes lachrymæ ſuccedant? Annotandum hic, modum illum ſciſcitandi: *vbi eſt Deus tuus?* Exprobrationem quandam amariſſimam continere. Vrgent enim hoſtes animam exulem aientes: vbi eſt auxilium, quo freta pietatem colis? Ecce, tot malis obſideris, tot ærumnis conficeris, nec exitus patet: quid ergo contendis? Deus te reiecit; quid ſpei ſuperſit? *Maledic Deo, & morere*: quo iaculo ab vxore propria Iob *Iob 2.*

diriſ-

diriſſimè impetitus fuit. Hic eſt enim conatus dæmonum per ſe, aut per inſtrumenta à ſe coaptata, iuſtum in exilio agentem infeſtantium: vt patientia poſita in Deum erigatur, & tartarea maledicta impatienter intorqueat. Verùm conſtantia iuſtorum vexationem exilij æquo animo ferens, ſpe firma ſubnititur, & ſolatium, inde ortum intimo corde recondit. Quapropter aptè ſubditur:

Hæc recordatus ſum, & effudi in me animam meam: quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis, vſque ad domum Dei.

ANima mœrore contrahitur, lætitia expanditur, ſeu dilatatur. Iuſtus ergo doloris magnitudine in anguſtias cōpulſus, opportuno conſilio, quod & pietas, & prudentia ſuggerit, captat ſolatium, quo animam conſtrictam relaxet, & ad cœptum diuini cultus opus perſequendum exhilaret. Dicit ergo: *Hæc*, hoc eſt, has inſultationes, ſiue hoſtium exprobrationes

tiones *recordatus ſum*, ſiue memoria recolui, & inter angores ipſos animam contractam lætitiæ ſenſu dilataui. Hoc enim, vſitata ſcripturæ phraſi, ſibi vult illud: *Effudi in me animam meam*, effundere quippe idem eſt ac extendere, ſeu laxare, quod lætitiæ proprium eſt. Si vero quæratur, quæ nam lætitiæ cauſa ſubſit, appoſitè ſubijcit: *quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis, vſque ad domum Dei*, hoc eſt; licèt modò angar, & importunis prælijs exercear, non ſemper vulneribus confodiar. Omnia tempus habent. Nunc militiæ tempus excurrit: ſed de bello pacem reportabo. Nunc verſor in exilio: ſed poſtmodùm tranſibo *in locum tabernaculi admirabilis*, neque ſubſiſtam, donec pertingam, *vſque ad domum Dei*, quaſi planiùs effaretur; aula cœleſtis, certè mirabilis, domusque Dei ineffabilibus bonis affluens meis oculis obuerſatur, dignaq; videtur, pro qua nunc excrucier, vt ſempiterna gaudia breui mœrore conquiram. Tabernaculum admirabile cœlum appellat, domum verò Dei, penitiorem thalamum, & quaſi Dei reconditam manſionem (vt noſtro more dicamus) nominat: quaſi poſt agonem exilij, anima iuſti, non ad quemuis cœli locum,

ſed ad intimum Dei complexum, & velut thalamum ſponſis deſtinatum penetratura ſit: quod ad mortalis vitæ faſtidia conſtanter perferenda plurimùm confert. Pergit autem Propheta lætitiæ cauſam amplificare dum ait:

In voce exultationis, & confeſſionis, ſonus epulantis.

SErmo eclipticus eſt, atque in hunc modum expleri debet, & cum præcedente verſu contexi. *Tranſibo*, inquit Vates, *vſque ad domum Dei*, vbi auditur ſonus epulantis *in voce exultationis, & confeſſionis.* Metaphora perelegans eſt à lautiſſimo cõuiuio ducta: & ad cœnam nuptiarum agni alludere videtur. In cœleſti quippe aula, menſa inſtructa eſt, ad quam iuſti famelici auidiſſimè ſuſpirant. Ibi multiplex ſonus inter epulas harmonicè conſentiens, qui editur ab epulantibus, in voce, hoc eſt, in concentu planè ſuauiſſimo exultationis, & confeſſionis, ideſt, lætitiæ, laudiſq; pleno. Et hoc ſanè conuiuium, quo nihil delectabilius excogitari valet, animam nunc præ mœſtitia decumbentem, & ariditate

diue

diuexatam erigit, atque conſtabilit, vt mala omnia inuictè perferat. Et quidem hac ipſa ratione Chriſtus Apoſtolorum animos erexit, vt aduerſantis mundi conflictus minimè horrerent, incredibili dulcedine illos blandè alloquens in hæc verba: *Ego diſpono vobis regnum ſicut diſpoſuit mihi Pater meus, vt edatis, & bibatis ſuper menſam meam*, quaſi enucleatiùs effaretur: præclarè vobiſcum agitur, dùm ego mitto vos, ſicut agnos, inter lupos, vt ab eis diſcerpamini, atque voremini: dolor quippe perexiguus eſt, ſi cum torrente voluptatis, qua vos mecum in regno meo epulantes perfundam, comparetur. Hæc eſt diuinæ ſapientiæ arcana eruditio, quam ſe percepiſſe demonſtrat propheta, dum ſubdit. *Luc. 22.*

Quare triſtis es anima mea? Quare conturbas me?

AC ſi diceret per apoſtrophem: anima mea, ecquid cauſæ ſubeſt, vt mœrore tabeſcas? Quænam ratio ſuppetit, vt me exulem perturbes? Profectò ſi præmij magnitudinem velis expendere, & quid

e 2 ho-

honoris pro dedecore, quid opulentiæ pro inopia, quid voluptatis pro deſolatione, ſis acceptura, conſideres, leuiſſima tibi planè videbuntur exercitia hæc, quibus Deus te hoſtium tuorum vexationi traditam expiat, atque perpurgat. Quocirca iure ſubiungit:

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.

Hoc eſt: ne concidas, cùm ratio nulla ſubſit: ſed benè ſpera, quoniam adhuc ſpes affulget, licèt videaris abiecta, & à Deo longè repulſa. Spera firmiter, quia etſi videaris exilio damnata, ego non ideò frangar: ſed adhuc confitebor, hoc eſt, laudabo Deum, dicamq; tu es ſalus, in quam vultus meus oculos collimat, & quod caput eſt, es Deus meus. Adhortatio hæc ad cor erigendum efficax eſt: quæ bifariam intelligi poteſt: aut de laude, quam iuſtus inter preſſuras mortalitatis ſe Deo allaturum pollicetur, quod animi fortiſsimi argumentum eſt: aut de laude ſempiterna, quam in patria ſe celebraturum

rum

rum ſperat. Et hæc ſecunda interpretatio expoſitioni noſtræ congruentior eſt, quia fertur in complexum Dei, & immenſam fruitionis diuinæ dulcedinem: habetq; plurimùm ponderis ad mœſtitiam eleuãdam, & labores non modò patienter ferendos, verùm & difficultates omnes ſuperandas. Nimirum, qui certò ſibi Dei amplexus, & inde orta æterna gaudia pollicetur, obuia quæq; proterit, & vincendo vires acquirit, quin & pericula conſtanter aggreditur. Sic Regius Pſaltes probari cupiebat, *Pſal.* & poſtulabat periculis exerceri, vt per *138.* viam æternam deduceretur: quod ſanè minimè poſceret, niſi ſpes fælicitatis illum inter agones ad perrumpenda difficultatum obſtacula erigeret, atque fulciret. Neque hoc nouum, aut ſingulare eſt in cauſa æternæ beatitudinis agenda: nam in amore quouis ſperata fruitio roborat, & monſtra domat: quod non ineptè oſtendit ille:

Sæpè per aſſiduos lãguẽt mea brachia motus:
Vixq; per immenſas feſſa trahuntur aquas.
His ego cum dixi, pretium non vile laboris,
Candida quæ cupitis, colla tenenda dabo.
Protinus illa valẽt, atq; ad ſua præmia tẽdunt
Vt celer Eleo carcere miſſus equus.

Verùm adhortatio hæc poetica leuis eſt, ſi cum Prophetæ ſtimulo conferatur. Spera, inquit, ò anima: fortiter modò congredere: nam tempus erit, cùm in abditiore thalamo, præſenti ſponſo tuo, ſuauiſſimè dicam: Tu es optatiſſima ſalus, quam cupidè vultus meus intuetur: Tu es certè dulciſſimus Deus meus. At cùm iuſtus in exilio verſetur, interim dum ſe his meditationibus inſtruit, atque ſuffulcit, diſcrimen quoddam affectuum diuerſorum ſubeuntium, quod nunquàm excidere deberet, obſeruat.

Ad me ipſum anima mea conturbata eſt:

Propterea memor ero tui, de terra Iordanis & Hermonijm à monte modico.

HOc eſt: longè alius exoritur affectus cùm meipſum introſpicio, atque cùm te, ſumme Deus, contemplor. Nam cùm me intueor exulem, fragilem, abiectum, anima mea ad me ipſum, hoc eſt, apud meipſum facilè perturbatur: ſed cùm

tui

tui recordor, erigitur & ſtabilitur. Quocirca memor ero tui, ſupplicans reſtituas me in terram lacte & melle manantem, vbi recreer potu puriſſimæ aquæ Iordanis, & aſpergar rore montium Hermoniorum, aliorumq; montium modicorum ſeu collium clementer aſſurgentium. Quaſi apertiùs in arcano ſermone diceret: experimento didici ex meditatione exilij me deijci, ex contemplatione patriæ me animari. Propterea contemplabor, ſeu memoria repetam ſolidiſſimam viuentium manſionem flumine viuo intercurrête fœcundam, Iordanis terra ſignificatam. Recolam ſimiliter montem Dei pinguem montibus Hermonijs roſcidis, & alijs modicis montibus adumbratum: vt ſpe ſuauiſsimæ patriæ conualeſcam. Notandum, præpoſitiones illas, (de & a) non hic locum, ſed cauſam ſignificare, ſiue hiſtoricè, ſiue arcanè dicamus. Nam cùm verba pſalmi huius ab exulibus proferantur, orentq; pro reditu in patriam, fatentes ſe in exilio velle meminiſſe Dei; non eſt ad rem vt per verba illa: *de terra Iordanis*, vel *à monte modico*, ſignificent; ſe velle recordari Dei ex ijs locis, cùm ibi, dum precantur, non exiſtant: ſed pro ijs planè locis, quò reduci cupiunt,

aut ſymbolicè, pro cœleſti patria, quæ cupidiſsimè ab exulibus expetitur. Iam verò, quod ad conſtructionem verborum ſpectat, ſic verba ordinanda ſunt. Propterea memor ero tui ſupplicans, de, hoc eſt, pro terra Iordanis, & Hermonijm, ideſt, montium Hermoniorum (qui ſunt duo in extremis terræ ſanctæ ſurgentes) memor quoque tui ero, à, ideſt, pro monte modico quolibet, dummodò in terra promiſsionis exiſtat. Vbi Propheta, idoneus æſtimator eſt rerum quoque exiguarum, quas dulciſsima regio viuorum ambitu ſuo complectitur. Verùm inter cœleſtis patriæ meditationes, quod iuſtus quiſque facilè deprehendit, dolor ex præſenti exilio, & repetita calamitate recrudeſcit. Quapropter appoſitè ſubditur:

Abyſſus abyſſum inuocat, in voce cataractarum tuarum.

HOc eſt: calamitas calamitatem acceſſit: labor laborem attrahit. Et ego exul in profunditatem aquarum firmo ſolo carentem, quàm ſignificat abyſſus, demergor. Vox iuſtorum eſt, ſimillima illi,

quæ

quæ de Chriſto prophetice dicta eſt: *infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia*, ſi- *Pſal. 68.*
ue hypoſtaſis, hoc eſt terra, quæ aquarum profunditati ſubſtet. Hoc ipſum eſt laborum pelagus, vbi iuſti natant. Quod verò attexitur: *in voce cataractarum tuarum*, idem pollet ac diceret: abyſſus in abyſſum ruit inſonante voce, ſiue ſtrepitu cataractarum, ideſt, nubium diruptarum, è quibus aqua cum tonitruo vehementer effunditur. Eleganter nubes diruptæ cataractæ appellantur: cataracta quippe ſignificat locum, è quo aqua potiùs ruit, quàm fluat, quod palam contingit, dùm imbres rapidè in terram è diſciſsis nubibus euoluuntur. Alij pro verbo *cataractarum* vertunt *fiſtularum*, quaſi nubes, Dei fiſtulæ, ſeu canales ſint, quibus pluuiam effundat. Verſus hic plurimarum calamitatum iuſtos velut obruentium deſcriptio eſt: quando ſcilicet alia aliam euocat, alia aliam inducit, & inducias nullas vexatio contexta permittit: quod per adiuncta confirmatur.

Omnia excelſa tua, & fluctus tui ſuper me tranſierunt.

Excurrit tranſlatio eadem, quæ poetica labo-

laborum incurſantium hypotypoſis eſt. Pingitur enim hic Deus è cœlo, per nubes quaſi miſsilibus armatas percrepans,& vim aquarum profundens, vt iuſtum exulem terreat. Terret quippe, ne peccet. Quod ergo Vates ait, *excelſa tua* idem eſt, ac ſublimia tonitrua, fulminaue tua, quæ è loco excelſo iacularis in me: *fluctus tui*, ideſt, pluuiæ, imbresue, quibus me operis, ac propemodùm inundas. Omnia hæc metaphoricè accepta ſunt grauium afflictionum ſimulachra, quæ ſuper iuſtum tranſire, quod eſt, in ipſum incurrere dicuntur. Poteſt etiam tranſlatio ſatis eleganter à nauigatione peti. Iuſtus enim mare ſpatioſum nauigat, & procellæ ſe in ſublime attollentes, (quæ hic *excelſa* appellantur) vndæq; turgentes, ac frementes, (qui ſunt *fluctus* à Propheta commemorati) nauigantem penè obruunt, vt niſi auxilium Dei preſto eſſet, vitæ ſpes modica ſuppeteret. Sic Ionas hiſtoricè ſub fluctibus, & vndarum collîſionibus à bellua abſorptus, ſic Paulus die ac nocte in profundo maris iactatus, & quod ad ſenſum arcanum ſpectat, ſic iuſti calamitatum voluminibus, quaſi vndarum vorticibus correpti, velut ad ima Oceani delapſi, imminentia capitibus ſuis excelſa,

Ionæ 2.

2.*Cor.* 11.

celſa, hoc eſt, terriculamenta Dei cernunt. E quorum numero vnus pro millibus Iob ſic effatur: *ſemper enim, quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui*. Sed conſilio diuino aſcribendum eſt, quòd in exilio iuſtus terreatur; qui diſcuſſa formidine, nauigationis curſu fœliciter confecto, in pacatiſsimam optati portus ſtationem ab Spiritu ſancto ſecundis demum ventis agendus eſt. Et hac certè ratione ſe iuſtus ſolatur, vt proximè ſubijcit: *Iob.31*

In die mandauit Dominus miſericordiam ſuam; & nocte Canticum eius.

Dies & nox in arcano ſermone tranſlatè accipiuntur: ac proinde ſic Vates loqui cenſendus eſt: noui ego alternas diuinæ ſapientiæ, ac prouidentiæ vices. Diem efficit Deus cùm lætus adeſt, & laborum, ac ærumnarum caliginem diſcutit. Nox eſt, cùm recedit, propitiaq; ſigna neutiquam exhibet. Quocirca ſpero ego diem acceſſurum, quo ſanè die mittet ille mihi lætum nuntium, ac proſperabit me.

(Hoc

(Hoc eſt enim mandare miſericordiam ſuam, vbi præter itum pro futuro propheticè ponitur, *& nocte canticum eius*, hoc eſt: & propterea in hac denſa exilij nocte, quam patior, bono animo eſſe debeo, ſpeque libertatis altè concepta celebrare canticum eius, quod eſt, alacriter agere, & eius prouidentiam lætis carminibus decantare. Hæc eſt ſapientia iuſtorum, qui in exilio ipſo, quo premuntur, canunt æternam libertatem, qua ex dulciſsimo Dei propoſito, potituri ſunt. Perſequitur autem cœptum ſpei incitamentum Propheta, dum ait:

Apud me oratio Deo vitæ meæ: dicam Deo, ſuſceptor meus es.

QVaſi dicat: apud me, ideſt, mecum eſt gaudij ſeminarium, & ſpei fomentum, quo alor inter extorres, quod nihil eſt aliud, quàm oratio intenta Deo, qui eſt auctor vitæ meæ. Ego hoc malorum ingruentium remedio frequenter vtar, dicamq; Deo: tutelaris meus es. Ex Hebræo pro *adiutor meus*, vertitur *rupes mea*, quæ videtur reſpicere nauigationis me-

metaphoram ſuperiùs tactam. Quando enim nauis procellis verberata dehiſcit, omniaque pereunt, ſecundæ fortunæ verti ſolet, arrepta tabula in rupes, ſcopulosq; eminentes enatare, vbi ab imminente interitu vita ſeruetur. Verſus hic magna Chriſtianæ ſapientiæ pars eſt; quia præſcribit orationis in aduerſitate fundendæ breuem, efficacemq; formulam, quam iuſti omnes, quod ad ſententiam pertinet, amplexi ſunt. At Propheta orare pergit:

Quare oblitus es mei? & quare contriſtatus incedo, dum affligit me inimicus?

OBliuionem videtur ſimulare Deus, cùm iuſtos exilio prolixo torqueri ſinit. Et ità Vates amanter conqueritur: *Quare oblitus es mei?* & quare ego permiſſu tuo mœſtus incedo, dùm ab hoſtibus oppugnor? hoc eſt, cur me ità impugnari ſinis, vt triſtis incedam? Aliqui pro verbo *contriſtatus*, vertunt ex Hebræo *nigricans*, quaſi iuſtus ità loqueretur: Cur ego mœſtitia nigreſco? Lætitia quippe vultum vegetum, ſplendidumq;, mœror languidum, ſqua-

ſqualidumq; præfert. Status ærumnoſus eſt, per ea, quæ ſubiunguntur, exaggeratus.

Dum confringuntur oſſa mea: exprobrauerunt mihi, qui tribulant me inimici mei.

REpetendum: *Quare contriſtatus incedo*, & annectendum, *dum confringuntur oſſa mea, &c.* Ac ſi luculentiùs dicat; cur ſinor grauiter mœrere, dum acerbiſſimos cruciatus oſſium confractione, & amaris exprobrationibus ſiue irriſionibus inimicorum notatos, in exilio fero? Amatoriæ querimoniæ ſunt iuſti derelicti, ac ſtatum calamitoſum Deo repræſentantis: ac ſi ad hunc modum conqueratur. Miror Clementiſſime Deus ſimulatam obliuionem hanc? Vides certè, me ab inimicis dirè excruciari, tartarum, mundumq; in me conjurare, oſſaq; mea, hoc eſt, firmitudinem virium, quas indideras mihi, comminui, & mihi ſic fracto contumelias innumerabiles inferri; & tamen ſiles, ac mei, oblitus videris. Verſus hic ſecundò & ſatis arcanè explanari poteſt, ſi à præcedente iuxta primam interpretationem non dependeat,

ſed

ſed ſeorſim expendatur, & præcedenti reſpondeat, ad penitiſſimum Prophetæ ſenſum eruendum. Proximè rogauerat: *Quare contriſtatus incedo, dum affligit me inimicus?* Modò reſpondet, rationemq́; appoſitiſſimam ſubtexit, quia ſe licet *dum confringuntur oſſa mea, exprobrauerunt mihi, qui tribulant me inimici mei.* Duo videlicet promit, ob quæ triſtis incedat; alterum à Deo, nempe oſſa confringi, alterum ab hoſtibus, ſcilicet ſibi ſtatum illum exprobrari. Res vera, & multis experimentis teſtata eſt. Deus acerrima repulſa, & derelictione oſſa Iob (vt ex hoc exemplo cætera pateant) ideſt vires attriuerat, opes, filios, valetudinem, interna ſolatia ſuſtulerat: & ad hæc, ij, qui videbantur amici, in hoſtes mutati amariſſimis exprobrationibus inauditam illam calamitatem viro innoxio verbis mordacibus obijciebant. Sic ergo iuſtus reſpondere cenſendus eſt: mœſtus incedo, quia vndiq́: infeſtor: Deus me ſeuerè exercet, & hoſtes mei repulſam Dei mihi contumelioſè exprobrant. Verùm, quod omnibus ſeuerè tractatis creberrimum eſt, vt dolore vim reſumente, verba eadem ipſi reſumant, quod verſu, quar-

Iob 1. 2.

quarto & ſeptimo Propheta deprompſerat, hic ad ſenſus incrementum repetit:

Dum dicunt mihi per ſingulos dies, vbi eſt Deus tuus? Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me?

VErſus hic non interpretatione noua, ſed expenſione indiget, ſi quis Vatis ſenſum aſſequi cupiat. Vnum tamen obſeruatione dignum videtur, Dei ſcilicet abſentiam crebrò exprobratam per illa verba: *Vbi eſt Deus tuus*, rem iuſto exulanti funeſtiſſimam eſſe: quòd alto planè ſenſu viri rerum diuinarum conſulti penſitare conſueuerunt. E quorum numero lectiſſimo Iob, cùm in ſumma derelictione dirè torqueretur, rem hanc altè perſenſit, vbi
Iob 17 dixit: *Pone me iuxta te*, quaſi diceret: Longè me reieciſti clementiſſime Deus, atque ideò incredibili doloris genere diſcrucior. Abſentiam quippe hanc ſeparationi animæ à corpore perſimilem ferre non poſſum. Quod profectò adeò verùm ac teſtatum

eſt,

eſt, vt præſens vita morti ſimillima, velut in tartareum cruciatum, verteretur, niſi ſpes libertatis firma conſtaret: qualem Iob in ſinu condiderat. Ex quo liquet, quàm appoſitè Propheta pſalmum ſpei motu concludat, dum ait: *Iob 19*

Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.

VErſus hic numero decimus ſeptimus, & vltimus, idem eſt prorſus ac ſeptimus, quem idcirco interpretari minimè oportet. Spem dumtaxat reſumemus, vt finis interpretationis affectui Vatis ſpem repetentis congruat. *Spera*, inquit, animam propriam deiectam erigens, & confirmans: quoniam adhuc laboribus improbis obluctabor; vndiq; ab hoſtibus obſideor, & oppugnor: ſed adhuc confitebor, ideſt, confligam, & aperto Marte concertabo. Hæc quippe eſt confeſſio, ſiue laus, non verborum pigmentis ornata, ſed patientia & fortitudine compoſita. Cerno ego, in hac

militia mortalis vitæ, caſtra hoſtium è regione diſpoſita, & infeſtis telis minas multas intentantia: ſed ego adhuc bellum geram, ſpemq; victoriæ conſtanter alam. Hæc eſt fortitudo iuſtorum cum aduerſitate luctantium Deo glorioſiſsima, qualem Regius Vates facilè oſtendit, aiens: *ſi conſiſtant aduersùm me caſtra non timebit cor meum; ſi exurgat aduersùm me prælium, in hoc ego ſperabo*, neque ſacra ſolummodò oracula vim hanc ſpei difficultatibus obfirmatæ, & ardua fortiter adorientis commendant; verùm & politici homines, & ipſi quoque non ſacri ſcriptores, qualis ille;

Pſal. 26.

Sit tumidum paucis etiam nunc noctibus æquor.
Ire per inuitas experiemur aquas.

VT pateat homines vniuerſos in hanc conſpirare ſententiam: fine ſcilicet propoſito, præſertim ſi honeſtus, ac voluptate refertus ſit, qualem Propheta ſibi præfixit. aiens: *ſalutare vultus mei, & Deus meus*: aduerſitatibus minimè cedendum, ſed inuicto animo, in obuia quæq;, ſpe altè defixa, proſiliendum. Quod vniuerſis le-

cto-

ctoribus Clementiſſimus Deus pro immenſa bonitate ſua largiatur.

Domino Noſtro IESV CHRISTO, ac Beatiſſimæ Virgini MARIAE laus ſempiterna.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

INDEX LOCORVM
SACRAE SCRIPTVRAE,

Quæ in hac Lamentationum Interpretatione adducuntur.

Quæ tam in hoc Indice ſcripturæ ſacræ, quam in ſequenti rerum notabilium, ex trium Pſalmorũ Interpretatione citantur, hoc aſteriſco * numeris præfixo, indicantur.

Ex Geneſi.

Cap. 2. *IN quacumque die comederis, morte morieris.* pag. 171

Cap. 4. *Ero vagus, & profugus in terra.* 73

Poſuit in eo ſignum, vt non interficeret eum omnis, qui inueniſſet eum. 33

cap. 32. *Ecce vir luctabatur cũ eo vſq; mane.* 274

cap. 37.

cap.37. Fera peſsima deuorauit filium meum. 364
cap.49. Salutare tuum expectabo Domine. 256

Ex Exodo.

Cap.17. A*Aron autem, & Hur ſuſtentabant manus eius ex vtraque parte:* 293
cap.18. Veneruntq; Aaron, & omnes Seniores Iſrael vt comederent panem cum eo coram Deo. 422
cap.33. Audiensq; populus ſermonem hunc peſsimum, luxit. 96

Ex Numer.

Cap.22. C*Ernens aſina Angelum ſtantem in via, euaginato gladio, auertit ſe de itinere.* 219

Ex Deuteronomio.

Cap.28. I*Pſe erit in caput, & tu eris in caudam.* 46

Ex libro Iudicum.

Cap.20. E*T ſic fundis lapides ad certum iacientes, vt capillum quoque poſſent percutere, & nequaquam in alteram partem ictus lapidis deferretur.* 221

Ex libro 1. Regum.

Cap. 2. D*Omini ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem.* 168

Qui contemnunt me, erunt ignobiles. 33

cap. 5. *Anna cur fles? Nunquid non melior tibi ſum quam decem filij?* 25

cap. 18. *Diligebat Ionathas Dauid ſicut animam ſuam.* 234

cap. 21. *Vidiſtis hominem inſanum: quare adduxiſtis eum ad me?* 32

cap. 30. *Et tulit vniuerſos greges, & armenta, & minauit ante faciem ſuam: dixeruntq; hæc eſt præda Dauid.* 48

Ex 2. Regum.

Cap. 1. *Filiæ Iſrael ſuper Saul flete, qui veſtiebat vos coccino in delitijs: qui præbebat ornamenta aurea cultui veſtro.* 351.

cap. 12. *Tu feciſti abſconditè: ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu Solis huius.* 93

Ex 3. Regum.

Cap. 11. *Cumq; iam eſſet ſenex deprauatum eſt cor eius per mulieres, vt ſequeretur Deos alienos.* 382

Ex 4. Regum.

Cap. 13. *An ſperas in baculo arundineo Aegypto, ſuper quem ſi incubuerit homo, comminutus ingredietur manum eius,*

eius, & perforabit eam? 393

Ex Tobia.

Cap. 2. *Vxor eius irata respondit, manifestè vana facta est ſpes tua; & eleemoſynæ tuæ modò apparuerunt.* * 13
cap. 5. *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo & lumen cæli non video.* 195

Ex Iob.

Cap. 2. *Maledic Deo, & morere.* * 63
Cap. 4. *Ecce docuiſti multos, & manus laſſas roboraſti, &c.* * 12
Quin potius vidi eos, qui operantur iniquitatem, & ſeminant dolores, & metunt eos, flante Deo periiſſe. 341
cap. 7. *Habui menſes vacuos, & noctes laborioſas enumeraui mihi.* 451
Peccaui: quid faciam tibi ò cuſtos hominum? 330
cap. 10. *Vbi nullus ordo, ſed vmbra mortis, & ſempiternus horror inhabitat.* 412
cap. 13. *Cur faciem tuam abſcondis, & arbitraris me inimicum tuum?* 129
cap. 17. *Pone me iuxta te, & cuiuſuis manus pugnet contra me.* 60.130. & * 80
cap. 21. *Ducunt in bonis dies ſuos.* * 15
cap. 30. *Nunc derident me Iuniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum*

canibus gregis mei. *40
Clamo ad te, & non exaudis me; mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ aduerſaris mihi. 100
cap.31. Pepigi fœdus cum oculis meis. 42
Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui. *75
cap 41. Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, compactum ſquamis ſe prementibus. 343

Ex Pſalmis.

Pſal.2. DAbo tibi gentes hæreditatem tuam. 412.
Pſal.4. Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? 254
Pſal.6. Lauabo per ſingulas noctes lectum meum lacbrymis meis ſtratum meum rigabo. 30.
Pſal.9. Adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. 327
Vide quoniam tu laborem, & dolorem conſideras. 109
Pſal.10. Qui diligit iniquitatem odit animam ſuam 356.
Pſal.21. Deus meus clamabo per diem, & non exaudies, & nocte: & non ad inſipientiam mihi. 296
Aruit tanquam teſta virtus mea, & lingua

gua mea adhæſit faucibus meis, & in pulucrem mortis deduxiſti me.
Narrabo nomen tuum fratribus meis. 236.
Pſal. 23. Hæc eſt generatio quærentium Dominum. 254.
Pſal. 25. Odiui Eccleſiam malignantium, & cum impijs, non ſedebo. 340
Pſal. 26. Si conſiſtant aduerſum me caſtra non timebit cor meum: ſi exurgat aduerſum me prælium, in hoc ego ſperabo. *81
Pater meus, & mater mea dereliquerunt me; Dominus autem aſſumpſit me. 414.
Pſal. 29. Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum. 192. & 380
Pſal. 37. Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. 89
Pſal. 38. Auribus percipe lachrymas meas: 96. & 177.
Aduena ego ſum apud te, & peregrinus, ſicut omnes patres mei. *15
Pſal. 41. Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum. *36
Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte. 228
In voce exultationis, & confeſsionis ſonus epulantis. 77
Ad

Ad me ipſum anima mea conturbata eſt, propterea memor ero tui. *18

Pſal.44. Et concupiſcet Rex decorem tuum. 53

Omnis gloria filiæ Regis ab intus. ibid.

Pſal.48. Homo cum in honore eſſet non intellexit. pag. 110.

Pſal.54. Iacta cogitatum tuum in Deum, & ipſe te enutriet. 76

Pſal.57. Priuſquàm intelligerent ſpinæ veſtræ rhãnum, ſicut viuentes, ſic in ira abſorbet eos. 377

Sic in ira abſorbet eos. 126

Pſal. 62. Sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea. 157

Pſal.68. Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia. *73

Deus tu ſcis inſipientiam meam: & delicta mea, à te non ſunt abſcondita. 109. & 239.

Pſal.70. Deus dereliquit eum, perſequimini, & comprehendite eum, quia non eſt qui eripiat. 129

Pſal.72. Deiecisti eos dum alleuarentur. 48

Et à te quid volui ſuper terram: *8

Pars mea Dominus. 251

Pſal.74. Cum accepero tempus, ego iuſtitias iudicabo. 93

Calix in manu Domini vini meri plenus miſto, & inclinauit ex hoc in hoc: bi-

bent

bent omnes peccatores terræ. 161
Pſal.76. Renuit conſolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus ſum. *20
Nunquid obliuiſcetur miſereri Deus, aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas? 247.
Pſal.77. Percuſſit petram, & fluxerunt aquæ, & torrentes inundauerunt. Nunquid & panem poterit dare? 327
Cum occideret eos quærebant eum. 99.
Pſal.80. Forſitan inimicos eorum humiliaſſem. 266.
Dilata os tuum & implebo illud. 422
Pſal.82. Omnes principes eorum, qui dixerunt: hæreditate poſſideamus ſanctuarium Dei, Deus meus pone illos vt rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti. *23
Pſal.87. Numquid medici ſuſcitabunt. 60
Pſal.101. Potum meum cum fletu miſcebam. 228
Pſal.103. In ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſiluæ. Catuli Leonum rugientes, vt rapiant, & quærant à Deo eſcam ſibi. 217
Hoc mare magnum, & ſpatioſum manibus. 321
Pſal.106. Dixit & ſtetit ſpiritus procellæ. 298
Pſal.109. Ex vtero ante luciferum genui te. 110
Pſal.118. Aſpice in me, & miſerere mei: 311
Deficerunt oculi mei in eloquium tuum dicen-

dicentes quando conſolaberis me. 394
Pſal. 121. Propter fratres meos, & proximos meos, loquebar pacem de te. 236
Pſal. 131. Si dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem: donec inueniam locum Domino. 312
Pſal. 133. In noctibus extollite manus veſtras in ſancta. 293
Pſal. 136. Adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi non meminero tui. 359
Pſal. 138. Quo ibo à ſpiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? Si aſcendero in Cœlum tu illic es; ſi deſcendero in infernum ades. 38
Pſal. 142. Collocauit me in obſcuris, ſicut mortuos ſæculi. 265

Ex prouerbijs.

Cap. 18. FVgit impius nemine perſequente. 37

Ex Eccleſiaſte.

Cap. 1. LVſtrans vniuerſa in circuitu pergit ſpiritus. 446
cap. 3. Omnia tempus habent. 93

Ex Canticis.

Cap. 2. POne me, vt ſignaculum ſuper cor tuum. 72
cap. 3. Columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum. 347

cap. 4. Quam pulchra es amica mea, quàm pulchra es? 126

cap. 5. Laui pedes meos: quomodo inquinabo illos? * 14

Adiuro vos filiæ Ieruſalem ſi inueneritis dilectam meam, vt nuntietis ei, quia amore langueo. 96

Ex libro ſapientiæ.

Cap. 2. NOn eſt refrigerium in fine hominis, & non eſt agnitus qui ſit reuerſus ab inferis. 68

Nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra. 36

cap. 5. Pugnabit pro Deo orbis terrarum contra inſenſatos. 189

Ex Iſaia.

Cap. 28. VExatio dabit intellectum. 84

Cap. 40. Qui ſperant in Domino mutabunt fortitudinem, aſſument pennas ſicut aquilæ, current & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient. * 57

Ex Ieremia.

Cap. 2. Arguet te malitia tua, & auerſio tua increpabit te. 65

cap. 12. Dedi dilectam animam meam in manu inimicorum eius. 141

Ex

Ex Threnis.

Cap. 1. DEdit me Dominus in manu de qua non potero ſurgere. 257
cap. 3. Sed cum clamauero, & rogauero excluſit orationem meam. ibid.
cap. 4. Viſitauit iniquitatem tuam filia Edom, diſcooperuit peccata tua. *28

Ex Ezechiele.

Cap. 18. FIlius non portabit iniquitatem Patris. 424

Ex Habacuc.

Cap. 3. ANte faciem eius ibit mors: Egredietur Diabolus ante pedes eius. 49

Ex Zacharia.

Cap. 6. ECce Vir oriens nomen eius. 274

Ex Matthæo.

Cap. 2. RAchel plorans filios ſuos, noluit conſolari, quia non ſunt. *7
cap. 18. Non dico tibi vſque ſeptics; ſed vſque ſeptuagies ſepties. 325
cap. 22. At ille obmutuit. 152
cap. 25. Neſcio vos. 123
cap. 26. Et ſi omnes ſcandalizati fuerint, ſed non ego. 192

Fleuit amarè. 44

Ex Luca.

cap. 1. *Miſericordia eius à progenie in progenies.* 274
cap. 2. *Quia viderunt oculi mei ſalutare tuum.* 256.
cap. 12. *Stulte hac nocte repetent animam tuam à te.* 421
cap. 14. *Compelle eos intrare.* 158
cap. 15. *Fili tu ſemper mecum es: omnia mea tua ſunt.* 221
Gaudium eſt in cœlo, ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. 144
cap. 18. *Non ſum ſicut cæteri homines.* 192
cap. 22. *Ego diſpono vobis regnum, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus, vt edatis; & bibatis ſuper menſam meam.* *67
cap. 24. *Cognouerunt eum in fractione panis.* 359.

Ex Ioanne.

Cap. 6. *Ego ſum panis viuus.* 76
cap. 8. *Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati.* 42
cap. 9. *In peccatis natus es totus: & tu doces nos.* 389
cap. 13. *Cum iam Diabolus miſiſſet in cor.* 46
cap. 15. *Ego ſum vitis vos palmites.* 119

Ex actis Apoſtolorum.

cap. 5. *IBant gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati.* 269

cap. 17. *In ipſo viuimus, mouemur, & ſumus.* 34.

Ipſius enim, & genus ſumus. 35

Ex Epiſtola ad Romanos.

cap. 7. *INfælix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius?* 304

cap. 8. *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti.* 380.

cap. 9. *Optabam ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis.* 236

Ex 2. ad Corinthios.

cap. 4. *HAbemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus.* 353

Momentaneum hoc, & leue tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in cœlis. 270

cap. 7. *Gaudeo non quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam.* 219.

cap. 11. *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non vror.* 236.

Ex Epiſtola ad Philippenſes.

cap. 3. *OMnia arbitror vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaciam.* 361
cap. 4. *Pax Dei, quæ ſuperat omnem ſenſum.* 234.

Ex 2. ad Timotheum.

cap. 3. *OMnes, qui piè volunt viuere in Chriſto perſecutionem patiuntur.* 85
cap. 6. *Quidam auaritiam appetentes errauerunt à fide.* * 24

Ex Epiſtola ad Hebræos.

cap. 6. *SPem incedentem vſque ad interiora velaminis.* * 56
cap. 13. *Non habemus hic ciuitatem permanentem, ſed futuram inquirimus.* 137

Ex 1. Petri.

cap. 5. *TAnquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret.* 243

Ex 1. Ioannis.

cap. 4. *QVi manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo.* * 44

Ex Apocalypſi.

cap. 6. S*Tellæ de cœlo ceciderunt ſuper terram* 123.
cap. 21. Vidi Ieruſalem ſicut ſponſam ornatam viro ſuo. 51

Loca quædam omiſimus, quorum verba ab Auctore non adducuntur.

LAVS DEO Virginiq; Deiparæ.

IN-

INDEX RERVM

PRAECIPVARVM,

Quæ in hac Lamentationum Ieremiæ Interpretatione continentur.

A

ACTVS externi virtutum internis inferiores. pag. 265
Amicus fidelis ad mœſtitiam eleuandam opportuniſſimus. 30
Angeli mutuò colloquuntur. 21
Angeli animam in culpam prolapſam, & Sancti omnes, deſerunt. 22.
Angeli cur pingantur alati. 398
Anima à Deo motum, inſpirationem, ac vitam recipit. 22
Anima Chriſto deſponſata, eſt veriſſimè Domina Gentium. 25
Anima Dei templum eſt. 42

Anima in culpam prolapſa nihil excelſum aggreditur. 92
Anima gloriæ æternæ iacturam faceret ſi Deus illi pœnam remitteret. 99
Anima in culpam lapſa ſine Duce Chriſto pugnat, ſed vincitur. 129
In Anima plectenda, quem finem Deus habeat. 151. 193.
Anima iuſta, gaudium & corona Cæli & terræ, quo ſenſu dicatur. 167
Anima iuſta diuinæ bonitatis ſcopus. 211
Anima quæ Chriſti dulcedinem deguſtauit, ab eodem repelli pro duriſſimo exilio habet. * 3
Anima iuſta cœleſti rore deſtituta, quam anxiè Deum affectet. * 59. vſq; ad 63
Anima diuina conſolatione delibata, omnia mundi ſolatia reſpuit. * 7
Anima Chriſti deliquio vexata, eiuſdem nunquam obliuiſci ſtatuit. * 18
Anima in peccato, diuinæ indignationis ſcopus. 223
Anima cum tentatur qua meditatione ſe ad certamen comparare debeat. 304
Anima potius eſt vbi amat, quam vbi animat. 314
Anima, quæ à Deo defecit ſtruthioni ſimilis. 356
Anima in gratia, Chriſti menſa fruitur, ſed poſt lapſum in ſummam deuenit paupertatem. 361. 416. 421. & 430.
Anima iuſti Chriſti Domini corona cur dicatur. 443
Animæ in ſtatu peccati pulchra ſimilitudo. 22. alia 23.
Animæ Deus vt parcat, corpus cædit. 223
Animæ priùs in gratia, & deinde lapſæ pulchra ſimilitudo. 302
Animæ ruina appoſita exprimitur ſimilitudine. 320
Animæ ſemel illuminatæ, poſteaq; deprauatæ, difficillimè ad pœnitentiam reuocantur. 384

Ani-

Animæ domus ſeu locus, Deus eſt. * 44
Auxilium Dei eſt penultima beatitudo. 46

B

Beatitudo cœleſtis quibus votis expetenda. * 42
Beatitudine cœleſti non niſi poſt huius vitæ labores fruendum. * 30
Beatitudinis æternæ conſideratio quam vehemens ſui deſiderium pariat. * 31. & 36
Ad labores læte tolerandos cor roborat. * 49. 61.67. & 69
Beatitudinis æternæ meditatio animam ad opprobria fortiter haurienda permouet. 370
Beatitudinis quæuis minima fruitio omnes mundi fælicitates incomparabiliter ſuperat. * 53
Beatorum domus ſiue manſio, Deus eſt. * 44
Bonum non niſi ex integra cauſa exiſtit. 255
Bonum finitum appetitum hominis nullatenus explere poteſt. 421

C

Centrum animæ eſt Deus. 34
Ceruus maximè ſiticuloſus, & quare * 59
Charitas eſt vita animæ. 111
Charitas virtutum cæterarum Regina. 347
Charitas auro cur comparetur. ibid.
Charitas aliarum virtutum actus perficit. 348
Charitate diuina armata anima cum Tartaro, mundoq; vniuerſo confligere, & victrix euadere poteſt. 380
Chriſti guſtatæ dulcedinis quam mœſta priuatio. * 3
Chriſti obliuio plurima parit damna. 70
Chriſtianorum peccata, quàm Ethnicorum cur grauiora. 363
Chriſtus interpellator noſter, per quem & poſtulare debemus. * 51
Chriſtus iuſtorum caput eſt. 48
Chriſtus de morte, & dæmoneglorioſè triumphauit. 49

Chriſtus ſimul Iudex,& Redemptor,ſeu cuſtos. 330
Chriſtus animæ iuſtæ corona quo ſenſu dicatur. 442
Cognitio ſui humilitatem generat. 265
Confeſſarij niſi triplici quaſi prophetiæ genere illuſtres ſint,animæ ſatis mederi nequibunt. 163
Confeſſarij Principum admonentur. 164
Confeſſariorum munia quæ nam. 163
Confeſſio peccatorum ad Deum placandum opportuniſſima. 102
Conſcientia ſicut & mors nemini parcit. 111
Conſolatio quæuis cæleſtis, maximarum carnis delectationum faſtidium generat. 158
Conſolationes diuinæ,vera cordis gaudia. 440
Contemplatio perfectorum propria eſt. 41
Corda multa hominum humi repunt,alia ſurſum attolluntur. * 47

D

Dæmon in animæ ruina quem ordinem ſeruet. * 24.
Dæmon malorum,quo ſenſu caput dicatur. 46
Dæmon in ſcriptura per anthonomaſiam peccator nuncupatur. 62
Dæmon anima deprædata in Deum extollitur, & gloriatur,& quare. 69. 175. & 335
Dæmon hominibus nocendi cupidiſsimus. 117.& 337
Dæmonem Dei præſentia terret,abſentia inuitat. 70
Dæmones de iuſtorum caſu hilareſcunt. 166
Dæmonum feritas quanta,niſi à Deo compeſceretur. 333.
Dæmones à peccatoribus conſenſum non extorquent, ſed poſtulant. 190
Dæmones inſultant animæ diuina viſitatione vexatæ. * 10.& 63.
Dæmones in anima vexanda vrſis perſimiles. 316. & 303.

Dæ-

Dæmones in anima ſeducenda venatoribus aucupibusq; ſimiles. 316
Dæmones nihil proprij iuris habent ad animam irretiendam. 317
Dæmones ad puniendas animas ius quomodo parare dicantur. ibid.
Dæmones ſiuè cum animam ad peccandum extimulant, ſiuè cum pro commiſſo ſcelere plectunt, ſemper iniuſtè agunt. 331
Dæmonum cogitationes verba mentis ſunt. 335
Dæmones omnes poſt iudicij vniuerſalis diē in tartarum detrudendi. 345. & 407
Delectationes ſpirituales è ſuperiori hominis parte deriuantes ſenſus quandoq; etiam delibant. 157. & 358 *36
Dei animam prolapſam reuocantis appoſita ſimilitudo 85.
Deus in animæ decorem propenſiſſimus. 126
Deus cum iraſcitur ecſtaſim quodammodo pati rectè dicitur. ibid.
Deus in ira aduerſus peccatores exercenda quos gradus obſeruet. 131
Deus animam ſibi gratam quaſi animam ſuam diligit. 141. & tanquam ſponſam exornat. 352
In vniuerſis Dei operibus miſericordia, & iuſtitia elucet. 146
Deus culpam permittit, ſed pœnam culpæ, abſoluto decreto vult. 196. & 321
Dei vlciſcentis appoſita ſimilitudo. 221
Deus animam lapſam obliuiſci, quo ſenſu dicatur. 239
Deum quærit qui bonum opus efficit. 254
In actibus humanis quidquid culpæ ineſt, Deo minimè vertendum. 282
Dei prouidentiam oppugnare, error naturali luce indigniſſimus, & nocentiſſimus eſt. 285

In Deum peccata punientem minimè obmurmurandum. 289
Deus cum vbiq; præſentiſſimus ſit quo ſenſu quandoq; abeſſe dicatur. 327
Deus paterno, & materno affectu animam ſibi gratam proſequitur. 414
Diſcipulos veros Chriſti à ſimulatis quid maximè diſcernat. 149
Diuinæ vltionis ſeueritas, non crudelitatis argumentum, ſed grauitatis culpæ eſt ſignum. 276
Doctoribus ſacris laureola viridis cur tribuatur. 237
Dolor de culpa propter Deum conceptus ad ſpem erigendam efficaciſsimus. 344

E

Eccleſiæ abſque Dei conſilio nihil mali vnquam euenit. 283
Expectatio animæ Chriſtum amantis, quamuis dilata, grauiterq; tentata conſtantiſsima in Chriſtum eſſe debet. 256

G

Erga virginem Gertrudem amor Dei quantus extiterit. 142
Gratia diuina carere nunquam expedit. 99
Gratiæ diuinæ pulchritudo naturalem hominum, & Angelorum omnium decorem longè excedit. 167

H

Hebraici alphabeti literæ Lamentationibus cur præfixæ. 13
Humilitas tela vltionis diuinæ hebetat. 222
Humilitate efficacius nihil eſt ad Deum placandum. 266.
Hominis peccatum cur miſericordia dignius peccato Angelorum. 434
Hominem ſæpè proſperitas dementat. 192
Homo in horas ſingulas mala patiens euadit ſapientior.

tior. 114
Homo peccando duo præſertim damna incurrit, cuius rei optima adducitur ſimilitudo. 119
Homo ætate longæuus afflante ſpiritu, quo ſenſu dicatur adoleſcere. 201
Homo ætate adulta ariditate oppreſſus quodammodo ſeneſcit. ibid.
Homo diuinæ gratiæ iugo indiget. 259
Homo cum peccat quæ pondera ſuper ſe ferat. 263

I

IEſus Chriſtus ſalutare Dei quare nuncupetur. 256
Incarnationis myſterium Adamo non peccante minimè patratum fuiſſet. 284
Indignationis diuinæ impetus deſcribitur. 376
Indignatio diuina eò maiores vires acquirit, quò diutius reprimitur. 407
Inferni, & Purgatorii ignis, ratione durationis quam acerbus. 452
Inſpirationes diuinæ animæ vitio in grauiora ſupplicia ſæpè vertuntur. 305
Inuidorum animus aliorum proſperitate deficit, aduerſitate diteſcit. 46
Iudæi Poeſis, & Muſicæ peritia claruerunt. *9
Iudicii extremi obliuio teterrimis flagitiis viam ſternit. 67
Iugum Chriſti iugo mundi multò ſuauius. 419
Iuſtorum meritis cæteri qui meritò interimerentur, à Deo tolerantur. 168
Iuſtorum oratio pro peccatoribus vndè efficax. 229

L

LAborantibus magnum ſolatium præmii æternitas. 450.
Labores quemuis ferum animum miteſcere faciunt. 84.
Laborum toleräciam iuuat finis ſeu Beatitudinis memoria

ria. * 49. 65. 67. & 82.
Lachrymæ efficaciùs, quàm verba ipſa loquuntur. 95. & 177.
Lachrymæ iuſtorum, peccatoribus multum prodeſſe ſolent. 308
Lamentationes Ieremiæ, cur hebdomada ſancta ab Eccleſia legantur. 17. & ſeqq.
Lamentationum Ieremiæ præfatiuncula apocrypha. 14.
Lamẽtationes Ieremiæ ab ipſo poſt Ieroſolymitanum excidium fuiſſe compoſitas incertum eſt. 14
Lætitiæ nec initium quidem in re vlla præterquam in christo reperiri poteſt. * 20
Lex diuina à mundanis longiſsimè diſtat. 267
Lex Chriſti vt ſeruari poſsit ipſe gratiam confert. * 48

M

MAla Deus ita permittit, vt ex eis tanquam ex occaſione maiora bona producat. 283
Malum pœnæ honeſti rationem habere poteſt, non malum culpæ. 59
Malum pœnæ Deo, & dæmoni tribuitur, ſed diuerſa ratione. 216
Martyres purpurea laureola coronandi. 237
Miſericordia diuina minùs punit, quàm peccator commereat. 246. & 280
Miſericordiæ ſuæ modum præſcribi ægre fert Deus. 325.
Miſericordiæ minimè obliuiſcitur Deus cum iraſcitur. 247.
Deus ad miſerendum propenſiſsimus. 244
Miſereri Deo naturale, punire violentum. 274
Mortis obliuio teterrimis flagitiis viam ſternit. 67
Mundi fælicitas cum minima cæleſtis Beatitudinis fruitione comparari nequit. * 53
Mundi gloria quam breuis. * 25

Mundi ſolatia, etiam oblata reſpuit, qui Chriſti dulcedinem deguſtauit. * 7
Mundi ſolatia captare, velut impoſſibile æſtimat anima ſuauitatis Chriſti conſcia. * 14
Mundus quamuis opulentior multo foret, animæ famem nequit explere. 422

N

IN quouis negotio diuina prius præſidia, quàm humana exquirenda. 394
Noctis tempus orationi opportuniſſimum. 180

O

OBliuionem Dei proſperitas, ſed aduerſitas memoriam generat. 240
Oculi augent dolorem. 33
Orandi peritia multa vexatione acquiritur. 98
Oratio magnum in tribulatione refugium. * 75
Oratio motibus, ſeù geſtibus externis qui ad pietatem excitent quandoq; ſocianda. 180. & 293. non tamen ſemper admittendi. 292
Orationi tempus opportuniſſimum quod nam. 249. & 394.
Orationi perſeueranter inſiſtendum. 312
A denuò conuerſis non ægrè ferendum, ſi ſtatim ac orationi ſe dedunt, Deus illos nulla ſuauitate delectet. 295.

P

PAnis nomine in ſcriptura frequenter omne ciborum genus intelligitur. 422
Paſſiones omnes quamuis in corde perficiantur, non omnes tamen in corde reſident. 170
Patiendi deſiderium euidens veræ virtutis argumentum 268.
Patientia laborem extenuat. 419
Pax vera ſine Deo acquiri nequit. 36
Peccare nil aliud eſt, quam animam à Chriſto eradicari.

cari. 301
Peccata creberrimè, ac diutiſſimè deflenda. 30
Peccata fruges corruptæ,& venenatæ. 372
Peccati damna quædam recenſentur. 109
Peccati ſeruitus omni ſeruitute durior, & vilior. 426
Peccator ad fortiter patiendum, qua meditatione ſe debeat animare. 402. & 404
Peccator fruſtra diuinam vltionem fugere tentat. 219
Peccatorem pœnam temporalem à Deo inflictam patienter ſubire, & ſalutare, & honorificum eſt. 288
Peccatores vel ab ipſis conſanguineis reſpui ſolent. 302
Peccatores adhuc Eccleſiæ filij. 415
Peccatoris conuerſio à ſolo Deo eſſe poteſt. 160. 319. & 453.
Peccatoris animus inconſtantiſſimus, & quare. 62
Peccatorum motus ipſo initio interimendi. * 27
Peccatum hominem dementat. 438
Peccatum hominem cruciat. 419. & 438
Peccatum quam ſit formidabile, hora præſertim mortis dignoſcitur. 59
Peccatum grauiſſimum pondus. 88
Peccatum animæ mors, & quodam ſenſu ipſius immortale iugum. 89
Peccatum etiam in hac vita hominem ita dilacerat, vt mortem penè afferat. 310
Peccatum lumini naturali contrarium. 385
Perfectorum munus quod nam. 41
Prædeſtinati peculiari ratione filij Dei nuncupantur. 275.
Principibus niſi feriò reſipiſcant abſolutio ſacramentalis non impertienda. 164
Principum crimina grauiora. ibidem
Proficientium munus quod nam. 41
Prouidentiæ diuinæ ordo in anima prolapſa laboribus exercenda, quinam. 26

Puero-

Puerorum peccatum quare leuiùs. 436
Pulchritudo ad corda emollienda efficaciſſima. 52
Vide ſub littera A.

R

REges multi Chriſtiani ad fœdus cum infidelibus ineundum cur coacti fuerint. 420
Religionis actus, quinam. 45

S

SAcerdotis nomine in myſtico Sermone intellectus rectè cur ſignetur. 42
Sapientia vera mentis ſenectus. 105
Senſuum externorum cuſtodia à SS. PP. maximè commendatur. 42
Senſuum corruptioni non niſi grandi animi conſtantia reſiſti poteſt. 149
Senſus animam quandoq; excitant ad ſpiritualia oblectamenta ambienda. 158
Senſus paruulorum nomine ſæpè notati & quare. 48
Seruire Deo fœlicius, & vtilius eſt, quam mundi Regibus. * 53.& 54
Silentij genus quod nam commendandum. 152
Silentium veri ſolitarij nota. 263
Societatem creaturæ omnes, & Creator ipſe Deus maximè affectant. 21
Solitudine nihil mœſtius. 20
Solitudini dediti ſilentium cur præcipuè colant. 263
Spes firma æternæ beatitudinis conſequendæ, magnum donum. * 56
Ad ardua quæq; cor roborat. * 69
Spei fomentum validiſſimum. 253
Supplicia quæ peccatoribus in futuro ſæculo, irrogabuntur longè acriora ijs ſunt, quæ in hac vita inferuntur. 132

T

TEmpli deſtructio pios Hebræos peius diuexabat, quam vrbis deuaſtatio. * 3

Tentatus qua meditatione ſe ad certamen comparare debeat. 304
Tribulationibus exercentur iuſti. 73. & 74
Tribulationibus grauioribus iuſtiores vexantur. 282
Triſtitia ob culpam commiſſam ſaluberrima. 244
Triſtitia in iecore reſidet,& quandoq; vitam extinguit. 155.
Triſtitia libidinem excitat. 445
Triſtitia ſumma anima afficitur poſtquam peccauit, & qua præcipuè de cauſa. 447

V

VEnia quorumuis flagitiorum quantumuis enormiũ nunquam deſperanda. 246
In Verbi Dei ſubtractione Miſericordia diuina quomodo eluceat. 232
Verbum Dei in culparum pœnam iuſtè peccatoribus adimitur. ibid.
Verbum Dei multa animi demiſſione audiendum. 227
Verbum Dei aſpernari obdurationis argumẽtum. ibid.
Verbum Diuinum naturam humanam cur aſſumpſerit. 329.
Virga vigilans apud Ieremiam quid. 90
Virgines corona candida decorandæ. 237
Virtutes ſupernaturales pulchriorem reddunt animam ipſa ſubſtantia Angelorum. 53. & 167
Veræ virtutis certiſſimum argumentum quod nam. 268
Virtutes aliæ à charitate,infuſæ, argento cur comparatæ. 349
Virtutis viam,arduam eſſe, Dæmon ſuadet. 396
Vexatio dat intellectum. 84.& 331
Vexatione quomodo ſapienter vtendum. 114
Voluntas quare cor nuncupetur. 110
Voluntas virium animæ nobiliſſima,quare. 111

Laus Deo, Virginiq; Deiparæ.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google